

ព្រះ
ព្រះបិតាបិតា
និង
សេចក្តីប្រជុំភាសាខ្មែរ
អភិបាលបិតា
វិភង្គ បឋមភាគ

៨០

លេខ ១ លើកទី ១

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ស្ថាប័នជាតិសៀវភៅ

៣៤៧ ២៥០៧

វិក័ត្តស្ស បឋមោ ភាគោ

បឋមោ ធម្មស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

ខន្ធវិក័ត្តោ

[១] បញ្ចត្តនា រូបត្តនោ វេទនាខន្ធនោ សញ្ញាបដោ សន្តវត្តនោ វិញ្ញាណត្តនោ ។

[២] តត្ថ កតមោ រូបត្តនោ ។ យំកិញ្ចិ រូបំ អតីតាបាតតប្បច្ចប្បន្នំ អជ្ឈន្តំ វា ពហិត្វា វា ឡិដ្ឋាវិកំ វា សុខុមំ វា ហិណំ វា បណ្ឌិតំ វា យំ ទ្ធករ សន្តិកេ វា ធនេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសន្តិបិត្វា អយំ វុត្តតិ រូបត្តនោ ។

[៣] តត្ថ កតមំ រូបំ អតីតំ ។ យំ រូបំ អតីតំ ធិវុទ្ធិំ វិភតំ វិបរិណាតំ អត្តន្តំ អត្តន្តំ ឧប្បដិស្តា វិភតំ អតីតំ អតីតំសេន សន្តិហិតំ ចត្តារោ ច មហាក្កតា ចត្តន្តារា មហាក្កតានំ ឧបាទាយ រូបំ ឥនំ វុត្តតិ រូបំ អតីតំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ អនាគតំ ។ យំ រូបំ អនាគតំ អក្កតំ អសញ្ញាតំ អនិព្វតំ អនិកិ- ធិព្វតំ អហត្ថក្កតំ អនុប្បន្នំ អសមុប្បន្នំ អនុដ្ឋិតំ

វិក័ត្ត បឋមភាគ

សូមមេត្តារំលឹកព្រះមានព្រះភាគ អហោន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ។

ខន្ធវិក័ត្ត

[១] ខន្ធទ តី រូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សន្តវត្តក្ខន្ធ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។

[២] ចណ្ណាខន្ធតាំង ៥ នោះ រូបក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។ ចណ្ណាមួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋក្ខន្ធរូប (រូបខាងក្នុង) ក្តី ពហិត្វារូប (រូបខាងក្រៅ) ក្តី ឡិដ្ឋាវិករូប (រូបគ្រោតគ្រោត) ក្តី សុខុមរូប (រូបស្អិត) ក្តី ហិណរូប (រូបថោកថាច) ក្តី បណ្ឌិតរូប (រូបថ្លៃថ្នាំ) ក្តី ទ្ធកររូប (រូបក្នុងទីឆ្ងាយ) ក្តី សន្តិកេរូប (រូបក្នុងទីជិត) ក្តី នេះហៅ ថា រូបក្ខន្ធ ព្រោះប្រមូលរូបមន្តរូបទាំងអស់នោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[៣] ចណ្ណារូបទាំងនោះ រូបជាអតីត តើដូចម្តេច ។ ចណ្ណា កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ អស់ទៅ បាត់បង់ទៅ កើត ហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្រ្គោះដោយចំណែកជាអតីត បានដល់ មហាក្កតរូប ៤ ផង ឧបាទាយរូបនៃមហាក្កតរូប ៤ ផង នេះហៅថា រូបជា អតីត ។ ចណ្ណារូបទាំងនោះ រូបជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ ចណ្ណាមិនទាន់ កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះដាល មិនទាន់វិលមក មិនទាន់ត្រឡប់មក មិនទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់ដុះឡើង មិនទាន់តាំងឡើង

អសម្បជ្ជិតំ អណាគតំ អណាគតំសេសេ សុត្តិហិតំ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា ចតុទ្ធានុ មហាក្ខតាធំ ឧបាទាយ រូបំ
 ឥទំ វុត្តតិ រូបំ អណាគតំ ។ តត្ថ កតតមំ រូបំ ចតុប្បជ្ជំ ។
 លំ រូបំ ដាតំ ភ្នតំ សញ្ញានំ ធិត្តនំ អភិធិត្តនំ ហានុភ្នតំ
 ឧប្បជ្ជំ សមុប្បជ្ជំ ឧដ្ឋិតំ សមុដ្ឋិតំ ចតុប្បជ្ជំ ចតុប្បជ្ជំ-
 សេសេ សុត្តិហិតំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុទ្ធានុ
 មហាក្ខតាធំ ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុត្តតិ រូបំ ចតុប្បជ្ជំ ។

(២) តត្ថ កតតមំ រូបំ អជ្ឈត្តំ ។ យំ រូបំ តេសំ
 តេសំ សត្តានំ អជ្ឈត្តំ ចច្ចត្តំ ធិយកំ មាធិបុគ្គលិកំ
 ឧបាទិដ្ឋំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុទ្ធានុ មហាក្ខតាធំ
 ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុត្តតិ រូបំ អជ្ឈត្តំ ។ តត្ថ កត-
 តមំ រូបំ ពហិត្តា ។ យំ រូបំ តេសំ តេសំ បរសត្តានំ
 បរវុគ្គលានំ អជ្ឈត្តំ ចច្ចត្តំ ធិយកំ មាធិបុគ្គលិកំ
 ឧបាទិដ្ឋំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុទ្ធានុ មហាក្ខតាធំ
 ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុត្តតិ រូបំ ពហិត្តា ។

(៤) តត្ថ កតតមំ រូបំ ឧទ្យាវិតំ ។ ចត្តា-
 យតធំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋកាយតធំ ឥទំ វុត្តតិ
 រូបំ ឧទ្យាវិតំ ។ តត្ថ កតតមំ រូបំ សុខុមំ ។

មិនបានសួរឡើយ ជាអនាគត សង្គ្រោះដោយចំណែកជាអនាគត បាន
 ដល់មហាក្ខតរូបទាំង ៤ ផង ។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូប ៤ ផង នេះ
 ហៅថា រូបជាអនាគត ។ ចណ្ណរូបទាំងនោះ រូបជាបច្ចុប្បន្ន តើដូច
 ម្តេច ។ រូបណា កំពុងកើត កំពុងមាន កំពុងដុះដាល កំពុងវិល
 មក កំពុងត្រឡប់មក កំពុងប្រាកដ កំពុងលេចឡើយ កំពុងដុះឡើយ
 កំពុងភាន់ឡើយ កំពុងសួរឡើយ ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះដោយចំណែកជា
 បច្ចុប្បន្ន បានដល់មហាក្ខតរូបទាំង ៤ ផង ។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូប ៤
 ផង នេះហៅថា រូបជាបច្ចុប្បន្ន ។

(២) ចណ្ណរូបទាំងនោះ អជ្ឈត្តរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជា
 ខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាបុព្វបទសំបុគ្គលម្នាក់ ។ ដែល
 ។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូបទាំង ៤ ផង ។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូប ៤ ផង នេះហៅថា អជ្ឈត្តរូប ។
 ចណ្ណរូបទាំងនោះ ពហិត្តរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណាជាខាងក្នុង អាស្រ័យ
 ខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាបុព្វបទសំបុគ្គលម្នាក់ ។ ដែល។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូប
 ទាំង ៤ ផង ។ បុព្វបទនៃមហាក្ខតរូប ៤ ផង នេះហៅថា ពហិត្តរូប ។

(៤) ចណ្ណរូបទាំងនោះ ឧទ្យាវិតរូប តើដូចម្តេច ។ ចត្តាយត-
 នៈ (ពាយតនៈតិចកុ) ។ បេ ។ ដោដ្ឋកាយតនៈ (ពាយតនៈតិដ្ឋត្រ)
 នេះហៅថា ឧទ្យាវិតរូប ។ ចណ្ណរូបទាំងនោះ សុខុមរូប តើដូចម្តេច ។

ឥន្ទ្រិយ៍ ។ មេ ។ ភត្តទ្រិយ៍ ភត្តទ្រិយ៍ ភត្តទ្រិយ៍ ភត្តទ្រិយ៍ ភត្តទ្រិយ៍
រូបំ សុប្បំ ។

(២) ភត្ត ភត្តំ រូបំ ហិំ ។ យំ រូបំ ភេសំ ភេ-
សំ សត្តានំ ឧត្តានំ អវត្តានំ ហិំឡិកំ បរិក្ខតំ អនិក្ខ-
តានំ ហិំ ហិំ ឧមតំ ហិំ ឧសម្មតំ អនិក្ខំ អកត្តំ អម-
ធាបំ រូមា សម្ពា ភត្តា រសា ដោដ្ឋត្វា ឥន្ទ្រិយ៍
រូបំ ហិំ ។ ភត្ត ភត្តំ រូបំ បណិកំ ។ យំ រូបំ ភេ-
សំ ភេសំ សត្តានំ អធិត្តានំ អវត្តានំ អហិឡិកំ អ-
បរិក្ខតំ វិក្ខិកតំ បណិកំ បណិកមតំ បណិកសម្មតំ
ឥន្ទ្រិយ៍ កត្តំ មធាបំ រូមា សម្ពា ភត្តា រសា ដោដ្ឋត្វា
ឥន្ទ្រិយ៍ រូបំ បណិកំ ។ ភត្តំ ភត្តំ ភត្តំ ភត្តំ ភត្តំ ភត្តំ
នាយ ឧមា នាយ រូបំ ហិំ បណិកំ ឧដ្ឋត្វំ ។

ឥន្ទ្រិយ៍ (ឥន្ទ្រិយ៍ឥន្ទ្រិយ៍) ។ មេ ។ ភត្តទ្រិយ៍ ភត្តទ្រិយ៍ (ភត្តទ្រិយ៍
ជាតិទ្រិយ៍) នេះហៅថា សុខុមរូប ។

[៦] បណ្ណារូបទាំងនោះ ហិនរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា របស់សត្វ
ទាំងឡាយនោះ ។ ជារូបដែលគេមើលងាយ គេមិនចៀតចៀន គេគ្របសង្កត់
គេមិនធ្វើសេចក្តីគោរព ជារូបថោកថយ ដែលគេដឹងថាថោកថយ ដែល
គេសន្មតថាថោកថយ ជារូបមិនគួរប្រាថ្នា មិនគួរត្រេកអរ មិនជាទីពេញ
ចិត្ត បានដល់ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វ នេះហៅថា ហិនរូប ។
បណ្ណារូបទាំងនោះ បណិតរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា របស់សត្វទាំង
ឡាយនោះ ។ ជារូបដែលគេមិនមើលងាយ គេមិនចៀតចៀន គេមិន
គ្របសង្កត់ គេធ្វើសេចក្តីគោរព ជារូបថ្លៃថ្នូរ ដែលគេដឹងថាថ្លៃថ្នូរ
ដែលគេសន្មតថាថ្លៃថ្នូរ ជារូបគួរប្រាថ្នា គួរត្រេកអរ គួរពេញចិត្ត បាន
ដល់ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វ នេះហៅថា បណិតរូប ។
មួយទៀត ហិនរូប បើប្រៀបធៀបនឹងរូប(១)នោះ ។ បណិតរូបប្រៀបថា
ជាបណិតរូបដែរ ។

១ រូបរបស់សត្វសត្វនានាគ្រុឌថោកទាបទេ តែបើប្រៀបធៀបនឹងរូបរបស់សត្វសត្វនានា ទៅជា
រូបទន្តរវិញ រូបរបស់សត្វប្រេតថោកទាបទេ តែបើប្រៀបធៀបនឹងរូបរបស់សត្វនានា គ្រុឌ ទៅ
ជាប្រេតវិញ ។ ល ។ រូបរបស់សត្វអនិមិត្តទេវតា ទន្តរវិញ រូបរបស់សត្វសុទ្ធស្សិទេវតា ។
អន្តរវិញ ។

អភិធម្មបិដក វិវដ្ត

[១១] ឧត្ត ធម្មតោ វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា សុ-
 ខុម ។ អត្តសលា វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា កុសលា-
 ព្យាភារោ វេទនា សុខុមា កុសលា កុសលា វេទនា
 ធិន្ទ្រាវិកា អព្យាភារោ វេទនា សុខុមា ទុក្ខា វេទនា
 ធិន្ទ្រាវិកា សុខា ច អទុក្ខមសុខា ច វេទនា សុខុមា
 សុខទុក្ខា វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា អទុក្ខមសុខា វេទនា
 សុខុមា អសមាប្បដ្ឋស្ស វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា សមា-
 ប្បដ្ឋស្ស វេទនា សុខុមា សាសវំ វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា
 វាយាសវំ វេទនា សុខុមា តំ តំ វំ បទ វេទនំ ទុតា-
 រោយ ទុតានាយ វេទនា ធិន្ទ្រាវិកា សុខុមា ទដ្ឋត្វា ។

[១២] ឧត្ត កកមា វេទនា ហិណ បណីតា ។
 អកុសលា វេទនា ហិណ កុសលាព្យាកតា វេទនា
 បណីតា កុសលា កុសលា វេទនា ហិណ អព្យាកតា
 វេទនា បណីតា ទុក្ខា វេទនា ហិណ សុខា ច អទុ-
 ក្ខមសុខា ច វេទនា បណីតា សុខទុក្ខា វេទនា
 ហិណ អទុក្ខមសុខា វេទនា បណីតា អសមាប្បដ្ឋ-
 ស្ស វេទនា ហិណ សមាប្បដ្ឋស្ស វេទនា បណីតា

អភិធម្មបិដក វិវដ្ត

[១១] បណ្ណាវេទនា វាំងនោះ ធិន្ទ្រាវិកាវេទនា និងសុខុមវេទនា តើ
 ដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល ហៅថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនាជាកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាកុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាទុក្ខ
 ហៅថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនាជាសុខផង មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខផង
 ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនា
 ជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមា-
 បត្តិ ហៅថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ ហៅថា
 សុខុមវេទនា វេទនាប្រកបដោយភាសវៈ ហៅថាធិន្ទ្រាវិកាវេទនា វេទនា
 មិនមានភាសវៈ ហៅថាសុខុមវេទនា មួយទៀត ធិន្ទ្រាវិកាវេទនា បើ
 ប្រៀបផ្ទឹមនឹងវេទនានោះៗ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាសុខុមវេទនាដែរ ។

[១២] បណ្ណាវេទនា វាំងនោះ ហិនវេទនា និងបណីតវេទនា តើ
 ដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល ហៅថាហិនវេទនា វេទនាជាកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណីតវេទនា វេទនាជាកុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាហិនវេទនា វេទនាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណីតវេទនា វេទនាជាទុក្ខ
 ហៅថាហិនវេទនា វេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថាបណីត-
 វេទនា វេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាហិនវេទនា វេទនាជាអទុក្ខមសុខ
 ហៅថាបណីតវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមាបត្តិ ហៅថា
 ហិនវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ ហៅថាបណីតវេទនា

អភិប្បវិធសិទ្ធិ វិទ្យា

អសមាប្បដ្ឋស្ស វេទនាយ ទូរ សាសនំ វេទនា អនា-
សនំយ វេទនាយ ទូរ អនាសនំ វេទនា សាសនំយ
វេទនាយ ទូរ អយំ វុច្ចតិ វេទនា ទូរ ។ ឧត្ត កតតោ
វេទនា សន្តិកេ ។ អកុសលា វេទនា អកុសលាយ
វេទនាយ សន្តិកេ កុសលា វេទនា កុសលាយ
វេទនាយ សន្តិកេ អព្យាកតា វេទនា អព្យាកតាយ
វេទនាយ សន្តិកេ ទុក្ខា វេទនា ទុក្ខាយ វេទនាយ
សន្តិកេ សុខា វេទនា សុខាយ វេទនាយ សន្តិកេ
អទុក្ខមសុខា វេទនា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ ស-
ន្តិកេ អសមាប្បដ្ឋស្ស វេទនា អសមាប្បដ្ឋស្ស វេទនាយ
សន្តិកេ សមាប្បដ្ឋស្ស វេទនា សមាប្បដ្ឋស្ស វេទនាយ
សន្តិកេ សាសនំ វេទនា សាសនំយ វេទនាយ
សន្តិកេ អនាសនំ វេទនា អនាសនំយ វេទនាយ
សន្តិកេ អយំ វុច្ចតិ វេទនា សន្តិកេ ។ ខំ ខំ កំ
ចរ វេទនំ ទនាទាយ ទនាទាយ វេទនា ទូរ
សន្តិកេ មជ្ឈិមា ។

[១៤] ឧត្ត កតតោ សញ្ញាខន្ធោ ។ យកានំ
សញ្ញា វេទនាយ កតតោ មជ្ឈិមា កំ តតិ កំ ក
ទិណ្ណិកោ កំ សុខុមា កំ ហិណ កំ ចលីតា កំ

អភិប្បវិធសិទ្ធិ វិទ្យា

ត្វយអំតិវេទនា របស់បុគ្គលមិនមានសមាប្បដ្ឋិ វេទនាប្រកបដោយ
ភាសវៈ ត្វយអំតិវេទនាមិនមានភាសវៈ វេទនាមិនមានភាសវៈ ត្វយ
អំតិវេទនាប្រកបដោយភាសវៈ ខេះហៅថា ទូរវេទនា ។ បណ្តាវេទនា
ទាំងនោះ សន្តិកេវេទនា តើដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល តាំងនៅ
ក្នុងជីវិតនៃវេទនាជាអកុសល វេទនាជាកុសល តាំងនៅក្នុងជីវិត ខែ
វេទនាជាកុសល វេទនាជាអព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃវេទនាជា
អព្យាក្រឹត វេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវេទនាជាទុក្ខ វេទនាជាសុខ
តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវេទនាជាសុខ វេទនាជាអទុក្ខមសុខ តាំងនៅក្នុងជី-
វិតនៃវេទនាជាអទុក្ខមសុខ វេទនារបស់បុគ្គលមិនមានសមាប្បដ្ឋិ តាំងនៅ
ក្នុងជីវិតនៃវេទនារបស់បុគ្គលមិនមានសមាប្បដ្ឋិ វេទនារបស់បុគ្គលមាន
សមាប្បដ្ឋិ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវេទនារបស់បុគ្គលមានសមាប្បដ្ឋិ វេទនា
ប្រកបដោយភាសវៈ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវេទនាប្រកបដោយភាសវៈ វេទ-
នាមិនមានភាសវៈ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវេទនាមិនមានភាសវៈ ខេះហៅ
ថា សន្តិកេវេទនា ។ មួយទៀត ទូរវេទនា បើប្រៀបធៀបនឹងវេទនា
នោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចសន្តិកេវេទនាដែរ ។

[១៥] បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណ
មួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋក្ខណ្ឌសញ្ញា កំ តតិ កំ សញ្ញា
កំ ទុណ្ណិកសញ្ញា កំ សុខុមសញ្ញា កំ ហិណសញ្ញា កំ ចលីតសញ្ញា កំ

យោ ទ្ធករ សង្ខារោ វា តទេកេជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា
អភិសង្ខារោ អយំ វុត្តតិ សញ្ញាខន្ធោ ។

[១៥] តត្ថ កតមា សញ្ញា អតីតា ។ យោ
សញ្ញា អតីតា ជុំវិញ វិភតា វិបរិណាតា អត្តត្ថតា អត្ត-
ត្តត្ថតា ទប្បជ្ឈិតា វិភតា អតីតា អតីតំសេន សង្កហិតា
ចត្តុសម្មស្សជា សញ្ញា សោតសម្មស្សជា សញ្ញា
យានសម្មស្សជា សញ្ញា ជិហ្គសម្មស្សជា សញ្ញា
កាយសម្មស្សជា សញ្ញា មនោសម្មស្សជា សញ្ញា
អយំ វុត្តតិ សញ្ញា អតីតា ។ តត្ថ កតមា សញ្ញា
អនាគតា ។ យោ សញ្ញា អនាគតា អក្ខតា អសញ្ញតា
អនិព្វតា អនិព្វិតា អនាតុក្ខតា អនុប្បត្តា អសមុ-
ប្បត្តា អនុជ្ឈិតា អសមុជ្ឈិតា អនាគតា អនាគតំសេន
សង្កហិតា ចត្តុសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោ-
សម្មស្សជា សញ្ញា អយំ វុត្តតិ សញ្ញា អនាគតា ។
តត្ថ កតមា សញ្ញា បច្ចុប្បត្តា ។ យោ សញ្ញា ជាតា
ក្ខតា សញ្ញតា ជិព្វតា អនិព្វតា ហិតុក្ខតា ទប្បត្តា
សមុប្បត្តា ទុដ្ឋិតា សមុដ្ឋិតា បច្ចុប្បត្តា បច្ចុប្បត្តំសេន
សង្កហិតា ចត្តុសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោ-
សម្មស្សជា សញ្ញា អយំ វុត្តតិ សញ្ញា បច្ចុប្បត្តា ។

ទូរសញ្ញតិ សង្ការសញ្ញា ។ យោ វេ សញ្ញា ប្រាប្រមូល
ប្រមុខសញ្ញានោះ ក៏ដឹងប្រមូល ។

[១៥] បណ្តាសញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាអតីត តើដូចម្តេច ។
សញ្ញាណ កត្តន៍ទៅ លេត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ អស់ទៅ បាត់
បង់ទៅ កើតហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្គ្រោះដោយបំណែក
ជាអតីត បានដល់សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីសោត-
សម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីយានសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីជិហ្គសម្ពុស្ស សញ្ញា
កើតអំពីកាយសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សញ្ញា
ជាអតីត ។ បណ្តាសញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាអនាគត តើដូចម្តេច ។
សញ្ញាណ មិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះដាល មិនទាន់វិល
មក មិនទាន់ត្រឡប់មក មិនទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់
ដុះឡើង មិនទាន់កាំងឡើង មិនទាន់ស្កុះឡើង ជាអនាគត សង្គ្រោះ
ដោយបំណែកជាអនាគត បានដល់សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។
សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សញ្ញាជាអនាគត ។ បណ្តា
សញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណ កំពុង
កើត កំពុងមាន កំពុងដុះដាល កំពុងវិលមក កំពុងត្រឡប់មក កំពុង
ប្រាកដ កំពុងលេចឡើង កំពុងដុះឡើង កំពុងកាំងឡើង កំពុងស្កុះ
ឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះដោយបំណែកជាបច្ចុប្បន្ន បានដល់សញ្ញា
កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា
សញ្ញាជាបច្ចុប្បន្ន ។

[១៦] តត្ថ កតតមា សញ្ញា អដ្ឋត្ថំ ។ យា
 សញ្ញា តេសំ តេសំ បរសន្តានំ អដ្ឋត្ថំ បច្ចុត្តំ និយតោ
 បដិច្ចកលីកា ធុបាទិដ្ឋា ធិកុសម្មស្សដា សញ្ញា
 ។ បេ ។ បរោសម្មស្សដា សញ្ញា អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា
 អដ្ឋត្ថំ ។ តត្ថ កតតមា សញ្ញា តហិដ្ឋា ។ យា
 សញ្ញា តេសំ តេសំ បរសន្តានំ បរច្ចុកលានំ អដ្ឋត្ថំ
 បច្ចុត្តំ និយតោ បាដិច្ចកលីកា ធុបាទិដ្ឋា ធិកុសម្ម-
 ស្សដា សញ្ញា ។ បេ ។ បរោសម្មស្សដា សញ្ញា អយំ
 វុច្ចតិ សញ្ញា តហិដ្ឋា ។

[១៧] តត្ថ កតតមា សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា សុខុមា ។
 បដិយសម្មស្សដា សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា អនិវចនសម្ម-
 ស្សនា សញ្ញា សុខុមា អកុសលា សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា
 កុសលាទ្យកតតា សញ្ញា សុខុមា កុសលា កុសលា
 សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា អទ្យកតតា សញ្ញា សុខុមា ធុទ្ធពារិ-
 យ វេទនាយ សម្មយុត្តា សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា សុខាយ
 ប អទុក្ខមសុខាយ ប វេទនាហិ សម្មយុត្តា សញ្ញា
 សុខុមា សុខុទុក្ខាហិ វេទនាហិ សម្មយុត្តា សញ្ញា
 ធុទ្ធពារិកា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 សញ្ញា សុខុមា អសមាប្បស្ស សញ្ញា ធុទ្ធពារិកា

[១៦] បណ្ណសញ្ញាទាំងនោះ អដ្ឋត្ថសញ្ញា តែមួយបែប ។
 សញ្ញាណា ជាខាងក្នុង ពាក្យស្រ្តីខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាសញ្ញារបស់
 បុគ្គលម្នាក់ ។ ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បានដល់
 សញ្ញាដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យ ។ បេ ។ សញ្ញាដែលកើតអំពីមនោ-
 សម្ព័ន្ធស្យ នេះហៅថា អដ្ឋត្ថសញ្ញា ។ បណ្ណសញ្ញាទាំងនោះ តហិដ្ឋា-
 សញ្ញា តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណា ជាខាងក្នុង ពាក្យស្រ្តីខ្លួន កើត
 ចំពោះខ្លួន ជាសញ្ញារបស់បុគ្គលម្នាក់ ។ ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វដទៃ
 របស់បុគ្គលដទៃនោះ ។ បានដល់សញ្ញា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យ ។ បេ ។
 សញ្ញាដែលកើតអំពីមនោសម្ព័ន្ធស្យ នេះហៅថា តហិដ្ឋាសញ្ញា ។

[១៧] បណ្ណសញ្ញាទាំងនោះ ធុទ្ធពារិកសញ្ញា និងសុខុមសញ្ញា តើដូច
 ម្តេច ។ សញ្ញាដែលកើតអំពីបដិយសម្ព័ន្ធស្យ ហៅថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា សញ្ញា
 ដែលកើតអំពីអនិវចនសម្ព័ន្ធស្យ ហៅថាសុខុមសញ្ញា សញ្ញាជាអកុសល
 ហៅថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា សញ្ញាជាកុសលនិងអព្យក្រឹត ហៅថាសុខុមសញ្ញា
 សញ្ញាជាកុសលនិងអកុសល ហៅថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា សញ្ញាជាអព្យក្រឹត
 ហៅថាសុខុមសញ្ញា សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅ
 ថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងអទុក្ខមសុខ
 ហៅថាសុខុមសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅ
 ថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថា
 សុខុមសញ្ញា សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាធុទ្ធពារិកសញ្ញា

សមាប្បដ្ឋស្ស សញ្ញា សុខុមា សាសវា សញ្ញា ធិដ្ឋា-
 រិកា អនាសវា សញ្ញា សុខុមា តំ តំ វា បទ សញ្ញា
 ទុមាមាយ ទុមាមាយ សញ្ញា ធិដ្ឋារិកា សុខុមា
 ធិដ្ឋា ។

[១៥] តត្ថ កតមា សញ្ញា ហិមា បណ៌តា ។

អកុសលា សញ្ញា ហិមា កុសលាព្យាកតា សញ្ញា
 បណ៌តា កុសលាកុសលា សញ្ញា ហិមា អព្យាកតា
 សញ្ញា បណ៌តា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សញ្ញា ហិមា សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទ-
 នាហិ សម្បយុត្តា សញ្ញា បណ៌តា សុខទុក្ខាហិ
 វេទនាហិ សម្បយុត្តា សញ្ញា ហិមា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សញ្ញា បណ៌តា អសមាប្បដ្ឋស្ស
 សញ្ញា ហិមា សមាប្បដ្ឋស្ស សញ្ញា បណ៌តា សាសវា
 សញ្ញា ហិមា អនាសវា សញ្ញា បណ៌តា តំ តំ វា បទ
 សញ្ញា ទុមាមាយ ទុមាមាយ សញ្ញា ហិមា បណ៌តា
 ធិដ្ឋា ។

[១៦] តត្ថ កតមា សញ្ញា ទូរេ ។ អកុសលា សញ្ញា

កុសលាព្យាកតាហិ សញ្ញា ហិ ទូរេ កុសលាព្យាកតា
 សញ្ញា អកុសលាយ សញ្ញាយ ទូរេ កុសលា សញ្ញា

សញ្ញាបេស្មុត្តលមានសមាប្បដ្ឋិ ហៅថាសុខុមសញ្ញា សញ្ញាប្រកបដោយ
 កាសវៈ ហៅថាទុក្ខារិកសញ្ញា សញ្ញាមិនមានកាសវៈ ហៅថាសុខុម-
 សញ្ញា មួយទៀត ទុក្ខារិកសញ្ញា បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសញ្ញានោះ ១
 បណ៌តតប្បិយេញថា ដូចសុខុមសញ្ញាដែរ ។

[១៧] បណ្ណាសញ្ញាទាំងនោះ ហ៊ុនសញ្ញា និងបណ៌តសញ្ញា

តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជាអកុសល ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាជាកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ៌តសញ្ញា សញ្ញាជាកុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ៌តសញ្ញា សញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយ
 វេទនាជាសុខផងជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថាបណ៌តសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយ
 វេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាបណ៌តសញ្ញា សញ្ញាបេស្មុត្តលមិនមាន
 សមាប្បដ្ឋិ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាបេស្មុត្តលមានសមាប្បដ្ឋិ ហៅថា
 បណ៌តសញ្ញា សញ្ញាប្រកបដោយកាសវៈ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាមិន
 ប្រកបដោយកាសវៈ ហៅថាបណ៌តសញ្ញា មួយទៀត ហ៊ុនសញ្ញា បើ
 ប្រៀបផ្ទឹមនឹងសញ្ញានោះ ១ បណ៌តតប្បិយេញថា ដូចបណ៌តសញ្ញាដែរ ។

[១៨] បណ្ណាសញ្ញាទាំងនោះ ទូរេសញ្ញា តើដូចម្តេច ។

សញ្ញាជាអកុសល ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត សញ្ញាជា
 កុសលនិងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាអកុសល សញ្ញាជាកុសល

១១៧៖ សុត្តន្តបិដក

អនាសវាយ សញ្ញាយ ធូរ អនាសវិ សញ្ញា
 សាសវាយ សញ្ញាយ ធូរ អយំ វុត្តិ សញ្ញា ធូរ ។
 មនុស្សោ សញ្ញា សន្តិកោ ។ អនុសលា សញ្ញា
 អនុសលាយ សញ្ញាយ សន្តិកោ គុសលា សញ្ញា
 គុសលាយ សញ្ញាយ សន្តិកោ អព្យាកតា សញ្ញា
 អព្យាកតាយ សញ្ញាយ សន្តិកោ ទិក្ខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា សញ្ញា ទិក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាយ
 សញ្ញាយ សន្តិកោ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 សញ្ញា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាយ សញ្ញាយ
 សន្តិកោ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 សញ្ញា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាយ
 សញ្ញាយ សន្តិកោ អសមាបទ្គស្ស សញ្ញា អសមា-
 បទ្គស្ស សញ្ញាយ សន្តិកោ សមាបទ្គស្ស សញ្ញា
 សមាបទ្គស្ស សញ្ញាយ សន្តិកោ សាសវិ សញ្ញា
 សាសវាយ សញ្ញាយ សន្តិកោ អនាសវិ សញ្ញា
 អនាសវាយ សញ្ញាយ សន្តិកោ អយំ វុត្តិ សញ្ញា
 សន្តិកោ ។ តំ តំ វិ បរេ សញ្ញា ទុច្ចាយ ទុច្ចា-
 នាយ សញ្ញា ធូរ សន្តិកោ ជដ្ឋា ។

១១៧៖ សុត្តន្តបិដក

ត្វាយអំភិសញ្ញាមិទមានាសវិៈ សញ្ញាមិទមានាសវិៈ ត្វាយអំភិសញ្ញា
 ប្រកបដោយភាសវិៈ នេះហៅថា ធូរសញ្ញា ។ បណ្ណសញ្ញាតាំងនោះ
 សន្តិកេសញ្ញា តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជាអកុសល តាំងនៅក្នុងជីវិត
 នៃសញ្ញាជាអកុសល សញ្ញាជាកុសល តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃសញ្ញាជា
 កុសល សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃសញ្ញាជាអព្យាក្រឹត
 សញ្ញាសម្មយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃសញ្ញាសម្មយុត្ត
 ដោយវេទនាជាទុក្ខ សញ្ញាសម្មយុត្តដោយវេទនាជាសុខ តាំងនៅក្នុងជី-
 វិតនៃសញ្ញាសម្មយុត្តដោយវេទនាជាសុខ សញ្ញាសម្មយុត្តដោយវេទ-
 នាជាអទុក្ខសុខ តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃសញ្ញាសម្មយុត្តដោយវេទនាជា
 អទុក្ខសុខ សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃ
 សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ សញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ តាំង
 នៅក្នុងជីវិតនៃសញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ សញ្ញាប្រកបដោយភាស-
 វិៈ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃសញ្ញាប្រកបដោយភាសវិៈ សញ្ញាមិទមានាសវិៈ
 តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃសញ្ញាមិទមានាសវិៈ នេះហៅថា សន្តិកេសញ្ញា ។
 មួយទៀត ធូរសញ្ញា បើប្រៀបធៀបនឹងសញ្ញានោះ ។ បណ្ណិតប្បវេយ្យ
 ថា ដូចសន្តិកេសញ្ញាដែរ ។

សុខទុក្ខាហិ វេទនាហិ សម្បយុត្តា សង្ខារ ធិន្ទ្រវិ-
 កា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារ
 សុខុមា អសមាបទ្ធស្ស សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា សមា-
 បទ្ធស្ស សង្ខារ សុខុមា សាសវំ សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា
 អនាសវំ សង្ខារ សុខុមា តេ តេ វំ បទិ សង្ខារេ
 ឧបាទាយ ឧបាទាយ សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា សុខុមា
 ទដ្ឋព្វា ។

[២២] តត្ថ កតមេ សង្ខារ ហីនា បណីតា ។
 អត្តសលា សង្ខារ ហីនា ត្តសលាព្យាកតា សង្ខារ
 បណីតា ត្តសលាត្តសលា សង្ខារ ហីនា អព្យាកតា
 សង្ខារ បណីតា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សង្ខារ ហីនា សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទ-
 នាហិ សម្បយុត្តា សង្ខារ បណីតា សុខទុក្ខាហិ
 វេទនាហិ សម្បយុត្តា សង្ខារ ហីនា អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារ បណីតា អសមាប-
 ទ្ធស្ស សង្ខារ ហីនា សមាបទ្ធស្ស សង្ខារ បណីតា
 សាសវំ សង្ខារ ហីនា អនាសវំ សង្ខារ បណីតា

សង្ខារវេលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាធិន្ទ្រវិកសង្ខារ
 សង្ខារវេលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាសុខុមសង្ខារ
 សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាធិន្ទ្រវិកសង្ខារ សង្ខាររបស់
 បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាសុខុមសង្ខារ សង្ខារប្រកបដោយភាសវៈ
 ហៅថាធិន្ទ្រវិកសង្ខារ សង្ខារមិនមានភាសវៈ ហៅថាសុខុមសង្ខារ មួយ
 ទៀត ធិន្ទ្រវិកសង្ខារ បើប្រៀបដូចនឹងសង្ខារនោះៗ បណ្ឌិតគប្បីយើង
 ថា ដូចសុខុមសង្ខារវេល ។

[២២] បណ្ណសង្ខារទាំងនោះ ហិនសង្ខារ និងបណិតសង្ខារ តើ
 ដូចម្តេច ។ សង្ខារជាអកុសល ហៅថាហិនសង្ខារ សង្ខារជាកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណិតសង្ខារ សង្ខារជាកុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាហិនសង្ខារ សង្ខារជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណិតសង្ខារ សង្ខារវេល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហិនសង្ខារ សង្ខារវេលសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនា ជាសុខនិង ជាអទុក្ខមសុខនិង ហៅថា បណិតសង្ខារ
 សង្ខារវេលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាហិនសង្ខារ
 សង្ខារវេលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាបណិតសង្ខារ
 សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាហិនសង្ខារ សង្ខាររបស់
 បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាបណិតសង្ខារ សង្ខារប្រកបដោយភាស-
 វៈ ហៅថាហិនសង្ខារ សង្ខារមិនមានភាសវៈ ហៅថាបណិតសង្ខារ

វង្សវង្ស សុត្តន្តបិដក

តេ តេ វ វ មន សង្ខារេ ទុក្ខាលាយ ទុក្ខាលាយ សង្ខារា
ហិ ធា មណីសា ទដ្ឋត្វា ។

[២៥] តត្ថ កកមេ សង្ខារា ទូរេ ។ អកុសលា
សង្ខារា កុសលាព្យាកតេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ កុស-
លាព្យាកតា សង្ខារា អកុសលេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ
កុសលា សង្ខារា អកុសលាព្យាកតេហិ សង្ខារេហិ
ទូរេ អកុសលាព្យាកតា សង្ខារា កុសលេហិ សង្ខា-
រេហិ ទូរេ អព្យាកតា សង្ខារា កុសលា កុសលេហិ
សង្ខារេហិ ទូរេ កុសលាកុសលា សង្ខារា អព្យាក-
តេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
សង្ខារា សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ
សម្បយុត្តេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ សុខាយ ច អទុក្ខម-
សុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា សង្ខារា ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ សុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារា ទុក្ខាយ ច អទុក្ខម-
សុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តេហិ សង្ខារេហិ ទូរេ
ទុក្ខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា
សង្ខារា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តេហិ សង្ខារេហិ
ទូរេ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារា

វង្សវង្ស សុត្តន្តបិដក

មួយវៀក ហិ វ សង្ខារេ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសង្ខារនោះ ។ បណ្ឌិតភប្ប
ឃើញថា ដូចបណ្ឌិតសង្ខារវេដា ។

[២៥] បណ្ឌិតសង្ខារវេដានោះ ទូរេសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារ
ជាអកុសល ធ្វាយអំពីសង្ខារ ជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត សង្ខារជាកុសល
និងអព្យាក្រឹត ធ្វាយអំពីសង្ខារជាអកុសល សង្ខារជាកុសល ធ្វាយអំពី
សង្ខារជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត សង្ខារជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត ធ្វាយ
អំពីសង្ខារជាកុសល សង្ខារ ជាអព្យាក្រឹត ធ្វាយអំពីសង្ខារ ជាកុសល
និងអកុសល សង្ខារជាកុសលនិងអកុសល ធ្វាយអំពីសង្ខារជាអព្យាក្រឹត
សង្ខារវេដលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាទុក្ខ ធ្វាយអំពីសង្ខារវេសម្បយុត្ត
ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សង្ខារវេដលសម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ធ្វាយអំពីសង្ខារវេសម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាទុក្ខ សង្ខារវេដលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ ធ្វាយអំពីសង្ខារវេ
សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សង្ខារវេដលសម្បយុ-
ត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ធ្វាយអំពីសង្ខារវេសម្បយុត្ត
ដោយវេទនាជាសុខ សង្ខារវេដលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ

សុខាយ ឆ អនុត្តមសុខាយ ឆ វេទនាហិ សម្បយុត្តា
 វិញ្ញាណា សុខុមា សុខទុក្ខាហិ វេទនាហិ សម្បយុត្តា
 វិញ្ញាណា ធុឡាវិកា អនុត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តំ វិញ្ញាណំ សុខុមំ អសមាបទ្ធស្ស វិញ្ញាណំ ធុឡា-
 វិកា សមាបទ្ធស្ស វិញ្ញាណំ សុខុមំ សាសវំ វិញ្ញាណំ
 ធុឡាវិកា អាហាសវំ វិញ្ញាណំ សុខុមំ តំ តំ ៣ បដ
 វិញ្ញាណំ ទុច្ចារាយ ទុច្ចារាយ វិញ្ញាណំ ធុឡាវិកា
 សុខុមំ ទដ្ឋង្គំ ។

[៣០] តត្ថ តត្ថមំ វិញ្ញាណំ ហីនំ បណីតំ ។ អ-
 តុសលំ វិញ្ញាណំ ហីនំ តុសលាព្យាតតា វិញ្ញាណា
 បណីតា តុសលាតុសលា វិញ្ញាណា ហីនា អព្យាតតំ
 វិញ្ញាណំ បណីតំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ វិញ្ញា-
 ណំ ហីនំ សុខាយ ឆ អនុត្តមសុខាយ ឆ វេទនាហិ
 សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា បណីតា សុខទុក្ខាហិ វេទនា-
 ហិ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា ហីនា អនុត្តមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តំ វិញ្ញាណំ បណីតំ អសមាប-
 ទ្ធស្ស វិញ្ញាណំ ហីនំ សមាបទ្ធស្ស វិញ្ញាណំ បណីតំ

វិញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ វេទនាជាទុក្ខមសុខផង ហៅ
 ថាសុខុមវិញ្ញាណ វិញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ
 ហៅថាឡាវិកាវិញ្ញាណ វិញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាអទុក្ខម-
 សុខ ហៅថាសុខុមវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅ
 ថាឡាវិកាវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាសុខុម-
 វិញ្ញាណ វិញ្ញាណប្រកបដោយអាសវៈ ហៅថាឡាវិកាវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ
 មិនមានអាសវៈ ហៅថាសុខុមវិញ្ញាណ មួយទៀត ឡាវិកាវិញ្ញាណ បើ
 ប្រៀបផ្ទឹមនឹងវិញ្ញាណនោះ ៗ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចសុខុមវិញ្ញាណ
 ដែរ ។

[៣០] បណ្ឌិតវិញ្ញាណទាំងនោះ ហីនវិញ្ញាណ និងបណីតវិញ្ញាណ តើ
 ដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណជាអតុសល ហៅថាហីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាតុសល
 នឹងអព្យាត្រិត ហៅថាបណីតវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាតុសលនឹងអតុសល
 ហៅថាហីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាអព្យាត្រិត ហៅថាបណីតវិញ្ញាណ វិ-
 ញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ
 វ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងអទុក្ខមសុខផង ហៅថាបណី-
 តវិញ្ញាណ វិញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថា
 ហីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណវ័ជលសម្បយុត្តដោយវេទនា ជាអទុក្ខមសុខ ហៅ
 ថាបណីតវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាហីន-
 វិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាបណីតវិញ្ញាណ

សាសនំ វិញ្ញាណំ យំនំ អសាសនំ វិញ្ញាណំ មណីតំ តំ
តំ ឯ មន វិញ្ញាណំ ទុច្ចារយេ ទុច្ចារយេ វិញ្ញាណំ
យំនំ មណីតំ ទដ្ឋតំ ។

[៣០] តត្ថ តតមំ វិញ្ញាណំ ទ្វេ ។ អកុសលំ
វិញ្ញាណំ កុសលាព្យាកតេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេ
កុសលាព្យាកតា វិញ្ញាណា អកុសលា វិញ្ញាណា
ទ្វេ កុសលំ វិញ្ញាណំ អកុសលាព្យាកតេហិ វិញ្ញា-
លោហិ ទ្វេ អកុសលាព្យាកតា វិញ្ញាណា កុសលា
វិញ្ញាណា ទ្វេ អព្យាកតំ វិញ្ញាណំ កុសលកុលហិ
វិញ្ញាលោហិ ទ្វេ កុសលាកុសលា វិញ្ញាណា អព្យា-
កតា វិញ្ញាណា ទ្វេ ទុត្តាយ វេទនាយ សម្មយុត្តំ
វិញ្ញាណំ សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ
សម្មយុត្តេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេ សុខាយ ច អទុក្ខម-
សុខាយ ច វេទនាហិ សម្មយុត្តា វិញ្ញាណា ទុត្តាយ
វេទនាយ សម្មយុត្តា វិញ្ញាណា ទ្វេ សុខាយ វេទនា-
យ សម្មយុត្តំ វិញ្ញាណំ ទុត្តាយ ច អទុក្ខមសុខាយ
ច វេទនាហិ សម្មយុត្តេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេ ទុត្តាយ
ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ សម្មយុត្តា វិញ្ញា-
ណា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា វិញ្ញាណា ទ្វេ

វិញ្ញាណវេលប្រគបថោយកាសវៈ ហៅថាហិវិញ្ញាណ វិញ្ញាណមិខមាទ
កាសវៈ ហៅថាបណីតវិញ្ញាណ មួយទៀត ហិវិញ្ញាណ បើប្រៀបផ្ទឹម
នឹងវិញ្ញាណនោះ។ បណ្ឌិតគប្បីយើងចាំ ដូចបណីតវិញ្ញាណវេល ។

[៣១] បណ្ឌវិញ្ញាណទាំងនោះ ទ្វេវិញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។
វិញ្ញាណជាអកុសល គ្មាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណ
ជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត គ្មាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសល វិញ្ញាណ ជា
កុសល គ្មាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណជាអកុសល
និងអព្យាក្រឹត គ្មាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសល វិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត គ្មាយ
អំពីវិញ្ញាណជាអកុសលនិងអកុសល វិញ្ញាណជាអកុសលនិងអកុសល គ្មាយ
អំពីវិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណវេលសម្មយុត្ត ដោយវេទនាជាទុក្ខ
គ្មាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្មយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខ
ផង វិញ្ញាណវេលសម្មយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខ
ផង គ្មាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្មយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ វិញ្ញាណវេល
សម្មយុត្តដោយវេទនាជាសុខ គ្មាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្មយុត្តដោយវេទនា
ជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង វិញ្ញាណវេលសម្មយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ
ផង ជាអទុក្ខមសុខផង គ្មាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្មយុត្តដោយវេទនាជាសុខ

អតីតបុព្វដក កែឡា

អសមាមន្តស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត សមាមន្តស្ស
 វិញ្ញាណំ សមាមន្តស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត សាសវំ
 វិញ្ញាណំ សាសវំស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត អនាសវំ
 វិញ្ញាណំ អនាសវំស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត ឥនំ វុត្តតិ
 វិញ្ញាណំ សន្តិកេត ។ តំ តំ វា បទ វិញ្ញាណំ ទុច្ចា-
 នាយ ទុច្ចាណាយ វិញ្ញាណំ ទូរេ សន្តិកេត ទដ្ឋង្គំ ។

សុត្តន្តកថាខិណ្ណិយ ។

[៣២] បញ្ចក្កន្ធា រូបក្កន្ធា វេទនាខន្ធា

សញ្ញាខន្ធា សង្ការក្កន្ធា វិញ្ញាណក្កន្ធា ។

នត្ថ កតហោ រូបក្កន្ធា ។

[៣៣] ឯកវិធន រូបក្កន្ធា សត្វំ រូបំ នះហតុ

អហេតុកំ ហេតុវិប្បយុត្តំ សប្បទូរំ សង្កតំ រូបំ

លោកិយំ សាសវំ សញ្ញាជនិយំ កន្ធនិយំ ឱយនិយំ

យោកនិយំ ជីវនិយំ បរាមដ្ឋំ ទុច្ចាទានិយំ សន្តិលេ-

សិកំ អព្យាគតំ អនារម្មណំ អរោគសិកំ ចិន្តវិប្បយុត្តំ

នេវវិហាននវិហានទដ្ឋង្គំ អសង្កលិដ្ឋសង្កិលេសិកំ

អតីតបុព្វដក កែឡា

តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃវិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមិនមានសមាមន្តិ វិញ្ញាណ
 របស់បុគ្គលមានសមាមន្តិ តាំងនៅក្នុងជីវិតនៃវិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមាន
 សមាមន្តិ វិញ្ញាណប្រកបដោយអាសវៈ តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃវិញ្ញាណ
 ប្រកបដោយអាសវៈ វិញ្ញាណមិនមានអាសវៈ តាំងនៅក្នុងជីវិត នៃ
 វិញ្ញាណ មិនមានអាសវៈ ទេរហៅថា សន្តិកេតវិញ្ញាណ មួយទៀត
 ទូរវិញ្ញាណ បើប្រៀបធៀបនឹងវិញ្ញាណនោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា
 ដូចសន្តិកេតវិញ្ញាណដែរ ។

ចប់សុត្តន្តកថាខិណ្ណិយ ។

[៣២] ខន្ធ ៥ គឺ រូបក្កន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ការក្កន្ធ
និងវិញ្ញាណក្កន្ធ ។

បណ្តាខន្ធថាវនៈនោះ រូបក្កន្ធ កើដូចម្តេច ។

[៣៣] រូបក្កន្ធមានប្រការ១ បានដល់រូបទាំងពួង មិនមែនហេតុ

ឥតហេតុ ប្រាសចាកហេតុ ប្រកបដោយបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យភាគតែង រូប
 ជាលោកិយ ប្រកបដោយអាសវៈ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ ដែល
 គន្លះគប្បីដោតក្រង ដែលឧបៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លង ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ដែលបរាមាសៈស្តាបអង្គុល ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុច្ចាទាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ជាអព្យាគ្រឹត មិនមែន
 ការម្នាក់ មិនមែនចេតសិក ប្រាសចាកចិត្ត ជាសភាវៈមិនមែនវិបាក មិន
 មែនមានវិបាកជាប្រក្រតិ ជាមុនមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង

ខន្ធវិញ្ញា អភិប្បកាជដីយំ

ទុច្ចាធិន្តំ អត្តិ អនុចាធិន្តំ ។ យន្តំ រូបំ ទុច្ចាធា តំ
 អត្តិ ទុច្ចាធិន្តុចាធានិយំ អត្តិ អនុចាធិន្តុចាធានិយំ
 យន្តំ រូបំ អនុចាធា តំ អត្តិ ទុច្ចាធិន្តុចាធានិយំ អត្តិ
 អនុចាធិន្តុចាធានិយំ ។ យន្តំ រូបំ ទុច្ចាធា តំ អត្តិ
 សប្បដិយំ អត្តិ អប្បដិយំ យន្តំ រូបំ អនុចាធា តំ អត្តិ
 សប្បដិយំ អត្តិ អប្បដិយំ ។ យន្តំ រូបំ ទុច្ចាធា តំ
 អត្តិ ឡិណ្ណារិកំ អត្តិ សុខុមំ យន្តំ រូបំ អនុចាធា តំ
 អត្តិ ឡិណ្ណារិកំ អត្តិ សុខុមំ ។ យន្តំ រូបំ ទុច្ចាធា តំ
 អត្តិ ទ្វិវេ អត្តិ សន្តិកេ យន្តំ រូបំ អនុចាធា តំ អត្តិ
 ទ្វិវេ អត្តិ សន្តិកេ ។ បេ ។ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញ្ញាតំ^(១)
 ឃីវំ បត្តុទ្ធិនេន រូបត្តុទ្ធា ។

[៣៧] បញ្ចវិទេន រូបត្តុទ្ធា បវេណតុ អាចោ-
 តតុ តេដោតតុ វាយោតតុ យេញ រូបំ ទុច្ចាធា ឃីវំ
 បញ្ចវិទេន រូបត្តុទ្ធា ។

[៣៨] ចត្វិទេន រូបត្តុទ្ធា ចត្តុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
 សោតវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មណវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ជីវិតវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
 កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មណេវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ឃីវំ ចត្វិទេន
 រូបត្តុទ្ធា ។

១. ម. ធិន្តុរោ រូបំ ។

ខន្ធវិញ្ញា អភិប្បកាជដីយំ

ជាទុច្ចាធិន្តុក៏មាន ជាអនុចាធិន្តុក៏មាន ។ រូបណា ជាទុច្ចាធា រូបនោះ ជា
 ទុច្ចាធិន្តុចាធានិយៈក៏មាន ជាអនុចាធិន្តុចាធានិយៈក៏មាន រូបណា ជាអនុ-
 ចាធា រូបនោះ ជាទុច្ចាធិន្តុចាធានិយៈក៏មាន ជាអនុចាធិន្តុចាធានិយៈក៏
 មាន ។ រូបណា ជាទុច្ចាធា រូបនោះ ជាសប្បដិយៈក៏មាន ជាអប្បដិយៈ
 ក៏មាន រូបណា ជាអនុចាធា រូបនោះ ជាសប្បដិយៈក៏មាន ជាអប្បដិយៈ
 ក៏មាន ។ រូបណា ជាទុច្ចាធា រូបនោះ ជាឡិណ្ណារិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន
 រូបណា ជាអនុចាធា រូបនោះ ជាឡិណ្ណារិកៈក៏មាន ជាសុខុមៈក៏មាន ។
 រូបណា ជាទុច្ចាធា រូបនោះ ជាទ្វិវេក៏មាន ជាសន្តិកេក៏មាន រូបណា ជា
 អនុចាធា រូបនោះ ជាទ្វិវេក៏មាន ជាសន្តិកេក៏មាន ។ បេ ។ រូបដែលបុគ្គល
 ឃើញ ឮ លិង្គក្ស ដឹងឲ្យសំហើយ រូបក្នុងមានប្រការ៤ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៧] រូបក្នុងមានប្រការ ៥ គឺបវេណតុ អាចោតតុ តេដោ-
 តតុ វាយោតតុ ទិដ្ឋទុច្ចាធារូប រូបក្នុងមានប្រការ ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៨] រូបក្នុងមានប្រការ ៦ គឺរូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក រូប
 ដែលគប្បីដឹងដោយគ្រូចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយប្រមុះ រូបដែលគប្បី
 ដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
 ចិត្ត រូបក្នុងមានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣៩] ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ចតុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
។ បេ ។ មរោចាតុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មរោចិញ្ញាណាតុ-
វិញ្ញាយ្យំ រូបំ ឯវំ ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ។

[៤០] អដ្ឋវិទេន រូបត្ថុតោ ចតុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ
។ បេ ។ កាយវិញ្ញាយ្យំ រូបំ អត្ថំ សុខសម្មស្សំ អត្ថំ
នុត្តសម្មស្សំ មរោចាតុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ មរោចិញ្ញាណា-
តុវិញ្ញាយ្យំ រូបំ ឯវំ អដ្ឋវិទេន រូបត្ថុតោ ។

[៤១] ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ចតុច្រ្ទិយំ សោតិ-
ច្រ្ទិយំ យានិច្រ្ទិយំ ជីវិតិច្រ្ទិយំ កាយិច្រ្ទិយំ ឥន្ទ្រិច្រ្ទិយំ
កុរិសិច្រ្ទិយំ ជីវិតិច្រ្ទិយំ យេនា រូបំ ន ឥច្រ្ទិយំ ឯវំ ឧស-
ភវិទេន រូបត្ថុតោ ។

[៤២] ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ចតុច្រ្ទិយំ ។ បេ ។
ជីវិតិច្រ្ទិយំ ន ឥច្រ្ទិយំ រូបំ អត្ថំ សម្មាសម្ពុទ្ធិយំ អត្ថំ អប្ប-
ទិយំ ឯវំ ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ។

[៤៣] ឯកា ឧសភវិទេន រូបត្ថុតោ ចតុច្រ្ទិយំ សោតា-
យតនំ យោធាយតនំ ជីវិតយតនំ កាយាយតនំ រូបាយត-
នំ ឧសភាយតនំ កុរិយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋកាយតនំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣៩] រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៧ តី រូបវិសេសប្បវិធិដោយវិភង្គ
។ បេ ។ រូបវិសេសប្បវិធិដោយមរោចាតុ រូបវិសេសប្បវិធិដោយមរោ-
ចិញ្ញាណាតុ រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤០] រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៨ តី រូបវិសេសប្បវិធិដោយវិភង្គ ។ បេ ។
រូបវិសេសប្បវិធិដោយកាយ មានសម្មិស្សជាសុខកំមាន មានសម្មិស្ស
ជាទុក្ខកំមាន រូបវិសេសប្បវិធិដោយមរោចាតុ រូបវិសេសប្បវិធិដោយ
មរោចិញ្ញាណាតុ រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤១] រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៩ តី ចតុច្រ្ទិយំ សោតិច្រ្ទិយំ យានិ-
ច្រ្ទិយំ ជីវិតិច្រ្ទិយំ កាយិច្រ្ទិយំ ឥន្ទ្រិច្រ្ទិយំ កុរិសិច្រ្ទិយំ ជីវិតិច្រ្ទិយំ ទាំង
រូបណា ដែលមិនមែនឥច្រ្ទិយំ រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤២] រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ១០ តី ចតុច្រ្ទិយំ ។ បេ ។ ជីវិតិច្រ្ទិយំ
រូបមិនមែនឥច្រ្ទិយំ រូបប្រកបដោយការប៉ះពាល់កំមាន មិនប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់កំមាន រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤៣] រូបត្ថុតោ មាត្រប្រការ ១១ តី ចតុកាយតនៈ សោតាយតនៈ
យោធាយតនៈ ជីវិតយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ សុទ្ធាយតនៈ
គុទ្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ដោដ្ឋកាយតនៈ ទាំងរូបណា ដែលមិន

វត្ថុវិក័ត្ត អវិជ្ជាបណ្ណដំបូង

យក្ខ គ្រូ អវិជ្ជាសង្ខារ អវិជ្ជាដំបូង ធម្មាធម្មតាធម្មិកោ-
ចន្ទ្រ ឃឹវ ឃឹវោធម្មសវីនេន រូបត្ថូនោ ។

អយំ វុត្តតិ រូបត្ថូនោ ។

តត្ថ កេតមោ វេទនាខត្ថោ ។

[៤៤] ឃឹវោធម្ម វេទនាខត្ថោ ឧស្សសម្បយុ-

ត្ថោ ។ ធុវិជេន វេទនាខត្ថោ អត្ថិ សហេតុតោ អត្ថិ
អហេតុតោ ។ តិវិជេន វេទនាខត្ថោ អត្ថិ កុសលោ
អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាគតោ ។ ធម្មត្ថិជេន
វេទនាខត្ថោ អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូបាវចរោ អត្ថិ
អរូបាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្នោ ។ បញ្ចវិជេន វេទ-
នាខត្ថោ អត្ថិ សុខ្យត្រ័យំ អត្ថិ ទុក្ខត្រ័យំ អត្ថិ
សោមនស្សត្រ័យំ អត្ថិ ទោមនស្សត្រ័យំ អត្ថិ ទមេ-
ត្តិត្រ័យំ^(១) ។ ធម្មិជេន វេទនាខត្ថោ ធម្មសម្មស្សដា
វេទនា សោតសម្មស្សដា វេទនា យានសម្មស្សដា វេ-
ទនា ដិក្ខុសម្មស្សដា វេទនា កាយសម្មស្សដា វេទនា
មនោសម្មស្សដា វេទនា ឃឹវ ធម្មិជេន វេទនាខត្ថោ ។
សត្តវិជេន វេទនាខត្ថោ ធម្មសម្មស្សដា វេទនា ។ មេ ។
កាយសម្មស្សដា វេទនា មនោសម្មស្សដា វេទនា

១ ខ. វិណិ បិ វិវិ បញ្ចវិជេន វេទនាខត្ថោ ទិស្សត្ថិ ។

វត្ថុវិក័ត្ត អវិជ្ជាបណ្ណដំបូង

ប្រកបដោយការឃើញ បិទប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុង
ធម្មាយនៈ រូបក្ខន្ធ មានប្រការ ១១ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា រូបក្ខន្ធ ។

បណ្តាខន្ធធានៈ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។

[៤៥] វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១ បានដល់វេទនាខន្ធប្រកប
ដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយ
ហេតុក៏មាន មិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
វេទនាខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាគ្រឹតក៏មាន ។
វេទនាខន្ធមានប្រការ ៤ គឺ វេទនាខន្ធ ជាកាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏
មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ មានប្រ-
ការ ៥ គឺ ជាសុខ្យត្រ័យក៏មាន ជាទុក្ខត្រ័យក៏មាន ជាសោមនស្សត្រ័យ
ក៏មាន ជាទោមនស្សត្រ័យក៏មាន ជាទមេត្តិត្រ័យក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ
មានប្រការ ៦ គឺ វេទនាតើអតីតកុសម្មស្ស វេទនាតើអតីតសោតសម្មស្ស
វេទនាតើអតីតយានសម្មស្ស វេទនាតើអតីតដិក្ខុសម្មស្ស វេទនាតើអតីត
កាយសម្មស្ស វេទនាតើអតីតមនោសម្មស្ស វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៦
យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ វេទនាតើអតីតកុសម្មស្ស
។ មេ ។ វេទនាតើអតីតកាយសម្មស្ស វេទនាតើអតីតមនោសម្មស្ស

មនោវិញ្ញាណនាគុសម្មស្សងា វេទនា ឃឹំ សន្តវិទេន
 វេទនាខន្ធោ ។ អដ្ឋវិទេន វេទនាខន្ធោ ចតុសម្មស្សងា
 វេទនា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សងា វេទនា អត្ថិ សុខា
 អត្ថិ ទុក្ខា មនោនាគុសម្មស្សងា វេទនា មនោវិញ្ញាណ-
 នាគុសម្មស្សងា វេទនា ឃឹំ អដ្ឋវិទេន វេទនាខន្ធោ ។
 ឈវិទេន វេទនាខន្ធោ ចតុសម្មស្សងា វេទនា ។ បេ ។
 កាយសម្មស្សងា វេទនា មនោនាគុសម្មស្សងា វេទនា
 មនោវិញ្ញាណនាគុសម្មស្សងា វេទនា អត្ថិ កុសលា
 អត្ថិ អកុសលា អត្ថិ អព្យាកតា ឃឹំ ឈវិទេន វេទនា-
 ខន្ធោ ។ ឈវិទេន វេទនាខន្ធោ ចតុសម្មស្សងា វេទ-
 នា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សងា វេទនា អត្ថិ សុខា អត្ថិ
 ទុក្ខា មនោនាគុសម្មស្សងា វេទនា មនោវិញ្ញាណនា-
 គុសម្មស្សងា វេទនា អត្ថិ កុសលា អត្ថិ អកុសលា
 អត្ថិ អព្យាកតា ឃឹំ ឈវិទេន វេទនាខន្ធោ ។

[២៥] ឃឹកវិទេន វេទនាខន្ធោ ផស្សសម្បយុ-
 ត្តោ ។ ឌុវិទេន វេទនាខន្ធោ អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ
 អហេតុកោ ។ តិវិទេន វេទនាខន្ធោ អត្ថិ វិហាកោ
 អត្ថិ វិហាកធម្មធម្មោ អត្ថិ ឈវិហាកធម្មធម្មោ

វេទនា កើតអំពីមនោវិញ្ញាណនាគុសម្មស្សងា វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ៧
 យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ៨ គឺ វេទនា កើតអំពីចតុ-
 សម្មស្សងា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយសម្មស្សងា ជាសុខកំមាន ជាទុក្ខ-
 កំមាន វេទនាកើតអំពីមនោនាគុសម្មស្សងា វេទនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណ-
 នាគុសម្មស្សងា វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធោ មាន
 ប្រការ ៨ គឺ វេទនាកើតអំពីចតុសម្មស្សងា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយ-
 សម្មស្សងា វេទនាកើតអំពីមនោនាគុសម្មស្សងា វេទនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណ-
 នាគុសម្មស្សងា ជាសុសលកំមាន ជាអសុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន
 វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ១០ គឺ
 វេទនាកើតអំពីចតុសម្មស្សងា ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយសម្មស្សងា ជា
 សុខកំមាន ជាទុក្ខកំមាន វេទនាកើតអំពីមនោនាគុសម្មស្សងា វេទនាកើត
 អំពីមនោវិញ្ញាណនាគុសម្មស្សងា ជាសុសលកំមាន ជាអសុសលកំមាន ជា
 អព្យាក្រឹតកំមាន វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[២៥] វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ១ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្ប-
 យុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធោ មានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រក្រឹត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុកំមាន មិនមានហេតុកំមាន ។ វេទនាខន្ធោ មាន
 ប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធោ ជាវិបាកកំមាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រឹត
 កំមាន មិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានធម៌ជាវិបាកជាប្រក្រឹតកំមាន

ខ្មែរក្នុង អភិធម្មកាធិនីយ

ខ្មែរក្នុង អភិធម្មកាធិនីយ

អត្ថិ ឧត្តរា មិច្ឆា វា មា មិ យោ អត្ថិ អនុត្តរា មិ ធម្មា វា មិ យោ
អត្ថិ អនុត្តរា មិ ធម្មា វា មិ យោ អត្ថិ សន្តិ លី ដ្ឋ សន្តិ-
លេ សិ កោ អត្ថិ អសន្តិ លី ដ្ឋ សន្តិ លេ សិ កោ អត្ថិ
អសន្តិ លី ដ្ឋ សន្តិ លេ សិ កោ អត្ថិ សវិត ក្កា សវិ ចារ ព
អត្ថិ អវិត ក្កា វិ ចារ មត្តោ អត្ថិ អវិត ក្កា វិ ចារ ព អត្ថិ
ន ស្ស ទេ មហា តត្វោ អត្ថិ ភាវ នាយ មហា តត្វោ
អត្ថិ ទេវ ន ស្ស ទេ មហា តត្វោ មហា តត្វោ អត្ថិ
ន ស្ស ទេ មហា តត្វោ មហា តត្វោ អត្ថិ ភាវ នាយ មហា-
តត្វោ មហា តត្វោ អត្ថិ ទេវ ន ស្ស ទេ មហា តត្វោ-
តត្វោ មហា តត្វោ អត្ថិ អា ច យ តា មិ អត្ថិ អ ប ច យ តា មិ
អត្ថិ ទេវ ច យ តា មិ ធម ច យ តា មិ អត្ថិ សេ ត្តោ អត្ថិ
អសេ ត្តោ អត្ថិ ទេវ សេ ត្តោ ធម សេ ត្តោ អត្ថិ បរិ ត្តោ
អត្ថិ មហា តត្វោ អត្ថិ អប្ប មា ណា អត្ថិ បរិ ត្តោ ម្ម ណា
អត្ថិ មហា តត្វោ តត្វោ អត្ថិ អប្ប មា ណា តត្វោ អត្ថិ

មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានភណ្ឌជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជា
ប្រយោជន៍ដល់វា បានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
ភណ្ឌជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វា បានក៏មាន មិន
មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានភណ្ឌជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិន
ជាប្រយោជន៍ដល់វា បានក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរ
ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
វិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានក្រឹមតែវិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិន
មានវិចារក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយភាវនាក៏មាន
មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុគួរលះ
ដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិន
គួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ដល់នូវការសន្យាក្នុង
ឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យាក្នុង
ត្បូងឡើង មិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ជាបេសសេក្ខបុគ្គល
ក៏មាន ជាបេសសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គលទាំង
មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មានសភាពក្នុងឡើងក៏មាន ដល់នូវ
សភាពក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន មានការម្នាក់ក្នុងឡើងក៏មាន មាន
ការម្នាក់ដល់នូវសភាពក៏មាន មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន

អតិប្បដិទ្ធិ វិញ្ញា

អត្ថំ ហិណោ អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ មណីគោ អត្ថំ មិត្តត្ថ-
 ជិយតោ អត្ថំ សប្បត្តនិយោគោ អត្ថំ អរិយតោ អត្ថំ
 មត្តារម្មណោ អត្ថំ មត្តហេតុតោ អត្ថំ មត្តានិបតិ អត្ថំ
 ឧប្បដ្ឋោ អត្ថំ អនុប្បដ្ឋោ អត្ថំ ឧប្បាទិ អត្ថំ អតីតោ
 អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បដ្ឋោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ
 អត្ថំ អនាគតារម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណោ អត្ថំ
 អជ្ឈត្តោ អត្ថំ តហិទ្ធោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធោ អត្ថំ អជ្ឈ-
 ត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធា-
 រម្មណោ ។ បេ ។ ឃិវ ទសវិទេន វេទនាខន្ធោ ។

[២៦] ឃិកវិទេន វេទនាខន្ធោ ជស្សសម្បយុ-
 ត្តោ ។ ឌុវិទេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ ហេតុសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេតុតោ
 អត្ថំ ន ហេតុ អហេតុតោ អត្ថំ លោកិយោ អត្ថំ
 លោកុត្តរោ អត្ថំ គេនចិ វិញ្ញាយ្យោ អត្ថំ គេនចិ
 ន វិញ្ញាយ្យោ អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនាសវេ អត្ថំ
 អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តោ អត្ថំ អា-
 សវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តអនាសវេ
 អត្ថំ សញ្ញាជិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជិយោ អត្ថំ

អតិប្បដិទ្ធិ វិញ្ញា

រោកិយកំមាន ហេតុកណ្តាលកំមាន យោនិកមកំមាន មានសភាពខុស
 និរទៀនកំមាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀនកំមាន មានសភាពមិនទៀនកំ
 មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍កំមាន មានមគ្គជាហេតុកំមាន មានមគ្គជាអធិបតី
 កំមាន កើតហើយកំមាន មិនបានកើតកំមាន ប្រឺនឹងកើតទៀនកំមាន ជា
 អតីតកំមាន ជាអនាគតកំមាន ជាបច្ចុប្បន្នកំមាន មានអារម្មណ៍ជាអតីតកំ
 មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតកំមាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នកំមាន ជា
 ខាងក្នុងកំមាន ជាខាងក្រៅកំមាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅកំមាន មានអា-
 រម្មណ៍ខាងក្នុងកំមាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅកំមាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាង
 ក្នុងនិងខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ១០ យោនិកនេះឯង ។

[២៦] វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធប្រកបដោយ
 ជស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយហេតុកំមាន
 ប្រាសចាកហេតុកំមាន មិនមែនហេតុ តែប្រកបដោយហេតុកំមាន មិន
 មែនហេតុទាំងមិនមានហេតុកំមាន ជាលោកិយកំមាន ជាលោកុត្តរកំមាន
 គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណមួយកំមាន មិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណ
 មួយកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈកំមាន មិនមានអាសវៈកំមាន
 ប្រកបដោយអាសវៈកំមាន ប្រាសចាកអាសវៈកំមាន ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈកំមាន ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអា-
 សវៈកំមាន ជាប្រយោជន៍ដល់សុខនេះកំមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់

អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា អត្ថំ ឧបាទានិយោ អត្ថំ
អនុបាទានិយោ អត្ថំ ឧបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទានិយោ
អត្ថំ ឧបាទានសម្បយុត្តា អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តា
អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្ប-
យុត្តអនុបាទានិយោ អត្ថំ សង្កិលេសិកោ អត្ថំ អសង្កិ-
លេសិកោ អត្ថំ សង្កិលិដ្ឋោ អត្ថំ អសង្កិលិដ្ឋោ អត្ថំ
កិលេសសម្បយុត្តា អត្ថំ កិលេសវិប្បយុត្តា អត្ថំ
កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកោ អត្ថំ កិលេសវិប្ប-
យុត្តអសង្កិលេសិកោ អត្ថំ ធស្សនេន បហាតត្វោ
អត្ថំ ន ធស្សនេន បហាតត្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហា-
តត្វោ អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថំ ធស្សនេន
បហាតត្វោហេតុកោ អត្ថំ ន ធស្សនេន បហាតត្វោ-
ហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វោហេតុកោ អត្ថំ ន
ភាវនាយ បហាតត្វោហេតុកោ អត្ថំ សវិតក្កោ អត្ថំ
អវិតក្កោ អត្ថំ សវិចារោ អត្ថំ អវិចារោ អត្ថំ សប្បវិ-
កោ អត្ថំ អប្បវិកោ អត្ថំ បិតិសហាតតោ អត្ថំ ន
បិតិសហាតតោ អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ ន តាមាវចរោ

ប្រាសចាកបរាមាស វាជីនាមិវេរបរាមាស មិនស្មារតីផ្តល់កំមាន
មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានភ្នាក់ ជាដើមកាន់យកហើយកំមាន មិន
មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានភ្នាក់ ជាដើមកាន់យកហើយកំមាន
ជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានកំមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានកំមាន
ប្រកបដោយវាបាទានកំមាន ប្រាសចាកវាបាទានកំមាន ប្រាសចាកវា-
បាទានកំមានជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានកំមាន ប្រាសចាកវាបាទានកំមាន
ជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានកំមាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន មិនគួរ
ដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន សៅហ្មងហើយកំមាន មិនសៅហ្មងហើយ
កំមាន ប្រកបដោយកិលេសកំមាន ប្រាសចាកកិលេសកំមាន ប្រាស
ចាកកិលេស កែត្រូវដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន ប្រាសចាកកិលេសទាំង
មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន គួរលះដោយទស្សនៈកំមាន មិនគួរលះ
ដោយទស្សនៈកំមាន គួរលះដោយភាវនាកំមាន មិនគួរលះដោយភាវនា
កំមាន មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈកំមាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
ទស្សនៈកំមាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាកំមាន មានហេតុមិនគួរលះ
ដោយភាវនាកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្តីកំមាន មិនមានវិតក្តីកំ
មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារកំមាន មិនមានវិចារកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងបិតិកំមាន មិនមានបិតិកំមាន កើតប្រមាដោយបិតិកំមាន មិន
កើតប្រមាដោយបិតិកំមាន ជាតាមាវចរកំមាន មិនមែនតាមាវចរកំមាន

ខន្ធវិសេដ្ឋ អភិវិសេដ្ឋ

អន្តិ ក្រាវចរោ អន្តិ ឧ ក្រាវចរោ អន្តិ អក្រាវចរោ អន្តិ
 ឧ អក្រាវចរោ អន្តិ បរិយាបន្នោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ
 អន្តិ ធិយ្យេនិសោ អន្តិ អធិយ្យេនិសោ អន្តិ ធិយេនោ
 អន្តិ អធិយេនោ អន្តិ សទុត្តរោ អន្តិ អទុត្តរោ អន្តិ
 សរណោ អន្តិ អរណោ ។ តិវិទេន វេទនាខន្ធា អន្តិ
 តុសលោ អន្តិ អតុសលោ អន្តិ អត្យាតតោ ។ បេ ។
 ឃិវំ ធសវិទេន វេទនាខន្ធា ។

(៤៧) ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធស្សសម្ម-
 យុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្ធា អន្តិ សរណោ អន្តិ
 អរណោ ។ តិវិទេន វេទនាខន្ធា អន្តិ វិហានោ អន្តិ
 វិហានធម្មធម្មោ អន្តិ ធម៌វិហានធម្មធម្មោ ។ បេ ។ អន្តិ
 អជ្ឈត្តារម្មណោ អន្តិ តហិម្ហារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិ-
 ម្ហារម្មណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ធសវិទេន វេទនាខន្ធា ។
 ទុកម្ហលកំ ។

(៤៨) ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធស្សសម្ម-
 យុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្ធា អន្តិ សហេតុតោ
 អន្តិ អហេតុតោ ។ តិវិទេន វេទនាខន្ធា អន្តិ តុ-
 សលោ អន្តិ អតុសលោ អន្តិ អត្យាតតោ ។ បេ ។

ខន្ធវិសេដ្ឋ អភិវិសេដ្ឋ

ជាប្រាវចរកំមាន មិនមែនប្រាវចរកំបាន ជាអប្រាវចរកំមាន មិនមែន
 អប្រាវចរកំមាន ជាបរិយាបន្នកំមាន ជាអបរិយាបន្នកំមាន ជាធិយ្យ-
 និកកំមាន ជាអធិយ្យនិកកំមាន ជាធិយេនកំមាន ជាអធិយេនកំមាន
 ប្រកបដោយទុក្ខកំមាន មិនមានទុក្ខកំមាន ប្រកបដោយរណៈ (សេចក្តី
 សៅហ្មង) កំមាន មិនមានរណៈ កំមាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្ធា ជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអត្យាត្រីតកំមាន
 ។ បេ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៤៧) វេទនាខន្ធា មានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធាជ័សម្ប-
 យុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រកបដោយ
 រណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ គឺ ៣ វេទនា-
 ខន្ធាជាប្រាតកំមាន ជាធម៌មានប្រាតកំមាន មិនមែនជាប្រាត
 មិនមែនមានធម៌ជាប្រាតកំមាន ។ បេ ។ មានការម្ហលកំខាងក្នុង
 កំមាន មានការម្ហលកំខាងក្រៅកំមាន មានការម្ហលកំខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ
 កំមាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ទុកម្ហលកៈ ។

(៤៨) វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធា ជ័សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រកបដោយ
 ហេតុកំមាន មិនមានហេតុកំមាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ វេទនា-
 ខន្ធា ជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអត្យាត្រីតកំមាន ។ បេ ។

អក្ខរក្រិក វិញ្ញា

ឃឹ ធនវិទេន វេទនាខន្តោ ។ ឃឹវិទេន វេទនាខន្តោ
 ធនស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្តោ អន្តិ សរ-
 ណោ(១) អន្តិ អរណោ(២) ។ តិវិទេន វេទនាខន្តោ
 អន្តិ តុសរណោ អន្តិ អតុសរណោ អន្តិ អព្យាតតោ
 ។ បេ ។ ឃឹ ធនវិទេន វេទនាខន្តោ ។ ឃឹវិទេន
 វេទនាខន្តោ ធនស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្តោ
 អន្តិ សហេតុតោ អន្តិ អហេតុតោ ។ តិវិទេន វេទ-
 នាខន្តោ អន្តិ វិចារតោ អន្តិ វិចារកធម្មធម្មោ អន្តិ ធម៌-
 វិចារកធម៌វិចារកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃឹ ធនវិទេន វេទនាខន្តោ ។ ឃឹវិទេន
 វេទនាខន្តោ ធនស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនា-
 ខន្តោ អន្តិ សរណោ អន្តិ អរណោ ។ តិវិទេន វេទ-
 នាខន្តោ អន្តិ វិចារតោ អន្តិ វិចារកធម្មធម្មោ អន្តិ
 ធម៌វិចារកធម៌វិចារកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្ម-
 ណោ ។ បេ ។ ឃឹ ធនវិទេន វេទនាខន្តោ ។

តិកម្មសកំ ។

១ ឃ. ធនស្សសម្បយុត្តោ ។ ២ ឃ. ហេតុវិប្បយុត្តោ ។

អក្ខរក្រិក វិញ្ញា

វេទនាខន្តមានប្រការ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្តមានប្រការមួយ បាន
 ដល់វេទនាខន្តដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ២ គឺ
 វេទនាខន្តប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ត
 មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្តជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យា-
 ត្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនា
 ខន្តមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្តដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនា
 ខន្តមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្តប្រកបដោយហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏
 មាន ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្តជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មាន
 វិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានធម៌ជាវិបាកជាប្រក្រតី
 ក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ ខាងក្រៅក៏
 មាន មានការម្នាក់ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ត
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្តមានប្រការមួយ បានដល់វេ-
 ទនាខន្តដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ត
 ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្តជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែន
 ជាវិបាក មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់
 ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ ខាងក្នុង
 ខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ តិកម្មសកៈ ។

ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធម្មសម្បយុត្តោ ។ ឡិ-
 ទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ លោកិយោ អត្ថំ លោ-
 កុត្តរោ ។ តវិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ សន្តិលិដ្ឋ-
 សន្តិលេសិកោ អត្ថំ អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកោ អត្ថំ
 អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន
 វេទនាខន្ធា ។ ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធម្មសម្ប-
 យុត្តោ ។ ឡិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ គេនចិ វិញ្ញា-
 យ្យោ អត្ថំ គេនចិ ន វិញ្ញាយ្យោ ។ តវិទេន វេទនា-
 ខន្ធា អត្ថំ សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ
 អត្ថំ អវិតក្កវិចារោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន វេទនា-
 ខន្ធា ។ ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធម្មសម្បយុត្តោ ។
 ឡិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនាសវេ ។
 តវិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ ទស្សនេន បហាតន្ធា អត្ថំ
 កាវិទាយ បហាតន្ធា អត្ថំ លេវ ទស្សនេន ន កាវិ-
 ទាយ បហាតន្ធា ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន វេទនា
 ខន្ធា ។ ឯតវិទេន វេទនាខន្ធា ធម្មសម្បយុត្តោ ។

វេទនាខន្ធានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 វេទនាខន្ធានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏
 មាន ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាសៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធា មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធា ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែលមិន
 គប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ៣ គឺ
 វេទនាខន្ធាប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារក៏
 មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមាន
 វិចារក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធា
 នប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនា-
 ខន្ធានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈ
 ក៏មាន ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាគួរលះដោយទស្សនៈ
 ក៏មាន គួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះ
 ដោយការវិនាសក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វេទនាខន្ធានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។

ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ អាសវិវិប្បយុត្តោ អត្ថិ
 អាសវិវិប្បយុត្តោ ។ ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ ឧស្ស-
 ទេន បហាតត្វហេតុកោ អត្ថិ ភាវនាយ បហាតត្វ-
 ហេតុកោ អត្ថិ ទេវ ឧស្សទេន ទ ភាវនាយ បហា-
 តត្វហេតុកោ ។ បេ ។ ឃិវំ ឧសវិទេន វេទនាខត្តោ ។
 ឃិកវិទេន វេទនាខត្តោ ឧស្សសម្បយុត្តោ ។ ឡិវិទេន
 វេទនាខត្តោ អត្ថិ អាសវិវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថិ អាស-
 វិវិប្បយុត្តសាសវេ ។ ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ
 អាចយតាមិ អត្ថិ អាចយតាមិ អត្ថិ ទេវាចយតា-
 មិ អាចយតាមិ ។ បេ ។ ឃិវំ ឧសវិទេន វេទនា-
 ខត្តោ ។ ឃិកវិទេន វេទនាខត្តោ ឧស្សសម្បយុត្តោ ។
 ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ សត្តោជិវិយោ អត្ថិ អ-
 សត្តោជិវិយោ ។ ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ សេត្តោ
 អត្ថិ អាសវត្តោ អត្ថិ ទេវាសវត្តោ ឧសត្តោ ។ បេ ។
 ឃិវំ ឧសវិទេន វេទនាខត្តោ ។ ឃិកវិទេន វេទនា-
 ខត្តោ ឧស្សសម្បយុត្តោ ។ ឡិវិទេន វេទនាខត្តោ អត្ថិ

វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកអាសវៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានហេតុក្នុង
 លះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុក្នុងលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុ
 មិនក្នុងលះដោយទស្សនៈទាំងមិនក្នុងលះដោយភាវនាក៏មាន ។ បេ ។ វេទនា-
 ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់វេទនាខន្ធ ដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន
 ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្ធដល់ខ្ញុំការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ដល់ខ្ញុំការមិនសន្យាក្នុង
 ឡើងក៏មាន មិនដល់ខ្ញុំការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនដល់ខ្ញុំការសន្យាក្នុង-
 ក្នុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនា-
 ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធ ដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
 វេទនាខន្ធជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិន
 មែនជារបស់សេក្ខបុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ អត្ថិ សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ ។
 តិវិចេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ បរិក្ខេតា អត្ថិ មហាគុតោ អត្ថិ
 អប្បមាលោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធា ។
 ឃិកវិចេន វេទនាខន្ធា ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិចេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថិ សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោសញ្ញាជនិយោ
 អត្ថិ សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោអសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិចេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថិ បរិក្ខារម្មណោ អត្ថិ មហាគុតា-
 រម្មណោ អត្ថិ អប្បមាលារម្មណោ ។ បេ ។ ឃិវំ
 ទសវិចេន វេទនាខន្ធា ។ ឃិកវិចេន វេទនាខន្ធា
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិចេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ
 កន្តិយោ អត្ថិ អកន្តិយោ ។ តិវិចេន វេទនាខន្ធា
 អត្ថិ ហិលោ អត្ថិ មជ្ឈិមោ អត្ថិ បណិលោ ។ បេ ។
 ឃិវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធា ។ ឃិកវិចេន វេទនា-
 ខន្ធា ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិចេន វេទនាខន្ធា
 អត្ថិ កន្តិសម្បយុត្តោ អត្ថិ កន្តិវិប្បយុត្តោ ។ តិវិចេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថិ មិច្ឆត្តិយតោ អត្ថិ សម្បត្តិយតោ
 អត្ថិ អនិយតោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនាខន្ធប្រកបដោយសំយោជន៍ក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជន៍ក៏មាន ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានសភាពក្នុងឆ្នាំក៏មាន ដល់ខ្យល់
 សភាពក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដែល
 សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រាស
 ចាកសំយោជន៍ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជន៍ក៏មាន ប្រាសចាក
 សំយោជន៍ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជន៍ក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានអារម្មណ៍ក្នុងឆ្នាំក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់ខ្យល់សភាពក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ដែលគន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោត
 ក្រងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធដោកចាប់ក៏មាន
 កណ្តាលក៏មាន ថ្មីថ្មីក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន
 ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមាន
 សភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាព
 មិនទៀងក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

វចនានុកថ អភិប្បកាជដំបំ

ឯកវិដេន វេទនាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិដេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថិ កន្ធាវិញ្ញយុត្តកន្ធានិយោ អត្ថិ កន្ធា-
 វិញ្ញយុត្តអកន្ធានិយោ ។ តិវិដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ
 មត្តារម្មណោ អត្ថិ មត្តហេតុតោ អត្ថិ មត្តាធិបតិ
 ។ បេ ។ ឯវិ ធសវិដេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវិដេន
 វេទនាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិដេន វេទនា-
 ខន្ធា អត្ថិ ធុយនិយោ អត្ថិ អនោយនិយោ ។
 តិវិដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ ធុប្បញ្ញោ អត្ថិ អនុប្បញ្ញោ
 អត្ថិ ធុប្បាធិ ។ បេ ។ ឯវិ ធសវិដេន វេទនាខន្ធា ។
 ឯកវិដេន វេទនាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិ-
 ដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ ធុយសម្បយុត្តោ អត្ថិ ធុយ-
 វិញ្ញយុត្តោ ។ តិវិដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ អតីតោ
 អត្ថិ អនាគតោ អត្ថិ បច្ចុប្បញ្ញោ ។ បេ ។ ឯវិ
 ធសវិដេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវិដេន វេទនាខន្ធា
 ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ
 ធុយវិញ្ញយុត្តធុយនិយោ អត្ថិ ធុយវិញ្ញយុត្តអនោយនិ-
 យោ ។ តិវិដេន វេទនាខន្ធា អត្ថិ អតីតាម្មណោ អត្ថិ
 អនាគតាម្មណោ អត្ថិ បច្ចុប្បញ្ញាម្មណោ ។ បេ ។

វចនានុកថ អភិប្បកាជដំបំ

វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ ប្រា វេទវេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយដស្សៈ ។
 វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រាសចាកគន្ធាៈ តែគន្ធាៈគប្បីជាត
 ក្រដីក៏មាន ប្រាសចាកគន្ធាៈតែគន្ធាៈមិនគប្បីជាតក្រដីក៏មាន ។ វេទនាខន្ធា
 មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាមានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ
 ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ ប្រា វេទវេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ដស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាដែលធម្មៈគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ដែលធម្មៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រ-
 ការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាកើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតហើយក៏មាន ដែល
 ប្រសិនបើកើតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ ប្រា វេទវេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយដស្សៈ ។
 វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រកបដោយធម្មៈក៏មាន ប្រាសចាក
 ធម្មៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាជាអតីតក៏មាន ជា
 អនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ ប្រា វេទវេទនាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ដស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធាប្រាសចាកធម្មៈតែធម្មៈ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកធម្មៈទាំងធម្មៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏
 មាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធាមានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។

ឯវំ ធរសវិទេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវិទេន វេទនាខន្ធា
 ធរសសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ យោ-
 គនិយោ អត្ថំ អយោគនិយោ ។ តិវិទេន វេទនាខន្ធា
 អត្ថំ អជ្ឈត្តោ អត្ថំ តហិទ្ធា អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធា ។ ប ។
 ឯវំ ធរសវិទេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវិទេន វេទនា-
 ខន្ធា ធរសសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោកវិទ្យយុត្តោ ។ តិវិទេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ ប ។ ឯវំ ធរស-
 វិទេន វេទនាខន្ធា ។

ទកពោវឡាវំ ។

(៥០) សត្តវិទេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ កុសលោ
 អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាគតោ អត្ថំ តាមាវចរោ
 អត្ថំ រូទាវចរោ អត្ថំ អរូទាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ឯវំ សត្តវិទេន វេទនាខន្ធា ។ អបរោចិ សត្តវិទេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថំ វិហិតោ អត្ថំ វិហិតាគធម្មនម្មោ អត្ថំ
 លេវិហិតាគធរវិហិតាគធម្មនម្មោ ។ ប ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ

វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈមិនគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ ជាខាង
 ក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ខាងខាងក្នុងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ។
 វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន
 មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងខាងក្រៅក៏
 មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ទកពោវឡាវំ ។

(៥០) វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៧ គឺ វេទនាខន្ធជាកុសលក៏មាន
 ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាគ្រឹកក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជារូទាវចរក៏
 មាន ជារូទាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៧
 យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ វេទនាខន្ធជាវិបាក
 ក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាធម៌មានវិបាកខាងមិន
 មែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មាន
 ការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងខាងក្រៅក៏មាន

អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ អរូបាវចរោ
អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ឯវំ សន្តិវិទេន វេទនាខន្ធា ។

(៥០) ចតុត្ថិសនិវិទេន វេទនាខន្ធា ចតុសម្ម-
សម្មប្បវត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុ-
សលោ អត្ថំ អព្យាកតោ សោតសម្មសម្បវត្តយា
វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ យានសម្មសម្បវត្តយា វេទនា-
ខន្ធា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មសម្បវត្តយា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
កាយសម្មសម្បវត្តយា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ មនោ-
សម្មសម្បវត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ
អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ចតុសម្មសម្បជា វេទនា
សោតសម្មសម្បជា វេទនា យានសម្មសម្បជា វេទនា
ជីវ្ហសម្មសម្បជា វេទនា កាយសម្មសម្បជា វេទនា
មនោសម្មសម្បជា វេទនា ឯវំ ចតុត្ថិសនិវិទេន វេទនា-
ខន្ធា ។ អបរោចិ ចតុត្ថិសនិវិទេន វេទនាខន្ធា ចតុ-
សម្មសម្បវត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ
វិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ ទេវិចារក ទេវិចារកធម្មធម្មោ
។ បេ ។ អត្ថំ អដ្ឋត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ

ជាតាមាវចរកំមាន ជាវុប្បាវចរកំមាន ជាអរូប្បាវចរកំមាន ជាអបរិយាបន្តៈ
កំមាន វេទនាខន្ធាមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

(៥១) វេទនាខន្ធា មានប្រការ ២២ គឺ វេទនាខន្ធា ព្រោះចតុ-
សម្មស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំ
មាន វេទនាខន្ធា ព្រោះសោតសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធា
ព្រោះយានសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធា ព្រោះជីវ្ហសម្មស្ស
ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធា ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
វេទនាខន្ធា ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសល
កំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន វេទនាតើតអំពីចតុសម្មស្ស វេទនាតើតអំពី
សោតសម្មស្ស វេទនាតើតអំពីយានសម្មស្ស វេទនាតើតអំពីជីវ្ហសម្មស្ស
វេទនាតើតអំពីកាយសម្មស្ស វេទនាតើតអំពីមនោសម្មស្ស វេទនាខន្ធាមាន
ប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធាមានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ វេ-
ទនាខន្ធា ព្រោះចតុសម្មស្សជាបច្ច័យ ជាវិបាកកំមាន ជាធម៌មានវិបាកជា
ប្រក្រតីកំមាន មិនមែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីកំ
មាន ។ បេ ។ មានការម្សុណ៍ខាងក្នុងកំមាន មានការម្សុណ៍ខាងក្រៅកំមាន

អត្ថិ អដ្ឋត្តតាមិទ្ធាវម្មណោ សោតសម្មស្សប្បត្តយា
 វេទនាខន្ធា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បត្តយា វេទនា-
 ខន្ធា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បត្តយា វេទនាខន្ធា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បត្តយា វេទនាខន្ធា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថិ អដ្ឋត្តាវម្ម-
 ណោ អត្ថិ តាមិទ្ធាវម្មណោ អត្ថិ អដ្ឋត្តតាមិទ្ធាវម្ម-
 ណោ អត្ថិ ចតុសម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។ មនោស-
 ម្មស្សដា វេទនា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវេទន វេទនាខន្ធា ។

(៥២) តិសវិទេន វេទនាខន្ធា ចតុសម្មស្ស-
 ប្បត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ ភូមាវច-
 រោ អត្ថិ អរូមាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ម-
 ស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បត្តយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បត្តយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បត្តយា វេទនាខន្ធា អត្ថិ កា-
 មាវចរោ អត្ថិ ភូមាវចរោ អត្ថិ អរូមាវចរោ អត្ថិ អបរិ-
 យាបន្នោ ចតុសម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។ មនោស-
 ម្មស្សដា វេទនា ឯវំ តិសវិទេន វេទនាខន្ធា ។

មានការម្នាក់ទៀតនិងទាំងនោះក្រៅក៏មាន វេទនាខន្ធ ព្រោះសោត-
 សម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះយានសម្មស្សជាប់ច្រើន
 ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះជីវ្ហសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ
 ព្រោះកាយសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះមនោសម្មស្ស
 ជាប់ច្រើន មានការម្នាក់ទៀតនិងទាំងនោះក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ទៀតនិងទាំងនោះក្រៅក៏មាន
 មានការម្នាក់ទៀតនិងទាំងនោះក្រៅក៏មាន វេទនាកើតអំពីចតុសម្មស្ស
 ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីមនោសម្មស្ស វេទនាខន្ធ មានប្រការ ២២
 យ៉ាងនេះឯង ។

(៥២) វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣០ គឺ វេទនាខន្ធ ព្រោះចតុសម្មស្ស
 ជាប់ច្រើន ជាកាមាវចរក៏មាន ជាភូមាវចរក៏មាន ជាអរូមាវចរក៏មាន ជា
 អបរិយាបន្នក៏មាន វេទនាខន្ធ ព្រោះសោតសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។
 ព្រោះយានសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។
 ព្រោះកាយសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាប់ច្រើន ជា
 កាមាវចរក៏មាន ជាភូមាវចរក៏មាន ជាអរូមាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្ន-
 ក៏មាន វេទនាកើតអំពីចតុសម្មស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីមនោសម្មស្ស
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៥៣] តត្ថវិវេទន វេទនាខន្ធភោ ចត្តុសម្ពុស្សប្បវត្តយា វេទនាខន្ធភោ អន្តិ តត្ថសលោ អន្តិ អតត្ថសលោ អន្តិ អត្យតតតោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ យានសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ និក្ខុសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្សប្បវត្តយា វេទនាខន្ធភោ អន្តិ តត្ថសលោ អន្តិ អតត្ថសលោ អន្តិ អត្យតតតោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចត្តុសម្ពុស្សជា វេទនា ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្សជា វេទនា ឃី តត្ថវិវេទន វេទនាខន្ធភោ ។ អបរោចិ តត្ថវិវេទន វេទនាខន្ធភោ ចត្តុសម្ពុស្សប្បវត្តយា វេទនាខន្ធភោ អន្តិ វិចារកោ អន្តិ វិចារកធម្មន្នោ អន្តិ លេវិចារកធម្មន្នោ ។ បេ ។ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្មលោ អន្តិ តបិទ្ធារម្មលោ អន្តិ អជ្ឈត្តតបិទ្ធារម្មលោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ យានសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ និក្ខុសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។

[៥៣] វេទនាខន្ធភោ មានច្រើនប្រការ គឺ វេទនាខន្ធភោចត្តុសម្ពុស្ស ជាបច្ច័យ ជាតុសលក៏មាន ជាអតុសលក៏មាន ជាអត្យត្រីតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធភោសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះនិក្ខុសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាតុសលក៏មាន ជាអតុសលក៏មាន ជាអត្យត្រីតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាគឺតត្ថវិវេទនុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ វេទនាគឺតត្ថវិវេទនាសម្ពុស្ស វេទនាខន្ធភោ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធភោ មានច្រើនប្រការផ្សេងទៀត គឺវេទនាខន្ធភោចត្តុសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្រីក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធភោសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះនិក្ខុសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។

កាយសម្មុស្សប្បវុយោ ។ បេ ។ មណោសម្មុស្សប្បវុយោ
 វេទនាខន្ធោ អន្តិ អជ្ឈត្តាវម្មណោ អន្តិ ឧបាទ្ធាវម្មណោ
 អន្តិ អជ្ឈត្តឧបាទ្ធាវម្មណោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ
 រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចក្កុ-
 សម្មុស្សជា វេទនា ។ បេ ។ មណោសម្មុស្សជា វេទនា
 ឃី តហិវិទេន វេទនាខន្ធោ ។

អយំ វុត្តតិ វេទនាខន្ធោ ។

តត្ថ កតមោ សញ្ញាខន្ធោ ។

[៥២] ឯកវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ធម្មសម្មុ-
 យុត្តោ ។ ទុវិទេន សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ សហេតុកោ
 អន្តិ អហេតុកោ ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ កុស-
 លោ អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អព្យាកេតោ ។ ចតុវិទេន
 សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ
 អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ ។ បញ្ចវិទេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អន្តិ សុខំទ្រិយសម្មយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខំទ្រិយស-
 ម្មយុត្តោ អន្តិ សោមនស្សំទ្រិយសម្មយុត្តោ អន្តិ ទោ-
 មនស្សំទ្រិយសម្មយុត្តោ អន្តិ ឧបេក្ខំទ្រិយសម្មយុ-
 ត្តោ^(១) ។ ចតុវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ចក្កុសម្មុស្សជា សញ្ញា

១ ម. និពោ បរិ ធរំ បញ្ចវិទេន សញ្ញាខន្ធតិ ទិស្សត្ថំ ។

។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មុស្សជាប្បវុយោ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មុស្សជា
 ប្បវុយោ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មាន
 ការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូចាវចរ
 ក៏មាន ជារូចាវចរក៏មាន ជាអរូចាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្តក៏មាន វេទនាភើតអំពីចក្កុ-
 សម្មុស្ស ។ បេ ។ វេទនាភើតអំពីមនោសម្មុស្ស វេទនាខន្ធ មានច្រើន
 ប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។

បណ្ណាខន្ធវាទីនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។

[៥២] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយរោគ
 ក៏មាន មិនមានរោគក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជា
 កុសលក៏មាន វេទនាសេវក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ៤ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកាមាវចរក៏មាន ជារូចាវចរក៏មាន ជារូចាវចរ
 ក៏មាន វេទនាវេទនាសម្មុស្សក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៥ គឺ សញ្ញាខន្ធ
 ប្រកបដោយសុខំទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខំទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយ
 សោមនស្សំទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទោមនស្សំទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយ
 ឧបេក្ខំទ្រិយក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៦ គឺ សញ្ញាភើតអំពីចក្កុសម្មុស្ស

សោតសម្មស្សជា សញ្ញា យោនសម្មស្សជា សញ្ញា
 ជីវិតសម្មស្សជា សញ្ញា កាយសម្មស្សជា សញ្ញា
 មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ធាតុនៃន សញ្ញាខន្ធា ។
 សន្តវិនៃន សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា
 ។ ២ ។ កាយសម្មស្សជា សញ្ញា មនោនាតុសម្ម-
 ស្សជា សញ្ញា មនោវិញ្ញាណនាតុសម្មស្សជា សញ្ញា
 ឯវំ សន្តវិនៃន សញ្ញាខន្ធា ។ អដ្ឋវិនៃន សញ្ញាខន្ធា
 ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ ២ ។ កាយសម្មស្សជា
 សញ្ញា អត្ថំ សុខសហគតា អត្ថំ ទុក្ខសហគតា
 មនោនាតុសម្មស្សជា សញ្ញា មនោវិញ្ញាណនាតុសម្ម-
 ស្សជា សញ្ញា ឯវំ អដ្ឋវិនៃន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯវំនៃន
 សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ ២ ។ កាយ-
 សម្មស្សជា សញ្ញា មនោនាតុសម្មស្សជា សញ្ញា ម-
 នោវិញ្ញាណនាតុសម្មស្សជា សញ្ញា អត្ថំ កុសលា អត្ថំ
 អកុសលា អត្ថំ អព្យាគតា ឯវំ ឯវំនៃន សញ្ញាខ-
 ន្ធា ។ ធសវិនៃន សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា
 ។ ២ ។ កាយសម្មស្សជា សញ្ញា អត្ថំ សុខសហគតា
 អត្ថំ ទុក្ខសហគតា មនោនាតុសម្មស្សជា សញ្ញា

សញ្ញាភើតភំតិសោតសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិយោនសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំ-
 តិជីវិតសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិកាយសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិមនោសម្មស្ស
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៧ គឺ
 សញ្ញាភើតភំតិចក្កសម្មស្ស ។ ២ ។ សញ្ញា ភើតភំតិកាយសម្មស្ស សញ្ញា
 ភើតភំតិមនោនាតុសម្មស្ស សញ្ញា ភើតភំតិមនោវិញ្ញាណនាតុសម្មស្ស
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៨ គឺ
 សញ្ញាភើតភំតិចក្កសម្មស្ស ។ ២ ។ សញ្ញាភើតភំតិកាយសម្មស្ស ភើត
 ព្រមដោយសុខកំមាន ភើតព្រមដោយទុក្ខកំមាន សញ្ញាភើតភំតិមនោ-
 នាតុសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិមនោវិញ្ញាណនាតុសម្មស្ស សញ្ញាខន្ធាមាន
 ប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៩ គឺ សញ្ញាភើត
 ភំតិចក្កសម្មស្ស ។ ២ ។ សញ្ញាភើតភំតិកាយសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិ
 មនោនាតុសម្មស្ស សញ្ញាភើតភំតិមនោវិញ្ញាណនាតុសម្មស្ស ជាតុសល
 កំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រីតកំមាន សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ
 ៩ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ គឺ សញ្ញាភើតភំតិចក្ក-
 សម្មស្ស ។ ២ ។ សញ្ញាភើតភំតិកាយសម្មស្ស ភើតព្រមដោយសុខ
 កំមាន ភើតព្រមដោយទុក្ខកំមាន សញ្ញាភើតភំតិមនោនាតុសម្មស្ស

មហេវិញ្ញាណាណុត្ថសម្មាសម្មាសម្មា អត្ថំ តត្ថសណ
អត្ថំ អត្ថសលា អត្ថំ អរហន្តតោ វិវំ ទេសវិទេន
សញ្ញាខន្ធា ។

[៥៥] វិភក្តិទេន សញ្ញាខន្ធា ធម្មសម្ម-
យុត្តោ ។ ទុវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សមេតតោ អត្ថំ
អមេតតោ ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សុខាយ
វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
អត្ថំ វិចារោ អត្ថំ វិចារកម្មន្ធម្មន្ធា អត្ថំ ធម្មវិចា-
កម្មវិចារកម្មន្ធម្មន្ធា អត្ថំ ទុចារិទ្ធិចារិយោ អត្ថំ
អទុចារិទ្ធិចារិយោ អត្ថំ អទុចារិទ្ធិចារិយោ
អត្ថំ សង្កិល្លសង្កិលេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្លស-
ង្កិលេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្លសង្កិលេសិកោ អត្ថំ
សវិតត្តសវិចារោ អត្ថំ អវិតត្តវិចារមន្តោ អត្ថំ អវិត-
ត្តវិចារោ អត្ថំ មិត្តិសហគរោ អត្ថំ សុខសហគរោ
អត្ថំ ឧបេត្តាសហគរោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្តោ

សញ្ញាភិក្ខុអភិបទោវិញ្ញាណធាតុសម្មិស្ស ជាតុសលកំមាន ជាតុសល
កំមាន ជាអរហន្តកំមាន សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៥៥] សញ្ញាខន្ធាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាសម្មយុត្ត
ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាប្រកបដោយហេតុកំ
មាន មិនមានហេតុកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាប្រកប
ដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខ-
មសុខវេទនាកំមាន ជាវិបាកកំមាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីកំមាន មិន
មែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីកំមាន មានកម្មប្រ-
កបដោយតិលសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
ដល់វាបានកំមាន មិនមានកម្មប្រកបដោយតិលសមានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់វាបានកំមាន មិនមានកម្មប្រកប
ដោយតិលសមានតណ្ហាជាដើម រាល់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
ដល់វាបានកំមាន សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន
មិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន មិនសៅហ្មងហើយ
ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងវិចារកំមាន បិសង្ខវិតក្កៈមានត្រឹមវិចារកំមាន មិនមាន
វិតក្កៈទាំងបិសង្ខវិចារកំមាន តើសព្វដោយបិសង្ខវិតក្កៈ តើសព្វដោយ
សុខកំមាន តើសព្វដោយទុក្ខកំមាន គួរលះដោយទស្សនកំមាន

អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វា អត្ថំ ទេវំ ធម្មស្សនេន ឯ
 ភាវនាយ បហាតត្វា អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វា ហេ-
 តុតោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វា ហេតុតោ អត្ថំ ទេវំ
 ទស្សនេន ឯ ភាវនាយ បហាតត្វា ហេតុតោ អត្ថំ
 អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ ទេវំ ចយតាមិ
 ធាបចយតាមិ អត្ថំ សេត្តោ អត្ថំ អសេត្តោ អត្ថំ
 ទេវំ សេត្តោ ធាសេត្តោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ មហាក្កតោ
 អត្ថំ អប្បមាលោ អត្ថំ បរិត្តារម្មណោ អត្ថំ មហាក្កតា-
 រម្មណោ អត្ថំ អប្បមាលារម្មណោ អត្ថំ ហិំ ទោ អត្ថំ
 មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ អត្ថំ មិច្ឆត្តនិយតោ អត្ថំ
 សម្មត្តនិយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ មត្តារម្មណោ
 អត្ថំ មត្តហេតុតោ អត្ថំ មត្តានិបតិ អត្ថំ ឧប្បន្នោ អត្ថំ
 អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បន្នំ អត្ថំ អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ
 អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ អត្ថំ អនាគតា-
 រម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈិតោ អត្ថំ
 តហិតោ អត្ថំ អជ្ឈិតតហិតោ អត្ថំ អជ្ឈិតារម្មណោ
 អត្ថំ តហិតារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈិតតហិតារម្មណោ

គួរលះដោយភាវនាភិមាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ
 ភាវនាភិមាន មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈភិមាន មានហេតុគួរលះដោ-
 យភាវនាភិមាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ
 ភាវនាភិមាន ដល់នូវការសន្សំក្នុងទ្រង់ភិមាន ដល់នូវការមិនសន្សំ
 ក្នុងទ្រង់ភិមាន មិនដល់នូវការសន្សំក្នុងទ្រង់ ទាំងមិនដល់នូវការមិន
 សន្សំក្នុងទ្រង់ភិមាន ជាវេលាសេក្ខបុគ្គលភិមាន ជាវេលាសេក្ខបុគ្គល
 ភិមាន មិនមែនជាវេលាសេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជាវេលាសេក្ខបុគ្គលភិ
 មាន មានសភាពតូចៗភិមាន ដល់នូវសភាពធំភិមាន ប្រមាណមិនបាន
 ភិមាន មានការម្នាក់តូចៗភិមាន មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពធំភិមាន
 មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានភិមាន ហេតុជាភិមាន យ៉ាងតណ្ហាលភិ
 មាន យ៉ាងឧត្តមភិមាន មានសភាពខុសនឹងទៀងភិមាន មានសភាពត្រូវ
 នឹងទៀងភិមាន មានសភាពមិនទៀងភិមាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ភិមាន
 មានមគ្គជាហេតុភិមាន មានមគ្គជាអធិបតីភិមាន កើតហើយភិមាន មិន
 បានកើតភិមាន ប្រឹងនឹងកើតទៀងភិមាន ជាអតីតភិមាន ជាអនាគត
 ភិមាន ជាបច្ចុប្បន្នភិមាន មានការម្នាក់ជាអតីតភិមាន មានការម្នាក់ជាអា-
 នាគតភិមាន មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នភិមាន ជាខាងក្នុងភិមាន ជាខាងក្រៅ
 ភិមាន ជាខាងក្នុងនឹងខាងក្រៅភិមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងភិមាន មាន
 ការម្នាក់ខាងក្រៅភិមាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅភិមាន

១ បេ ១ ឃ្លី ធន្យវិទេន សញ្ញាខន្ទោ ។

[៥៦] ឃ្លីវិទេន សញ្ញាខន្ទោ ធន្យសម្បយុត្តោ ។

ឆ្លោ ។ ធន្យវិទេន សញ្ញាខន្ទោ អត្ថិ ហេតុសម្បយុត្តោ

អត្ថិ ហេតុវិប្បយុត្តោ អត្ថិ ធន ហេតុ សហេតុតោ អត្ថិ

ធន ហេតុ អហេតុតោ អត្ថិ លោភិយោ អត្ថិ លោកុត្ត-

រោ អត្ថិ តេនចិ វិញ្ញាយោ អត្ថិ តេនចិ ធន វិញ្ញាយោ

អត្ថិ សាសរោ អត្ថិ អនាសរោ អត្ថិ អាសវសម្បយុត្តោ

អត្ថិ អាសវិប្បយុត្តោ អត្ថិ អាសវិប្បយុត្តសាសរោ

អត្ថិ អាសវិប្បយុត្តអនាសរោ អត្ថិ សញ្ញាជនិយោ អត្ថិ

អសៈញ្ញាជនិយោ អត្ថិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អត្ថិ

សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ អត្ថិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញា-

ជនិយោ អត្ថិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តអសៈញ្ញាជនិយោ

អត្ថិ កន្ទនិយោ អត្ថិ អកន្ទនិយោ អត្ថិ កន្ទសម្បយុត្តោ

អត្ថិ កន្ទវិប្បយុត្តោ អត្ថិ កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយោ អត្ថិ

កន្ទវិប្បយុត្តអកន្ទនិយោ អត្ថិ ធុយនិយោ អត្ថិ អនោ-

យនិយោ អត្ថិ ធុយសម្បយុត្តោ អត្ថិ ធុយវិប្បយុត្តោ

១ បេ ១ សញ្ញាខន្ទមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៥៦] សញ្ញាខន្ទមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ទធន្យសម្បយុត្ត

ដោយធន្យៈ ។ សញ្ញាខន្ទមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ទប្រកបដោយហេតុក៍

មាន ប្រាសចាកហេតុក៍មាន មិនមែនហេតុក៍ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ

ក៍មាន មិនមែនហេតុក៍ទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៍មាន ជាលោកិយក៍មាន

ជាលោកុត្តក៍មាន ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៍មាន ដែល

មិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៍មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ

ក៍មាន មិនមានអាសវៈក៍មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៍មាន ប្រាសចាក

អាសវៈក៍មាន ប្រាសចាកអាសវៈវិតប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៍មាន

ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈក៍មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-

ជនៈក៍មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៍មាន ប្រកបដោយសំយោ-

ជនៈក៍មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈក៍មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជា

ប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៍មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈទាំងមិនជាប្រ-

យោជន៍ដល់សំយោជនៈក៍មាន ដែលគន្លុះគប្បីដោយគ្រឿងក៍មាន ដែលគន្លុះ

មិនគប្បីដោយគ្រឿងក៍មាន ប្រកបដោយគន្លុះក៍មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៍មាន

ប្រាសចាកគន្លុះវិតគន្លុះគប្បីដោយគ្រឿងក៍មាន ប្រាសចាកគន្លុះទាំងគន្លុះមិន

គប្បីដោយគ្រឿងក៍មាន ដែលឧប្បប្រព្រឹត្តកន្លងក៍មាន ដែលឧប្បប្រ-

ព្រឹត្តកន្លងក៍មាន ប្រកបដោយឧប្បប្រព្រឹត្តកន្លងក៍មាន ប្រាសចាកឧប្បប្រ-

អត្ថិ ឡិយវិប្បយុត្តិយេនិយោ អត្ថិ ឡិយវិប្បយុត្តិយោ-
 យេនិយោ អត្ថិ យោគនិយោ អត្ថិ អាយោគនិយោ អត្ថិ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថិ យោគវិប្បយុត្តោ អត្ថិ យោគ-
 វិប្បយុត្តយោគនិយោ អត្ថិ យោគវិប្បយុត្តអាយោគនិ-
 យោ អត្ថិ ធិវរណិយោ អត្ថិ អធិវរណិយោ អត្ថិ ធិវរ-
 ណសម្បយុត្តោ អត្ថិ ធិវរណវិប្បយុត្តោ អត្ថិ ធិវរណ-
 វិប្បយុត្តធិវរណិយោ អត្ថិ ធិវរណវិប្បយុត្តអធិវរណិ-
 យោ អត្ថិ បរាមដ្ឋោ អត្ថិ អបរាមដ្ឋោ អត្ថិ បរាមាស-
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ បរាមាសវិប្បយុត្តោ អត្ថិ បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមដ្ឋោ អត្ថិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋោ
 អត្ថិ ឧទានិដ្ឋោ អត្ថិ អនុទានិដ្ឋោ អត្ថិ ឧទានានិយោ
 អត្ថិ អនុទានានិយោ អត្ថិ ឧទានានសម្បយុត្តោ អត្ថិ
 ឧទានានវិប្បយុត្តោ អត្ថិ ឧទានានវិប្បយុត្តឧទានានិ-
 យោ អត្ថិ ឧទានានវិប្បយុត្តអនុទានានិយោ អត្ថិ សង្កិ-
 លេសិកោ អត្ថិ អសង្កិលេសិកោ អត្ថិ សង្កិលដ្ឋោ

ប្រាសចាកឧយៈវៃឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឧយៈទាំងឡាយ-
 យៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែល
 យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាក
 យោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈតែយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាស
 ចាកយោគៈទាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និ-
 វរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈក៏
 មាន ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈតែជាប្រយោជន៍ដល់
 និវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏
 មាន ដែលបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជុលក៏មាន បរាមាសៈមិនស្តូបអវិជ្ជុលក៏មាន
 ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាក
 បរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជុលហើយក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 ទាំងបរាមាសៈមិនស្តូបអវិជ្ជុលហើយក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានភណ្ឌជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានភណ្ឌជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន ក៏
 មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខទានក៏មាន
 ប្រាសចាកទុក្ខទានក៏មាន ប្រាសចាកទុក្ខទានតែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខ-
 ទានក៏មាន ប្រាសចាកទុក្ខទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏
 មាន គួរដល់សេចក្តីសេចក្តីស្តែងក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសេចក្តីស្តែងក៏មាន

អក្ខរក្រិក វិក្កេ

អត្ថំ អស្ក្តិលំដ្ឋោ អត្ថំ តិលេសវិយ្យយុត្តោ អត្ថំ
 តិលេសវិយ្យយុត្តោ អត្ថំ តិលេសវិយ្យយុត្តសន្តិលេ-
 សិកោ អត្ថំ តិលេសវិយ្យយុត្តសន្តិលេសិកោ អត្ថំ
 ទស្សនេន បហាតញ្ចា អត្ថំ ន ទស្សនេន បហា-
 តញ្ចា អត្ថំ ភាវនាយ បហាតញ្ចា អត្ថំ ន ភាវនាយ
 បហាតញ្ចា អត្ថំ ទស្សនេន បហាតញ្ចាហេតុកោ អត្ថំ ន
 ទស្សនេន បហាតញ្ចាហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហា-
 តញ្ចាហេតុកោ អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតញ្ចាហេតុកោ
 អត្ថំ សវិតក្កោ អត្ថំ អវិតក្កោ អត្ថំ សវិហារោ អត្ថំ
 អវិហារោ អត្ថំ សប្បវិតកោ អត្ថំ អប្បវិតកោ អត្ថំ បីតិ-
 សហគតោ អត្ថំ ន បីតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគ-
 តោ អត្ថំ ន សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្កាសហគតោ
 អត្ថំ ន ឧបេក្កាសហគតោ អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ ន
 តាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ ន រូបាវចរោ អត្ថំ
 អរូបាវចរោ អត្ថំ ន អរូបាវចរោ អត្ថំ បរិយាបន្នោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ អត្ថំ ធិយ្យានិកោ អត្ថំ អធិយ្យា-
 និកោ អត្ថំ ធិយតោ អត្ថំ អធិយតោ អត្ថំ សទ-
 ត្តរោ អត្ថំ អទុត្តរោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។

អក្ខរក្រិក វិក្កេ

សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយក៏មាន ប្រកបដោយតិលេស
 ក៏មាន ប្រាសចាកតិលេសក៏មាន ប្រាសចាកតិលេសតែគូរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកតិលេសទាំងមិនគូរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 គូរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគូរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គូរលះដោយ
 ភាវនាក៏មាន មិនគូរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុគូរលះ ដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគូរលះ ដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគូរ
 លះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគូរលះដោយភាវនាក៏មាន ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងវិតក្តៈក៏មាន មិនមានវិតក្តៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិហារក៏មាន មិនមានវិហារក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិន
 មានបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន
 កើតព្រមដោយសុខក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រម
 ដោយឧបេក្កាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយឧបេក្កាក៏មាន ជាតាមាវចរក៏
 មាន មិនមែនជាតាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែនជារូបាវចរ
 ក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែនជារូបាវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្តៈ
 ក៏មាន ជារបរិយាបន្តៈក៏មាន ជានិយ្យានិកក៏មាន ជានិយ្យានិកៈ
 ក៏មាន ជានិយ្យានិកក៏មាន ជានិយ្យានិកៈ ជានិយ្យានិកៈ
 ក៏មាន ជានិយ្យានិកក៏មាន ជានិយ្យានិកៈ ជានិយ្យានិកៈ ជានិយ្យានិកៈ
 មិនមានទុត្តរក៏មាន ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។

ខន្ធកិរិយា អភិធម្មតាដំបូង

តិរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អតុសលោ
អត្ថំ អត្យានតោ ។ បេ ។ ឃីរំ ធនសិទេន សញ្ញាខន្ធនោ ។

[៤៧] ឃីរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ ធម្មសម្ម-
យុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សរលោ អត្ថំ
អរណា ។ តិរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សុខាយ វេទ-
នាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ធុត្តាយ វេទនាយ សម្ម-
យុត្តោ អត្ថំ អធិត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
។ បេ ។ អត្ថំ អធិត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ
អត្ថំ អធិត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឃីរំ ធនសិទេន
សញ្ញាខន្ធនោ^(១) ។

ទុកម្លាត ។

[៤៨] ឃីរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ ធម្មសម្ម-
យុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សហេតុតោ
អត្ថំ អហេតុតោ ។ តិរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ តុស-
លោ អត្ថំ អតុសលោ អត្ថំ អត្យានតោ ។ បេ ។ ឃីរំ
ធនសិទេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឃីរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ
ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធនោ^(២) អត្ថំ

១ ម. ធម្មា បរិ យថា កុសលធម្ម វិញ្ញាណ ឃីរំ សញ្ញា វិញ្ញាណ វិញ្ញាណត្ថា ទិស្សតិ ។
២ ម. ធុត្តន្ត អត្ថំ ហេតុសម្មយុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ បេ ។ ធម្ម ធម្ម ចាហិ ទិស្សតិ ។

ខន្ធកិរិយា អភិធម្មតាដំបូង

សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន
ជាអត្យានត្រីកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤៧] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្ប-
យុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយ
រណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កំមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន
មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងខាងក្រៅកំមាន
មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងឯង ។

ធម្ម ទុកម្លាត ។

[៤៨] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្ប-
យុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រត្រិតទៅជា
មួយនឹងហេតុកំមាន ហេតុមានហេតុកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
សញ្ញាខន្ធជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអត្យានត្រីកំមាន ។ បេ ។
សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
ដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មវិដេក វិច្ឆេ

សវណោ អន្តិ អវណោ ។ តិវិដេន សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ
 កុសលោ អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អព្យាក្កេនោ ។ បេ ។
 ឃីវំ ធសវិដេន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឃីកវិដេន សញ្ញាខន្ធោ
 ធស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិដេន សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ
 សហេតុតោ អន្តិ អហេតុតោ ។ តិវិដេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃីវំ ធសវិដេន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឃីកវិដេន
 សញ្ញាខន្ធោ ធស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិដេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អន្តិ សវណោ អន្តិ អវណោ ។ តិវិដេន
 សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃីវំ ធសវិដេន សញ្ញាខន្ធោ ។

ពិរម្មយតំ ។

អភិធម្មវិដេក វិច្ឆេ

សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយរណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាំកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹត
 កំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រតិក្កដៅជាមួយនឹងហេតុកំមាន មិនមាន
 ហេតុកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសុខ-
 នាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទ-
 នាកំមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំ
 មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមានខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធប្រកបដោយរណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 កំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាង
 ក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន
 ខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ពិរម្មយតំ ។

[៥៧] ឯកវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ធម្មសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ សរោតុត្តោ អន្តិ អហេតុត្តោ ។ តិរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ កុសលោ អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អព្យាកត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ។ ឯកវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ធម្មសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ ហេតុសម្បយុត្តោ អន្តិ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ។ ឯកវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ធម្មសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ ធម្មហេតុ សរោតុត្តោ អន្តិ ធម្មហេតុ អហេតុត្តោ ។ តិរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ វិចារតោ អន្តិ វិចារកធម្មធម្មោ អន្តិ ធម្មវិចារកធម្មវិចារកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ។ ឯកវិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា ធម្មសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា អន្តិ លោកិយោ អន្តិ លោកុត្តរោ ។ តិរិជេទ សញ្ញាខន្ត្រា

[៥៨] សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ត្រាដ៏សម្បយុត្ត ដោយធម្មៈ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ត្រាមានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ត្រាជាកុសល ក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមាន ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញា ខន្ត្រាដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ត្រា ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ត្រាប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមាន ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញា ខន្ត្រាដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ត្រា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំង មិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា ខន្ត្រាជាកុសល ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រឹតក៏មាន មិនមែនជាធម៌មាន វិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រ ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ត្រា ដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ត្រា ជា លោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ត្រាមានប្រការ ៣ គឺ

អត្ថិ ឧបាទិក្ខុ វាណាទិយោ អត្ថិ អនុបាទិក្ខុ វាណាទិយោ
 អត្ថិ អនុបាទិក្ខុ វាណាទិយោ ។ បេ ។ ឃំ ឧសវិទេន
 សញ្ញាខន្ធោ ។ ឃំ ឧសវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ធម្មសម្ម-
 យុត្តោ ។ ឧវិទេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថិ កេណតិ វិញ្ញា-
 យោ អត្ថិ កេណតិ ន វិញ្ញាយោ ។ តិវិទេន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថិ សង្កិលិដ្ឋសង្កិលេសិកោ អត្ថិ
 អសង្កិលិដ្ឋសង្កិលេសិកោ អត្ថិ អសង្កិលិដ្ឋាសង្កិលេ-
 សិកោ ។ បេ ។ ឃំ ឧសវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ។
 ឃំ ឧសវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ឧវិទេន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថិ សាសវោ អត្ថិ អនាសវោ ។
 តិវិទេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថិ អវិគត្តសវិចារោ អត្ថិ
 អវិគត្តវិចារមន្តោ អត្ថិ អវិគត្តវិចារោ ។ បេ ។
 ឃំ ឧសវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឃំ ឧសវិទេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ឧវិទេន សញ្ញាខន្ធោ

សញ្ញាខន្ធ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមកាន់យក
 តាំងជាប្រយោជន៍ដល់វា បាចានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានកណ្តាជាដើមកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់វា បាចានក៏មាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមកាន់យក តាំងមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់វា បាចានក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលគប្បីដឹង
 ដោយវិញ្ញាណាណមួយក៏មាន ដែលមិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណាណមួយក៏
 មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលសៅហ្មងតាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនសៅហ្មង តាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធមានភាសវៈក៏មាន មិនមានភាសវៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានវិគត្តៈតាំងមានវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគត្តៈមានត្រឹម
 តែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគត្តៈតាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញា-
 ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

ឧបទ្ទេស អភិសេនាដំណើរ

អត្ថំ អាសវវិស្សយុត្តោ អត្ថំ អាសវវិស្សយុត្តោ ។
 តិវិវេទន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ មិត្តសហគរតោ អត្ថំ
 សុខសហគរតោ អត្ថំ ធិបេត្តាសហគរតោ ។ បេ ។ ឃីវ
 ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា ។ ឃីវ ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា
 ធិស្សសម្បយុត្តោ ។ ធិវិវេទន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ អាស-
 វិស្សយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវិស្សយុត្តអនាសវេ ។
 តិវិវេទន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វោ អត្ថំ
 កាវិយាយ បហាតត្វោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន កាវិយាយ
 បហាតត្វោ ។ បេ ។ ឃីវ ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា ។
 ឃីវ ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា ធិស្សសម្បយុត្តោ ។ ធិវិវេទន
 សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិ-
 យោ ។ តិវិវេទន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ ទស្សនេន បហា-
 តត្វហេតុតោ អត្ថំ កាវិយាយ បហាតត្វហេតុតោ អត្ថំ
 នេវ ទស្សនេន ន កាវិយាយ បហាតត្វហេតុតោ ។ បេ ។
 ឃីវ ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា ។ ឃីវ ទសវិវេទន សញ្ញាខន្ធា
 ធិស្សសម្បយុត្តោ ។ ធិវិវេទន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ
 សញ្ញាជនិយសម្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនិវិស្សយុត្តោ ។

ឧបទ្ទេស អភិសេនាដំណើរ

សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយពាសវិកំមាន ប្រាសចាកពាសវិកំមាន ។ សញ្ញា-
 ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធគឺតព្រមដោយបីគឺកំមាន គឺតព្រម
 ដោយសុខកំមាន គឺតព្រមដោយទេវតាកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធប្រាសចាកអាសវវិកំប្រព្រឹត្តិវេជ្ជមួយនឹងអាសវិកំមាន ប្រាសចាក
 អាសវវិកំនិងមិនមានអាសវិកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធដែលគួរលះដោយទស្សនកំមាន គួរលះដោយភាវនាកំមាន មិនគួរ
 លះដោយទស្សនកំមាននិងមិនគួរលះដោយភាវនាកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជន៍កំមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-
 ជន៍កំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានហេតុគួរលះ
 ដោយទស្សនកំមាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាកំមាន មានហេតុមិន
 គួរលះដោយទស្សនកំមាននិងមិនគួរលះដោយភាវនាកំមាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសំយោជន៍កំមាន ប្រាសចាកសំយោជន៍កំមាន ។

តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ រាជយតាមិ អត្ថំ អបថយ-
 តាមិ អត្ថំ ខេកំតយតាមិ ធាបថយតាមិ ។ បេ ។ ឃិវំ
 ទសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិទេន សញ្ញាខន្ធា
 ដស្សសម្បយុត្តា ។ ទុវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជន-
 វិប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា
 អត្ថំ សេត្តា អត្ថំ អសេត្តា អត្ថំ ខេវ សេត្តា
 ធាសេត្តា ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។
 ឯកវិទេន សញ្ញាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តា ។ ទុវិទេន
 សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ កទ្ធិនិយោ អត្ថំ អកទ្ធិនិយោ ។
 តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ បរិត្តា អត្ថំ មហាក្កតោ
 អត្ថំ អប្បមាណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិទេន សញ្ញាខ-
 ន្ធា ។ ឯកវិទេន សញ្ញាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តា ។
 ទុវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ កទ្ធិសម្បយុត្តា អត្ថំ កទ្ធិ-
 ប្បយុត្តា ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ បរិត្តាម្បណោ

សញ្ញាខន្ធានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន
 ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនមែនជាដល់នូវការសន្យាក្នុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធា
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធា ដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធា មានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធាប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន
 ប្រាសចាកសំយោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាជាបេសសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជាបេស
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជាបេស
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 សញ្ញាខន្ធា មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាដែលគន្លុះគប្បីដោយក្រដក៏មាន
 ដែលគន្លុះមិនគប្បីដោយក្រដក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធាមានសភាពតូចត្នាក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏
 មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធា
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធា
 មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាប្រកាសោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏
 មាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាមានអារម្មណ៍តូចត្នាក៏មាន

អត្ថិ មហាក្កតារម្មណា អត្ថិ អរិយមាណារម្មណា ។ បេ ។
 ឃី ធនសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឃីតវិទេន សញ្ញាខន្ធា
 ឃីស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ
 កត្តិប្បយុត្តកត្តិធិយោ អត្ថិ កត្តិប្បយុត្តកត្តិធិយោ ។
 តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ហិលោ អត្ថិ មជ្ឈិមា អត្ថិ
 បណីតោ ។ បេ ។ ឃី ធនសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។
 ឃីតវិទេន សញ្ញាខន្ធា ឃីស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិទេន
 សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ធុយធិយោ អត្ថិ អរោយធិយោ ។
 តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ មិច្ឆត្តិធិយតោ អត្ថិ សម្មត្តិ-
 ធិយតោ អត្ថិ អធិយតោ ។ បេ ។ ឃី ធនសវិទេន
 សញ្ញាខន្ធា ។ ឃីតវិទេន សញ្ញាខន្ធា ឃីស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ធុយសម្បយុត្តោ
 អត្ថិ ធុយវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ
 មត្តារម្មណា អត្ថិ មត្តបោតុតោ អត្ថិ មត្តាធិបតិ
 ។ បេ ។ ឃី ធនសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឃីតវិទេន
 សញ្ញាខន្ធា ឃីស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិទេន សញ្ញាខន្ធា

មានការប្រណីដល់ស្រីសភាពដ៏ត្រូវបាន មានការប្រណីប្រមាណមិនបានក៏មាន
 ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រ-
 ការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាប្រាសចាកគន្លះវត្ថុគន្លះគប្បីដោយគ្រឿងក៏មាន ប្រាស
 ចាកគន្លះចាំងគន្លះមិនគប្បីដោយគ្រឿងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ
 សញ្ញាខន្ធាថេកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងខ្ពស់ក៏មាន ។ បេ ។
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធា មានប្រការមួយ
 បានដល់សញ្ញាខន្ធាសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធាដែលធម្មៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលធម្មៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាមានសភាពទុស
 ទ័ងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវទ័ងទៀងក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏
 មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធា
 មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាប្រកបដោយធម្មៈក៏មាន ប្រាសចាកធម្មៈ
 ក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាមានមគ្គជាអារម្មណ៍
 ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញា-
 ខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការមួយ បាន
 ដល់សញ្ញាខន្ធាសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ

អតីតបុព្វដេវ វិភង្គ

អត្ថិ ធុយវិញ្ញយុត្តិ ធុយនិយោ អត្ថិ ធុយវិញ្ញយុត្តិ
 នោយនិយោ ។ ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ ធុញ្ញដ្ឋោ
 អត្ថិ អដ្ឋប្បដ្ឋោ អត្ថិ ធុច្ឆាដ្ឋិ ។ បេ ។ ឃិវំ ធុសវិដេន
 សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឃិសវិដេន សញ្ញាខន្ធនោ ធុសញ្ញសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ យោគនិយោ
 អត្ថិ អយោគនិយោ ។ ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ
 អត្ថិរតោ អត្ថិ អនាគតោ អត្ថិ បច្ចុប្បដ្ឋោ ។ បេ ។ ឃិវំ
 ធុសវិដេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឃិសវិដេន សញ្ញាខន្ធនោ
 ធុសញ្ញសម្បយុត្តោ ។ ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថិ យោគវិញ្ញយុត្តោ ។ ធុរិដេន
 សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ អត្ថិរាវប្បណោ អត្ថិ អនាគតាវប្ប-
 ណោ អត្ថិ បច្ចុប្បដ្ឋាវប្បណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ធុសវិដេន
 សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឃិសវិដេន សញ្ញាខន្ធនោ ធុសញ្ញសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ យោគវិញ្ញយុ-
 ត្តោយោគនិយោ អត្ថិ យោគវិញ្ញយុត្តោអយោគនិយោ ។
 ធុរិដេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថិ អដ្ឋប្បដ្ឋោ អត្ថិ ធុហិវិដ្ឋោ

អតីតបុព្វដេវ វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធប្រាសចាកធមៈ តៃធមៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាក
 ធមៈតាំងធមៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ សញ្ញាខន្ធកើតឡើងហើយក៏មាន មិនខានកើតឡើងក៏មាន ប្រសិន
 កើតឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
 ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
 សញ្ញាខន្ធជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានការម្នាក់ជាអតីតក៏មាន
 មានការម្នាក់ជាអនាគតក៏មាន មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រាសចាកយោគៈ តៃយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង
 ក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ តាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន

វត្តវិភង្គ អភិធម្មករដ៏យំ

អន្តិ អដ្ឋក្កត្តាបិទ្វោ ។ បេ ។ ឃីវំ ធសវិទេន សញ្ញា-
ខន្ធា ។ ឃីតវិទេន សញ្ញាខន្ធា ធសម្មសម្មយុត្តោ ។
ធុវិទេន សញ្ញាខន្ធា អន្តិ ធិវណិយោ អន្តិ អធិវណិ-
យោ ។ តិវិទេន សញ្ញាខន្ធា អន្តិ អដ្ឋក្កតាម្មណោ
អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អដ្ឋក្កតាបិទ្ធារម្មណោ
។ បេ ។ ឃីវំ ធសវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។

រាតោវិទ្យា ។

(២០) សន្តវិទេន សញ្ញាខន្ធា អន្តិ កុសលោ
អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អត្យាតតោ អន្តិ តាមាវចរោ
អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ
ឃីវំ សន្តវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។ អបរោមិ សន្តវិទេន
សញ្ញាខន្ធា អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អន្តិ
ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អន្តិ អទុក្ខមសុខា-
យ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អន្តិ អដ្ឋក្កតាម្ម-
ណោ អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អដ្ឋក្កតាបិទ្ធារម្មណោ
អន្តិ តោមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ
អន្តិ អបរិយាបន្នោ ឃីវំ សន្តវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។

វត្តវិភង្គ អភិធម្មករដ៏យំ

ទាំងខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាង
នេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធា មានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធាសម្មយុត្ត
ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធា មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធាជាប្រយោជន៍
'សន្តវិទេនក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សន្តវិទេនក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធា
មានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធាមានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍
ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។
សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រាតោវិទ្យា ។

(២០) សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៧ គឺ សញ្ញាខន្ធាជាកុសលក៏មាន
ជាកុសលក៏មាន ជាអត្យាតតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរ
ក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្តក៏មាន សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ
៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ សញ្ញា-
ខន្ធាប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន
មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ
ក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជា
អបរិយាបន្តក៏មាន សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦០] ចតុត្ថិសតិវិទេន សញ្ញាខន្ធា ចតុសម្ពុស្ស-
 ប្បវត្តយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អតុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាគតោ សោតសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ ប ។
 យានសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្ពុស្សប្បវត្តយា
 ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្ស-
 ប្បវត្តយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អតុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាគតោ ចតុសម្ពុស្សជា សញ្ញា សោ-
 តសម្ពុស្សជា សញ្ញា យានសម្ពុស្សជា សញ្ញា ជីវ្ហ-
 សម្ពុស្សជា សញ្ញា កាយសម្ពុស្សជា សញ្ញា មនោ-
 សម្ពុស្សជា សញ្ញា ដំ ចតុត្ថិសតិវិទេន សញ្ញាខន្ធា ។
 អបកេចិ ចតុត្ថិសតិវិទេន សញ្ញាខន្ធា ចតុសម្ពុស្ស-
 ប្បវត្តយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ
 អនុត្តេសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ
 អន្តរាវច្ឆណា អត្ថំ តហិទ្ធាវច្ឆណា អត្ថំ អន្តរាវ-
 ច្ឆណា សោតសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ យាន-
 សម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្ពុស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។

[៦១] សញ្ញាខន្ធាប្រការ ២២ គឺ សញ្ញាខន្ធា ព្រោះចកុ-
 សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹត
 កំមាន សញ្ញាខន្ធា ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 យានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជា
 តុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹតកំមាន សញ្ញា កើត
 អំពីចកុសម្ពុស្ស សញ្ញា កើតអំពីសោតសម្ពុស្ស សញ្ញា កើតអំពីយាន-
 សម្ពុស្ស សញ្ញា កើតអំពីជីវ្ហសម្ពុស្ស សញ្ញា កើតអំពីកាយសម្ពុស្ស សញ្ញា
 កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សញ្ញាខន្ធា មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។
 សញ្ញាខន្ធាមានប្រការ ២២ ដ៏វែងវែក គឺ សញ្ញាខន្ធា ព្រោះចកុសម្ពុស្ស
 ជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន
 ប្រកបដោយអនុត្តេសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងកំ
 មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅកំមាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងខាងក្រៅ
 ក្រៅកំមាន សញ្ញាខន្ធា ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 យានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។

ទូរិកង្ក អភិធម្មកាដំបូង

កាយសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ អជ្ឈន្តាវម្មណោ អន្តិ ឧបាទ្វារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈន្តឧបាទ្វារម្មណោ ចតុសម្មស្សជាសញ្ញា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិធន សញ្ញាខន្ធោ ។

[៦២] តិសវិធន សញ្ញាខន្ធោ ចតុសម្មស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជិត្តិសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចតុសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ តិសវិធន សញ្ញាខន្ធោ ។

[៦៣] តម្បវិធន សញ្ញាខន្ធោ ចតុសម្មស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ តុសលោ អន្តិ អតុសលោ អន្តិ អត្យាតតោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ

ទូរិកង្ក អភិធម្មកាដំបូង

ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ មាន អារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីចតុសម្មស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្មស្ស សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦២] សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣០ គឺ សញ្ញាខន្ធព្រោះចតុសម្មស្ស ជាបច្ច័យ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាការូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយោសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជិត្តិសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាការូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីចតុសម្មស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្មស្ស សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៣] សញ្ញាខន្ធមានច្រើនប្រការ គឺ សញ្ញាខន្ធព្រោះចតុសម្មស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាការូបាវចរក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាការូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សោតសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ ។ បេ ។ យោនសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ
 ។ បេ ។ ជីវិតសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្ស្យ-
 ប្បក្ខយោ ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ សញ្ញាទន្ធា
 អន្តិ តុសលោ អន្តិ អតុសលោ អន្តិ អព្យាគតោ
 អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ
 អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចតុសម្ពុស្ស្យជា សញ្ញា ។ បេ ។
 មនោសម្ពុស្ស្យជា សញ្ញា ឯវំ តហវិទេន សញ្ញា-
 ទន្ធា ។ អបរោចិ តហវិទេន សញ្ញាទន្ធា ចតុស-
 ម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ សញ្ញាទន្ធា អន្តិ សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អន្តិ
 អជ្ឈន្តារម្មណោ អន្តិ តហិន្តារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្ត-
 តហិន្តារម្មណោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ
 អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ
 ។ បេ ។ យោនសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ ។ បេ ។ ជីវិតសម្ពុស្ស្យប្ប-
 ក្ខយោ ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ ។ បេ ។ មនោ-
 សម្ពុស្ស្យប្បក្ខយោ សញ្ញាទន្ធា អន្តិ អជ្ឈន្តារម្មណោ
 អន្តិ តហិន្តារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិន្តារម្មណោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយោនសម្ពុស្ស្យ
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវិតសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ជាគុសល
 កំមាន ជាអគុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹតកំមាន ជាកាមាវចរកំមាន
 ជាអរូចាវចរកំមាន ជាអរូចាវចរកំមាន ជាអបរិយាបន្នកំមាន សញ្ញា
 កើតអំពីចតុសម្ពុស្ស្យ ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស្យ សញ្ញាខន្ធ
 មានច្រើនប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានច្រើនប្រការ ដទៃទៀត
 គឺ សញ្ញាខន្ធ ព្រោះចតុសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំ
 មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន
 ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មាន
 ការម្នាក់ខាងក្នុងកំមានខាងក្រៅកំមាន ជាកាមាវចរកំមាន ជាអរូចាវ-
 ចរកំមាន ជាអព្យាគ្រឹតកំមាន ជាអបរិយាបន្នកំមាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះ
 សោតសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយោនសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះជីវិតសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះមនោសម្ពុស្ស្យជាបច្ច័យ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការ-
 ម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុង ខាងក្រៅកំមាន

អន្តិ តាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ
 អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចតុស្កម្មស្សង្ខជា សញ្ញា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សង្ខជា សញ្ញា វិវិ ធម្មវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ។

អយំ វុច្ឆតិ សញ្ញាខន្ធោ ។

តត្ថ តតមោ សង្ខារត្តន្ធោ ។

(៦២) ឯតវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ វិគ្គសម្បយុត្តោ ។

ធុវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ អន្តិ ហេតុ អន្តិ ន ហេតុ ។

តិវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ អន្តិ តុសលោ អន្តិ អតុស-

លោ អន្តិ អព្យាគរោ ។ ធម្មតិវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ

អន្តិ តាមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ អន្តិ

អបរិយាបន្នោ ។ មន្ទវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ អន្តិ

សុខិទ្ធិយសម្បយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខិទ្ធិយសម្បយុត្តោ អន្តិ

សោមនស្សិទ្ធិយសម្បយុត្តោ អន្តិ ទោមនស្សិទ្ធិយ-

សម្បយុត្តោ អន្តិ ឧបត្តិទ្ធិយសម្បយុត្តោ^១ ។

ធម្មិទេន សង្ខារត្តន្ធោ ចតុស្កម្មស្សង្ខជា ចេតនា

សោតសម្មស្សង្ខជា ចេតនា យានសម្មស្សង្ខជា ចេតនា

វិគ្គសម្មស្សង្ខជា ចេតនា តាយសម្មស្សង្ខជា ចេតនា

មនោសម្មស្សង្ខជា ចេតនា វិវិ ធម្មវិទេន សង្ខារត្តន្ធោ ។

១ ឆ. ពិពោ បរិ ធី បញ្ជវិទេន សង្ខារត្តន្ធពិ ទំស្សង្ខំ ។

ជាតាមាវចរកំមាន ជារូបាវចរកំមាន ជាអរូបាវចរកំមាន ជាអបរិយា-
 បន្នកំមាន សញ្ញាកើតអំពីចតុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោ-
 សម្ពុស្ស សញ្ញាខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា សញ្ញាខន្ធ ។

បណ្តាខន្ធថាវ ៥ នោះ សង្ខារក្នុង កើតដូចម្តេច ។

(៦២) សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងជាហេតុកំមាន មិន
 វែនហេតុកំមាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងជាកុសល
 កំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាត្រីតកំមាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ
 ៤ គឺ សង្ខារក្នុងជាតាមាវចរកំមាន ជារូបាវចរកំមាន ជាអរូបាវចរកំមាន
 ជាអបរិយាបន្នកំមាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៥ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកប
 ដោយសុខិទ្ធិយកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខិទ្ធិយកំមាន ប្រកបដោយសា-
 មនស្សិទ្ធិយកំមាន ប្រកបដោយទោមនស្សិទ្ធិយកំមាន ប្រកបដោយ
 ឧបត្តិទ្ធិយកំមាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៦ គឺ ចេតនាភីតអំពីចតុ-
 សម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីសោតសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីយានសម្ពុស្ស
 ចេតនា ភីតអំពីវិគ្គសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីតាយសម្ពុស្ស ចេតនា
 ភីតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

សត្វវិទេន សង្ខារត្តនោ ចតុសម្មស្សដា ចេតនា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សដា ចេតនា មនោធាតុសម្ម-
 ស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សដា ចេតនា
 ឯវំ សត្វវិទេន សង្ខារត្តនោ ។ អដ្ឋវិទេន សង្ខារ-
 ត្តនោ ចតុសម្មស្សដា ចេតនា ។ បេ ។ កាយស-
 ម្មស្សដា ចេតនា អត្ថំ សុខសហគតា អត្ថំ ទុក្ខ-
 សហគតា មនោធាតុសម្មស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញា-
 ណធាតុសម្មស្សដា ចេតនា ឯវំ អដ្ឋវិទេន សង្ខារត្ត-
 នោ ។ ឯវំវិទេន សង្ខារត្តនោ ចតុសម្មស្សដា
 ចេតនា ។ បេ ។ មនោធាតុសម្មស្សដា ចេតនា មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុសម្មស្សដា ចេតនា អត្ថំ កុសលា អត្ថំ
 អកុសលា អត្ថំ អព្យាគតា ឯវំ ឯវំវិទេន សង្ខារ-
 ត្តនោ ។ ឯសវិទេន សង្ខារត្តនោ ចតុសម្មស្សដា
 ចេតនា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សដា ចេតនា អត្ថំ
 សុខសហគតា អត្ថំ ទុក្ខសហគតា មនោធាតុ-
 សម្មស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មស្សដា
 ចេតនា អត្ថំ កុសលា អត្ថំ អកុសលា អត្ថំ
 អព្យាគតា ឯវំ ឯសវិទេន សង្ខារត្តនោ ។

សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៧ គឺ ចេតនាភីតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
 ភីតអំពីកាយសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីមនោធាតុសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពី
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្ស សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៨ គឺ ចេតនាភីតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
 ភីតអំពីកាយសម្ពុស្ស ភីតព្រមដោយសុខក៏មាន ភីតព្រមដោយទុក្ខក៏
 មាន ចេតនាភីតអំពីមនោធាតុសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីមនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុសម្ពុស្ស សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុងមាន
 ប្រការ ៩ គឺ ចេតនាភីតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនាភីតអំពីមនោ-
 ធាតុសម្ពុស្ស ចេតនាភីតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្ស ជាតុសលក៏
 មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាគ្រឹតក៏មាន សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៩
 យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ គឺ ចេតនាភីតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស
 ។ បេ ។ ចេតនាភីតអំពីកាយសម្ពុស្ស ភីតព្រមដោយសុខក៏មាន ភីត
 ព្រមដោយទុក្ខក៏មាន ចេតនាភីតអំពីមនោធាតុសម្ពុស្ស ចេតនាភីត
 អំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្ស ជាតុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន
 ជាអព្យាគ្រឹតក៏មាន សង្ខារក្នុង មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៥] ឃ្លាតវិញ្ញាណ សម្មាសម្ពុទ្ធាត្ថោ ភិក្ខុសម្មយុត្តោ ។
 ធុរិវិញ្ញាណ សម្មាសម្ពុទ្ធាត្ថោ អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ ធម្ម ហេតុ ។ តិ-
 វិវិញ្ញាណ សម្មាសម្ពុទ្ធាត្ថោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុ-
 ត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ អនុក្ខ-
 មសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ វិហាកោ អត្ថំ
 វិហាកធម្មធម្មោ អត្ថំ ទេវ វិហាកធម្មវិហាកធម្មធម្មោ អត្ថំ
 ទុច្ចាទិទ្ធីច្ចាទាទិយោ អត្ថំ អនុច្ចាទិទ្ធីច្ចាទាទិយោ អត្ថំ
 អនុច្ចាទិទ្ធីច្ចាទាទិយោ អត្ថំ សង្កិល្លិដ្ឋសង្កិលេសិ-
 កោ អត្ថំ អសង្កិល្លិដ្ឋសង្កិលេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្លិដ្ឋា-
 សង្កិលេសិកោ អត្ថំ សវិតក្កាសវិហារោ អត្ថំ អវិតក្កាវិ-
 ហារមត្តោ អត្ថំ អវិតក្កាវិហារោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ទុបេត្តាសហគតោ អត្ថំ ទស្ស-
 វិញ្ញាណ បហាតត្ថោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្ថោ អត្ថំ ទេវ
 ទស្សវិញ្ញាណ ធម្ម ភាវនាយ បហាតត្ថោ អត្ថំ ទស្សវិញ្ញាណ
 បហាតត្ថោហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្ថោហេតុកោ

[៦៥] សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ២ គឺ សង្ខារក្នុងជាហេតុក៏មាន មិនមែន
 ហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកបដោយសុខវេ-
 ទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនា
 ក៏មាន ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនវិបាកទាំង
 មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន សង្ខារក្នុងមានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វា បាន
 ក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់វា បានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់វា បានក៏មាន
 សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ
 តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិហារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមវិហារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំង
 មិនមានវិហារក៏មាន កើតព្រមដោយចិត្តក៏មាន កើតព្រមដោយសុខក៏មាន
 កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន គួរលះដោយទស្សៈក៏មាន គួរលះដោយ
 ភាវនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សៈទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន
 មានហេតុគួរលះដោយទស្សៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន

អត្ថំ ខេវំ ឧស្សុណេន ន ហារិយាយ មហាតត្វហេតុកោ
អត្ថំ អាចយតាមិ អត្ថំ អមនយតាមិ អត្ថំ ខេវំ មយ-
តាមិ ឆាបមយតាមិ អត្ថំ សេរត្វា អត្ថំ អសេរត្វា
អត្ថំ ខេវំ សេរត្វា ឆាសេរត្វា អត្ថំ បរិភ្លោ អត្ថំ
មហាត្តតោ អត្ថំ អប្បមាលោ អត្ថំ បរិភ្លាវម្ពុណោ អត្ថំ
មហាត្តតាវម្ពុណោ អត្ថំ អប្បមាលាវម្ពុណោ អត្ថំ បរិ-
ដោ អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ អត្ថំ មិច្ឆត្តិយតោ
អត្ថំ សម្មត្តិយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ មត្តា-
វម្ពុណោ អត្ថំ មត្តហេតុកោ អត្ថំ មត្តាដិបតិ អត្ថំ
ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បាទី អត្ថំ អតីតោ
អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតាវម្ពុណោ
អត្ថំ អនាគតាវម្ពុណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នាវម្ពុណោ អត្ថំ
អជ្ឈត្តោ អត្ថំ តហិទ្ធា អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធា អត្ថំ អជ្ឈ-
ត្តាវម្ពុណោ អត្ថំ តហិទ្ធាវម្ពុណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធា-
វម្ពុណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ឧសវិដេន សម្ពាវត្តោ ។

មានហេតុមិនគួរលេងដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលេង ដោយការភានក៏មាន
ដល់នូវការសន្សំក្នុងទ្រង់ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងទ្រង់ក៏មាន
មិនដល់នូវការសន្សំ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងទ្រង់ក៏មាន ជា
របស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់
សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មានសភាពក្នុងនា
ក៏មាន ដល់នូវភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន មានការម្នាក់
ក្នុងនាមក៏មាន មានការម្នាក់ដល់នូវភាពធំក៏មាន មានការម្នាក់ប្រមាណ
មិនបានក៏មាន ពេកពាបក៏មាន យ៉ាងគណ្ណាលក៏មាន យ៉ាងទត្តមក៏
មាន មានសភាពទុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន
មានសភាពមិនទៀងក៏មាន មានមគ្គជាការម្នាក់ក៏មាន មានមគ្គជា
ហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន កើតឡើងហើយក៏មាន មិនខាន
កើតឡើងក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគត
ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានការម្នាក់ជាអតីតក៏មាន មានការម្នាក់
ជាអនាគតក៏មាន មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ខាងក្នុងក៏មាន ខាង
ក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏
មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សុទ្ធាក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[២៦] ឃីតវិទេន សន្តិវត្តនោ ភិក្ខុសម្បយុត្តោ ។ តុវិទេន សន្តិវត្តនោ អន្តិ សហេតុតោ អន្តិ អហេតុតោ អន្តិ ហេតុសម្បយុត្តោ អន្តិ ហេតុវិប្បយុត្តោ អន្តិ ហេតុ ចេវ សហេតុតោ ធម៌ អន្តិ សហេតុតោ ចេវ ធម៌ ហេតុ អន្តិ ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តោ ធម៌ អន្តិ ហេតុសម្បយុត្តោ ចេវ ធម៌ ហេតុ អន្តិ ធម៌ ហេតុ សហេតុតោ អន្តិ ធម៌ ហេតុ អហេតុតោ អន្តិ លោកិយោ អន្តិ លោកុត្តរោ អន្តិ តេជនិវិញ្ញាយោ អន្តិ តេជនិ ធម៌ វិញ្ញាយោ អន្តិ អាសវេ អន្តិ នោ អាសវេ អន្តិ សាសវេ អន្តិ អនាសវេ អន្តិ អាសវសម្បយុត្តោ អន្តិ អាសវិប្បយុត្តោ អន្តិ អាសវេ ចេវ សាសវេ ធម៌ អន្តិ សាសវេ ចេវ នោ ធម៌ អាសវេ អន្តិ អាសវេ ចេវ អាសវសម្បយុត្តោ ធម៌ អន្តិ អាសវសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ធម៌ អាសវេ អន្តិ ធម៌ វិប្បយុត្តសាសវេ អន្តិ អាសវិប្បយុត្តអនាសវេ អន្តិ សញ្ញាជនំ អន្តិ នោ សញ្ញាជនំ អន្តិ សញ្ញាជនិយោ អន្តិ អសញ្ញាជនិយោ អន្តិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ

[២៦] សន្តិវត្តនោមានប្រការមួយ បានដល់សន្តិវត្តនោសម្បយុត្តដោយបិក្ខុ ។ សន្តិវត្តនោមានប្រការ ២ គឺ សន្តិវត្តនោមានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែលមិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មានអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាចាកអាសវៈក៏មាន មានអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មានអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ជាសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន

១១២៤ អភិប្បោកដំរី

អត្ថំ ធិយវិញ្ញយុត្តុអយោយនិយោ អត្ថំ យោតោ អត្ថំ
 នោ យោតោ អត្ថំ យោគនិយោ អត្ថំ អយោនិយោ អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោកវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ យោតោ
 ចេវ យោគនិយោ ច អត្ថំ យោគនិយោ ចេវ នោ ច
 យោតោ អត្ថំ យោតោ ចេវ យោគសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច យោតោ អត្ថំ យោក-
 វិញ្ញយុត្តុយោគនិយោ អត្ថំ យោកវិញ្ញយុត្តុអយោគនិ-
 យោ អត្ថំ ធិវណំ អត្ថំ នោ ធិវណំ អត្ថំ ធិវណិយោ
 អត្ថំ អធិវណិយោ អត្ថំ ធិវណសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ធិវណវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ ធិវណតោវ ធិវណិយោ ច
 អត្ថំ ធិវណិយោ ចេវ នោ ច ធិវណំ អត្ថំ ធិវណ-
 តោវ ធិវណសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ ធិវណសម្បយុត្តោ
 ចេវ នោ ច ធិវណំ អត្ថំ ធិវណវិញ្ញយុត្តុធិវណិយោ
 អត្ថំ ធិវណវិញ្ញយុត្តុអធិវណិយោ អត្ថំ បកមាសោ
 អត្ថំ នោ បកមាលោ អត្ថំ បកមដោ អត្ថំ អបកមដោ
 អត្ថំ បកមាសសម្បយុត្តោ អត្ថំ បកមាសវិញ្ញយុត្តោ

១១២៥ អភិប្បោកដំរី

ប្រាសចាកធមៈទាំងជាសភាពដែលធមៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជា
 យោគៈក៏មាន មិនមែនយោគៈក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏
 មាន ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏
 មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ជាយោគៈទាំងជាធម៌ដែលយោគៈគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជាធម៌ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង តែមិនមែន
 យោគៈក៏មាន ជាយោគៈទាំងប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រកបដោយ
 យោគៈតែមិនមែនយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ តែជាសភាពដែល
 យោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងជាសភាពដែល
 យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជានិវរណៈក៏មាន មិនមែននិវរណៈ
 ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់និ-
 វរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន
 ជានិវរណៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និ-
 វរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន ជានិវរណៈទាំងប្រកបដោយនិវរណៈ
 ក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិ-
 វរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាបកមាសៈក៏មាន មិនមែនបកមាសៈ
 ក៏មាន ដែលបកមាសៈស្តូបអវិជ្ជលក៏មាន ដែលបកមាសៈមិនស្តូប
 អវិជ្ជលក៏មាន ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈក៏មាន

អភិធម្មបិដក កែត្ត

អត្ថំ បរាមាសោ ចេវ បរាមដ្ឋោ ច អត្ថំ បរាមដ្ឋោ
 ចេវ ឆោ ច បរាមាសោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តុ-
 បរាមដ្ឋោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តុមបរាមដ្ឋោ អត្ថំ
 ឧបាទានំ អត្ថំ អនុបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានំ អត្ថំ ឆោ
 ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានំយោ អត្ថំ អនុបាទានំយោ
 អត្ថំ ឧបាទាននសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តោ
 អត្ថំ ឧបាទានញ្ចវ ឧបាទានំយោ ច អត្ថំ ឧបាទានំ-
 យោ ចេវ ឆោ ច ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានញ្ចវ
 ឧបាទាននសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ ឧបាទាននសម្បយុត្តោ
 ចេវ ឆោ ច ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តុឧបា-
 ទានំយោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តុអនុបាទានំយោ អត្ថំ
 តិលេសោ អត្ថំ ឆោ តិលេសោ អត្ថំ សម្ព័លេសិ-
 កោ អត្ថំ អសម្ព័លេសិកោ អត្ថំ សម្ព័លិដ្ឋោ អត្ថំ
 អសម្ព័លិដ្ឋោ អត្ថំ តិលេសនសម្បយុត្តោ អត្ថំ តិលេ-
 សវិប្បយុត្តោ អត្ថំ តិលេសោ ចេវ សម្ព័លេសិកោ
 ច អត្ថំ សម្ព័លេសិកោ ចេវ ឆោ ច តិលេសោ

អភិធម្មបិដក កែត្ត

ជាបរាមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គីលក៏មាន ជាធម៌ដែល
 បរាមាសៈស្តាប់អង្គីល តែមិនមែនជាបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរា-
 មាសៈ តែជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គីលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈមិនស្តាប់អង្គីលក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយ
 តិលេស មានភណ្ណជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយតិលេស មានភណ្ណជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន ជាទុបាទានក៏
 មាន មិនមែនទុបាទានក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រកបដោយទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាក
 ទុបាទានក៏មាន ជាទុបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន ជាទុបាទានតាំងប្រ-
 កបដោយទុបាទានក៏មាន ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏
 មាន ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រាស
 ចាកទុបាទាន តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ជាសេចក្តីសៅ-
 ហ្មឺនក៏មាន មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មឺនក៏មាន គួរដល់ទូរសេចក្តីសៅហ្មឺន
 ក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មឺនក៏មាន សៅហ្មឺនហើយក៏មាន មិន
 សៅហ្មឺនហើយក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មឺនក៏មាន ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មឺនក៏មាន ជាសេចក្តីសៅហ្មឺន តាំងគួរដល់សេចក្តីសៅ-
 ហ្មឺនក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មឺន តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មឺនក៏មាន

ខន្ធវិញ្ញាណកម្ម

អត្ថិ តិលេសោ លេវ សន្តិលិដ្ឋោ ច អត្ថិ សន្តិលិដ្ឋោ
 លេវ លោ ច តិលេសោ អត្ថិ តិលេសោ លេវ តិលេ-
 សសម្បយុត្តោ ច អត្ថិ តិលេសសសម្បយុត្តោ លេវ លោ
 ច តិលេសោ អត្ថិ តិលេសវិប្បយុត្តសន្តិលេសិកោ
 អត្ថិ តិលេសវិប្បយុត្តសន្តិលេសិកោ អត្ថិ ទស្ស-
 ធនេ បហាតត្វោ អត្ថិ ទ ទស្សធនេ បហាតត្វោ អត្ថិ
 ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថិ ទ ភាវនាយ បហាតត្វោ
 អត្ថិ ទស្សធនេ បហាតត្វោ អត្ថិ ទ ទស្សធនេ
 បហាតត្វោ អត្ថិ ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថិ
 អត្ថិ ទ ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថិ សវិតកោ
 អត្ថិ អវិតកោ អត្ថិ សវិចារោ អត្ថិ អវិចារោ អត្ថិ
 សប្បិទិកោ អត្ថិ អប្បិទិកោ អត្ថិ បិទិសហាគតោ អត្ថិ
 ទ បិទិសហាគតោ អត្ថិ សុខសហាគតោ អត្ថិ ទ សុខ-
 សហាគតោ អត្ថិ ទ បេត្តាសហាគតោ អត្ថិ ទ ទ បេ-
 ត្តាសហាគតោ អត្ថិ តោ វាវិចារោ អត្ថិ ទ តោ វាវិចារោ
 អត្ថិ ក្ខតាវិចារោ អត្ថិ ទ ក្ខតាវិចារោ អត្ថិ អក្ខតាវិចារោ អត្ថិ
 ទ អក្ខតាវិចារោ អត្ថិ ហិយាបន្តោ អត្ថិ អហិយាបន្តោ
 អត្ថិ ទិយ្យាទិកោ អត្ថិ អទិយ្យាទិកោ អត្ថិ ទិយតោ

ខន្ធវិញ្ញាណកម្ម

ជាសេចក្តីសៅហ្មងទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយតែមិនបែន
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ជាសេចក្តីសៅហ្មងទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅ-
 ហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ប្រាសទាកសេចក្តីសៅហ្មងតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាស
 ទាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរលះ
 ដោយស្មោះក៏មាន មិនគួរលះដោយស្មោះក៏មាន គួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន មិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយស្មោះក៏
 មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយស្មោះក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយ
 ភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិតក៏មាន មិនមានវិតក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារក៏មាន
 មិនមានវិចារក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបិទិក៏មាន មិនមានបិទិក៏មាន
 កើតព្រមដោយបិទិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបិទិក៏មាន កើតព្រមដោយ
 សុខក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយទេវតាភិ
 មាន មិនកើតព្រមដោយទេវតាភិមាន ជាតាមវិចារក៏មាន មិនមែន
 តាមវិចារក៏មាន ជាប្រាវិចារក៏មាន មិនមែនប្រាវិចារក៏មាន ជាអក្ខតាវិចារ
 ក៏មាន មិនមែនអក្ខតាវិចារក៏មាន ជាហិយាបន្តក៏មាន ជាអហិយាបន្ត
 ក៏មាន ជានិយ្យាទិក៏មាន ជាអនិយ្យាទិក៏មាន ជានិយតក៏មាន

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អង្គិ អធិយនោ អង្គិ សុទ្ធក្ការោ អង្គិ អនុគ្គារោ អង្គិ
សារណោ អង្គិ អរណោ ។ តិវិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ
តុសលោ អង្គិ អតុសលោ អង្គិ អព្យាគរតោ ។ បេ ។
ឃិវំ ធនវិជេន សង្ខារត្តារោ ។

[២៧] ឃិកវិជេន សង្ខារត្តារោ ចិត្តសម្ប-
យុត្តោ ។ ធុវិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ សារណោ អង្គិ
អរណោ ។ តិវិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ សុខាយ វេទ-
នាយ សម្បយុត្តោ អង្គិ ធុត្តាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តោ អង្គិ អនុគ្គមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
។ បេ ។ អង្គិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អង្គិ តាហិញ្ញារម្មណោ
អង្គិ អជ្ឈត្តតាហិញ្ញារម្មណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ធនវិជេន
សង្ខារត្តារោ ។

ទុក្ខម្បណំ ។

[២៨] ឃិកវិជេន សង្ខារត្តារោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
ធុវិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ ហេតុ អង្គិ ធន ហេតុ ។ តិ-
វិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ តុសលោ អង្គិ អតុសលោ
អង្គិ អព្យាគរតោ ។ បេ ។ ឃិវំ ធនវិជេន សង្ខារត្តា-
រោ ។ ឃិកវិជេន សង្ខារត្តារោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
ធុវិជេន សង្ខារត្តារោ អង្គិ សារណោ អង្គិ អរណោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

នៈអធិយតៈកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខៈកំមាន មិនប្រកបដោយទុក្ខៈកំមាន
ប្រកបដោយរណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ
៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជំកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំ
មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[២៧] សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយរណៈកំ
មាន មិនប្រកបដោយរណៈកំមាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ
សង្ខារក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន
ប្រកបដោយអនុគមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏
មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងខាងក្រៅ
ក្រៅកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
ចប់ ទុក្ខម្បណៈ ។

[២៨] សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាហេតុកំមាន
មិនមែនហេតុកំមាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុ-
សលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ
មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បាន
ដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ
២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ប្រកបដោយរណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។

ខ្សែកង្កែប អភិធម្មភាពដ៏ធំ

តិរិះដេង សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ តុសរណោ អត្ថិ អ-
 តុសរណោ អត្ថិ អទ្ធាតុតោ ។ បេ ។ ឃី ធន-
 វិដេង សង្ខារត្តន្តោ ។ ឃីតិរិះដេង សង្ខារត្តន្តោ
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិដេង សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ ហេតុ
 អត្ថិ ធុ ហេតុ ។ តិរិះដេង សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ ធុត្តាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឃី ធន-
 វិដេង សង្ខារត្តន្តោ ។ ឃីតិរិះដេង សង្ខារត្តន្តោ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ។ ធុរិដេង សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ សរណោ
 អត្ថិ អរណោ ។ តិរិះដេង សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ ធុត្តាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឃី ធន-
 វិដេង សង្ខារត្តន្តោ ។

ខ្សែកង្កែប អភិធម្មភាពដ៏ធំ

សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងជាកុសលកំមាន ជាកុសលកំមាន
 ជាអព្យត្រិតកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងសម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុង ជាហេតុកំមាន មិនមែនហេតុកំ
 មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកបដោយសុខវេទនា
 កំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំ
 មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំ
 មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន ខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារក្នុងសម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុង
 ប្រកបដោយរណៈកំមាន មិនមានរណៈកំមាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារក្នុង ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ។ ប្រកបដោយទុក្ខ-
 វេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានការ-
 ម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាង
 ខាងក្នុងកំមាន ខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។

(២៧) ឯតវិទេន សម្មារត្តន្តោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរិទេន សម្មារត្តន្តោ អន្តិ ហេតុ អន្តិ
 ន ហេតុ ។ តិវិទេន សម្មារត្តន្តោ អន្តិ តុសលោ
 អន្តិ អត្តសលោ អន្តិ អព្យាក្រឹត្តិមាន ។ បេ ។ ឯវិ
 ទសវិទេន សម្មារត្តន្តោ ។ ឯតវិទេន សម្មារត្តន្តោ
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិទេន សម្មារត្តន្តោ អន្តិ សហោ-
 តុកោ អន្តិ អហោតុកោ ។ តិវិទេន សម្មារត្តន្តោ
 អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ ធុត្តាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អន្តិ អនុត្តមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ ទសវិទេន សម្មារ-
 ត្តន្តោ ។ ឯតវិទេន សម្មារត្តន្តោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរិទេន សម្មារត្តន្តោ អន្តិ ហេតុសម្ប-
 យុត្តោ អន្តិ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន សម្មារត្តន្តោ
 អន្តិ វិចារកោ អន្តិ វិចារកធម្មធម្មោ អន្តិ វេវ វិចា-
 កធនវិចារកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ ឯវិ ទសវិទេន សម្មារ-
 ត្តន្តោ ។ ឯតវិទេន សម្មារត្តន្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
 ធុរិទេន សម្មារត្តន្តោ អន្តិ ហេតុ វេវ សហោតុ-
 កោ ច អន្តិ សហោតុកោ វេវ ន ច ហេតុ ។

(២៧) សម្មារត្តន្តោ ប្រការមួយ បានដល់សម្មារត្តន្តដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ២ គឺសម្មារត្តន្ត ជាហេតុក៏មាន មិន
 មែនហេតុក៏មាន ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ៣ គឺ សម្មារត្តន្តជាតុសលក៏
 មាន ជាអត្តសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត្តិក៏មាន ។ បេ ។ សម្មារត្តន្តមាន
 ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការមួយ បានដល់សម្មារត្តន្ត
 ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ២ គឺសម្មារត្តន្ត មានហេតុ
 ក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ៣ គឺសម្មារត្តន្តប្រ-
 កបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
 អនុត្តមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សម្មារត្តន្តមានប្រការមួយ បានដល់សម្មារត្តន្តដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សម្មារត្តន្តមានប្រការ ២ គឺ សម្មារត្តន្តប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាស
 ចាកហេតុក៏មាន ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ៣ គឺ សម្មារត្តន្តជាវិបាកក៏
 មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនវិបាកទាំងមិនមែនជាធម៌
 មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការមួយ បានដល់សម្មារត្តន្តដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ។ សម្មារត្តន្តមានប្រការ ២ គឺ សម្មារត្តន្តជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តិទៅជា
 មួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តិទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន ។

ឧទ្ធរក្ខ អភិធម្មភាពដំបៅ

តិវិជេន សុត្តន្តបិដក មគ្គិ ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ មគ្គិ
 អនុចារិទ្ធិធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ មគ្គិ អនុចារិទ្ធិធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ
 ។ មេ ។ ឃី ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក ។ ឃី ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ
 សុត្តន្តបិដក ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ ។ ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក
 ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ មគ្គិ មោទុ មោទុ សុត្តន្តបិដក មគ្គិ
 មោទុ សុត្តន្តបិដក មោទុ ម ម មោទុ ។ តិវិជេន
 សុត្តន្តបិដក មគ្គិ សុត្តន្តបិដក សុត្តន្តបិដក មគ្គិ
 មសុត្តន្តបិដក សុត្តន្តបិដក មគ្គិ មសុត្តន្តបិដក សុត្តន្តបិដក
 សុត្តន្តបិដក ។ មេ ។ ឃី ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក ។
 ឃី ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ ។ ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ
 សុត្តន្តបិដក មគ្គិ ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក មគ្គិ ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ
 មោទុ មោទុ មោទុ ។ តិវិជេន សុត្តន្តបិដក មគ្គិ
 សុត្តន្តបិដក សុត្តន្តបិដក មគ្គិ មសុត្តន្តបិដក មសុត្តន្តបិដក
 មសុត្តន្តបិដក ។ មេ ។ ឃី ធម្មបទដ្ឋកថាខណ្ឌ សុត្តន្តបិដក ។

ឧទ្ធរក្ខ អភិធម្មភាពដំបៅ

សុត្តន្តបិដក មានប្រការ ៣ គឺ សុត្តន្តបិដកដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានកណ្តាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់។ បាទានក៏មាន
 ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់។ បាទានក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 កណ្តាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់។ បាទាន ក៏
 មាន ។ មេ ។ សុត្តន្តបិដកមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សុត្តន្តបិដក
 មានប្រការមួយ បានដល់សុត្តន្តបិដកសម្បយុត្ត ។ សុត្តន្តបិដក
 មានប្រការ ២ គឺ សុត្តន្តបិដក ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រ-
 កបដោយហេតុតែមិនមែនជាហេតុក៏មាន ។ សុត្តន្តបិដក មានប្រការ ៣ គឺ
 សុត្តន្តបិដក សៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅ
 ហ្មងហើយតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិន
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ មេ ។ សុត្តន្តបិដកមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ សុត្តន្តបិដក មានប្រការមួយ បានដល់សុត្តន្តបិដកសម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សុត្តន្តបិដកមានប្រការ ២ គឺ សុត្តន្តបិដកមិនមែនហេតុតែប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងមិនប្រកបដោយហេតុ
 ក៏មាន ។ សុត្តន្តបិដក មានប្រការ ៣ គឺ សុត្តន្តបិដក មានវិភក្តៈទាំងមាន
 វិចារក៏មាន មិនមានវិភក្តៈ មានត្រីមុខវិចារក៏មាន មិនមានវិភក្តៈទាំង
 មិនមានវិចារក៏មាន ។ មេ ។ សុត្តន្តបិដកមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ចិត្តសម្បជញ្ញៈ ។ ឡើយនៃ
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ លោកនាយ អង្គ លោកនាយ ។
 ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ ប័ត្រសហគមន៍ អង្គ
 សុខសហគមន៍ អង្គ ឧបត្ថម្ភសហគមន៍ ។ បេ ។
 ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ។ ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ
 ចិត្តសម្បជញ្ញៈ ។ ឡើយនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ
 គោលចិត្ត វិញ្ញ័យ អង្គ គោលចិត្ត វិញ្ញ័យ ។
 ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ ទស្សនៈ បហាតត្យា
 អង្គ ភាវនាយ បហាតត្យា អង្គ ទេវ ទស្សនៈ ទ
 ភាវនាយ បហាតត្យា ។ បេ ។ ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ
 ។ ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ចិត្តសម្បជញ្ញៈ ។
 ឡើយនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ អាសវា អង្គ លោ
 អាសវា ។ ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ ទស្សនៈ
 បហាតត្យា អង្គ ភាវនាយ បហាតត្យា អង្គ
 អង្គ ទេវ ទស្សនៈ ទ ភាវនាយ បហាតត្យា អង្គ
 ។ បេ ។ ឯកភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ។ ឯក
 ភាពនៃ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ចិត្តសម្បជញ្ញៈ ។ ឡើយនៃ
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ អង្គ សាសវា អង្គ អនាសវា ។

សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ មានប្រការមួយ បានដល់សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយដោយចិត្ត ។
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ មានប្រការ ២ គឺ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារលោកនាយក៍មាន ជាលោកនាយ
 ក៍មាន ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ មានប្រការ ៣ គឺ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារត្រូវដោយចិត្ត
 ក៍មាន ក៏ត្រូវដោយសុខ៍ក៍មាន ក៏ត្រូវដោយទេវក៍មាន ។ បេ ។
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយ
 បានដល់សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយដោយចិត្ត ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ២ គឺ
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារដែលគ្រប់ដឹងដោយវិញ្ញ័យណាមួយក៍មាន ដែលមិនគ្រប់ដឹង
 ដោយវិញ្ញ័យណាមួយក៍មាន ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមានប្រការ ៣ គឺ សម្ព័ន្ធក្រុម
 ការងារដែលគ្រប់ដឹងដោយសុខ៍ក៍មាន គ្រប់ដឹងដោយភាវនាក៍មាន មិនគ្រប់
 ដឹងដោយសុខ៍ក៍មាន ទាំងមិនគ្រប់ដឹងដោយភាវនាក៍មាន ។ បេ ។ សម្ព័ន្ធក្រុម
 ការងារមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយ បានដល់
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយដោយចិត្ត ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារ ២ គឺ សម្ព័ន្ធក្រុម
 ការងារក៍មាន មិនមែនក៍មាន ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមានប្រការ ៣ គឺ
 សម្ព័ន្ធក្រុមការងារលោកនាយក៍មាន មានលោកនាយក៍មាន ដោយ
 ភាវនាក៍មាន មានលោកនាយក៍មានដោយសុខ៍ក៍មាន ទាំងមិនគ្រប់ដឹងដោយភាវ
 នាក៍មាន ។ បេ ។ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សម្ព័ន្ធក្រុម
 ការងារមួយ បានដល់សម្ព័ន្ធក្រុមការងារមួយដោយចិត្ត ។ សម្ព័ន្ធក្រុម
 ការងារមានប្រការ ២ គឺ សម្ព័ន្ធក្រុមការងារក៍មាន មិនមានក៍មាន ។

តិវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ អាធមតាមិ អត្ថិ រាមធម-
 យតាមិ អត្ថិ ទេវធមតាមិ នាមធមតាមិ ។ បេ ។
 ឃិវំ ទសវិទេន សង្ខារត្តន្តោ ។ ឃិតវិទេន សង្ខារត្ត-
 ន្តោ ចិគ្គសម្បយុត្តោ ។ ទុវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ
 អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន
 សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ សេត្តោ អត្ថិ អសេត្តោ អត្ថិ
 ទេវ សេត្តោ នាសេត្តោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិទេន
 សង្ខារត្តន្តោ ។ ឃិតវិទេន សង្ខារត្តន្តោ ចិគ្គសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ អាសវេ ទេវ
 សាសវេ ធម អត្ថិ សាសវេ ទេវ នោ ធម អាសវេ ។
 តិវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ បរិត្តោ អត្ថិ មហាគុតោ
 អត្ថិ អប្បមាលោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិទេន សង្ខារត្ត-
 ន្តោ ។ ឃិតវិទេន សង្ខារត្តន្តោ ចិគ្គសម្បយុត្តោ ។
 ទុវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ អាសវេ ទេវ អាសវស-
 ម្បយុត្តោ ធម អត្ថិ អាសវសម្បយុត្តោ ទេវ នោ ធម
 អាសវេ ។ តិវិទេន សង្ខារត្តន្តោ អត្ថិ បរិត្តារម្មណោ

សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារត្តន្ត ដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើងក៏
 មាន ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំក្នុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារត្តន្ត
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារត្តន្តដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ត្តន្តប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារត្តន្ត
 មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារត្តន្ត ជាវេសវេសក្នុងលក្ខណៈក៏មាន ជាវេស
 អសក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាវេសវេសក្នុងលក្ខណៈ ទាំងមិនមែនជាវេស
 អសក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារត្តន្តដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារត្តន្ត ជាអាសវៈទាំងមានអាសវៈក៏
 មាន មានអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារត្តន្ត មានសភាពតូចធ្លាក់ក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 ប្រមាណមិនប្រាកដក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារត្តន្តដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ។ សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារត្តន្ត ជាអាសវៈ ទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។
 សង្ខារត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារត្តន្ត មានអារម្មណ៍តូចធ្លាក់ក៏មាន

អត្ថិ បឋមមគ្គុត្តារម្មណា អត្ថិ វរម្បហណារម្មណា
 ។ បេ ។ ឃី ធនសវិធន សង្ខារក្ខត្តោ ។ ឃីតវិធន
 សង្ខារក្ខត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុវិធន សង្ខារក្ខត្តោ
 អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្តអ-
 ធាសវេ ។ តិវិធន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថិ ហិណោ អត្ថិ
 មជ្ឈិមោ អត្ថិ បណីតោ ។ បេ ។ ឃី ធនសវិធន សង្ខា-
 រក្ខត្តោ ។ ឃីតវិធន សង្ខារក្ខត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
 ធុវិធន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថិ សញ្ញាជនំ អត្ថិ លោ-
 សញ្ញាជនំ ។ តិវិធន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថិ មិច្ឆត្តនិ-
 យតោ អត្ថិ សឫត្តនិយតោ អត្ថិ អនិយតោ ។ បេ ។
 ឃី ធនសវិធន សង្ខារក្ខត្តោ ។ ឃីតវិធន សង្ខារក្ខ-
 ត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុវិធន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថិ
 សញ្ញាជនិយោ អត្ថិ អសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិធន
 សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថិ មត្តារម្មណា អត្ថិ មត្តហេតុតោ
 អត្ថិ មត្តាចិបតិ ។ បេ ។ ឃី ធនសវិធន សង្ខារក្ខ-
 ត្តោ ។ ឃីតវិធន សង្ខារក្ខត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។

មានការប្រើវិធីស្រាវជ្រាវសភាពនៃកំរិត មានការប្រើប្រាណមិនបាន ក៏
 មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខត្តមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខត្តដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខត្តមាន
 ប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខត្តប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារ-
 ក្ខត្តមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខត្តចែកជាបីកំរិត យ៉ាងកណ្តាលកំរិត
 យ៉ាងខ្ពស់កំរិត ។ បេ ។ សង្ខារក្ខត្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្ខត្តមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខត្ត ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខត្ត ជាសញ្ញាជនៈកំរិត មិនមែន
 សញ្ញាជនៈកំរិត ។ សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខត្តមានសភាព
 ខុសនឹងខៀងកំរិត មានសភាពត្រូវនឹងខៀងកំរិត មានសភាពមិន
 ខៀងកំរិត ។ បេ ។ សង្ខារក្ខត្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្ខត្តមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខត្ត ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខត្ត ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈកំ-
 រិត មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈកំរិត ។ សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារក្ខត្តមានមគ្គជាអាម្មណ៍កំរិត មានមគ្គជាហេតុកំរិត មាន
 មគ្គជាអធិបតីកំរិត ។ បេ ។ សង្ខារក្ខត្តមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្ខត្តមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខត្តដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។

ធុរៈនៃន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អង្គិ
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ ។ និរិយេន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ
 ធុរៈនៃន អង្គិ អនុប្បន្នោ អង្គិ ធុរៈនៃន ។ បេ ។ ឃី
 នសរិយេន សង្ខារក្នុងនោះ ។ ឃីនិយេន សង្ខារក្នុងនោះ
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរៈនៃន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ សញ្ញា-
 ជនស្សោ សញ្ញាជនិយោ ច សញ្ញាជនិយោ ចេវ នោ
 ច សញ្ញាជនំ ។ និរិយេន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ អតីតោ
 អង្គិ អនាគតោ អង្គិ បច្ចុប្បន្នោ ។ បេ ។ ឃី នសរិយេន
 សង្ខារក្នុងនោះ ។ ឃីនិយេន សង្ខារក្នុងនោះ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ។ ធុរៈនៃន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ សញ្ញាជនស្សោ
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ច អង្គិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ
 ចេវ នោ ច សញ្ញាជនំ ។ និរិយេន សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ
 អតីតារម្មណោ អង្គិ អនាគតារម្មណោ អង្គិ បច្ចុប្ប-
 ន្តារម្មណោ ។ បេ ។ ឃី នសរិយេន សង្ខារក្នុងនោះ ។
 ឃីនិយេន សង្ខារក្នុងនោះ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរៈនៃន
 សង្ខារក្នុងនោះ អង្គិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោសញ្ញាជនិយោ

សង្ខារក្នុង មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកបដោយសញ្ញាជនក៏មាន
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារ-
 ក្នុងដែលកើតឡើងហើយក៏មាន ដែលមិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ដែល
 ប្រដិនីកើតឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្តោដោយ
 ចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែ
 មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុង
 ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្តោដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ក្នុងជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣
 គឺ សង្ខារក្នុង មានការម្នាក់ជាអតីតក៏មាន មានការម្នាក់ជាអនាគតក៏
 មាន មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារ-
 ក្នុងដ៏សម្បយុត្តោដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ក្នុង ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន

អភិធម្មបិដក តៃឆ្មោ

អត្ថំ សត្តោជនវិប្បយុត្តអសត្តោជនិយោ ។ តិវិជេន
 សង្ខារត្តនោ អត្ថំ អជ្ឈត្តា អត្ថំ តហិវោ អត្ថំ អ-
 ជ្ឈត្តតហិវោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សង្ខារត្តនោ ។
 ឯតវិជេន សង្ខារត្តនោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន
 សង្ខារត្តនោ អត្ថំ កន្តោ អត្ថំ លោ កន្តោ ។ តិវិជេន
 សង្ខារត្តនោ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិវោរម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិវោរម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន
 សង្ខារត្តនោ ។

រកោវឡាតំ ។

(៧០) សត្តវិជេន សង្ខារត្តនោ អត្ថំ កុសលោ
 អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អត្យាកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ
 អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ឯវំ សត្តវិជេន សង្ខារត្តនោ ។ អបរេចិ សត្តវិជេន
 សង្ខារត្តនោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថំ តហិវោរម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិវោរម្មណោ
 អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ឯវំ សត្តវិជេន សង្ខារត្តនោ ។

អភិធម្មបិដក តៃឆ្មោ

ប្រាសចាសសត្តោជនៈ តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សត្តោជនៈក៏មាន ។
 សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន
 តាំងខាងក្នុងតាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាគន្លឹះក៏មាន មិន
 មែនគន្លឹះក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធមានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍តាំងខាងក្នុង
 តាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រកោវឡាតំ ។

(៧០) សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុសលក៏មាន
 ជាអកុសលក៏មាន ជាអត្យក្រឹតក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរ
 ក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធមានប្រ-
 ការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ ដទៃទៀត គឺ សង្ខារ-
 ក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍តាំងខាងក្នុង តាំងខាងក្រៅ
 ក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជា
 អបរិយាបន្នក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧០] ចតុត្វិសតិវិទេន សង្ខារត្ថុដ្ឋោ ចតុសម្មស្ស-
 ប្បវត្តយា សង្ខារត្ថុដ្ឋោ អត្ថិ តុសលោ អត្ថិ អតុស-
 លោ អត្ថិ អព្យាគរតោ សោតសម្មស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។
 យានសម្មស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បវត្តយា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ មនោសម្ម-
 ស្សប្បវត្តយា សង្ខារត្ថុដ្ឋោ អត្ថិ តុសលោ អត្ថិ អតុ-
 សលោ អត្ថិ អព្យាគរតោ ចតុសម្មស្សជា ។ ចេតនា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា ចេតនា ឃី ចតុត្វិសតិវិទេន
 សង្ខារត្ថុដ្ឋោ ។ អបរោចិ ចតុត្វិសតិវិទេន សង្ខារត្ថុដ្ឋោ
 ចតុសម្មស្សប្បវត្តយា សង្ខារត្ថុដ្ឋោ អត្ថិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
 ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ សោតសម្មស្សប្បវត្តយា
 ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្ស-
 ប្បវត្តយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បវត្តយា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បវត្តយា សង្ខារត្ថុដ្ឋោ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ

[៧១] សង្ខារត្ថុដ្ឋោមានប្រការ ២២ គឺ សង្ខារត្ថុដ្ឋោ ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្ស
 ជាចម្លើយ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន
 សង្ខារត្ថុដ្ឋោ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ព័ស្ស
 ជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ស្សជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ព័ស្សជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាចម្លើយ ជាកុសលកំ
 មាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស
 ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស សង្ខារត្ថុដ្ឋោ មានប្រការ ២២
 យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារត្ថុដ្ឋោមានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ សង្ខារត្ថុដ្ឋោ
 ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្សជាចម្លើយ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មាន
 ការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាង
 ខាងក្នុងកំមានខាងក្រៅកំមាន សង្ខារត្ថុដ្ឋោ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាចម្លើយ
 ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ព័ស្ស ជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ស្ស
 ជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាចម្លើយ ។ បេ ។ ព្រោះ
 មនោសម្ព័ស្ស ជាចម្លើយ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់
 ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុង ខាងក្រៅ កំមាន

ចតុសម្ពុស្សជា ចេតនា ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្សជា
ចេតនា ឃី ចតុវ្វិសតិវិចេន សង្ខារត្តនោ ។

[៧២] និសវិចេន សង្ខារត្តនោ ចតុសម្ពុស្សប្ប-
ត្តយា សង្ខារត្តនោ អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ
អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ពុ-
ស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ យានសម្ពុស្សប្បត្តយា ។ បេ ។
ជីវិតសម្ពុស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សប្បត្តយា
។ បេ ។ មនោសម្ពុស្សប្បត្តយា សង្ខារត្តនោ អត្ថំ
តាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អ-
បរិយាបន្នោ ចតុសម្ពុស្សជា ចេតនា ។ បេ ។ មនោ-
សម្ពុស្សជា ចេតនា ឃី និសវិចេន សង្ខារត្តនោ ។

[៧៣] តហវិចេន សង្ខារត្តនោ ចតុសម្ពុស្ស-
ប្បត្តយា សង្ខារត្តនោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
លោ អត្ថំ អព្យាគតោ អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវច-
រោ អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ពុ-
ស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ យានសម្ពុស្សប្បត្តយា ។ បេ ។
ជីវិតសម្ពុស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សប្បត្ត-
យា ។ បេ ។ មនោសម្ពុស្សប្បត្តយា សង្ខារត្តនោ

ចេតនា កើតអំពីចតុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស
សង្ខារត្តន មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៤] សង្ខារត្តនមានប្រការ ៣០ គឺ សង្ខារត្តន ព្រោះចតុ-
សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាតាមាវចរកំមាន ជារូបាវចរកំមាន ជាអរូបាវចរកំ
មាន ជាអបរិយាបន្ថកំមាន សង្ខារត្តន ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ
។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវិតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ
។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជា
បច្ច័យ ជាតាមាវចរកំមាន ជារូបាវចរកំមាន ជាអរូបាវចរកំមាន ជា
អបរិយាបន្ថកំមាន ចេតនា កើតអំពីចតុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារត្តន មានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៥] សង្ខារត្តន មានប្រើប្រការ គឺ សង្ខារត្តនព្រោះចតុ-
សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រីតកំ
មាន ជាតាមាវចរកំមាន ជារូបាវចរកំមាន ជាអរូបាវចរកំមាន ជាអបរិ-
យាបន្ថកំមាន សង្ខារត្តន ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
យានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវិតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្ស ជាបច្ច័យ

ខន្ត្រាដ្ឋ អភិធម្មោធិយំ

អន្តិ ធម្មសុខោ អន្តិ អនុសុខោ វន្តិ អន្តាត្ថោ
 អន្តិ តោមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូបាវចរោ
 អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចតុសម្មស្សដា ចេតនា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សដា ចេតនា វិវិ តហុវិទន មន្ទិរត្ត-
 ទោ ។ អបរេមិ តហុវិទន មន្ទិរត្តទោ ចតុសម្ម-
 ស្សប្បត្តយា មន្ទិរត្តទោ អន្តិ សុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ វន្តិ
 អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អន្តិ
 អជ្ឈត្តរម្មណោ អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ វន្តិ អជ្ឈត្តត-
 ហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ តោមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ
 អរូបាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្សប្បត្ត-
 យា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្ម-
 ស្សប្បត្តយា ។ បេ ។ តាយសម្មស្សប្បត្តយា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បត្តយា មន្ទិរត្តទោ អន្តិ អជ្ឈត្តរ-
 ម្មណោ អន្តិ តហិទ្ធារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធា-
 រម្មណោ អន្តិ តោមាវចរោ អន្តិ រូបាវចរោ អន្តិ អរូ-
 បាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ ចតុសម្មស្សដា ចេតនា

ខន្ត្រាដ្ឋ អភិធម្មោធិយំ

ជាតុសលកិរោ ជាអកុសលកិរោ ជាអព្យាគ្រីតកិរោ ជាតាមាវចរកិ-
 រោ ជាបុប្ផាវចរកិរោ ជាអបរិយាបន្នកិរោ ចេតនា
 កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារក្ខន្ធ
 មានច្រើនប្រការ ដ៏ខ
 ទៀត ដ៏ សង្ខារក្ខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 កិរោ ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកិរោ ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនា
 កិរោ ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងកិរោ មានការម្នាក់ខាងក្រៅ
 កិរោ មានការម្នាក់ខាងក្នុង ខាងក្រៅកិរោ ជាតាមាវចរ-
 កិរោ ជាបុប្ផាវចរកិរោ ជាអប្បាវចរកិរោ ជាអបរិយាបន្នកិរោ
 សង្ខារក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ពុស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះតាយ-
 សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជាបច្ច័យ មានការម្នាក់
 ខាងក្នុងកិរោ មានការម្នាក់ខាងក្រៅកិរោ មានការម្នាក់ខាងក្នុង
 ក្នុង ខាងក្រៅកិរោ ជាតាមាវចរកិរោ ជាបុប្ផាវចរកិរោ ជា
 អប្បាវចរកិរោ ជាអបរិយាបន្នកិរោ ចេតនា កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស

១ ៖ ប ១ មហេសម្មស្សនា កេតនា ឯវំ តទុវិទេន
សង្ខារក្ខត្តោ ។

អយំ វុច្ចតិ សង្ខារក្ខត្តោ ។

ឧត្ត កតមោ វិញ្ញាណក្ខត្តោ ។

[៧៤] ឯកវិទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ ធម្មសម្ម-
យុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ អត្តិ សហេតុកោ
អត្តិ អហេតុកោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ អត្តិ កុ-
សលោ អត្តិ អកុសលោ អត្តិ អព្យាកតោ ។ ចតុត្ថិ-
ទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ អត្តិ កាមាវចរោ អត្តិ រូបាវចរោ
អត្តិ អរូបាវចរោ អត្តិ អបរិយាបន្តោ ។ បញ្ចវិទេន
វិញ្ញាណក្ខត្តោ អត្តិ សុខិទ្រ្ទិយសម្មយុត្តោ អត្តិ ទុក្ខិ-
ទ្រ្ទិយសម្មយុត្តោ អត្តិ សោមនស្សិទ្រ្ទិយសម្មយុត្តោ
អត្តិ នោមនស្សិទ្រ្ទិយសម្មយុត្តោ អត្តិ ទុបេត្តិទ្រ្ទិយ-
សម្មយុត្តោ ។ ធាតុទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ ចក្កវិញ្ញា-
ណំ សោតវិញ្ញាណំ យាទវិញ្ញាណំ ជិត្តវិញ្ញាណំ
កាយវិញ្ញាណំ មហេវិញ្ញាណំ ឯវំ ធាតុទេន វិញ្ញាណ-
ក្ខត្តោ ។ សន្តវិទេន វិញ្ញាណក្ខត្តោ ចក្កវិញ្ញាណំ
។ បេ ១ កាយវិញ្ញាណំ មហេនាគុ មហេវិញ្ញាណនាគុ

។ បេ ១ ចេតនា កើតអតីមាទាសម្ពុស្ស សង្ខារក្ខត្តោ មានច្រើនប្រការ
យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា សង្ខារក្ខត្តោ ។

បណ្តាខ្លួនទាំង ៥ ទោះ វិញ្ញាណក្ខត្តោ កើតដូចម្តេច ។

[៧៥] វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខត្តោដ៏
សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខត្តោ
មានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ៣
គឺ វិញ្ញាណក្ខត្តោ ដាក់ុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏
មាន ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ៤ គឺ វិញ្ញាណក្ខត្តោ ជាភាមាវចរក៏
មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្តក៏មាន ។
វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ៥ គឺ វិញ្ញាណក្ខត្តោ ប្រកបដោយសុខិទ្រ្ទិយ
ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខិទ្រ្ទិយក៏មាន ប្រកបដោយសាមនស្សិទ្រ្ទិយក៏
មាន ប្រកបដោយនោមនស្សិទ្រ្ទិយក៏មាន ប្រកបដោយទុបេត្តិទ្រ្ទិយក៏
មាន ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ៦ គឺ ចក្កវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ
យាទវិញ្ញាណ ជិត្តវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មហេវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខត្តោ
មានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខត្តោ មានប្រការ ៧ គឺ
ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ១ កាយវិញ្ញាណ មហេនាគុ មហេវិញ្ញាណនាគុ

ឯវំ សុត្តនិទ្ទេន វិញ្ញាណត្តនោ ។ អដ្ឋវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ អន្តិ សុខសហគនំ អន្តិ ទុក្ខសហគនំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឯវំ អដ្ឋវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ។ ឯវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ អន្តិ កុសលា អន្តិ អកុសលា អន្តិ អព្យាកតា ឯវំ ឯវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ។ ឯសវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ អន្តិ សុខសហគនំ អន្តិ ទុក្ខសហគនំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ អន្តិ កុសលា អន្តិ អកុសលា អន្តិ អព្យាកតា ឯវំ ឯសវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ។

[៧៤] ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ អន្តិ សហេតុតោ អន្តិ អហេតុតោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តនោ អន្តិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អន្តិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អន្តិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ

វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៨ គឺ ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតព្រមដោយសុខកំមាន កើតព្រមដោយទុក្ខកំមាន មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៨ គឺ ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ១០ គឺ ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតព្រមដោយសុខកំមាន កើតព្រមដោយទុក្ខកំមាន មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៥] វិញ្ញាណត្តន មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន ដ៏សម្មយុត្ត ដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន មានហត្ថកំមាន មិនមានហត្ថកំមាន ។ វិញ្ញាណត្តន មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន ប្រកបដោយសុខវេទនា កំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កំមាន

អត្ថំ វិចារោ អត្ថំ វិចារោ ធម្មតោ អត្ថំ លេវ វិចា-
 កាណិចារោ អត្ថំ ឧបាទិណ្ណុបាទានិយោ អត្ថំ
 អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិណ្ណុបាទានិយោ
 អត្ថំ សន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិកោ អត្ថំ អសន្តិលីដ្ឋសន្តិ-
 លេសិកោ អត្ថំ អសន្តិលីដ្ឋសន្តិលេសិកោ អត្ថំ
 សវិតក្កសវិតារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិត-
 ក្កវិចារោ អត្ថំ មិតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគតោ
 អត្ថំ ឧបេត្តាសហគតោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វោ
 អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថំ លេវ ទស្សនេន ធម្ម-
 ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វោ
 លោកុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វោ លោកុកោ អត្ថំ
 លេវ ទស្សនេន ធម្ម ភាវនាយ បហាតត្វោ លោកុកោ
 អត្ថំ អាពយតាមិ អត្ថំ អបថបេតាមិ អត្ថំ លេវ ពយ-
 តាមិ បាបថយតាមិ អត្ថំ សេត្តោ អត្ថំ អសេត្តោ

ជាវិបាកកំហេរ ជាបរិហារវិបាកជាប្រក្រតីកំហេរ មិនមែនវិបាកទាំងមិន
 មែនជាបរិហារវិបាកជាប្រក្រតីកំហេរ មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
 កណ្តាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាក់ទាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានកណ្តាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខទាក់ទាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានកណ្តា
 ជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាក់ទាន សេវ-
 ហ្មន៍ហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន៍កំហេរ សេវហ្មន៍ហើយ តែ
 គួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន៍កំហេរ សេវហ្មន៍ហើយ ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តី
 សេវហ្មន៍កំហេរ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិចារកំហេរ មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារកំហេរ មិនមានវិតក្កៈទាំងមិន
 មានវិចារកំហេរ កើតព្រមដោយបិតិកំហេរ កើតព្រមដោយសុខកំហេរ
 កើតព្រមដោយទេស្តកំហេរ គួរលះដោយទស្សនៈកំហេរ គួរលះដោយ
 ភាវនាកំហេរ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាកំហេរ
 មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈកំហេរ មានហេតុគួរលះដោយភាវនាកំ
 ហេរ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនា
 កំហេរ ដល់នូវការសន្យុកត្វទឡើងកំហេរ ដល់នូវការមិនសន្យុកត្វទឡើង
 កំហេរ មិនដល់នូវការសន្យុកត្វទឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យុក
 ត្វទឡើងកំហេរ ជាបេសវសេកុបគុលកំហេរ ជាបេសវសេកុបគុលកំហេរ

អន្តិ លេវ សេត្តោ នាសេត្តោ អន្តិ បរិត្តោ អន្តិ
 មហាគុតោ អន្តិ អប្បមាលោ អន្តិ បរិត្តារម្មណោ អន្តិ
 មហាគុតារម្មណោ អន្តិ អប្បមាលារម្មណោ អន្តិ ហិលោ
 អន្តិ មជ្ឈិមោ អន្តិ បណីតោ អន្តិ មិច្ឆត្តនិយតោ អន្តិ
 សម្មត្តនិយតោ អន្តិ អនិយតោ អន្តិ មត្តារម្មណោ អន្តិ
 មត្តហេតុតោ អន្តិ មត្តាធិបតី អន្តិ ទុប្បន្នោ អន្តិ
 អនុប្បន្នោ អន្តិ ទុប្បន្តិ អន្តិ អតីតោ អន្តិ អនាគតោ
 អន្តិ បច្ចុប្បន្នោ អន្តិ អតីតារម្មណោ អន្តិ អនាគ-
 តារម្មណោ អន្តិ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈិតោ អន្តិ
 តហិតោ អន្តិ អជ្ឈិតតហិតោ អន្តិ អជ្ឈិតារម្មណោ
 អន្តិ តហិតារម្មណោ អន្តិ អជ្ឈិតតហិតារម្មណោ
 ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[៧៦] វិញ្ញាណក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ជស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវិធន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អន្តិ ហេតុសម្ប-
 យុត្តោ អន្តិ ហេតុវិប្បយុត្តោ អន្តិ ន ហេតុ សរហេ-
 តុតោ អន្តិ ន ហេតុ អហេតុតោ អន្តិ លោកិ-
 យោ អន្តិ លោកុត្តរោ អន្តិ តេជនិ វិញ្ញាយោ

មិនមែនជាវរបស់សេតុប្បន្តល ព្រំដំបូងមែនជាវរបស់អសេតុប្បន្តល ក៏មាន
 មានសភាពតូចផ្ទុកក៏មាន វល្លវ្យុសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏
 មាន មានការម្នាក់តូចផ្ទុកក៏មាន មានការម្នាក់វល្លវ្យុសភាពធំក៏មាន
 មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន វេកទាបក៏មាន កណ្តាលក៏មាន
 ខ្ពស់ក៏មាន មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀង
 ក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មាន
 មគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន កើតឡើងហើយក៏មាន
 មិនខានកើតឡើងក៏មាន ប្រឆាំងនឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជា
 អនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានការម្នាក់ជាអតីតក៏មាន មានការ-
 ម្នាក់ជាអនាគតក៏មាន មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ជាខាងក្នុងក៏មាន
 ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុង
 ក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងខាង
 ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៦] វិញ្ញាណក្ខន្ធាមានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្ប-
 យុត្តរដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធាមានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយ
 ហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ជាលោកិយ
 ក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន

អតីនម្មបិដក កែត្រៃ

អត្ថំ គេនចិ ន វិញ្ញាយ្យោ អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនា-
សវេ អត្ថំ អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តោ
អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តអនា-
សវេ អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ
សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ អត្ថំ
សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជន-
វិប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ កន្ទនិយោ អត្ថំ អកន្ទ-
និយោ អត្ថំ កន្ទសម្បយុត្តោ អត្ថំ កន្ទវិប្បយុត្តោ អត្ថំ
កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយោ អត្ថំ កន្ទវិប្បយុត្តអកន្ទនិយោ
អត្ថំ ទិយនិយោ អត្ថំ អនោយនិយោ អត្ថំ ទិយសម្ប-
យុត្តោ អត្ថំ ទិយវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ទិយវិប្បយុត្តទិយនិ-
យោ អត្ថំ ទិយវិប្បយុត្តអនោយនិយោ អត្ថំ យោកនិ-
យោ អត្ថំ វាយោកនិយោ អត្ថំ យោកសម្បយុត្តោ អត្ថំ
យោកវិប្បយុត្តោ អត្ថំ យោកវិប្បយុត្តយោកនិយោ

អតីនម្មបិដក កែត្រៃ

ដែលមិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណាណាមួយក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា-
សវៈក៏មាន មិនមានពសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាក
អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងពសវៈក៏មាន
ប្រាសចាកពសវៈ ទាំងមិនមែនពសវៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញា-
ជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រ-
យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ដែលគន្លុះគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ដែលគន្លុះ
មិនគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន
ប្រាសចាកគន្លុះ តែជាសភាពដែលគន្លុះគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ប្រាសចាក
គន្លុះ ទាំងជាសភាពដែលគន្លុះមិនគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ដែលឧប្បប្រ-
ព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលឧប្បប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយឧប្ប-
ក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បក៏មាន ប្រាសចាកឧប្ប តែជាសភាពដែលឧប្ប-
គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឧប្ប ទាំងជាសភាពដែលឧប្បមិនគប្បី
ប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈមិន
គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏
មាន ប្រាសចាកយោគៈ តែជាសភាពដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន

វត្តភ្នំ អារាមបុរាណ

អង្គ យោគវិញ្ញយុត្តអយោគនិយោ អង្គ ជីវណិយោ
អង្គ ជីវណិយោ អង្គ ជីវណិយោសម្បយុត្តា អង្គ
ជីវណិយោវិញ្ញយុត្តា អង្គ ជីវណិយោវិញ្ញយុត្តជីវណិយោ
អង្គ ជីវណិយោវិញ្ញយុត្តអជីវណិយោ អង្គ បរាមដ្ឋា
អង្គ អបរាមដ្ឋា អង្គ បរាមាសសម្បយុត្តា អង្គ
បរាមាសវិញ្ញយុត្តា អង្គ បរាមាសវិញ្ញយុត្តបរាមដ្ឋា
អង្គ បរាមាសវិញ្ញយុត្តអបរាមដ្ឋា អង្គ ឧចានិដ្ឋា
អង្គ អនុចានិដ្ឋា អង្គ ឧចានិយោ អង្គ អនុចា-
នានិយោ អង្គ ឧចានិយោសម្បយុត្តា អង្គ ឧចា-
នាវិញ្ញយុត្តា អង្គ ឧចានាវិញ្ញយុត្តឧចានិយោ
អង្គ ឧចានាវិញ្ញយុត្តអនុចានិយោ អង្គ សង្កិ-
លេសិកោ អង្គ អសង្កិលេសិកោ អង្គ សង្កិលិដ្ឋា
អង្គ អសង្កិលិដ្ឋា អង្គ តិលេសសម្បយុត្តា អង្គ
តិលេសវិញ្ញយុត្តា អង្គ តិលេសវិញ្ញយុត្តសង្កិ-
លេសិកោ អង្គ តិលេសវិញ្ញយុត្តអសង្កិលេសិកោ

ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងជាសភាពដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន ប្រ-
កបដោយវិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកវិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកវិវរណៈ
តែជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកវិវរណៈ ទាំងមិនជាប្រ-
យោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន ដែលបរាមាសៈស្លាបអង្គីលក៏មាន ដែលប-
រាមាសៈមិនស្លាបអង្គីលក៏មាន ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាក
បរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈតែជាសភាពដែលបរាមាសៈស្លាប
អង្គីលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងជាសភាពដែលបរាមាសៈមិន
ស្លាបអង្គីលក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមកាន់
យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមកាន់
យកហើយក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទានក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់
ទុប្បាទានក៏មាន ប្រកបដោយទុប្បាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុប្បាទានក៏មាន
ប្រាសចាកទុប្បាទានៈតែជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទានក៏មាន ប្រាកចាកទុប្បា-
ទានទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទានក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅ-
ហ្មងហើយក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តី
សៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មងៈតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន

អត្ថបទបំផុត វិញ្ញាណ

អង្គី ឧស្ស័នេន បហាតត្វោ អង្គី ន ឧស្ស័នេន
 បហាតត្វោ អង្គី ភាវនាយ បហាតត្វោ អង្គី ន
 ភាវនាយ បហាតត្វោ អង្គី ឧស្ស័នេន បហាតត្វោ
 បុត្តោ អង្គី ន ឧស្ស័នេន បហាតត្វោ បុត្តោ អង្គី
 ភាវនាយ បហាតត្វោ អង្គី ន ភាវនាយ
 បហាតត្វោ អង្គី សវិតក្កោ អង្គី អវិតក្កោ
 អង្គី សវិតារោ អង្គី អវិតារោ អង្គី សប្បវិតក្កោ អង្គី
 អប្បវិតក្កោ អង្គី បិទិសហាតតោ អង្គី ន បិទិសហា-
 តតោ អង្គី សុខសហាតតោ អង្គី ន សុខសហាតតោ
 អង្គី ឧបេត្តាសហាតតោ អង្គី ន ឧបេត្តាសហាតតោ
 អង្គី តារាវាវចោ អង្គី ន តារាវាវចោ អង្គី រូចា-
 វចោ អង្គី ន រូចាវចោ អង្គី អរូចាវចោ អង្គី ន
 អរូចាវចោ អង្គី បរិយាបន្នោ អង្គី អបរិយាបន្នោ អង្គី
 ធិយ្យាបិកោ អង្គី អធិយ្យាបិកោ អង្គី ធិយកោ អង្គី
 អធិយតោ អង្គី សឧត្តារោ អង្គី អឧត្តារោ អង្គី សរណោ
 អង្គី អរណោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តោ អង្គី តុស-
 លោ អង្គី អតុសលោ អង្គី អត្យតតតោ ។ បេ ។ ឃី
 ឧសវិទេន វិញ្ញាណត្តោ ។

អត្ថបទបំផុត វិញ្ញាណ

គួរលះដោយស្យូក៏មាន មិនគួរលះដោយស្យូក៏មាន គួរលះដោយ
 ភាវនាក៏មាន មិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយ
 ស្យូក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយស្យូក៏មាន មានហេតុគួរលះ
 ដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងវិតក្កក៏មាន មិនមានវិតក្កក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន
 កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
 ស្យូក៏មាន មិនកើតព្រមដោយស្យូក៏មាន កើតព្រមដោយទេហក៏មាន
 មិនកើតព្រមដោយទេហក៏មាន ជាភាវាវចរក៏មាន មិនមែនភាវាវចរក៏
 មាន ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែនរូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន មិន
 មែនអរូបាវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្នក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន ជា
 និយ្យានិក៏មាន ជាអនិយ្យានិក៏មាន ជាធិយក៏មាន ជាអធិយក៏
 មាន ជាឧត្តរក៏មាន ជាអឧត្តរក៏មាន ប្រកបដោយរណៈក៏មាន ជា
 អរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធជាកុសល
 ក៏មាន ជាកុសលក៏មាន ជាអត្យត្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ឧប្បន្ទ អភិធម្មាដ៏ដ៏

[៧៧] ឯតវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ សារណោ អត្ថិ អរណោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ធុត្តាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អនុត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ។

ទុកម្ហូរតំ ។

[៧៨] ឯតវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ សមោតុតោ អត្ថិ អមោតុតោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ តុសលោ អត្ថិ អតុសលោ អត្ថិ អព្យាតតោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ។ ឯតវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ សារណោ អត្ថិ អរណោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ អត្ថិ តុសលោ អត្ថិ អតុសលោ អត្ថិ អព្យាតតោ ។ បេ ។ ឯវិ ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តន្ទនោ ។

ឧប្បន្ទ អភិធម្មាដ៏ដ៏

[៧៧] វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ទដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទប្រកបដោយរណៈកំមាន ជាអរណៈកំមាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអនុត្តមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានអាម្មណ៍ខាងក្នុងកំមាន មានអាម្មណ៍ខាងក្រៅកំមាន មានអាម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
ចប់ ទុកម្ហូរតំ ។

[៧៨] វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ទដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានហេតុកំមាន មិនមានហេតុកំមាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទ ជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអព្យាតតកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ទដ៏សម្បយុត្តដោយធម្មៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទ ប្រកបដោយរណៈកំមាន ជាអរណៈកំមាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ទ ជាតុសលកំមាន ជាអតុសលកំមាន ជាអព្យាតតកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ទ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ឯកវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ជស្សសម្មយុត្តោ ។
 ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ
 អហេតុកោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តាវម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធាវម្ម-
 ណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធាវម្មណោ ។ បេ ។ ឃិវំ ទស-
 វិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ជស្សសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ
 សវណោ អត្ថិ អវណោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តាវម្មណោ
 អត្ថិ តហិទ្ធាវម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធាវម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃិវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ជស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានហេតុក៏
 មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធា ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្រាងខាងក្នុងក៏
 មាន មានការម្ស្រាងខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្រាងទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ជស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធាប្រកបដោយរណៈ
 ក៏មាន ជាអរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធាប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្រាងខាងក្នុងក៏មាន
 មានការម្ស្រាងខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្រាងទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏
 មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធា មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៧] ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ សមោគុតោ អត្ថិ អមោគុតោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ កុសលោ អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាក្រឹត្តោ ។ ថេ ។ ឃិវិ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ ហេតុសម្មយុត្តោ អត្ថិ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ ថេ ។ ឃិវិ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ ធម្មោ សមោគុតោ អត្ថិ ធម្មោ អមោគុតោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ វិហាកោ អត្ថិ វិហាកធម្មនោ អត្ថិ ធម្មោ វិហាកធម្មនោ ។ ថេ ។ ឃិវិ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុរិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ

[៧៧] វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត្តក៏មាន ។ ថេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ ឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកប ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយ ហេតុក៏មាន ព្រាសហេតុហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ ថេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត មិនមានហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនជាហេតុ ទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជា វិបាកទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ ថេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ

អត្ថំ លោកិយេន អត្ថំ លោកុត្តរេន ។ តំវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ អត្ថំ ឧបាទិទ្ធិបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្ធិបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្ធិបាទានិយោ ។ បេ ។

ឃំ ធសវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ ។ ឃកវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ ធសស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ អត្ថំ គេនចិ វិញ្ញាយ្យោ អត្ថំ គេនចិ ន វិញ្ញាយ្យោ ។

តំវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ អត្ថំ សង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិល្ល័លេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិល្ល័លេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិល្ល័លេសិកោ ។ បេ ។

ឃំ ធសវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ ។ ឃកវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ ធសស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ អត្ថំ សាសវោ អត្ថំ អនាសវោ ។ តំវិទេន វិញ្ញាណុត្តរោ អត្ថំ សវិគត្តសវិចារោ

វិញ្ញាណុត្តរោ ជាលោកិយកំមាន ជាលោកុត្តរកំមាន ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណុត្តរោដែលប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុពានកំមាន ដែលមិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុពានកំមាន ដែលមិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុពានកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណុត្តរោ ដែលប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណុត្តរោដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណុត្តរោមួយកំមាន មិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណុត្តរោមួយកំមាន ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណុត្តរោដែលសៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន សៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណុត្តរោ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណុត្តរោ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈកំមាន មិនមានអាសវៈកំមាន ។ វិញ្ញាណុត្តរោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណុត្តរោ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិត្តកៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារកំមាន

ខន្ធកិច្ច អភិធម្មកាដំបើង

អត្ថំ អភិធម្មកាដំបើង អត្ថំ អភិធម្មកាដំបើង ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 អត្ថំ អាសវសម្មយុត្តោ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តោ ។
 តិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ មិត្តសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវិទេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធា ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវិប្ប-
 យុត្តអនាសវេ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ ទស្ស-
 ទេន បហានតោ អត្ថំ កាវិយាយ បហានតោ អត្ថំ
 ទេវ ទស្សទេន ទ កាវិយាយ បហានតោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ
 សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិទេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ ទស្សទេន បហានតោ ហេតុកោ

ខន្ធកិច្ច អភិធម្មកាដំបើង

មិនមានវិភក្តៈមានគ្រឹបវិភិចារកំមាន មិនមានវិភក្តៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
 កំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 អាសវៈកំមាន ប្រាសចាកអាសវៈកំមាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ កើតព្រមដោយបតិកំមាន កើតព្រមដោយសុខៈកំ
 មាន កើតព្រមដោយទេវតា កំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រ-
 ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រាសចាកអាសវៈ វេប្រត្រិត្តៈវេដមួយនឹងអាសវៈកំមាន
 ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈកំមាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មាន
 ប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលគួរលះដោយទស្សៈកំមាន គួរលះ
 ដោយភាវិតា គួរលះដោយទស្សៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវិតា
 មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
 ជនៈកំមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈកំមាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានវេប្រត្រិត្តៈវេដមួយនឹងអាសវៈកំមាន

អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វុយោតុតោ អត្ថំ លេវ ធម្ម-
 ទេន ន ភាវនាយ បហាតត្វុយោតុតោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញា-
 ណត្តុទ្ធោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុវិទេន វិញ្ញាណ-
 ត្តុទ្ធោ អត្ថំ សញ្ញាជនសម្មយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ អត្ថំ អា-
 ចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ លេវ ចយតាមិ
 ធាបចយតាមិ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តុ-
 ទ្ធោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ ធម្មសម្មយុ-
 ត្តោ ។ ធុវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្ប-
 យុត្តសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសស-
 ញ្ញាជនិយោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ អត្ថំ សេ-
 ត្តោ អត្ថំ អសេត្តោ អត្ថំ លេវ សេត្តោ ធាសេត្តោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ ។ ឯកវិ-
 ទេន វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុវិទេន
 វិញ្ញាណត្តុទ្ធោ អត្ថំ កទ្ធនិយោ អត្ថំ អកទ្ធនិយោ ។

មានហេតុគួរលះដោយភាវនាភិមាន មានហេតុមិនគួរលះដោយឧស្សនៈ
 ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាភិមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណ-
 ត្តុន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណ-
 ត្តុន្ធ ប្រកបដោយសញ្ញាជនភិមាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនភិមាន ។
 វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តុន្ធ ដល់នូវការសន្សំក្នុង
 ឡើងភិមាន ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងភិមាន ដល់នូវការសន្សំក្នុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងភិមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ត្តុន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការមួយ
 បានដល់វិញ្ញាណត្តុន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ ២
 គឺ វិញ្ញាណត្តុន្ធ ប្រាសចាកសញ្ញាជន តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជន
 ភិមាន ប្រាសចាកសញ្ញាជន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនភិ-
 មាន ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តុន្ធ ជាលេសសេត្តុ-
 បុគ្គលភិមាន ជាលេសអសេត្តុបុគ្គលភិមាន មិនមែនជាលេសសេត្តុបុគ្គល
 ទាំងមិនមែនជាលេសអសេត្តុបុគ្គលភិមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រ-
 ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណ-
 ត្តុន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តុន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តុន្ធ
 ដែលគន្លងធម្មជាតិគ្រងភិមាន ដែលគន្លងមិនធម្មជាតិគ្រងភិមាន ។

រូបវិទ្យា អតីតបុរាណវិទ្យា

តំរិះដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ បរិក្ខេតា អត្ថិ មហាគុតោ
 អត្ថិ អប្បមាលោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិដេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធគ្រោ ។ ឯតវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ ធម្ម-
 សម្បយុត្តោ ។ ទុវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ កន្ត-
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ កន្តវិប្បយុត្តោ ។ តំរិះដេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ បរិក្ខេតា អត្ថិ មហាគុតារម្មណោ
 អត្ថិ អប្បមាលារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ ។ ឯតវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ ធម្ម-
 សម្បយុត្តោ ។ ទុវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ កន្ត-
 វិប្បយុត្តកន្តវិយោ អត្ថិ កន្តវិប្បយុត្តអកន្តវិយោ ។
 តំរិះដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ ហិដោ អត្ថិ មជ្ឈិមោ អត្ថិ
 បណិសោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ ។
 ឯតវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ ធម្មសម្បយុត្តោ ។
 ទុវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ ឌុយវិយោ អត្ថិ
 អដោយវិយោ ។ តំរិះដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រោ អត្ថិ មិច្ឆត្ត-
 វិយោតោ អត្ថិ សម្មត្តវិយោតោ អត្ថិ អវិយោតោ ។ បេ ។

វត្ថុវិទ្យា អតីតបុរាណវិទ្យា

វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានសភាពតូចត្រាកមាន
 ដល់ខ្ពស់សភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ
 ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានអារម្មណ៍តូចត្រាក
 មាន មានអារម្មណ៍ដល់ខ្ពស់សភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិន
 បានក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែលប្រាសចាកគន្លុះ តែ
 គន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះ ទាំងគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រងក៏
 មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធថេរក៏មាន
 កណ្តាលក៏មាន ទុក្ខក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ១០
 យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកប
 ដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែល
 ធម្មៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ធម្មៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានសភាពខុសចំ
 រៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវចំរៀងក៏មាន មិនរៀងក៏មាន ។ បេ ។

ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណ-
 ត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ
 អត្ថំ ឱយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ឱយវិប្បយុត្តោ ។ តិវិទេន
 វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថំ មត្តារម្មណោ អត្ថំ មត្តហេតុតោ
 អត្ថំ មត្តាធិបតិ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្ត-
 ន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។
 ទុវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថំ ឱយវិប្បយុត្តឱយនិយោ
 អត្ថំ ឱយវិប្បយុត្តអនោយនិយោ ។ តិវិទេន វិញ្ញាណ-
 ត្តន្តោ អត្ថំ ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បាធិ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ ឯកវិទេន
 វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញា-
 ណត្តន្តោ អត្ថំ យោគនិយោ អត្ថំ អយោគនិយោ ។
 តិវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថំ អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ
 អត្ថំ បព្វប្បន្នោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិទេន វិញ្ញាណត្ត-
 ន្តោ ។ ឯកវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។
 ទុវិទេន វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថំ យោគសម្មយុត្តោ

វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ
 មួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មាន
 ប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយឧយៈកំមាន ប្រាសចាកឧយៈកំ
 មាន ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត មានមគ្គជាអារម្មណ៍
 កំមាន មានមគ្គជាហេតុកំមាន មានមគ្គជាអធិបតីកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បាន
 ដល់វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ
 វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រាសចាកឧយៈ តែឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងកំមាន ប្រាស
 ចាកឧយៈ ទាំងឧយៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងកំមាន ។ វិញ្ញាណត្តន្តមានប្រ-
 ការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្តកើតឡើងហើយកំមាន មិនបានកើតឡើងហើយ
 កំមាន ប្រុងទឹងកើតឡើងកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០
 យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្តប្រកប
 ដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្តន្តមានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្តដែលយោគៈ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងកំមាន យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងកំមាន ។ វិញ្ញាណ-
 ត្តន្ត មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្តន្តជាអតីតកំមាន ជាអនាគតកំមាន ជា
 បព្វប្បន្តកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្តន្តប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ប្រកបដោយយោគៈកំមាន

អន្តិ យោគវិប្បយុត្តោ ។ ឱវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ
 អន្តិ អតីតារម្មណោ អន្តិ អនាគតារម្មណោ វត្ថុ
 មន្តុប្បញ្ញាវម្មណោ ។ បេ ។ ឃីវ ទសវិទេន វិញ្ញា-
 ណត្វេន្តោ ។ ឃីតវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ ធម្មស-
 ម្បយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ អន្តិ យោគ-
 វិប្បយុត្តយោគនិយោ អន្តិ យោគវិប្បយុត្តអយោគនិ-
 យោ ។ ឱវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ អន្តិ អជ្ឈត្តោ អន្តិ
 តហិន្ទោ អន្តិ អជ្ឈត្តតហិន្ទោ ។ បេ ។ ឃីវ ទសវិទេន
 វិញ្ញាណត្វេន្តោ ។ ឃីតវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ ធម្មស-
 ម្បយុត្តោ ។ ទុវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ អន្តិ ធម៌-
 ណិយោ អន្តិ អធម៌វណិយោ ។ ឱវិទេន វិញ្ញាណ-
 ត្វេន្តោ អន្តិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អន្តិ តហិន្ទារម្មណោ
 អន្តិ អជ្ឈត្តតហិន្ទារម្មណោ ។ បេ ។ ឃីវ ទសវិទេន
 វិញ្ញាណត្វេន្តោ ។

១៣.ការវិទ្យុត ។

[៨០] សត្តវិទេន វិញ្ញាណត្វេន្តោ អន្តិ តុសលោ
 អន្តិ អតុសលោ អន្តិ អត្យាតតោ អន្តិ តោមាវចរោ

ប្រាសចាកយោគកំមាន ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្វេន្តោ
 មានការម្មណ៍ជាអតីតកំមាន មានការម្មណ៍ជារាគកំមាន មានការម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណត្វេន្តោប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណត្វេន្តោប្រាសចាកយោគៈវិគយោគៈ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងកំមាន ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងកំមាន ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្វេន្តោខាងក្នុងកំ
 មាន ខាងក្រៅកំមាន ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោមានប្រការមួយ បានដល់
 វិញ្ញាណត្វេន្តោប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញា-
 ណត្វេន្តោជាប្រយោជន៍ដល់វិណិយោគកំមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់វិណិយោគ
 មាន ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណត្វេន្តោមានការម្មណ៍ខាង
 ក្នុងកំមាន មានការម្មណ៍ខាងក្រៅកំមាន មានការម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំង
 ខាងក្រៅកំមាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ១៣.ការវិទ្យុត ។

[៨០] វិញ្ញាណត្វេន្តោ មានប្រការ ៧ គឺ វិញ្ញាណត្វេន្តោ ជាកុសល
 កំមាន ជាកុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹតកំមាន ជាតាមាវចរកំមាន

អត្ថិ រូបាវចរោ អត្ថិ អរូបាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្តោ
 ឯវំ សត្តវិដេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ អបរោចិ សត្តវិដេន
 វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
 អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុ-
 ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អដ្ឋត្តាវច្ច-
 ណោ អត្ថិ តហិទ្ធាវច្ចណោ អត្ថិ អដ្ឋត្តតហិទ្ធាវច្ចណោ
 អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូបាវចរោ អត្ថិ អរូបាវចរោ អត្ថិ
 អបរិយាបន្តោ ឯវំ សត្តវិដេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។

[៨០] ចតុត្ថិសតិវិដេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ចតុស-
 ម្មស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ កុសលោ អត្ថិ
 អកុសលោ អត្ថិ អព្យាគតោ សោតសម្មស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណត្តន្តោ អត្ថិ កុស-
 លោ អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាគតោ ចតុ-
 វិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិ-
 ដេន វិញ្ញាណត្តន្តោ ។ អបរោចិ ចតុត្ថិសតិវិដេន
 វិញ្ញាណត្តន្តោ ចតុសម្មស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណត្តន្តោ

ជាប្រាវចរកំមាន ជាអប្រាវចរកំមាន ជាអបរិយាបន្តកំមាន វិញ្ញាណត្តន្ត
 មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្តមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ
 វិញ្ញាណត្តន្តប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មានការម្មណ៍ខាងក្នុងកំ
 មាន មានការម្មណ៍ខាងក្រៅកំមាន មានការម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅកំមាន ជាតាមាវចរកំមាន ជាប្រាវចរកំមាន ជាអប្រាវចរកំមាន ជា
 អបរិយាបន្តកំមាន វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៨១] វិញ្ញាណត្តន្ត មានប្រការ ២២ គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ព្រោះ
 ចតុសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹត
 កំមាន វិញ្ញាណត្តន្ត ព្រោះសោតសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយាន-
 សម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 កាយសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ ជាកុសល
 កំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាគ្រឹតកំមាន ចតុវិញ្ញាណ ។ បេ ។
 មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណត្តន្តមានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណត្តន្ត
 មានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ វិញ្ញាណត្តន្ត ព្រោះចតុសម្ម័ស្សជាបច្ច័យ

ឧបទ្ទេស អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធា-
 រម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បត្ថយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បត្ថយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បត្ថយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បត្ថយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បត្ថយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ
 អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្ត-
 តហិទ្ធារម្មណោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ
 ឃិវំ ចតុត្ថិសតិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[៨២] តិសវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ចក្កសម្មស្ស-
 ប្បត្ថយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចា-
 វចរោ អត្ថិ អរូចាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្នោ សោតស-
 ម្មស្សប្បត្ថយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បត្ថយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បត្ថយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បត្ថ-
 យា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បត្ថយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចាវចរោ អត្ថិ អរូចាវចរោ

ឧបទ្ទេស អភិធម្មភាជនីយំ

ប្រកបដោយសុខវេទនាភីមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាភីមាន ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាភីមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងភីមាន
 មានការម្នាក់ខាងក្រៅភីមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងភីមាន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្មស្ស
 ជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាប់ច្រើន មានការម្នាក់
 ខាងក្នុងភីមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅភីមាន មានការម្នាក់ខាងក្នុង
 ភីមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅភីមាន ចក្កវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៨២] វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣០ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះ
 ចក្កសម្មស្សជាប់ច្រើន ជាតាមាវចរភីមាន ជាអរូចាវចរភីមាន ជាអរូចាវចរភី
 មាន ជាអបរិយាបន្នភីមាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្មស្សជាប់ច្រើន
 ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្មស្សជា
 ប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះមនោស-
 ម្មស្សជាប់ច្រើន ជាតាមាវចរភីមាន ជាអរូចាវចរភីមាន ជាអរូចាវចរភីមាន

អត្ថិ អបរិយាបន្តៈកំមាន ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោ-
វិញ្ញាណំ ឯវំ តិសរិទេន វិញ្ញាណត្តោ ។

[៨៣] តហុវិទេន វិញ្ញាណត្តោ ចក្កសម្ពុស្ស-
ប្បក្កយា វិញ្ញាណត្តោ អត្ថិ កុសលោ អត្ថិ អកុស-
លោ អត្ថិ អព្យាកតោ អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចាវច-
រោ អត្ថិ អរូចាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្តៈ សោតសម្ព-
ស្សប្បក្កយា ។ បេ ។ យានសម្ពុស្សប្បក្កយា ។ បេ ។ ជីវ្ហ-
សម្ពុស្សប្បក្កយា ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សប្បក្កយា ។ បេ ។
មនោសម្ពុស្សប្បក្កយា វិញ្ញាណត្តោ អត្ថិ កុសលោ
អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាកតោ អត្ថិ កាមាវចរោ
អត្ថិ រូចាវចរោ អត្ថិ អរូចាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្តៈ
ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ តហុវិទេន
វិញ្ញាណត្តោ ។ អបរោចិ តហុវិទេន វិញ្ញាណត្តោ
ចក្កសម្ពុស្សប្បក្កយា វិញ្ញាណត្តោ អត្ថិ សុខាយ
វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
យុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
។ បេ ។ អត្ថិ អប្បត្តាម្មណោ អត្ថិ តហិត្តាម្មណោ អត្ថិ
អប្បត្តតហិត្តាម្មណោ អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចាវចរោ

ជាអបរិយាបន្តៈកំមាន ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ មានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៨៣] វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះ
ចក្កសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹត
កំមាន ជាកាមាវចកំមាន ជារូចាវចកំមាន ជាអរូចាវចកំមាន ជា
អបរិយាបន្តៈកំមាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះយានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ពុស្ស ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្ស ជាបច្ច័យ
ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន ជាកាមាវចរ
កំមាន ជារូចាវចកំមាន ជាអរូចាវចកំមាន ជាអបរិយាបន្តៈកំមាន ចក្ក-
វិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការយ៉ាង
នេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការដទៃទៀត គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
ព្រោះចក្កសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយ
ទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាកំមាន ។ បេ ។ មាន
ការម្នាក់ខាងក្នុងកំមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅកំមាន មានការម្នាក់
ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅកំមាន ជាកាមាវចកំមាន ជារូចាវចកំមាន

វន្តវិក្កេ បញ្ញាបុញ្ញំ

អត្ថិ អរូតាវចរោ អត្ថិ អបរិយាយបន្ទោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បទូយោ ។ បេ ។ យោនសម្មស្សប្បទូយោ ។ បេ ។
 ជីក្កសម្មស្សប្បទូយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បទូយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បទូយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ
 អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិញ្ញារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តត-
 ហិញ្ញារម្មណោ អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូមាវចរោ អត្ថិ
 អរូតាវចរោ អត្ថិ អបរិយាយបន្ទោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។
 មនោវិញ្ញាណំ ឃិវំ តហិវិទេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

អយំ វុត្ថតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។
 អភិធម្មកាដិធម៌ ។

[៨២] បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា
 សញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ បញ្ចដ្ឋ
 ខន្ធានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ អព្យា-
 កតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[៨៣] រូបក្ខន្ធា អព្យាកតោ ចត្តារោ ខន្ធា
 សិយា កុសលា សិយា អកុសលា សិយា អព្យា-
 កតា ។ ទ្វេ ខន្ធា ន វត្តញ្ញា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តានិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តានិបិ

វន្តវិក្កេ បញ្ញាបុញ្ញំ

ជាអរូតាវចរកំមាន ជាអបរិយាយបន្ទះកំមាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោត-
 សម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះយោនសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះ
 ជីក្កសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មស្សជាប់ច្រើន ។ បេ ។
 ព្រោះមនោសម្មស្សជាប់ច្រើន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងកំមាន មានអារម្មណ៍
 ខាងក្រៅកំមាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅកំមាន ជាតាមា-
 វចរកំមាន ជាអរូតាវចរកំមាន ជាអរូតាវចរកំមាន ជាអបរិយាយបន្ទះកំមាន
 ចក្កវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ
 យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។
 ចប់ អភិធម្មកាដិធម៌ ។

[៨៤] ខន្ធ ៥ គឺរូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ ខន្ធជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន
 ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវ
 ប៉ុន្មាន ។

[៨៥] រូបក្ខន្ធ ជាអព្យាក្រឹត ឯខន្ធ ៤ ជាកុសលកំមាន ជា
 អកុសល កំមាន ជាអព្យាក្រឹត កំមាន ។ ខន្ធ ៤ មិនម្យ៉ាងពេល
 ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា

អនុត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តាតិបិ តោរោ
 ខន្ធា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា សិយា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា សិយា អនុត្តមសុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តា ។ រូបត្ថន្ធា លេវ វិចាកាធិ-
 ចាកាធម្មធម្មា ចត្តារោ ខន្ធា សិយា វិចាកា សិយា
 វិចាកាធម្មធម្មា សិយា លេវ វិចាកាធិវិចាកាធម្មធម្មា ។
 រូបត្ថន្ធា សិយា ទុច្ចាទិទ្គាទាទិយោ សិយា
 អនុចាទិទ្គាទាទិយោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ទុច្ចា-
 ទិទ្គាទាទិយោ សិយា អនុចាទិទ្គាទាទិយោ សិយា
 អនុចាទិទ្គាទាទិយោ ។ រូបត្ថន្ធា អសង្កិល្ល័ដ្ឋ-
 សង្កិលេសិកោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា សង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិ-
 លេសិកា សិយា អសង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិលេសិកា សិយា
 អសង្កិល្ល័ដ្ឋសង្កិលេសិកា ។ រូបត្ថន្ធា អវិភត្តាវិ-
 ចារោ តាយោ ខន្ធា សិយា អវិភត្តាសវិចារោ សិយា
 អវិភត្តាវិចារមត្តា សិយា អវិភត្តាវិចារោ សង្ខារត្ថន្ធា

ប្រកបដោយអនុត្តមសុខវេទនាវេទនាវេទនា ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអនុត្តមសុខវេទនាក៏
 មាន ។ រូបត្ថន្ធ មិនមែនជាវិបាក មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី ខន្ធ
 ៤ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាកទាំង
 មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ រូបត្ថន្ធ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចា-
 ចានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាចានក៏មាន ខន្ធ ៤ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចា-
 ចានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាចានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិ-
 លេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុ-
 ច្ចាចានក៏មាន ។ រូបត្ថន្ធមិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ខន្ធ ៤ សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង
 ហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ រូបត្ថន្ធ មិនមានវិគុណៈមិនមានវិចារៈ ខន្ធ
 ៣ មិនមានវិគុណៈតែប្រត្រិត្ត៧ជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគុណៈមាន
 ត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគុណៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន សង្ខារត្ថន្ធ

វង្សវង្ស បញ្ចក្សេត្ត

សិយា សវិតក្កសវិតាពេ សិយា អវិតក្កវិចារមន្តោ
 សិយា អវិតក្កវិចារេ សិយា ន វត្តត្រោ សវិតក្កសវិ-
 ចារេតិបិ អវិតក្កវិចារមន្តាតិបិ អវិតក្កវិចារេតិបិ ។
 រូបក្ខត្តោ ន វត្តត្រោ បិតិសហគតាតិបិ សុខសហគ-
 តោតិបិ ឧបេក្កាសហគតោតិបិ វេទនាខន្ធា សិយា
 បិតិសហគតា ន សុខសហគតា ន ឧបេក្កាសហគ-
 តោ សិយា ន វត្តត្រោ បិតិសហគតោតិ តយោ ខន្ធា
 សិយា បិតិសហគតា សិយា សុខសហគតា សិយា
 ឧបេក្កាសហគតា សិយា ន វត្តត្រោ បិតិសហគតា-
 តិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្កាសហគតាតិបិ ។
 រូបក្ខត្តោ នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតត្រោ
 ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ទស្សនេន បហាតត្រោ សិយា
 ភាវនាយ បហាតត្រោ សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតត្រោ ។ រូបក្ខត្តោ នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតត្រោហេតុកា ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្រោហេតុកា សិយា ភាវនាយ បហាតត្រោហេតុ-
 កា សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតត្រោ-
 ហេតុកា ។ រូបក្ខត្តោ នេវ ចយតាមិ នាបចយតាមិ

វង្សវង្ស បញ្ចក្សេត្ត

ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិក្កុះជាមួយនឹងវិចារេក៏មាន មិនមានវិក្កុះមានគ្រឹម
 តែវិចារេក៏មាន មិនមានវិក្កុះទាំងមិនមានវិចារេក៏មាន មិនគប្បីពាលថា
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិក្កុះជាមួយនឹងវិចារេផង ថាមិនមានវិក្កុះមានគ្រឹម
 តែវិចារេផង ថាមិនមានវិក្កុះទាំងមិនមានវិចារេផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិន
 គប្បីពាលថាកើតព្រមដោយបីតិផង ថាកើតព្រមដោយសុខផង ថាកើត
 ព្រមដោយទេវតាផងឡើយ វេទនាខន្ធ កើតព្រមដោយបីតិ មិនកើត
 ព្រមដោយសុខ មិនកើតព្រមដោយទេវតាក៏មាន មិនគប្បីពាលថាកើត
 ព្រមដោយបីតិក៏មាន ខន្ធ ព្យ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
 សុខក៏មាន កើតព្រមដោយទេវតាក៏មាន មិនគប្បីពាលថា កើតព្រម
 ដោយបីតិផង ថាកើតព្រមដោយសុខផង ថាកើតព្រមដោយទេវតាផង
 ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយភាវនាខ
 ខន្ធ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយភាវនាក៏មាន មិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុ
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនា ខន្ធ មានហេតុ
 គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មាន
 ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 មិនដល់នូវការសង្ស័យឡើយ ទាំងមិនដល់នូវការមិនសង្ស័យឡើយ

ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា អាចយេតាមិយោ សិយា អមត-
 យតាមិយោ សិយា ធរេវតយតាមិយោ ធាបចតាមិយោ ។
 រូបត្ថុទ្ធា ធរេវ សេត្តា ធាសេត្តា ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា
 សេត្តា សិយា អសេត្តា សិយា ធរេវ សេត្តា ធាសេ-
 ត្តា ។ រូបត្ថុទ្ធា បរិត្តោ ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា បរិត្តា
 សិយា មហាត្ថុតា សិយា អប្បមាណា ។ រូបត្ថុទ្ធា
 អនាម្បណោ ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា បរិត្តាម្បណា
 សិយា មហាត្ថុតាម្បណា សិយា អប្បមាណាម្បណា
 សិយា ធរិត្តញ្ញា បរិត្តាម្បណាតិបិ មហាត្ថុតាម្បណាតិបិ
 អប្បមាណាម្បណាតិបិ ។ រូបត្ថុទ្ធា មជ្ឈិមោ ចន្ទា ពេ
 ខន្ទា សិយា ហិណា សិយា មជ្ឈិមា សិយា មណីតា ។
 រូបត្ថុទ្ធា អនិយតោ ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា មិច្ឆត្តនិ-
 យតា សិយា សម្មត្តនិយតា សិយា អនិយតា ។ រូប-
 ត្ថុទ្ធា អនាម្បណោ ចន្ទា ពេ ខន្ទា សិយា មត្តាម្បណា
 សិយា មត្តុហេតុតា សិយា មត្តាធិបតិយោ សិយា ធរិត្តញ្ញា
 មត្តាម្បណាតិបិ មត្តុហេតុតាតិបិ មត្តាធិបតិ-
 យោតិបិ ។ សិយា ទុប្បដ្ឋា សិយា អនុប្បដ្ឋា សិយា
 ទុប្បដិយោ សិយា អតីតា សិយា អនាគតា សិយា

ខន្ទ ៤ ដល់ខ្ញុំការសន្សំកត្តាច្បាប់ ក៏មាន ដល់ខ្ញុំការមិនសន្សំកត្តា
 ឡើងក៏មាន មិនដល់ខ្ញុំការសន្សំកត្តាឡើង តាំងមិនដល់ខ្ញុំការមិនសន្សំ
 កត្តាឡើង ក៏មាន ។ រូបក្នុង មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល តាំងមិន
 មែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ខន្ទ ៤ ជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល តាំងមិនមែនជារបស់
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ រូបក្នុង មានសភាពតូចឆ្មារ ខន្ទ ៤ មានសភាព
 តូចឆ្មារក៏មាន ដល់សភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ រូបក្នុង
 មិនមានការម្បណ៍ ខន្ទ ៤ មានការម្បណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានការម្បណ៍ដល់
 សភាពធំក៏មាន មានការម្បណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគប្បីពាល
 ថា មានការម្បណ៍តូចឆ្មារផង ថា មានការម្បណ៍ដល់ខ្ញុំសភាពធំផង ថា
 មានការម្បណ៍ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ រូបក្នុង ជាកណ្តាល ខន្ទ
 ៤ ថោកខាងក៏មាន កណ្តាលក៏មាន ថ្លៃថ្នាំក៏មាន ។ រូបក្នុង មិន
 ឡើង ខន្ទ ៤ មានសភាពខុសនឹងឡើងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងឡើង
 ក៏មាន មិនឡើងក៏មាន ។ រូបក្នុង មិនមានការម្បណ៍ ខន្ទ ៤ មានមគ្គ
 ជាការម្បណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិន
 គប្បីពាលថា មានមគ្គជាការម្បណ៍ផង ថាមានមគ្គជាហេតុផង ថាមាន
 មគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ ខន្ទ ៤ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើត
 ឡើងក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន

វ្យាក្កេ បញ្ញាប្បញ្ញ

បច្ចុប្បន្នា ។ រូបត្ថុទ្ធា អនាម្បណា ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា សិយា
 បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា ន វត្តត្វា អតីតារម្មណាតិបិ
 អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។ សិយា
 អដ្ឋត្តា សិយា តហិទ្ធា សិយា អដ្ឋត្តតហិទ្ធា ។
 រូបត្ថុទ្ធា អនាម្បណា ចត្តារោ ខន្ធ សិយា
 អដ្ឋត្តារម្មណា សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋ
 ត្តតហិទ្ធារម្មណា សិយា ន វត្តត្វា អដ្ឋត្តារម្មណា
 តិបិ តហិទ្ធារម្មណាតិបិ អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។
 ចត្តារោ ខន្ធ អនិទស្សនាប្បដិយោ រូបត្ថុទ្ធា សិយា
 សនិទស្សនសប្បដិយោ សិយា អនិទស្សនសប្បដិ
 យោ សិយា អនិទស្សនាប្បដិយោ ។

[៨៦] ចត្តារោ ខន្ធ ន ហេតុ សង្ខារត្ថុទ្ធា
 សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ រូបត្ថុទ្ធា អហេ
 តុតោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សហេតុតោ សិយា
 អហេតុតោ ។ រូបត្ថុទ្ធា ហេតុវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា ហេតុសម្បយុត្តា សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

វ្យាក្កេ បញ្ញាប្បញ្ញ

ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានការម្បណ៍ ខន្ធ ៤ មានការម្បណ៍
 ជាអតីតក៏មាន មានការម្បណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានការម្បណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានការម្បណ៍ជាអតីតផង ថាមានការម្បណ៍ជា
 អនាគតផង ថាមានការម្បណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ ជាខាងក្នុង
 ក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 មិនមានការម្បណ៍ ខន្ធ ៤ មានការម្បណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្បណ៍
 ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្បណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា មានការម្បណ៍ខាងក្នុងផង ថាមានការម្បណ៍ខាងក្រៅផង ថា
 មានការម្បណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកប
 ដោយការឃើញទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ទេ រូបក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 ការឃើញទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញ
 តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិន
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។

[៨៦] ខន្ធ ៤ មិនមែនជាហេតុ និងសង្ខារក្ខន្ធ ជាហេតុក៏មាន
 មិនមែនជាហេតុក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានហេតុ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាក
 ហេតុ ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។

រូបត្ថុន្ទោ ន វត្តញ្ញោ ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិមិ
 សហេតុកោ ថេវ ន ច ហេតុតិមិ តយោ ខន្ទា ន
 វត្តញ្ញោ ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិ សិយា សហេតុកោ
 ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ញោ សហេតុកោ ថេវ ន
 ច ហេតុតិ សង្ខារត្ថុន្ទោ សិយា ហេតុ ថេវ សហេតុ-
 កោ ច សិយា សហេតុកោ ថេវ ន ច ហេតុ សិយា
 ន វត្តញ្ញោ ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិមិ សហេ-
 តុកោ ថេវ ន ច ហេតុតិមិ ។ រូបត្ថុន្ទោ ន វត្តញ្ញោ
 ហេតុ ថេវ ហេតុសម្មយុត្តោ ចាតិមិ ហេតុសម្មយុត្តោ
 ថេវ ន ច ហេតុតិមិ តយោ ខន្ទា ន វត្តញ្ញោ ហេតុ
 ថេវ ហេតុសម្មយុត្តោ ចាតិ សិយា ហេតុសម្មយុត្តោ
 ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ញោ ហេតុសម្មយុត្តោ ថេវ
 ន ច ហេតុតិ សង្ខារត្ថុន្ទោ សិយា ហេតុ ថេវ ហេតុ-
 សម្មយុត្តោ ច សិយា ហេតុសម្មយុត្តោ ថេវ ន ច
 ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ញោ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្មយុត្តោ
 ចាតិមិ ហេតុសម្មយុត្តោ ថេវ ន ច ហេតុតិមិ ។ រូបត្ថុ-
 ន្ទោ ន ហេតុ អហេតុកោ តយោ ខន្ទា សិយា ន ហេតុ
 សហេតុកោ សិយា ន ហេតុ អហេតុកោ សង្ខារត្ថុន្ទោ

រូបត្ថុន្ទ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង
 ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនជាហេតុផងឡើយ ខន្ទ ព មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន សង្ខារត្ថុន្ទ ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ រូបត្ថុន្ទ មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថាប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុផងឡើយ ខន្ទ ព មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំង
 ប្រកបដោយហេតុទេ ខន្ទ ព ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន
 សង្ខារត្ថុន្ទ ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយ
 ហេតុផង ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ រូបត្ថុន្ទ
 មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុ ខន្ទ ព មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅ
 មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន សង្ខារត្ថុន្ទ

ខន្ត្រៃត្តិ បញ្ញាបុព្វកំ

សិយា ន ហេតុ សហេតុតោ សិយា ន ហេតុ
អហេតុតោ សិយា ន វត្តត្វោ ន ហេតុ សហេតុ-
តោតិមំ ន ហេតុ អហេតុតោតិមំ ។

[៨៧] សម្បត្តិយា សម្ពុតា ។ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ
អនិទស្សនា រូបត្តន្តោ សិយា សនិទស្សនោ សិយា
អនិទស្សនោ ។ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ អម្បដិយា រូបត្តន្តោ
សិយា សម្បដិយោ សិយា អម្បដិយោ ។ រូបត្តន្តោ
រូបំ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ អរូបា ។ រូបត្តន្តោ លោកិ-
យោ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ សិយា លោកិយោ លោកុត្តរា ។
កេនចិ វិញ្ញយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញយ្យា ។

[៨៨] ចត្តារោ ខន្ត្រៃ នោ អាសវំ សម្ពុត្តន្តោ
សិយា អាសវំ សិយា នោ អាសវំ ។ រូបត្តន្តោ
សាសវំ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ សិយា សាសវំ សិយា
អនាសវំ ។ រូបត្តន្តោ អាសវំវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្ត្រៃ
សិយា អាសវំវិប្បយុត្តោ សិយា អាសវំវិប្បយុត្តោ ។
រូបត្តន្តោ ន វត្តត្វោ អាសវំ ថេវ សាសវំ ចាតិ
សាសវំ ថេវ នោ ច អាសវំ តយោ ខន្ត្រៃ

ខន្ត្រៃត្តិ បញ្ញាបុព្វកំ

មិនមែនហេតុ កែប្រែត្រូវទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំង
មិនមានហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មិនមែនហេតុ កែប្រែត្រូវទៅ
ជាមួយនឹងហេតុផង ថាមិនមែនជាហេតុ ទាំងមិនមានហេតុផងក៏មាន ។

[៨៧] ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ក្រៅបច្ច័យប្រជុំគ្នា
តែង ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកបដោយការឃើញ រូបក្នុង ប្រកបដោយការ
ឃើញក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកប
ដោយការប៉ះពាល់ រូបក្នុង ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកប
ដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។ រូបក្នុង ជាប្រ ខន្ធ ៤ ជាអប្រ ។ រូបក្នុង
ជាលោកិយ ខន្ធ ៤ ជាលោកិយ ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ ខន្ធដែលគប្បី
ដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណណាមួយ មិនគប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណ
ណាមួយ ។

[៨៨] ខន្ធ ៤ មិនមែនអាសវៈ សម្ពុត្តន្តោ ជាអាសវៈក៏មាន
មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ រូបក្នុង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ខន្ធ ៤
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ រូបក្នុង
ប្រាសចាកអាសវៈ ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ
ក៏មាន ។ រូបក្នុង មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ខន្ធ ៣

ឧ វត្តក្លា អាសវ័ ថេវ សាសវ័ ចានិ សិយា សាសវ័
 ថេវ លោ ច អាសវ័ សិយា ឧ វត្តក្លា សាសវ័ ថេវ
 លោ ច សាសវ័និ សង្ការក្ខត្តោ សិយា អាសវ័ ថេវ
 សាសវ័ ច សិយា សាសវ័ លោ ច អាសវ័ សិយា
 ឧ វត្តក្លា អាសវ័ ថេវ សាសវ័ ចានិបិ សាសវ័
 ថេវ លោ ច អាសវ័និបិ ។ រូបក្ខត្តោ ឧ វត្តក្លា
 អាសវ័ ថេវ អាសវ័សម្មយុត្តោ ចានិបិ អាសវ័ស-
 ម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច អាសវ័និបិ តិយោ ខត្តា ឧ
 វត្តក្លា សាសវ័ ថេវ អាសវ័សម្មយុត្តោ ចានិ សិយា
 អាសវ័សម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច អាសវ័ សិយា ឧ វត្តក្លា
 អាសវ័សម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច អាសវ័និ សង្ការក្ខត្តោ
 សិយា អាសវ័ ថេវ អាសវ័សម្មយុត្តោ ច សិយា
 អាសវ័សម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច អាសវ័ សិយា
 ឧ វត្តក្លា អាសវ័ ថេវ អាសវ័សម្មយុត្តោ ចានិបិ
 អាសវ័សម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច អាសវ័និបិ ។ រូបក្ខត្តោ
 អាសវ័វិប្បយុត្តសាសវ័ ចត្តារោ ខត្តា សិយា អាស-
 វ័វិប្បយុត្តសាសវ័ សិយា អាសវ័វិប្បយុត្តអាសវ័

មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន សង្ការក្ខត្ត ជាអា-
 សវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា-
 សវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
 អាសវៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខត្ត មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយ
 អាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈតែមិនមែនជាអាសវៈផងឡើយ ខន្ធ
 ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈទាំងមិនមែនអាសវៈក៏មាន សង្ការក្ខត្ត ជាអាសវៈទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា 'ប្រកបដោយ
 អាសវៈតែមិនមែនជាអាសវៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខត្ត ប្រាសចាកអាសវៈតែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ខន្ធ ២ ប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមែនអាសវៈក៏មាន

សិយា ន វត្តត្រា វាសវិវិញ្ញយុត្តសាសវនិមិ វាសវ-
វិប្បយុត្តកមាសវនិមិ ។

[៨៧] ចត្តារោ ខន្ធលោ សញ្ញាជនា សង្ខារ-
ក្កន្ធលោ សិយា សញ្ញាជនំ សិយា លោ សញ្ញាជនំ ។
រូបក្កន្ធលោ សញ្ញាជនិយោ ចត្តារោ ខន្ធលោ សិយា
សញ្ញាជនិយា សិយា កសញ្ញាជនិយា ។ រូបក្កន្ធលោ
សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្ធលោ សិយា សញ្ញា-
ជនសម្បយុត្តា សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។ រូប-
ក្កន្ធលោ ន វត្តត្រា សញ្ញាជនោក្កុវ សញ្ញាជនិយោ
ចាតិ សញ្ញាជនិយោ លេវ លោ ច សញ្ញាជនំ នយោ
ខន្ធលោ ន វត្តត្រា សញ្ញាជនា លេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិ
សិយា សញ្ញាជនិយា លេវ លោ ច សញ្ញាជនា
សិយា ន វត្តត្រា សញ្ញាជនិយា លេវ លោ ច
សញ្ញាជនាតិ សង្ខារក្កន្ធលោ សិយា សញ្ញាជនោក្កុ-
វ សញ្ញាជនិយោ ច សិយា សញ្ញាជនិយោ លេវ
លោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន វត្តត្រា សញ្ញាជន-
ោក្កុវ សញ្ញាជនិយោ ចាតិមិ សញ្ញាជនិយោ លេវ
លោ ច សញ្ញាជននិមិ ។ រូបក្កន្ធលោ ន វត្តត្រា

មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកកាសវៈ តែប្រព្រឹត្តិក្នុងវាជាមួយនឹងកាសវៈ
ផង ថា ប្រាសចាកកាសវៈ ពុំនឹងមិនមែនកាសវៈផងក៏មាន ។

[៨៧] ខន្ធលោ មិនមែនសញ្ញាជនៈ សង្ខារក្កន្ធលោ ជាសញ្ញាជនៈ
ក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្កន្ធលោ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈ ខន្ធលោ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្កន្ធលោ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ខន្ធលោ ប្រកប
ដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្កន្ធលោ មិន
គប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈពុំនឹងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈទេ ជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ ខន្ធលោ មិនគប្បី
ពោលថា ជាសញ្ញាជនៈពុំនឹងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈឡើយ ជាប្រ-
យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន សង្ខារក្កន្ធលោ
ជាសញ្ញាជនៈ ពុំនឹងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
សញ្ញាជនៈពុំនឹងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថាជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈតែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។ រូបក្កន្ធលោ មិនគប្បីពោលថា

សញ្ញាជនលោក សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចាតិបិ ស-
 ញ្ញាជនសម្បយុត្តោ លេខ ១២ ច សញ្ញាជនភិបិ
 តយោ ខន្ធ ខ វត្តត្វា សញ្ញាជន លេខ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តោ ចាតិ សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ លេខ
 ១២ ច សញ្ញាជន សិយា ខ វត្តត្វា សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តោ លេខ ១២ ច សញ្ញាជនចាតិ សង្ការត្តន្តោ
 សិយា សញ្ញាជនលោក សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ច
 សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ លេខ ១២ ច សញ្ញា-
 ជន សិយា ខ វត្តត្វា សញ្ញាជនលោក សញ្ញាជនស-
 ម្បយុត្តោ ចាតិបិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ លេខ ១២ ច
 សញ្ញាជនភិបិ ។ រូបត្តន្តោ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តស-
 ញ្ញាជនិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុ-
 ត្តសញ្ញាជនិយោ សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញា-
 ជនិយោ សិយា ខ វត្តត្វា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញា-
 ជនិយាតិបិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយាតិបិ ។

[៧០] ចត្តារោ ខន្ធ លោ កត្តា សង្ការត្តន្តោ
 សិយា កន្តោ សិយា លោ កន្តោ ។ រូបត្តន្តោ
 កត្តនិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា កត្តនិយោ

ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងទេ ខន្ធ ៧ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈឡើយ ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈទាំងមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន សង្ការត្តន្ត ជាសញ្ញា-
 ជនៈទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិន
 មែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញា-
 ជនៈផងក៏មាន ។ រូបត្តន្ត ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈតែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។

[៧០] ខន្ធ ៤ មិនមែនត្តន្ត សង្ការត្តន្ត ជាត្តន្តក៏មាន មិនមែន
 ត្តន្តក៏មាន ។ រូបត្តន្ត ត្តន្តគប្បីដោតក្រុង ខន្ធ ៤ ត្តន្តគប្បីដោតក្រុងក៏មាន

សិយា អកន្តិយា ។ រូបត្តុក្ខោ កន្តិវិប្បយុត្តោ ចន្តា ឯ
 ខន្តា សិយា កន្តិសម្បយុត្តា សិយា កន្តិវិប្បយុត្តា ។
 រូបត្តុក្ខោ ឯ វត្តុក្ខោ កន្តោ ថេវ កន្តិយោ ចាតិ កន្តិ-
 យោ ថេវ នោ ច កន្តោ តយោ ខន្តា ឯ វត្តុក្ខោ កន្តា
 ថេវ កន្តិយោ ចាតិ សិយា កន្តិយោ ថេវ នោ ច កន្តា
 សិយា ឯ វត្តុក្ខោ កន្តិយោ ថេវ នោ ច កន្តាតិ សង្កា-
 រត្តុក្ខោ សិយា កន្តោ ថេវ កន្តិយោ ច សិយា កន្តិ-
 យោ ថេវ នោ ច កន្តោ សិយា ឯ វត្តុក្ខោ កន្តោ
 ថេវ កន្តិយោ ចាតិបិ កន្តិយោ ថេវ នោ ច កន្តា-
 តិបិ ។ រូបត្តុក្ខោ ឯ វត្តុក្ខោ កន្តោ ថេវ កន្តិសម្ប-
 យុត្តោ ចាតិបិ កន្តិសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្តាតិបិ
 តយោ ខន្តា ឯ វត្តុក្ខោ កន្តា ថេវ កន្តិសម្បយុត្តោ ចាតិ
 សិយា កន្តិសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្តា សិយា ឯ
 វត្តុក្ខោ កន្តិសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្តាតិ សង្ការត្តុក្ខោ
 សិយា កន្តោ ថេវ កន្តិសម្បយុត្តោ ច សិយា កន្តិស-
 ម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្តោ សិយា ឯ វត្តុក្ខោ កន្តោ
 ថេវ កន្តិសម្បយុត្តោ ចាតិបិ កន្តិសម្បយុត្តោ ថេវ
 នោ ច កន្តាតិបិ ។ រូបត្តុក្ខោ កន្តិវិប្បយុត្តកន្តិយោ

កន្តិបិបិធម្មិវោគក្រដកំមាន ។ ប្រក្ខន្ធ ប្រាសចាកកន្តិៈ ខន្ធ ៤ ប្រកប
 ដោយកន្តិៈកំមាន ប្រាសចាកកន្តិៈកំមាន ។ ប្រក្ខន្ធ មិនធម្មិវោលថា
 ជាកន្តិៈទាំងកន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំឡើយ កន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំធម្មិវោគកន្តិៈ
 ខន្ធ ៣ មិនធម្មិវោលថា ជាកន្តិៈទាំងកន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំ កន្តិៈធម្មិ
 វោគក្រដកំ តែមិនមែនកន្តិៈកំមាន មិនធម្មិវោលថា កន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំ
 តែមិនមែនកន្តិៈកំមាន សង្ការក្ខន្ធ ជាកន្តិៈទាំងកន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំកំមាន
 កន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំ តែមិនមែនកន្តិៈកំមាន មិនធម្មិវោលថា ជាកន្តិៈ
 ទាំងកន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំផង ថា កន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំតែមិនមែនជាកន្តិៈ
 ផងកំមាន ។ ប្រក្ខន្ធ មិនធម្មិវោលថា ជាកន្តិៈទាំងប្រកបដោយកន្តិៈផង
 ថាប្រកបដោយកន្តិៈតែមិនមែនកន្តិៈផងឡើយ ខន្ធ ៣ មិនធម្មិវោលថា
 ជាកន្តិៈទាំងប្រកបដោយកន្តិៈទេ ប្រកបដោយកន្តិៈតែមិនមែនកន្តិៈកំមាន
 មិនធម្មិវោលថា ប្រកបដោយកន្តិៈ តែមិនមែនកន្តិៈកំមាន សង្ការក្ខន្ធ ជា
 កន្តិៈទាំងប្រកបដោយកន្តិៈកំមាន ប្រកបដោយកន្តិៈតែមិនមែនកន្តិៈកំមាន
 មិនធម្មិវោលថា ជាកន្តិៈទាំងប្រកបដោយកន្តិៈផង ថា ប្រកបដោយកន្តិៈ
 តែមិនមែនកន្តិៈផងកំមាន ។ ប្រក្ខន្ធ ប្រាសចាកកន្តិៈតែកន្តិៈធម្មិវោគក្រដកំ

ចត្តារោ ខន្ធ សិយា កន្តវិប្បយុត្តកន្តវិយោ សិយា
កន្តវិប្បយុត្តអកន្តវិយា សិយា ធន វត្តត្រា កន្តវិប្បយុត្ត-
កន្តវិយាតិបិ កន្តវិប្បយុត្តអកន្តវិយាតិបិ ។

[៧០] ចត្តារោ ខន្ធ នោ ធិយា ។ បេ ។ នោ
យោតា ។ បេ ។ នោ ធិវណា សម្ពុរក្ខន្ធនោ សិយា
ធិវណំ សិយា នោ ធិវណំ ។ រូបត្តន្ធនោ ធិវណា-
ណិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា ធិវណិយោ សិយា
អធិវណិយោ ។ រូបត្តន្ធនោ ធិវណវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ
ខន្ធ សិយា ធិវណសម្បយុត្តា សិយា ធិវណា-
វិប្បយុត្តា ។ រូបត្តន្ធនោ ធន វត្តត្រា ធិវណត្បោ
ធិវណិយោ ចាតិ ធិវណិយោ ចេវ នោ ច ធិវណំ
តយោ ខន្ធ ធន វត្តត្រា ធិវណត្បោ ធិវណិយោ
ចាតិ សិយា ធិវណិយោ ចេវ នោ ច ធិវណា
សិយា ធន វត្តត្រា ធិវណិយោ ចេវ នោ ច ធិវណាតិ
សម្ពុរក្ខន្ធនោ សិយា ធិវណត្បោ ធិវណិយោ ធន
សិយា ធិវណិយោ ចេវ នោ ច ធិវណំ សិយា ធន
វត្តត្រា ធិវណត្បោ ធិវណិយោ ចាតិបិ ធិវណិយោ

ខន្ធ ប្រាសចាកគន្ធៈ កែគន្ធៈគប្បិដោកក្រដកំមាន ប្រាសចាកគន្ធៈ
ទាំងគន្ធៈមិនគប្បិដោកក្រដកំមាន មិនគប្បិពោលថា ប្រាសចាកគន្ធៈកែ
គន្ធៈគប្បិដោកក្រដកំ ថា ប្រាសចាកគន្ធៈ ទាំងគន្ធៈមិនគប្បិដោកក្រដ
កំមាន ។

[៧១] ខន្ធ មិនមែនធីយៈ ។ បេ ។ មិនមែនយោគៈ ។ បេ ។
មិនមែននិវរណៈ សង្ហាក្ខន្ធ ជានិវរណៈកំមាន មិនមែននិវរណៈ កំ
មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់
និវរណៈកំមាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ កំមាន ។ រូបក្ខន្ធ
ប្រាសចាកនិវរណៈ ខន្ធ ប្រកបដោយនិវរណៈកំមាន ប្រាសចាក
និវរណៈកំមាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បិពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រ-
យោជន៍ដល់និវរណៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិ-
វរណៈ ខន្ធ មិនគប្បិពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
និវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈកំមាន មិន
គប្បិពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ទាំងមិនមែននិវរណៈកំមាន
សង្ហាក្ខន្ធ ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈកំមាន ជាប្រ-
យោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈកំមាន មិនគប្បិពោលថា ជា
និវរណៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថាជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ

ទេវ ទេវ ច ជីវណាភិបិ ។ រូបត្ថុទ្ធា ធម៌ វត្តត្ថា ជីវណា
 ណារោវ ជីវណាសម្មយុត្តោ ចាតិបិ ជីវណាសម្ម-
 យុត្តោ ទេវ ទេវ ច ជីវណាភិបិ ។ តយោ ខន្ធា ធម៌
 វត្តត្ថា ជីវណា ទេវ ជីវណាសម្មយុត្តោ ចាតិ សិយា
 ជីវណាសម្មយុត្តោ ទេវ ទេវ ច ជីវណា សិយា ធម៌
 វត្តត្ថា ជីវណាសម្មយុត្តោ ទេវ ទេវ ច ជីវណាតិ
 សង្ខារត្ថុទ្ធា សិយា ជីវណារោវ ជីវណាសម្មយុត្តោ
 ច សិយា ជីវណាសម្មយុត្តោ ទេវ ទេវ ច ជីវណា
 សិយា ធម៌ វត្តត្ថា ជីវណារោវ ជីវណាសម្មយុត្តោ
 ចាតិបិ ជីវណាសម្មយុត្តោ ទេវ ទេវ ច ជីវណាភិបិ ។
 រូបត្ថុទ្ធា ជីវណាវិប្បយុត្តជីវណាយោ វត្តាពោ ខន្ធា
 សិយា ជីវណាវិប្បយុត្តជីវណាយា សិយា ជីវណាវិប្ប-
 យុត្តអជីវណាយា សិយា ធម៌ វត្តត្ថា ជីវណាវិប្បយុត្ត-
 ជីវណាយាតិបិ ជីវណាវិប្បយុត្តអជីវណាយាតិបិ ។

[៧២] វត្តាពោ ខន្ធា ទេវ បរមមាសា សង្ខារត្ថុ-
 ទ្ធា សិយា បរមមាសា សិយា ទេវ បរមមាសា ។
 រូបត្ថុទ្ធា បរមមាសា វត្តាពោ ខន្ធា សិយា បរមមាសា
 សិយា អបរមមាសា ។ រូបត្ថុទ្ធា បរមមាសាវិប្បយុត្តោ

តែមិនមែននិវរណៈផងក៏មាន ។ រូបក្នុង មិនគប្បីពោលថា ជាវិនិវរណៈទាំង
 ប្រកបដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈតែមិនមែននិវរណៈផង
 ឡើយ ខន្ធា មិនគប្បីពោលថា ជាវិនិវរណៈទាំងប្រកបដោយនិវរណៈ
 ទេ ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន សង្ខារក្នុង ជាវិនិវរណៈ
 ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិ-
 វរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាវិនិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈ
 ផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងក៏មាន ។ រូបក្នុង
 ប្រាសចាកនិវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ខន្ធា ៤ ប្រាសចាកនិ-
 វរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកនិវរ-
 ណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផងក៏មាន ។

[៧២] ខន្ធា ៤ មិនមែនបរមមាសាៈ សង្ខារក្នុង ជាបរម-
 មាសាៈ ក៏មាន មិនមែនបរមមាសាៈ ក៏មាន ។ រូបក្នុង បរមមា-
 សាៈស្ថាបអវដ្ឋិល ខន្ធា ៤ បរមមាសាៈស្ថាបអវដ្ឋិល ក៏មាន បរម-
 មាសាៈមិនស្ថាបអវដ្ឋិល ក៏មាន ។ រូបក្នុង ប្រាសចាកបរមមាសាៈ

តយោ ខន្ធា សិយា បរាមាសសម្បយុត្តា សិយា បរា-
 មាសវិប្បយុត្តា សម្ពុរុត្តន្តោ សិយា បរាមាសសម្ប-
 យុត្តោ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តោ សិយា ន វត្តន្តោ
 បរាមាសសម្បយុត្តោតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តោតិបិ ។
 រូបត្តន្តោ ន វត្តន្តោ បរាមាសោ ទេវ បរាមដ្ឋា ពាតិ
 បរាមដ្ឋា ទេវ ទោ ច បរាមាសោ តយោ ខន្ធា ន
 វត្តន្តោ បរាមាសោ ទេវ បរាមដ្ឋា ពាតិ សិយា បរាមដ្ឋា
 ទេវ ទោ ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តន្តោ បរាមដ្ឋា
 ទេវ ទោ ច បរាមាសាតិ សម្ពុរុត្តន្តោ សិយា ប-
 រាមាសោ ទេវ បរាមដ្ឋា ច សិយា បរាមដ្ឋា ទេវ
 ទោ ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តន្តោ បរាមាសោ
 ទេវ បរាមដ្ឋា ពាតិបិ បរាមដ្ឋា ទេវ ទោ ច បរា-
 មាសាតិបិ ។ រូបត្តន្តោ បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា
 ចត្តារោ ខន្ធា សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា
 សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា សិយា ន វត្តន្តោ
 បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរា-
 មដ្ឋាតិបិ ។

ខន្ធ ព ប្រគបដោយបរាមាសៈកំមាន ប្រាសចាកបរាមាសៈកំមាន សុត្តិ-
 ក្ខន្ធ ប្រគបដោយបរាមាសៈកំមាន ប្រាសចាកបរាមាសៈកំមាន មិនគប្បី
 ពោលថា ប្រគបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈផងកំមាន ។
 រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិលឡើយ
 បរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល តែមិនមែនបរាមាសៈ ខន្ធ ព មិនគប្បីពោលថា
 ជាបរាមាសៈទាំងបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិលទេ បរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល តែ
 មិនមែនបរាមាសៈកំមាន មិនគប្បីពោលថា បរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល តែ
 មិនមែនបរាមាសៈកំមាន សុត្តិក្ខន្ធ ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្តូប
 អវិជ្ជិលកំមាន បរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល តែមិនមែនបរាមាសៈកំមាន មិនគប្បី
 ពោលថា ជាបរាមាសៈទាំងបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិលផង ថាបរាមាសៈស្តូប
 អវិជ្ជិល តែមិនមែនបរាមាសៈផងកំមាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 តែបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈ
 ស្តូបអវិជ្ជិលកំមាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តូបអវិជ្ជិល
 កំមាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកបរាមាសៈតែបរាមាសៈស្តូបអវិជ្ជិល
 ផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តូបអវិជ្ជិលផងកំមាន ។

(៧៣) រូបក្ខន្ធា អាណាម្មណោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សារម្មណា ។ ចត្តារោ ខន្ធ ទោ ចិត្តា វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា ចិត្តំ ។ តយោ ខន្ធ ចេតសីតា ទ្វេ
 ខន្ធ អចេតសីតា ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសម្មយុត្តា
 រូបក្ខន្ធា ចិត្តវិប្បយុត្តោ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ន វត្តន្ធា
 ចិត្តន ធម្មយុត្តោតិបិ ចិត្តន វិប្បយុត្តោតិបិ ។
 តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋា រូបក្ខន្ធា ចិត្តវិសំសដ្ឋោ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ន វត្តន្ធា ចិត្តន ធម្មយុត្តោតិបិ
 ចិត្តន វិសំសដ្ឋោតិបិ ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសម្មដ្ឋាន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ទោ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ រូបក្ខន្ធា សិយា
 ចិត្តសម្មដ្ឋានោ សិយា ទោ ចិត្តសម្មដ្ឋានោ ។ តយោ
 ខន្ធ ចិត្តសហក្កនោ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ទោ ចិត្តសហក្ក
 រូបក្ខន្ធា សិយា ចិត្តសហក្ក សិយា ទោ ចិត្តសហ-
 ក្ក ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តានុបវរិត្តនោ វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 ទោ ចិត្តានុបវរិត្ត រូបក្ខន្ធា សិយា ចិត្តានុបវរិត្ត
 សិយា ទោ ចិត្តានុបវរិត្ត ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សម្មដ្ឋានោ ទ្វេ ខន្ធ ទោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានោ ។
 តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហក្កនោ ទ្វេ ខន្ធ

(៧៣) រូបក្ខន្ធា មិនមានការម្នាក់ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ការម្នាក់ ។ ខន្ធ ៤ មិនមែនចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធា ជាចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ជា
 ចេតសីត ខន្ធ ៤ មិនមែនចេតសីត ។ ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយចិត្ត រូបក្ខន្ធ
 ប្រាសចាកចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធា មិនកម្សីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំដោយចិត្ត រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាក
 ការច្រឡំដោយចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធា មិនកម្សីពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង
 ថាប្រាសចាកការច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។ ខន្ធ ៣ តាំងឡើងអំពីចិត្ត
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា មិនបានតាំងឡើងអំពីចិត្ត រូបក្ខន្ធា តាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន
 មិនតាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន ។ ខន្ធ ៣ កើតជាមួយនឹងចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត រូបក្ខន្ធា កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជា
 មួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ ខន្ធ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធា មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅតាមចិត្ត រូបក្ខន្ធា ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏
 មាន ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងអំពីចិត្ត ខន្ធ ៤ មិនច្រឡំទាំងមិន
 តាំងឡើងអំពីចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត

នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសមាគមនោ ។ តយោ ខន្ធ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាននុបវត្តិនោ ទ្វេ ខន្ធ នោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋាននុបវត្តិនោ ។ តយោ ខន្ធ ពាហិក
 វិញ្ញាណត្តនោ អដ្ឋត្តិកោ រូបត្តនោ សិយា អដ្ឋត្តិ-
 កោ សិយា ពាហិកេ ។ ចត្តារោ ខន្ធ នុបាណ រូប-
 ត្តនោ សិយា ឧបាណា សិយា នុបាណា សិយា ឧបា-
 និដ្ឋា សិយា អនុបាណិដ្ឋា ។

[៧៤] ចត្តារោ ខន្ធ នុបាណា សម្ពុរុត្តនោ
 សិយា ឧបាណាសិយា នុបាណាសិយា ។ រូបត្តនោ ឧបាណា-
 និយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា ឧបាណានិយា សិយា អ-
 នុបាណានិយា ។ រូបត្តនោ ឧបាណានិយោ ចត្តារោ
 ខន្ធ សិយា ឧបាណានិយោសម្ពុរុត្តនោ សិយា ឧបាណានិ-
 យោសម្ពុរុត្តនោ ។ រូបត្តនោ ន វត្តញ្ញោ ឧបាណានញ្ញោ ឧបា-
 នានិយោ នាតិ ឧបាណានិយោ ចេវ នោ ច ឧបាណានិ-
 យោ ខន្ធ ន វត្តញ្ញោ ឧបាណានា ចេវ ឧបាណានិយា
 នាតិ សិយា ឧបាណានិយា ចេវ នោ ច ឧបាណានា
 សិយា ន វត្តញ្ញោ ឧបាណានិយា ចេវ នោ ច ឧបាណានាតិ
 សម្ពុរុត្តនោ សិយា ឧបាណានញ្ញោ ឧបាណានិយា ច

ខន្ធ ២ មិនច្រឡំ មិនគំរើឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំ
 គំរើគំរើឡើងគំរើច្រឡំត្រូវទៅតាមចិត្ត ខន្ធ ២ មិនច្រឡំ មិនគំរើឡើង
 មិនច្រឡំទៅតាមចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ជាខាងក្រៅ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាខាងក្នុង
 រូបក្ខន្ធ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ។ ខន្ធ ២ មិនមែនទុក្ខទា
 រូបក្ខន្ធ ជាទុក្ខទាមាន មិនមែនទុក្ខទាមាន ជាទុក្ខទាមាន ជា
 អនុក្ខន្ធក៏មាន ។

[៧៥] ខន្ធ ២ មិនមែនទុក្ខទា សង្ខារក្ខន្ធ ជាទុក្ខទាមាន
 មិនមែនទុក្ខទាមាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទា ខន្ធ ២
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាមាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទា ក៏
 មាន ។ រូបក្ខន្ធ ព្រាសចាកទុក្ខទា ខន្ធ ២ ច្រកចេញទុក្ខទាមាន
 ព្រាសចាកទុក្ខទាមាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនឥប្បិរោលថា ជាទុក្ខទា
 គំរើជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទារឿយ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាតែមិន
 មែនទុក្ខទា ខន្ធ ៣ មិនឥប្បិរោលថា ជាទុក្ខទាគំរើជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខទាទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទា តែមិនមែនទុក្ខទាមាន
 មិនឥប្បិរោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទា តែមិនមែនទុក្ខទាមាន
 មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាទុក្ខទា គំរើជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាមាន

ខន្ធកែង បញ្ហាប្រឆាំង

សិយា ឧបាសានិយោ ថេវ លោ ច ឧបាសានំ សិយា
 ន វត្តត្វោ ឧបាសានញោវ ឧបាសានិយោ ចាតិបិ
 ឧបាសានិយោ ថេវ លោ ច ឧបាសានន្តិបិ ។ រូបក្ខត្វោ
 ន វត្តត្វោ ឧបាសានញោវ ឧបាសានសម្មយុត្តោ ចាតិបិ
 ឧបាសានសម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច ឧបាសានន្តិបិ
 តយោ ខន្ធន វត្តត្វោ ឧបាសានា ថេវ ឧបាសានស-
 ម្មយុត្តោ ចាតិ សិយា ឧបាសានសម្មយុត្តោ ថេវ លោ
 ច ឧបាសានា សិយា ន វត្តត្វោ ឧបាសានសម្មយុត្តោ
 ថេវ លោ ច ឧបាសានាតិ សម្មវត្តត្វោ សិយា
 ឧបាសានញោវ ឧបាសានសម្មយុត្តោ ច សិយា
 ឧបាសានសម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច ឧបាសានំ សិយា
 ន វត្តត្វោ ឧបាសានញោវ ឧបាសានសម្មយុត្តោតិបិ
 ឧបាសានសម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច ឧបាសានន្តិបិ ។
 រូបក្ខត្វោ ឧបាសានិប្បយុត្តឧបាសានិយោ ចត្តារោ
 ខន្ធន សិយា ឧបាសានិប្បយុត្តឧបាសានិយោ សិយា
 ឧបាសានិប្បយុត្តអនុបាសានិយោ សិយា ន វត្តត្វោ
 ឧបាសានិប្បយុត្តឧបាសានិយោតិបិ ឧបាសានិប្បយុត្ត-
 អនុបាសានិយោតិបិ ។

ខន្ធកែង បញ្ហាប្រឆាំង

ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខតាន តែមិនមែនទុក្ខតានក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុក្ខតាន ព្រោះជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខតានផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខតាន តែមិនមែនទុក្ខតានផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធមិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុក្ខតាន ព្រោះប្រកបដោយទុក្ខតានផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខតាន តែមិនមែនទុក្ខតានឡើយ ខន្ធតា មិនគប្បីពោលថា ជា
 ទុក្ខតាន ព្រោះប្រកបដោយទុក្ខតានទេ ប្រកបដោយទុក្ខតាន តែមិន
 មែនទុក្ខតានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយទុក្ខតាន តែមិន
 មែនទុក្ខតានក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធជាទុក្ខតាន ព្រោះប្រកបដោយទុក្ខតាន
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខតាន តែមិនមែនទុក្ខតានក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុក្ខតាន ព្រោះប្រកបដោយទុក្ខតានផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខ-
 តាន តែមិនមែនទុក្ខតានផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធគ្រាសចាកទុក្ខតាន តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខតាន ខន្ធគ្រាសចាកទុក្ខតាន តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខតានក៏មាន គ្រាសចាកទុក្ខតាន ព្រោះមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខតានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា គ្រាសចាកទុក្ខតានតែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខតានផង ថា គ្រាសចាកទុក្ខតាន ព្រោះមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខតានផងក៏មាន ។

(៧៥) ចត្តារោ ខន្ធោ នោ កិលេសោ សម្ពាទុ-
 ន្ធោ សិយា កិលេសោ សិយា នោ កិលេសោ ។
 រូបត្តន្ធោ សង្កិលេសិកោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា
 សង្កិលេសិកោ សិយា អសង្កិលេសិកា ។ រូបត្តន្ធោ
 អសង្កិលេដ្ឋោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា សង្កិលេដ្ឋា សិយា
 អសង្កិលេដ្ឋា ។ រូបត្តន្ធោ កិលេសវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ
 ខន្ធោ សិយា កិលេសសម្បយុត្តោ សិយា កិលេស-
 វិប្បយុត្តោ ។ រូបត្តន្ធោ ន វត្តន្ធោ កិលេសោ ទេវ
 សង្កិលេសិកោ ចាតិ សង្កិលេសិកោ ទេវ នោ ច
 កិលេសោ តិយា ខន្ធោ ន វត្តន្ធោ កិលេសោ ទេវ
 សង្កិលេសិកោ ចាតិ សិយា សង្កិលេសិកោ ទេវ នោ
 ច កិលេសោ សិយា ន វត្តន្ធោ សង្កិលេសិកោ ទេវ នោ
 ច កិលេសោតិ សម្ពាទុន្ធោ សិយា កិលេសោ ទេវ
 សង្កិលេសិកោ ច សិយា សង្កិលេសិកោ ទេវ នោ ច
 កិលេសោ សិយា ន វត្តន្ធោ កិលេសោ ទេវ សង្កិលេ-
 សិកោ ចាតិថិ សង្កិលេសិកោ ទេវ នោ ច កិលេ-
 សោតិថិ ។ រូបត្តន្ធោ ន វត្តន្ធោ កិលេសោ ទេវ សង្កិ-
 លេដ្ឋោ ចាតិថិ សង្កិលេដ្ឋោ ទេវ នោ ច កិលេសោតិថិ

(៧៥) ខន្ធោ បិសេវកំលេស សម្ពាទុន្ធោ ជាតិលេសកំមាន
 មិនមែនកិលេសកំមាន ។ រូបត្តន្ធោ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ខន្ធោ គួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន ។ រូបត្តន្ធោ
 មិនសៅហ្មងហើយ ខន្ធោ សៅហ្មងហើយកំមាន មិនសៅហ្មងហើយកំ
 មាន ។ រូបត្តន្ធោ ប្រាសចាកកិលេស ខន្ធោ ប្រកបដោយកិលេសកំមាន
 ប្រាសចាកកិលេសកំមាន ។ រូបត្តន្ធោ មិនតប្បិរោលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង ខន្ធោ មិនតប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅ-
 ហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងខេ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងកំមាន មិនតប្បិរោលថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងកំមាន សម្ពាទុន្ធោ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងកំមាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តី
 សៅហ្មងកំមាន មិនតប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេច-
 ក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងកំមាន ។ រូបត្តន្ធោ មិនតប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ-
 ហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ

ខ្សែវែង បញ្ចប់

តយោ ខន្ធ ធន វត្តញ្ចា តិលេសោ ថេវ សង្កិលីដ្ឋា
 ចាតិ សិយា សង្កិលីដ្ឋា ថេវ លោ ច តិលេសោ
 សិយា ធន វត្តញ្ចា សង្កិលីដ្ឋា ថេវ លោ ច តិ-
 លេសោតិ សង្ការក្ខន្ធា សិយា តិលេសោ ថេវ
 សង្កិលីដ្ឋា ច សិយា សង្កិលីដ្ឋា ថេវ លោ ច
 តិលេសោ សិយា ធន វត្តញ្ចា តិលេសោ ថេវ
 សង្កិលីដ្ឋា ចាតិបិ សង្កិលីដ្ឋា ថេវ លោ ច តិលេ-
 សោតិបិ ។ រូបក្ខន្ធា ធន វត្តញ្ចា តិលេសោ ថេវ
 តិលេសសសម្មយុត្តោ ចាតិបិ តិលេសសសម្មយុត្តោ
 ថេវ លោ ច តិលេសោតិបិ តយោ ខន្ធ ធន វត្តញ្ចា
 តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្មយុត្តោ ចាតិ សិយា
 តិលេសសសម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច តិលេសោ សិយា
 ធន វត្តញ្ចា តិលេសសសម្មយុត្តោ ថេវ លោ ច តិលេ-
 សោតិ សង្ការក្ខន្ធា សិយា តិលេសោ ថេវ តិ-
 លេសសសម្មយុត្តោ ច សិយា តិលេសសសម្មយុត្តោ
 ថេវ លោ ច តិលេសោ សិយា ធន វត្តញ្ចា

ខ្សែវែង បញ្ចប់

ខន្ធ ព មិនប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយទេ
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិរោលថា
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន សង្ការក្ខន្ធ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 សៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង
 ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនប្បិរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ ខន្ធ ព មិនប្បិរោលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងទេ ប្រកបដោយសេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិរោលថា ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សង្ការក្ខន្ធ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយ
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិរោលថា

តិលេសោ វេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ហតិបិ វេ-
 លេសសសម្បយុត្តោ វេវ នោ ម តិលេសោតិបិ ។
 រូបត្ថុវេទ្ធោ តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកោ ចត្តារោ
 ខន្ធោ សិយា តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកោ សិយា
 តិលេសវិប្បយុត្តសសង្កិលេសិកោ សិយា ន វត្តញ្ញា
 តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកាតិបិ តិលេសវិប្ប-
 យុត្តសសង្កិលេសិកាតិបិ ។

[៧៦] រូបត្ថុវេទ្ធោ ន ទស្សនេន បហានត្វោ
 ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា ទស្សនេន បហានត្វា សិយា
 ន ទស្សនេន បហានត្វា ។ រូបត្ថុវេទ្ធោ ន ភាវនាយ
 បហានត្វោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា ភាវនាយ បហានត្វា
 សិយា ន ភាវនាយ បហានត្វា ។ រូបត្ថុវេទ្ធោ ន
 ទស្សនេន បហានត្វោហេតុកោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា
 ទស្សនេន បហានត្វោហេតុកោ សិយា ន ទស្សនេន
 បហានត្វោហេតុកោ ។ រូបត្ថុវេទ្ធោ ន ភាវនាយ បហាន-
 ត្វោហេតុកោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា ភាវនាយ បហានត្វោ-
 ហេតុកោ សិយា ន ភាវនាយ បហានត្វោហេតុកោ ។

ជានេសចក្កិសេវហ្មន្ត ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសេវហ្មន្តផង ថា ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសេវហ្មន្ត តែមិនមែនសេចក្តីសេវហ្មន្ត ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 ប្រាសចាកសេចក្តីសេវហ្មន្ត តែគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន្ត ខន្ធ ៤ ប្រាស
 ចាកសេចក្តីសេវហ្មន្ត តែគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន្តក៏មាន ប្រាសចាកសេច-
 ក្តីសេវហ្មន្ត ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន្តក៏មាន មិនត្រូវហោលថា
 ប្រាសចាកសេចក្តីសេវហ្មន្ត តែគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន្តផង ថា ប្រាស
 ចាកសេចក្តីសេវហ្មន្ត ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសេវហ្មន្តផងក៏មាន ។

[៧៦] រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ខន្ធ ៤ គួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះ
 ដោយការវិនា ខន្ធ ៤ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយការវិនា
 ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ខន្ធ ៤ មាន
 ហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏
 មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា ខន្ធ ៤ មានហេតុ
 គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។

រឿងក្នុង បញ្ហាប្រឡង

រូបគូរឆ្មោ អវិគត្តោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សវិគត្តោ
 សិយា អវិគត្តោ ។ រូបគូរឆ្មោ អវិចារោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា សវិចារោ សិយា អវិចារោ ។ រូបគូរឆ្មោ អប្បវិគ-
 តោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សប្បវិគតោ សិយា អប្ប-
 វិគតោ ។ រូបគូរឆ្មោ ធម៌វិសហគតោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា វិសហគតោ សិយា ធម៌វិសហគតោ ។ ទ្វិ
 ខន្ធ ធម៌ សុខសហគតោ ឆយោ ខន្ធ សិយា សុខស-
 ហគតោ សិយា ធម៌ សុខសហគតោ ។ ទ្វិ ខន្ធ ធម៌
 ឧបេត្តាសហគតោ ឆយោ ខន្ធ សិយា ឧបេត្តាស-
 ហគតោ សិយា ធម៌ ឧបេត្តាសហគតោ ។ រូបគូរឆ្មោ
 កាមាវចរោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា កាមាវចរោ សិយា
 ធម៌ កាមាវចរោ ។ រូបគូរឆ្មោ ធម៌ រូចាវចរោ ចត្តារោ
 ខន្ធ សិយា រូចាវចរោ សិយា ធម៌ រូចាវចរោ ។ រូបគូរ-
 ឆ្មោ ធម៌ អរូចាវចរោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា អរូចាវចរោ
 សិយា ធម៌ អរូចាវចរោ ។ រូបគូរឆ្មោ បរិយាយឆ្មោ
 ចត្តារោ ខន្ធ សិយា បរិយាយឆ្មោ សិយា អបរិយា-
 យឆ្មោ ។ រូបគូរឆ្មោ អនិយ្យានិកោ ចត្តារោ ខន្ធ

រឿងក្នុង បញ្ហាប្រឡង

រូបគូរ មិនមានវិក្កុៈ ខន្ធ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិក្កុៈក៏មាន មិន
 មានវិក្កុៈ ក៏មាន ។ រូបគូរ មិនមានវិចារៈ ខន្ធ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈ ក៏មាន ។ រូបគូរ មិនមានបីតិ
 ខន្ធ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។ រូបគូរ
 មិនកើតព្រមដោយបីតិ ខន្ធ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រម
 ដោយបីតិក៏មាន ។ ខន្ធ ២ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ ខន្ធ ៣ កើតព្រម
 ដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។ ខន្ធ ២ មិនកើតព្រម
 ដោយទរេត្តា ខន្ធ ៣ កើតព្រមដោយទរេត្តាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយ
 ទរេត្តាក៏មាន ។ រូបគូរ ជាតាមាវចរ ខន្ធ ២ ជាតាមាវចរក៏មាន មិនមែន
 តាមាវចរក៏មាន ។ រូបគូរ មិនមែនរូចាវចរ ខន្ធ ២ ជារូចាវចរក៏មាន មិន
 មែនរូចាវចរក៏មាន ។ រូបគូរ មិនមែនអរូចាវចរ ខន្ធ ២ ជាអរូចាវចរក៏
 មាន មិនមែនអរូចាវចរក៏មាន ។ រូបគូរ ជាបរិយាយៈ ខន្ធ ២ ជាបរិ-
 យាយៈក៏មាន ជាអបរិយាយៈក៏មាន ។ រូបគូរ ជាអនិយ្យានិកៈ ខន្ធ ២

ព្រះបរមរាជវាំង

សិយា វិញ្ញាណីកា សិយា អវិញ្ញាណីកា ។ រូប-
 ត្ថា អវិញ្ញាណីកា វិញ្ញាណីកា ។ សិយា វិញ្ញាណីកា
 សិយា អវិញ្ញាណីកា ។ រូបត្ថា សុខត្ថា វិញ្ញាណីកា
 ។ សិយា សុខត្ថា សិយា អនុត្តរ ។ រូបត្ថា
 អរណា វិញ្ញាណីកា ។ សិយា អរណា សិយា
 អរណា ។

បញ្ចប្បត្តិ ។

ខន្ធវិញ្ញាណីកា សម្មាសម្ពុទ្ធ ។

ព្រះបរមរាជវាំង

ជាវិញ្ញាណីកា ជាអវិញ្ញាណីកា ។ រូបត្ថា ជាអវិញ្ញាណីកា
 ។ វិញ្ញាណីកា ជាអវិញ្ញាណីកា ។ រូបត្ថា ជាសុខត្ថា
 ។ សុខត្ថា ជាអនុត្តរ ។ វិញ្ញាណីកា មានសក្តិ
 ។ ប្រកបដោយសក្តិ មានសក្តិ ។

បញ្ចប្បត្តិ ។

ខន្ធវិញ្ញាណីកា ។

អាយតនវិកង្គ

(៧៧) ឆ្វាធសាយតនំ ចក្ខុយតនំ រូបាយតនំ
 សោតាយតនំ សន្ទាយតនំ ឃាតាយតនំ កល្យាយតនំ
 ជីវ្ហាយតនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ ដោដ្ឋន្ទាយតនំ
 មហាយតនំ ធម្មាយតនំ ។

(៧៨) ចក្កំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា វិបរិណាមធម្មំ
 រូបា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា សោតំ អ-
 និច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា វិបរិណាមធម្មំ សន្ទា អនិច្ចា ទុក្ខា
 អនត្តា វិបរិណាមធម្មា ឃាតំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា
 វិបរិណាមធម្មំ កល្យា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណា-
 មធម្មា ជីវ្ហា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា
 រសា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា កាយា
 អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា ដោដ្ឋន្ទា
 អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា មហា អនិច្ចា
 ទុក្ខា អនត្តា វិបរិណាមធម្មា ធម្មា អនិច្ចា ទុក្ខា
 អនត្តា វិបរិណាមធម្មា ។

អាយតនវិកង្គ

(៧៧) កាយតនៈ ១២ តី ចក្ខុយតនៈ រូបាយតនៈ សោតា-
 យតនៈ សន្ទាយតនៈ ឃាតាយតនៈ កល្យាយតនៈ ជីវ្ហាយតនៈ រសា-
 យតនៈ កាយាយតនៈ ដោដ្ឋន្ទាយតនៈ មហាយតនៈ ធម្មាយតនៈ ។

(៧៨) ភ្នែក មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានស-
 ភាពប្រែប្រួល រូប មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាព
 ប្រែប្រួល ត្រចៀក មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាព
 ប្រែប្រួល សំឡេង មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាព
 ប្រែប្រួល ច្រមុះ មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រ-
 ប្រួល ភ្នែក មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល
 អណ្តាត មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល
 រស មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល កាយ
 មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល សម្ផស្ស
 មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល មនោ មិន
 ទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល ធម៌ មិន
 ទៀង ជាទុក្ខ ជាបេសវសារសូន្យ មានសភាពប្រែប្រួល ។

(៧៧) ឆ្មាធសាយតនាធំ ចត្តាយតនធំ សោតាយតនធំ យោនាយតនធំ ជិក្ខុយតនធំ កាយាយតនធំ មនាយតនធំ រូបាយតនធំ សន្តាយតនធំ កន្តាយតនធំ រសាយតនធំ ដោជ្ជនាយតនធំ ចម្មាយតនធំ ។

(១០០) ឥត្ត កតតម៌ ចត្តាយតនធំ ។ យំ ចត្តុចត្តុំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុត្តោ តាមោបសោ វង្សំ វុត្តតិ ចត្តាយតនធំ ។ ឥត្ត កតតម៌ សោតាយតនធំ យោនាយតនធំ ជិក្ខុយតនធំ កាយាយតនធំ ។ យោ កាយោ ចត្តុំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុត្តោ តាមោបសោ វង្សំ វុត្តតិ កាយាយតនធំ ។ ឥត្ត កតតម៌ មនាយតនធំ ។ ឯកវិជេន មនាយតនធំ មស្សសម្បយុត្តំ ។ ធុវិជេន មនាយតនធំ អត្តិ សហេតុកំ អត្តិ អហេតុកំ ។ តិវិជេន មនាយតនធំ អត្តិ កុសលំ អត្តិ អកុសលំ អត្តិ អព្យាគតិ ។ បេ ។ ឯវិ ពហុវិជេន មនាយតនធំ វង្សំ វុត្តតិ មនាយតនធំ ។ ឥត្ត កតតម៌ រូបាយតនធំ ។ យំ រូបំ ចត្តុំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ វណ្ណិកា ។ បេ ។

(៧៧) កាយតនៈ ចង គី ចត្តាយតនៈ សោតាយតនៈ យោនាយតនៈ ជិក្ខុយតនៈ កាយាយតនៈ មនាយតនៈ រូបាយតនៈ សន្តាយតនៈ កន្តាយតនៈ រសាយតនៈ ដោជ្ជនាយតនៈ ចម្មាយតនៈ ។

(១០០) បណ្ណកាយតនៈចាំនិរោទៈ ចត្តាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ ចក្កណា គី ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកខំរេក៏បាន នេះហៅថា ចត្តាយតនៈ ។ បណ្ណកាយតនៈចាំនិរោទៈ សោតាយតនៈ យោនាយតនៈ ជិក្ខុយតនៈ កាយាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គី ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកខំរេក៏បាន នេះហៅថា កាយាយតនៈ ។ បណ្ណកាយតនៈចាំនិរោទៈ មនាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ មនាយតនៈ មានប្រការមួយ បានផលមនាយតនៈ ដែលប្រគល់ដោយវស្សៈ ។ មនាយតនៈ មានប្រការ ២ គី មនាយតនៈ ប្រត្តិការដ៏មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ មនាយតនៈ មានប្រការ ៣ គី មនាយតនៈ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាគិតក៏មាន ។ បេ ។ មនាយតនៈ មានច្រើនប្រការយ៉ាងនេះឯង ខេរហៅថា មនាយតនៈ ។ បណ្ណកាយតនៈចាំនិរោទៈ រូបាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គី ពណិប្បន្នំ អាស្រ័យមហាក្ខត ២ ។ បេ ។

រូបនាគុយេសា ឥន្ទ វុត្តតិ រូបនាយកនំ ។ តន្ត តតមំ
 សន្ទាយកនំ កន្ទាយកនំ រសាយកនំ ដោដ្ឋកាយក-
 នំ ។ បរិវាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋកាយនុយេសា ឥន្ទ
 វុត្តតិ ដោដ្ឋកាយកនំ ។ តន្ត តតមំ ធម្មាយកនំ ។
 វេទនាខន្ទោ សញ្ញាខន្ទោ សង្ការក្កន្ទោ យញ្ច រូបំ
 អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយកនបរិយាបន្នំ អសង្កតា
 ច នាគុ ។ តន្ត តតមោ វេទនាខន្ទោ ។ ឯក-
 វិទេន វេទនាខន្ទោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ
 តហុវិទេន វេទនាខន្ទោ អយំ វុត្តតិ វេទនាខន្ទោ ។
 តន្ត តតមោ សញ្ញាខន្ទោ ។ ឯកវិទេន សញ្ញាខន្ទោ
 ដស្សសម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ តហុវិទេន សញ្ញាខន្ទោ
 អយំ វុត្តតិ សញ្ញាខន្ទោ ។ តន្ត តតមោ សង្កា-
 រក្កន្ទោ ។ ឯកវិទេន សង្ការក្កន្ទោ ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ។ បេ ។ ឯវិ តហុវិទេន សង្ការក្កន្ទោ អយំ វុត្តតិ
 សង្ការក្កន្ទោ ។ តន្ត តតមំ រូបំ អនិទស្សនំ អប្ប-
 ដិយំ ធម្មាយកនបរិយាបន្នំ ។ ឥន្ទ វុត្តិយំ ។ បេ ។
 កតត្បិកាពេ អាហារពេ ឥន្ទ វុត្តតិ រូបំ អនិទស្សនំ

ហៅថា រូបនាគុក៏បាន នេះហៅថា ព្រាយគនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈ
 ទាំងនោះ សទ្ធាយគនៈ គន្ធាយគនៈ រសាយគនៈ ដោដ្ឋកាយគនៈ
 តើដូចម្តេច ។ បរិវាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដោដ្ឋកាយ ក៏បាន
 នេះហៅថា ដោដ្ឋកាយគនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈទាំងនោះ ធម្មាយ-
 គនៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ការក្កន្ធ ឬក៏
 រូបណា ជាអនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ ពប់បញ្ចលក្ខណ៍ធម្មាយគនៈ ជា
 អសង្កតនាគុ ។ បណ្តាខន្ធទាំងនោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយជស្សៈ ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធ មានប្រើប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។
 បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធ ប្រកបដោយជស្សៈ ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រើប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា សញ្ញាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ
 ទាំងនោះ សង្ការក្កន្ធ តើដូចម្តេច ។ សង្ការក្កន្ធ មានប្រការមួយ បាន
 ដល់សង្ការក្កន្ធ ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ សង្ការក្កន្ធ មានប្រើប្រការ
 យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា សង្ការក្កន្ធ ។ បណ្តាខន្ធទាំងនោះ រូបជា
 អនិទស្សនៈ ជាអប្បដិយៈ ពប់បញ្ចលក្ខណ៍ធម្មាយគនៈ តើដូចម្តេច ។
 ឥន្ទ វុត្តិយ ។ បេ ។ កតត្បិកាពេ នេះហៅថា រូបជាអនិទស្សនៈ

អភិធម្មវគ្គកថា

អប្បដិឃំ ធម្មាយតនមបរិយាបដំ ។ តត្ថ តតតមា អស-
ដ្ឋតា ជាតុ ។ កកត្តុយោ ទោសត្តុយោ មោហត្តុយោ
អយំ វុច្ឆតិ វសដ្ឋតា ជាតុ ។ វេទំ វុច្ឆតិ ធម្មាយតនំ ។

អភិធម្មវគ្គកថា ។

[១០០] ឆ្ងាទសាយតនាធម៌ ចក្ខុយតនំ វុច្ឆាយ-
តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ ។ ឆ្ងាទសដ្ឋ
អាយតនាធម៌ តតិ តតុសលា តតិ អតតុសលា តតិ
អព្យាគតា ។ បេ ។ តតិ សវណា តតិ អវណា ។

[១០២] ទសាយតនា អព្យាគតា ឆ្ងាយតនា
សិយា តតុសលា សិយា អតតុសលា សិយា អព្យា-
គតា ។ ទសាយតនា ន វត្តញ្ចា សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តតិបិ
អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តតិបិ មនាយតនំ
សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តំ ធម្មាយតនំ សិយា សុខាយ វេទនាយ ស-
ម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា
អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា ន វត្តញ្ចំ

អភិធម្មវគ្គកថា

ជាអប្បដិឃៈ ពប់បញ្ចាលក្នុងធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈខ្លះខ្លះនោះ
អសន្តិគធាតុ តើដូចម្តេច ។ ការអស់ពត៌ៈ ការអស់ខោសៈ ការអស់
មោហៈ នេះហៅថា អសន្តិគធាតុ ។ នេះហៅថា ធម្មាយតនៈ ។

ចប់ អភិធម្មវគ្គកថា ។

[១០១] អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុយតនៈ វុច្ឆាយតនៈ ។ បេ ។

មនាយតនៈ ធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈ ១២ អាយតនៈ ជា
កុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាគ្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ប្រកប
ដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

[១០២] អាយតនៈ ១០ ជាអព្យាគ្រឹត អាយតនៈ ២ ជាកុសល

ក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាគ្រឹតក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បី
ពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង
ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងឡើយ មនាយតនៈ ប្រកបដោយ
សុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខ-
វេទនាក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
ទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិមិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តន្តិមិ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តន្តិមិ ទសាយតនា នេវ វិចាកនវិចាកនម្មនម្មា
 ទ្វាយតនា សិយា វិចាកា សិយា វិចាកនម្មនម្មា
 សិយា នេវ វិចាកនវិចាកនម្មនម្មា ។ បញ្ញាយតនា
 ទុច្ចាទិដ្ឋចានាទិយា សន្តាយតនំ អនុចាទិដ្ឋចានាទិយំ
 ចត្តារាយតនា សិយា ទុច្ចាទិដ្ឋចានាទិយា សិយា
 អនុចាទិដ្ឋចានាទិយា សិយា អនុចាទិដ្ឋាទុច្ចាទានាទិយា
 ទ្វាយតនា សិយា ទុច្ចាទិដ្ឋចានាទិយា សិយា អនុចា-
 ទិដ្ឋចានាទិយា សិយា អនុចាទិដ្ឋាទុច្ចាទានាទិយា ។
 ទសាយតនា អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកា ទ្វាយតនា

ប្រកបដោយសុខវេទនាជនី ជា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាជនី ជា ប្រកប
 ដោយអនុក្ខមសុខវេទនាជនីក៏មាន អាយតនៈ ១០ មិនមែនជាវិបាកទាំង
 មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី អាយតនៈ ២ ជាវិបាកក៏មាន ជា
 ធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មាន
 វិបាកជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទាន សន្តា-
 យតនៈ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទាន អាយតនៈ ២ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចា-
 ទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុច្ចាទានក៏មាន អាយតនៈ ២ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទានក៏មាន មិនមាន
 កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ចាទានក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២

សិយា សុខ្ខិលិដ្ឋសុខ្ខិលេសិកា សិយា អសុខ្ខិលិដ្ឋ
 សុខ្ខិលេសិកា សិយា អសុខ្ខិលិដ្ឋាសុខ្ខិលេសិកា ។
 ឧសាយតនា អវិតត្តុអវិចារា មហាយតនំ សិយា
 សវិតត្តុសវិចារំ សិយា អវិតត្តុវិចារមត្តំ សិយា អវិត-
 ត្តុអវិចារំ ធម្មាយតនំ សិយា សវិតត្តុសវិចារំ សិយា
 អវិតត្តុវិចារមត្តំ សិយា អវិតត្តុអវិចារំ សិយា ឧ-
 វត្តញ្ចំ សវិតត្តុសវិចារញ្ចិបំ អវិតត្តុវិចារមត្តញ្ចិបំ អវិ-
 តត្តុវិចារញ្ចិបំ ។ ឧសាយតនា ឧ វត្តញ្ចា បិតិសហ-
 កតាតិបិ សុខសហកតាតិបិ ឧបេត្តាសហកតាតិបិ
 ឆ្ងាយតនា សិយា បិតិសហកតា សិយា សុខស-
 ហកតា សិយា ឧបេត្តាសហកតា សិយា ឧ វត្តញ្ចា
 បិតិសហកតាតិបិ សុខសហកតាតិបិ ឧបេត្តាសហ-
 កតាតិបិ ។ ឧសាយតនា លេវ ធស្សុទេធន ឧ ភាវនាយ
 បហានត្វា ឆ្ងាយតនា សិយា ធស្សុទេធន បហានត្វា
 សិយា ភាវនាយ បហានត្វា សិយា លេវ ធស្សុទេធន
 ឧ ភាវនាយ បហានត្វា ។ ឧសាយតនា លេវ ធស្សុ-
 ទេធន ឧ ភាវនាយ បហានត្វាហេតុកា ឆ្ងាយតនា

សៅហ្មង់ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង់ក៏មាន មិនសៅហ្មង់តែគួរដល់សេច-
 ក្តីសៅហ្មង់ក៏មាន មិនសៅហ្មង់ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង់ក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ មហាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងវិតក្កៈ ជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែ
 វិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មាន
 ត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈជាមួយនឹងវិចារៈផង ថា មិនមាន
 វិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផងក៏
 មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា
 កើតព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយទេវត្តាផងឡើយ អាយ-
 តនៈ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រម
 ដោយទេវត្តាក៏មាន មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើត
 ព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយទេវត្តាផងក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការិវា អាយតនៈ ២
 គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការិវាក៏មាន មិនគួរលះដោយ
 ទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការិវាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មាន
 ហេតុបិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការិវា អាយតនៈ ២

សិយា មត្តារម្មណា សិយា មត្តហេតុតា សិយា
 មត្តាធិបតីនោ សិយោ ន វត្តត្វា មត្តារម្មណាតិបិ
 មត្តហេតុតាតិបិ មត្តាធិបតីនោតិបិ ។ មញ្ជាយតនា
 សិយា ឧប្បន្នា សិយា ឧប្បនិទោ ន វត្តត្វា អនុប្ប-
 ន្នាតិ សម្មាយតនំ សិយោ ឧប្បន្នំ សិយា អនុប្បន្នំ ន
 វត្តត្វំ ឧប្បនិទំ មញ្ជាយតនា សិយា ឧប្បន្នា សិយា
 អនុប្បន្នា សិយោ ឧប្បនិទោ ធម្មាយតនំ សិយា ឧ-
 ប្បន្នំ សិយោ អនុប្បន្នំ សិយា ឧប្បនិ សិយា ន វត្តត្វំ
 ឧប្បន្ននិបិ អនុប្បន្ននិបិ ឧប្បនិទំ ។ ឯកានសាយត-
 នា សិយា អតីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បន្នា
 ធម្មាយតនំ សិយា អតីតំ សិយា អនាគតំ សិយា
 បច្ចុប្បន្នំ សិយោ ន វត្តត្វំ អតីតនិបិ អនាគតនិបិ
 បច្ចុប្បន្ននិបិ ។ ធនសាយតនា អនារម្មណា ម្ខាយតនា
 សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា
 សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយោ ន វត្តត្វា អតីតា-
 រម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ
 សិយា អដ្ឋង្កា សិយា តហិម្ហា សិយា អដ្ឋង្ក-
 តហិម្ហា ។ ធនសាយតនា អនារម្មណា ម្ខាយតនា

មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី
 មាន មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុ
 ផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ កើតហើយក៏
 មាន ប្រុងនឹងកើត តែមិនគប្បីពោលថា មិនទាន់កើតក៏មាន សព្វ-
 យតនៈ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើត តែមិនគប្បីពោលថា ប្រុងនឹង
 កើតក៏មាន អាយតនៈ ៥ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតក៏មាន ប្រុង
 នឹងកើតក៏មាន ធម្មាយតនៈ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតក៏មាន
 ប្រុងនឹងកើតក៏មាន មិនគប្បីពោលថា កើតហើយផង ថា មិនទាន់
 កើតផង ថា ប្រុងនឹងកើតផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ ជាអតីតក៏
 មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអតីតក៏មាន
 ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាអតីតផង ថា
 ជាអនាគតផង ថា ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមាន
 អារម្មណ៍ អាយតនៈ ២ មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
 អនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុង
 នឹងខាងក្រៅក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ អាយតនៈ ២

សិយោ អដ្ឋង្គត្តារម្មណា សិយោ ពហិទ្ធារម្មណា សិយោ
 អដ្ឋង្គត្តាហិទ្ធារម្មណា សិយោ ន វត្តត្វា អដ្ឋង្គត្តារម្មណា-
 តិច្ឆិ ពហិទ្ធារម្មណាតិច្ឆិ អដ្ឋង្គត្តាហិទ្ធារម្មណាតិច្ឆិ ។
 រូចាយននំ សនិទស្សនសម្មជិយំ នវយតនា អនិ-
 ទស្សនសម្មជិយា ឆ្ងាយតនា អនិទស្សនាម្មជិយា ។

[១០៣] ឯកាននសាយតនា ន ហេតុ ធម្មាយននំ
 សិយោ ហេតុ សិយោ ន ហេតុ ។ នសាយតនា
 អហេតុកា ឆ្ងាយតនា សិយោ សហេតុកា សិយោ
 អហេតុកា ។ នសាយតនា ហេតុវិប្បយុត្តា ឆ្ងាយតនា
 សិយោ ហេតុសម្បយុត្តា សិយោ ហេតុវិប្បយុត្តា ។
 នសាយតនា ន វត្តត្វា ហេតុ ចេវ សហេតុកា ចាតិច្ឆិ
 សហេតុកា ចេវ ន ត ហេតុតិច្ឆិ កនាយននំ ន វត្តត្វំ
 ហេតុ ចេវ សហេតុកត្តារាទិ សិយោ សហេតុកត្តារោវ
 ន ត ហេតុ សិយោ ន វត្តត្វំ សហេតុកត្តារោវ ន ត
 ហេតុតិ ធម្មាយននំ សិយោ ហេតុ ចេវ សហេតុកត្តារ
 សិយោ សហេតុកត្តារោវ ន ត ហេតុ សិយោ ន វត្តត្វំ

មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់
 ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានការម្នាក់ខាង
 ក្នុងផង ថា មានការម្នាក់ខាងក្រៅផង ថា មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ ប្រាយននៈ ប្រកបដោយការឃើញ ទាំង
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាយតនៈ ៧ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាយតនៈ ២ មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំង
 មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

[១០៣] អាយតនៈ ១១ មិនមែនហេតុ ធម្មាយននៈ ជាហេតុក៏
 មាន មិនមែនហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានហេតុ អាយតនៈ
 ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ ប្រាសចាកហេតុ អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាក
 ហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែន
 ហេតុផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

ហេតុ ថេវ សហេតុកត្តាភិមិ សហេតុកត្តា ធន ច
 ហេតុភិមិ ។ ធនាយតនា ធន វត្ថុត្ថា ហេតុ ថេវ ហេតុ-
 សម្មយុត្តា ចាភិមិ ហេតុសម្មយុត្តា ថេវ ធន ច ហេតុ-
 ភិមិ មនាយតនំ ធន វត្ថុត្ថំ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្មយុត្ត-
 ត្តាភិ សិយោ ហេតុសម្មយុត្តត្តោ ធន ច ហេតុ សិយា
 ធន វត្ថុត្ថំ ហេតុសម្មយុត្តត្តោ ធន ច ហេតុភិ ធម្មា-
 យតនំ សិយោ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្មយុត្តត្តា សិយា
 ហេតុសម្មយុត្តត្តោ ធន ច ហេតុ សិយា ធន វត្ថុត្ថំ
 ហេតុ ថេវ ហេតុសម្មយុត្តត្តាភិមិ ហេតុសម្មយុត្ត-
 ត្តោ ធន ច ហេតុភិមិ ។ ធនាយតនា ធន ហេតុ អហេ-
 តុកា មនាយតនំ សិយា ធន ហេតុ សហេតុកំ សិយា
 ធន ហេតុ អហេតុកំ ធម្មាយតនំ សិយា ធន ហេតុ ស-
 ហេតុកំ សិយា ធន ហេតុ អហេតុកំ សិយា ធន វត្ថុត្ថំ
 ធន ហេតុ សហេតុកត្តិមិ ធន ហេតុ អហេតុកត្តិមិ ។

[១០៤] ឃីតាធនាយតនា សម្មត្ថយា ធម្មា-
 យតនំ សិយា សម្មត្ថយំ សិយា អម្មត្ថយំ ។ ឃី-
 តាធនាយតនា សម្មត្ថា ធម្មាយតនំ សិយា សម្មត្ថំ
 សិយា អសម្មត្ថំ ។ ឃីតាធនាយតនា អនិទស្សនា

ជាហេតុ ព្រមទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាហេតុ ព្រមទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិន
 មែនហេតុផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុ ព្រម
 ទាំងប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មាយតនៈ
 ជាហេតុព្រមទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុព្រមទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមែនហេតុ
 ព្រមទាំងមិនមានហេតុ មនាយតនៈ មិនមែនហេតុតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ព្រមទាំងមិនមានហេតុក៏មាន ធម្មាយតនៈ មិន
 មែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ព្រម
 ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ ព្រមទាំងមិនមានហេតុផងក៏មាន ។

[១០៤] អាយតនៈ ១១ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ធម្មាយតនៈ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យក៏មាន មិនមានបច្ច័យក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១១ មានបច្ច័យភាគតែង ធម្មាយតនៈ មានបច្ច័យភាគតែងក៏មាន គឺ
 មានបច្ច័យភាគតែងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនប្រកបដោយការឃើញ

រូបាយតនំ សន្តិទស្សនំ ។ ទសាយតនា សម្បជ័យា
 ត្វាយតនា អម្បជ័យា ។ ទសាយតនា រូបា មនាយ-
 តនំ អរូបំ ធម្មាយតនំ សិយា រូបំ សិយា អរូបំ ។
 ទសាយតនា លោភិយា ត្វាយតនា សិយា លោភិ-
 យា សិយា លោកុត្តរា ។ តេនចិ វិញ្ញយ្យា តេ-
 នចិ ន វិញ្ញយ្យា ។

[១០៥] ឯកាទសាយតនា នោ អាសវំ ធម្មា-
 យតនំ សិយា អាសវេ សិយា នោ អាសវេ ។
 ទសាយតនា សាសវំ ត្វាយតនា សិយា សាសវំ
 សិយា អនាសវំ ។ ទសាយតនា អាសវវិប្បយុត្តា
 ត្វាយតនា សិយា អាសវសម្បយុត្តា សិយា អា-
 សវវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា ន វត្តញ្ចំ អាសវំ
 ចេវ សាសវំ ចាតិ សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ
 មនាយតនំ ន វត្តញ្ចំ អាសវេ ចេវ សាសវញ្ចាតិ
 សិយា សាសវញ្ចេវ នោ ច អាសវេ សិយា ន វត្តញ្ចំ
 សាសវញ្ចេវ នោ ច អាសវេតិ ធម្មាយតនំ សិយា
 អាសវេ ចេវ សាសវញ្ចុ សិយា សាសវញ្ចេវ នោ ច
 អាសវេ សិយា ន វត្តញ្ចំ អាសវេ ចេវ សាសវញ្ចាតិ

រូបាយតនៈ ប្រកបដោយការឃើញ ។ អាយតនៈ ១០ ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ អាយតនៈ ២ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ អាយតនៈ ១០
 មានរូប មនាយតនៈ មិនមានរូប ធម្មាយតនៈ មានរូបក៏មាន ឥតរូបក៏
 មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាលោភិយ អាយតនៈ ២ ជាលោភិយក៏មាន
 ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មិនគប្បី
 ដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។

[១០៥] អាយតនៈ ១១ មិនមែនអាសវៈ ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈ
 ក៏មាន មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអា-
 សវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកអាសវៈ អាយតនៈ ២ ប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បី
 ពិពាលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ មនាយតនៈ មិនគប្បីពិពាលថា
 ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពិពាលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈ
 ក៏មាន មិនគប្បីពិពាលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង

អតំធម្មបិដក វិភង្គ

សាសវៈញ្ចវ លោ ច អាសវៈភិទិ ។ ធនាយតនា ធន
 វត្តត្ថា អាសវៈ លោ ច អាសវៈសម្មយុត្តា ចាទិមិ អាស-
 វៈសម្មយុត្តា លោ ច អាសវៈភិទិ មនាយតនំ ធន
 វត្តត្ថំ អាសវៈ លោ ច អាសវៈសម្មយុត្តាញ្ចាទិ សិយា
 អាសវៈសម្មយុត្តញ្ចវ លោ ច អាសវៈ សិយា ធន
 វត្តត្ថំ អាសវៈសម្មយុត្តញ្ចវ លោ ច អាសវៈភិទិ ធម្មា-
 យតនំ សិយា អាសវៈ លោ ច អាសវៈសម្មយុត្តាញ្ច
 សិយា អាសវៈសម្មយុត្តាញ្ចវ លោ ច អាសវៈ សិយា
 ធន វត្តត្ថំ អាសវៈ លោ ច អាសវៈសម្មយុត្តាញ្ចាទិមិ អា-
 សវៈសម្មយុត្តញ្ចវ លោ ច អាសវៈភិទិ ។ ធនាយ-
 តនា អាសវៈវិប្បយុត្តសាសវៈ ឆ្វាយតនា សិយា អា-
 សវៈវិប្បយុត្តសាសវៈ សិយា អាសវៈវិប្បយុត្តមនាសវៈ
 សិយា ធន វត្តត្ថា អាសវៈវិប្បយុត្តសាសវៈភិទិ អាសវៈ-
 វិប្បយុត្តមនាសវៈភិទិ ។

[១០៦] ឯកាធនាយតនា លោ សញ្ញាជនិ ធម្មា-
 យតនំ សិយា សញ្ញាជនិ សិយា លោ សញ្ញាជនិ ។
 ធនាយតនា សញ្ញាជនិយា ឆ្វាយតនា សិយា ស-
 ញ្ញាជនិយា សិយា អាសញ្ញាជនិយា ។ ធនាយតនា

អតំធម្មបិដក វិភង្គ

ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ កាយ-
 តនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា
 ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយអាសវៈ
 តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិន
 មែនអាសវៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈ ក៏
 មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិន
 មែនអាសវៈផងក៏មាន ។ កាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ កាយតនៈ ៦ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 ផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈផងឡើយ ។

[១០៦] កាយតនៈ ១១ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ធម្មាយតនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ កាយតនៈ ១០ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ កាយតនៈ ៦ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ កាយតនៈ ១០

សញ្ញាជនិស្សយុត្តា ឬ យេននា សិយា សញ្ញាជនស-
 ឡយុត្តា សិយា សញ្ញាជនិស្សយុត្តា ។ នសាយតនា
 ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិ
 សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនា មនាយតនំ
 ន វត្តត្វំ សញ្ញាជនេត្តេ សញ្ញាជនិយត្តាតិ សិយា
 សញ្ញាជនិយត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិ ធម្មាយតនំ
 សិយា សញ្ញាជនេត្តេ សញ្ញាជនិយត្ត សិយា
 សញ្ញាជនិយត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន
 វត្តត្វំ សញ្ញាជនេត្តេ សញ្ញាជនិយត្តាតិថិ សញ្ញា-
 ជនិយត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិថិ ។ នសាយតនា
 ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនសឡយុត្តា
 ចាតិថិ សញ្ញាជនសឡយុត្តា ចេវ នោ ច សញ្ញា-
 ជនាតិថិ មនាយតនំ ន វត្តត្វំ សញ្ញាជនេត្តេ ស-
 ញ្ញាជនសឡយុត្តត្តាតិ សិយា សញ្ញាជនសឡយុត្ត-
 ត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន វត្តត្វំ សញ្ញាជ-
 នសឡយុត្តត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិ ធម្មាយតនំ
 សិយា សញ្ញាជនេត្តេ សញ្ញាជនសឡយុត្តត្តា សិយា
 សញ្ញាជនសឡយុត្តត្តេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ កាយវិការ ២ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈកំមាន
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈកំមាន ។ កាយវិការ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈឡើយ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈទេ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ កំមាន ធម្មាយតនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈកំមាន ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈកំមាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងកំមាន ។ កាយវិការ ១០
 មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ មនា-
 យតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញា-
 ជនៈទេ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ កំមាន
 មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 កំមាន ធម្មាយតនៈ ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
 កំមាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ កំមាន

ន វត្តត្បា សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តសុត្តន្តសុត្តន្ត
 សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្ត ទោ ច សុត្តន្តបិដក ។
 ទសាយតនា សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តបិដក ទ្វាយ
 តនា សិយា សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តបិដក ទ្វាយ
 សិយា សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តបិដក សិយា
 ន វត្តត្បា សុត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តបិដក សុ-
 :ត្តន្តបិដកសុត្តន្តសុត្តន្តបិដក ។

[១០៧] ឯកាទសាយតនា ទោ កត្តា ធម្មាយតនំ
 សិយា កត្តា សិយា ទោ កត្តា ។ ទសាយតនា
 កត្តនិយា ទ្វាយតនា សិយា កត្តនិយា សិយា
 អកត្តនិយា ។ ទសាយតនា កត្តវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា
 សិយា កត្តសម្បយុត្តា សិយា កត្តវិប្បយុត្តា ។
 ទសាយតនា ន វត្តត្បា កត្តា ទេវ កត្តនិយា តាតិ
 កត្តនិយា ទេវ ទោ ច កត្តា មនាយតនំ ន វត្តត្បា
 កត្តា ទេវ កត្តនិយត្តានិ សិយា កត្តនិយត្តានិ ទោ
 ច កត្តា សិយា ន វត្តត្បា កត្តនិយត្តានិ ទោ ច
 កត្តានិ ធម្មាយតនំ សិយា កត្តា ទេវ កត្តនិយត្តា
 សិយា កត្តនិយត្តានិ ទោ ច កត្តា សិយា ន វត្តត្បា

មិនគប្បីពោលថា ជាសុត្តន្តបិដក ទាំងប្រកបដោយសុត្តន្តបិដក ថា
 ប្រកបដោយសុត្តន្តបិដក តែមិនមែនជាសុត្តន្តបិដកផង ។ អា-
 យតនៈ ១០ ប្រាសចាកសុត្តន្តបិដក តែជាប្រយោជន៍ដល់សុត្តន្តបិដក
 អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកសុត្តន្តបិដក តែជាប្រយោជន៍ដល់សុត្តន្តបិដក
 ក៏មាន ប្រាសចាកសុត្តន្តបិដក ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សុត្តន្តបិដក
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកសុត្តន្តបិដក តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សុត្តន្តបិដក ថា ប្រាសចាកសុត្តន្តបិដក តែមិនមែនជាប្រយោជន៍
 ដល់សុត្តន្តបិដកផង ។

[១០៧] អាយតនៈ ១១ មិនមែនគន្លឹះ ធម្មាយតនៈ ជាគន្លឹះក៏មាន
 មិនមែនគន្លឹះក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ គន្លឹះគប្បីដោតក្រដា អាយតនៈ
 ២ គន្លឹះគប្បីដោតក្រដា មិនគប្បីដោតក្រដា ។ អាយតនៈ
 ១០ ប្រាសចាកគន្លឹះ អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយគន្លឹះក៏មាន ប្រាសចាក
 គន្លឹះក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះទាំងគន្លឹះគប្បី
 ដោតក្រដាឡើយ គន្លឹះគប្បីដោតក្រដា តែមិនមែនគន្លឹះ មនាយតនៈ
 មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រដាទេ គន្លឹះគប្បីដោត
 ក្រដា តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា គន្លឹះគប្បីដោតក្រដា
 តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រដា
 មាន គន្លឹះគប្បីដោតក្រដា តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

កន្លោះ ចេវ កន្លងយេត្តាតិមិ កន្លងយេត្តោវ លោ ច ក-
 ង្គោតិមិ ។ ទសាយតនា ធម៌ត្តញ្ញំ កន្លោះ ចេវ កន្លស-
 ម្បយុត្តា ចាតិមិ កន្លសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច កន្លាតិមិ
 មនាយតនំ ធម៌ត្តញ្ញំ កន្លោះ ចេវ កន្លសម្បយុត្តញ្ញាតិ
 សិយា កន្លសម្បយុត្តញ្ញោវ លោ ច កន្លោះ សិយា ធម៌
 ត្តញ្ញំ កន្លសម្បយុត្តញ្ញោវ លោ ច កន្លោះតិ ធម្មាយតនំ
 សិយា កន្លោះ ចេវ កន្លសម្បយុត្តញ្ញា សិយា កន្លស-
 ម្បយុត្តញ្ញោវ លោ ច កន្លោះ សិយា ធម៌ត្តញ្ញំ កន្លោះ
 ចេវ កន្លសម្បយុត្តញ្ញាតិមិ កន្លសម្បយុត្តញ្ញោវ លោ
 ច កន្លោះតិមិ ។ ទសាយតនា កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយា
 ទ្វាយតនា សិយា កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយា សិយា កន្ល-
 វិប្បយុត្តកន្លងិយា សិយា ធម៌ត្តញ្ញំ កន្លវិប្បយុត្តក-
 ន្លងិយាតិមិ កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយាតិមិ ។

[១០៧] ឯតកទសាយតនា លោ ឡិយា ។ បេ ។
 លោ យោតា ។ បេ ។ លោ ធម៌វណា ធម្មាយតនំ សិយា
 ធម៌វណំ សិយា លោ ធម៌វណំ ។ ទសាយតនា ធម៌វ-
 ណិយា ទ្វាយតនា សិយា ធម៌វណិយា សិយា អធម៌វ-
 ណិយា ។ ទសាយតនា ធម៌វណាវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា

ជាតន្ត្រៈ ទាំងតន្ត្រៈគប្បីដោយក្រងផង ថា តន្ត្រៈគប្បីដោយក្រង តែមិនមែន
 តន្ត្រៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាតន្ត្រៈ ទាំងប្រកប
 ដោយតន្ត្រៈផង ថា ប្រកបដោយតន្ត្រៈ តែមិនមែនតន្ត្រៈផងឡើយ មនា-
 យតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាតន្ត្រៈ ទាំងប្រកបដោយតន្ត្រៈទេ ប្រកប
 ដោយតន្ត្រៈ តែមិនមែនតន្ត្រៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយតន្ត្រៈ
 តែមិនមែនតន្ត្រៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាតន្ត្រៈ ទាំងប្រកបដោយតន្ត្រៈក៏មាន
 ប្រកបដោយតន្ត្រៈ តែមិនមែនតន្ត្រៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាតន្ត្រៈ
 ទាំងប្រកបដោយតន្ត្រៈផង ថា ប្រកបដោយតន្ត្រៈ តែមិនមែនតន្ត្រៈផង
 ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកតន្ត្រៈ តែតន្ត្រៈគប្បីដោយក្រង
 អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកតន្ត្រៈ តែតន្ត្រៈគប្បីដោយក្រងក៏មាន ប្រាស
 ចាកតន្ត្រៈ ទាំងតន្ត្រៈមិនគប្បីដោយក្រងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាស
 ចាកតន្ត្រៈ តែតន្ត្រៈគប្បីដោយក្រងផង ថា ប្រាសចាកតន្ត្រៈ ទាំងតន្ត្រៈមិន
 គប្បីដោយក្រងផងឡើយ ។

[១០៨] អាយតនៈ ១១ មិនមែនធម្មាយតនៈ ។ បេ ។ មិនមែន
 យោតៈ ។ បេ ។ មិនមែនវិវណៈ ធម្មាយតនៈ ជាវិវណៈក៏មាន
 មិ មែនវិវណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់វិវណៈ
 អាយតនៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់វិវណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់
 វិវណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកវិវណៈ អាយតនៈ ២

អភិធម្មបិដក ព្រះគ្រូ

សិយោ ធីវណសម្បយុត្តា សិយោ ធីវណសម្បយុត្តា ។
 ធម្មាយតនា ន វត្តត្វា ធីវណា ទេវ ធីវណិយា
 ចាតិ ធីវណិយា ទេវ ខោ ធម ធីវណា មនាយតន-
 ធំ ន វត្តត្វំ ធីវណាញោវ ធីវណិយញាតិ សិយា
 ធីវណិយញោវ ខោ ធម ធីវណំ សិយា ន វត្តត្វំ
 ធីវណិយញោវ ខោ ធម ធីវណានិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ធីវណញោវ ធីវណិយញា សិយា ធីវណិយញោវ
 ខោ ធម ធីវណំ សិយា ន វត្តត្វំ ធីវណញោវ ធីវ-
 ណិយញាតិមិ ធីវណិយញោវ ខោ ធម ធីវណានិមិ ។
 ធម្មាយតនា ន វត្តត្វា ធីវណា ទេវ ធីវណា-
 សម្បយុត្តា ចាតិមិ ធីវណសម្បយុត្តា ទេវ ខោ ធម
 ធីវណាតិមិ មនាយតនំ ន វត្តត្វំ ធីវណញោវ
 ធីវណសម្បយុត្តញាតិ សិយា ធីវណសម្បយុត្ត-
 ញោវ ខោ ធម ធីវណំ សិយា ន វត្តត្វំ ធីវណាស-
 ម្បយុត្តញោវ ខោ ធម ធីវណានិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ធីវណញោវ ធីវណសម្បយុត្តញា សិយា ធីវណា-
 សម្បយុត្តញោវ ខោ ធម ធីវណំ សិយា ន វត្តត្វំ

អភិធម្មបិដក ព្រះគ្រូ

ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចានិវរណៈក៏មាន ។ ពាយគនៈ
 ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាវិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈទេ
 ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តែមិនមែនវិវរណៈ មនាយគនៈ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាវិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈឡើយ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តែមិនមែនវិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តែមិនមែនវិវរណៈក៏មាន ធម្មាយគនៈ
 ជាវិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់
 វិវរណៈ តែមិនមែនវិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាវិវរណៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ តែមិន
 មែនជាវិវរណៈផងក៏មាន ។ ពាយគនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជា
 វិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយវិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយវិវរណៈ តែ
 មិនមែនវិវរណៈផងឡើយ មនាយគនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាវិវរ-
 ណៈ ទាំងប្រកបដោយវិវរណៈទេ ប្រកបដោយវិវរណៈ តែមិនមែន
 វិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយវិវរណៈ តែមិនមែន
 វិវរណៈក៏មាន ធម្មាយគនៈ ជាវិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយវិវរណៈក៏
 មាន ប្រកបដោយវិវរណៈ តែមិនមែនវិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

ដើរណាញេវ ដើរណាសម្បយុត្តត្តាតិបិ ដើរណាសម្បយុត្តត្តាញេវ នោ ច ដើរណាតិបិ ។ ទសាយតនា ដើរណាវិប្បយុត្តដើរណាយា ទ្វាយតនា សិយា, ដើរណាវិប្បយុត្តដើរណាយា សិយា ដើរណាវិប្បយុត្តអដើរណាយា សិយា ទ វត្តត្វា ដើរណាវិប្បយុត្តដើរណាយាតិបិ ដើរណាវិប្បយុត្តអដើរណាយាតិបិ ។

(១០៧) ឃីកាទសាយតនា នោ បរមាសា ធម្មាយតនំ សិយា បរមាសោ សិយា នោ បរមាសោ ។ ទសាយតនា បរមមដ្ឋា ទ្វាយតនា សិយា បរមមដ្ឋា សិយា អបរមមដ្ឋា ។ ទសាយតនា បរមាសាវិប្បយុត្តា មនាយតនំ សិយា បរមាសសម្បយុត្ត សិយា បរមាសវិប្បយុត្តំ ធម្មាយតនំ សិយា បរមាសសម្បយុត្តំ សិយា បរមាសវិប្បយុត្តំ សិយា ទ វត្តត្វំ បរមាសសម្បយុត្តតិបិ បរមាសវិប្បយុត្តតិបិ ។ ទសាយតនា ទ វត្តត្វា បរមាសា ចេវ បរមមដ្ឋា ចាតិ បរមមដ្ឋា ចេវ នោ ច បរមាសា មនាយតនំ ទ វត្តត្វំ បរមាសោ ចេវ បរមមដ្ឋត្តាតិ សិយា បរមមដ្ឋញេវ នោ ច បរមាសោ សិយា ទ វត្តត្វំ

ជាវិវរណៈ តាំងប្រកបដោយវិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយវិវរណៈ តែមិនមែនជាវិវរណៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកវិវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈ អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកវិវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកវិវរណៈ តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកវិវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈផង ថា ប្រាសចាកវិវរណៈ តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវរណៈផងក៏មាន ។

(១០៧) អាយតនៈ ១១ មិនមែនបរមាសៈទេ ធម្មាយតនៈ ជាបរមាសៈក៏មាន មិនមែនបរមាសៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ បរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុល អាយតនៈ ២ បរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុលក៏មាន បរមាសៈមិនស្តូបអវិជ្ជុលក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកបរមាសៈ មនាយតនៈ ប្រកបដោយបរមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរមាសៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រកបដោយបរមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយបរមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរមាសៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាបរមាសៈ តាំងបរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុលឡើយ បរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរមាសៈ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាបរមាសៈ តាំងបរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុល ទេ បរមាសៈស្តូបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

បរាមជ្ជត្សោ ខោ ច បរាមាសោតិ ធម្មាយតនំ សិយា
 បរាមាសោ តេវ បរាមជ្ជត្សោ សិយា បរាមជ្ជត្សោ ខោ
 ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តត្ថំ បរាមាសោ តេវ បរា-
 មជ្ជត្សាតិបិ បរាមជ្ជត្សោ ខោ ច បរាមាសោតិបិ ។
 ទសាយតនា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា ត្វាយតនា
 សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា សិយា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា សិយា ន វត្តត្ថា បរាមាសវិប្ប-
 យុត្តបរាមជ្ជាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជាតិបិ ។

[១១០] ទសាយតនា អនាមម្មណា មនាយតនំ
 សារម្មណំ ធម្មាយតនំ សិយា សារម្មណំ សិយា
 អនាមម្មណំ ។ មនាយតនំ ចិត្តំ ឃីតាទសាយតនា ខោ
 ចិត្តា ។ ឃីតាទសាយតនា អចេតសីតា ធម្មាយតនំ
 សិយា ចេតសីតំ សិយា អចេតសីតំ ។ ទសាយ-
 តនា ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្មាយតនំ សិយា ចិត្តសម្បយុត្តំ
 សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តំ មនាយតនំ ន វត្តត្ថំ ចិត្តេន
 សម្បយុត្តន្តិបិ ចិត្តេន វិប្បយុត្តន្តិបិ ។ ទសាយតនា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋា ធម្មាយតនំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋំ សិយា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋំ មនាយតនំ ន វត្តត្ថំ ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិបិ

បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិល តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាបរា-
 មាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលក៏មាន បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិល តែ
 មិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមា-
 សៈស្តាបអវិជ្ជិលផង ថា បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិល តែមិនមែនបរាមាសៈ
 ផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាប
 អវិជ្ជិល អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិល
 ក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តាបអវិជ្ជិលក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលផង ថា
 ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តាបអវិជ្ជិលផងក៏មាន ។

[១១០] អាយតនៈ ១០ មិនមានការម្មណ៍ មនាយតនៈ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងការម្មណ៍ ធម្មាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការម្មណ៍ក៏
 មាន មិនមានការម្មណ៍ក៏មាន ។ មនាយតនៈ ជាចិត្ត អាយតនៈ ១១
 មិនមែនចិត្ត ។ អាយតនៈ ១១ មិនមែនចេតសិក ធម្មាយតនៈ ជាចេតសិក
 ក៏មាន មិនមែនចេតសិកក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកចិត្ត ធម្ម-
 យតនៈ ប្រកបដោយចិត្តក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន មនាយតនៈ មិន
 គប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា ប្រាសចាកចិត្តផងរឿយ ។ អាយ-
 តនៈ ១០ បំរុងប្រឡំដោយចិត្ត ធម្មាយតនៈ ប្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មិន
 ប្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ប្រឡំដោយចិត្តផង

ចិត្តនិរតិសំសង្កម្ពិទ្ធិ ។ នាយតនា លោ ចិត្តសមុដ្ឋានា
 នាយតនា សិយា ចិត្តសមុដ្ឋានា សិយា លោ ចិត្តសមុ-
 ដ្ឋានា ។ ឯកានិសាយតនា លោ ចិត្តសហក្កុលោ ធម្មា-
 យតនំ សិយា ចិត្តសហក្កុ សិយា លោ ចិត្តសហក្កុ ។
 ឯកានិសាយតនា លោ ចិត្តានុបវរិត្តលោ ធម្មាយតនំ
 សិយា ចិត្តានុបវរិត្ត សិយា លោ ចិត្តានុបវរិត្ត ។ ឯកា-
 និសាយតនា លោ ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានា ធម្មាយតនំ
 សិយា ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានំ សិយា លោ ចិត្តសំសង្ក-
 ម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានំ ។ ឯកានិសាយតនា លោ ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុ-
 ដ្ឋានិសហក្កុលោ ធម្មាយតនំ សិយា ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋា-
 និសហក្កុ សិយា លោ ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានិសហក្កុ ។
 ឯកានិសាយតនា លោ ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត-
 លោ ធម្មាយតនំ សិយា ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត
 សិយា លោ ចិត្តសំសង្កម្ពិទ្ធិសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត ។ នាយតនា
 អន្តរត្តិកា នាយតនា ពាហិក ។ នាយតនា ឧបាទា
 នាយតនា ឧបាទា ធម្មាយតនំ សិយា ឧបាទា សិយា
 ឧបាទា ។ បញ្ចាយតនា ឧបាទិដ្ឋា សន្តាយតនំ អនុបា-
 ទិដ្ឋំ នាយតនា សិយា ឧបាទិដ្ឋា សិយា អនុបាទិដ្ឋា ។

ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។ អាយតនៈ ៦ មិនមែនគំនិតឡើយ
 ដោយចិត្ត អាយតនៈ ៦ គំនិតឡើយដោយចិត្តក៏មាន មិនមែនគំនិតឡើយ
 ដោយចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនមែនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ធម្មា-
 យតនៈ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនមែនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១១ មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្តក៏មាន មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនច្រឡំ
 មិនគំនិតឡើយដោយចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំគំនិតគំនិតឡើយដោយចិត្ត
 មាន មិនច្រឡំមិនគំនិតឡើយដោយចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិន
 ច្រឡំ មិនគំនិតឡើយ មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំគំនិត
 ឡើយ គំនិតកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនគំនិតឡើយ មិនកើត
 ជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនច្រឡំ មិនគំនិតឡើយ មិនប្រ-
 ព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំគំនិតគំនិតឡើយ គំនិតប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនគំនិតឡើយ មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។
 អាយតនៈ ៦ ជាខាងក្រុម អាយតនៈ ៦ ជាខាងក្រៅ ។ អាយតនៈ ៧
 ជាទុក្ខា អាយតនៈ ២ មិនមែនជាទុក្ខា ធម្មាយតនៈ ជាទុក្ខាពាក់មាន
 មិនមែនជាទុក្ខាពាក់មាន ។ អាយតនៈ ៥ ជាទុក្ខវិន្ត សក្កាយតនៈ ជា
 អនុបាទិដ្ឋំ អាយតនៈ ៦ ជាទុក្ខវិន្តក៏មាន ជាអនុបាទិដ្ឋំក៏មាន ។

[១០០] ឋិតានសាយតនា ធុតាននា ធុត្តា-
 យតនំ សិយា ឧបាទានំ សិយា ធុតាននា ។ ធុតា-
 យតនា ឧបាទានិយា ឆ្វាយតនា សិយា ឧបាទានិ-
 យា សិយា អធុតាននិយា ។ ធុតាយតនា ឧបា-
 ទានិវិប្បយុត្តា ឆ្វាយតនា សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តា
 សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។ ធុតាយតនា ន វត្តត្វា
 ឧបាទានា ទេវ ឧបាទានិយា ចាតិ ឧបាទានិយា
 ទេវ ទេវ ឧបាទានា មនាយតនំ ន វត្តត្វំ ឧបាទាន-
 ក្សេវ ឧបាទានិយត្តាតិ សិយា ឧបាទានិយក្សេវ ទេវ
 ឧបាទានំ សិយា ន វត្តត្វំ ឧបាទានិយក្សេវ ទេវ ឧ
 បាទាននិម្ពិ ធុតាយតនំ សិយា ឧបាទានក្សេវ ឧបា-
 ទានិយត្តា សិយា ឧបាទានិយក្សេវ ទេវ ឧបាទានំ
 សិយា ន វត្តត្វំ ឧបាទានក្សេវ ឧបាទានិយត្តាតិបិ
 ឧបាទានិយក្សេវ ទេវ ឧបាទាននិម្ពិ ។ ធុតាយ-
 តនា ន វត្តត្វា ឧបាទានា ទេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តា ទេវ ទេវ ឧបាទានា-
 តិបិ មនាយតនំ ន វត្តត្វំ ឧបាទានក្សេវ ឧបាទា-
 នសម្បយុត្តត្តាតិ សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តក្សេវ

[១១១] អាយតនៈ ១១ មិនមែនទុក្ខាន ធុតាយតនៈ ជាទុក្ខ-
 បានក៏មាន មិនមែនទុក្ខានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខាន អាយតនៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានក៏មាន មិនមែន
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកទុក្ខាន
 អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយទុក្ខានក៏មាន ប្រាសចាកទុក្ខានក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខានឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខាន មនា-
 យតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខ-
 ានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនជាទុក្ខាន ក៏មាន
 ធុតាយតនៈ ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានក៏មាន ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 ទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខាន តែមិនមែនជាទុក្ខានផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានទេ ប្រកបដោយទុក្ខាន

នោ ច ឧបាទានំ សិយា ន វត្តញ្ចំ ឧបាទាននសម្បយុត្តញ្ចវ នោ ច ឧបាទានន្តិ ធម្មាយតនំ សិយា ឧបាទាននញ្ចវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចវ នោ ច ឧបាទានំ សិយា ន វត្តញ្ចំ ឧបាទាននញ្ចវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចតិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចវ នោ ច ឧបាទានន្តិបិ ។ ទសាយតនា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា ទ្វាយតនា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយា សិយា ន វត្តញ្ចា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយាតិបិ ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយាតិបិ ។

[១១២] ឯត្តាទសាយតនា នោ តិលេសោ ធម្មាយតនំ សិយា តិលេសោ សិយា នោ តិលេសោ ។ ទសាយតនា សន្តិលេសិកា ទ្វាយតនា សិយា សន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលេសិកា ។ ទសាយតនា អសន្តិលិដ្ឋា ទ្វាយតនា សិយា សន្តិលិដ្ឋា សិយា អសន្តិលិដ្ឋា ។ ទសាយតនា តិលេសវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា សិយា តិលេសសម្បយុត្តា សិយា តិលេសវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា ន វត្តញ្ចា

តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាទុបាទាន ទាំងប្រកបដោយទុបាទានក៏មាន ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងប្រកបដោយទុបាទានផង ថា ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានផង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា ប្រាសចាកទុបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផងក៏មាន ។

[១១២] អាយតនៈ ១១ មិនមែនកិលេស ធម្មាយតនៈ ជា កិលេស ក៏មាន មិនមែនកិលេស ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនសៅហ្មង អាយតនៈ ២ សៅហ្មង ក៏មាន មិនសៅហ្មង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកកិលេស អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយកិលេស ក៏មាន ប្រាសចាកកិលេស ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា

អក្ខរក្រម ក្រដា

ក្រលសោ ថេវ សុត្តិលេសិកា ចាតិ សុត្តិលេសិកា
 ថេវ នោ ច ក្រលសោ មនាយតនំ ធម្មត្ថំ ក្រល-
 សោ ថេវ សុត្តិលេសិកញ្ញាតិ សិយា សុត្តិលេសិ-
 កញ្ញាវ នោ ច ក្រលសោ សិយា ធម្មត្ថំ សុត្តិលេ-
 សិកញ្ញាវ នោ ច ក្រលសោតិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ក្រលសោ ថេវ សុត្តិលេសិកញ្ញា សិយា សុត្តិលេ-
 សិកញ្ញាវ នោ ច ក្រលសោ សិយា ធម្មត្ថំ ក្រ-
 លសោ ថេវ សុត្តិលេសិកញ្ញាតិបិ សុត្តិលេសិកញ្ញាវ
 នោ ច ក្រលសោតិបិ ។ ធម្មាយតនា ធម្មត្ថំ
 ក្រលសោ ថេវ សុត្តិលិដ្ឋា ចាតិបិ សុត្តិលិដ្ឋា ថេវ
 នោ ច ក្រលសោតិបិ មនាយតនំ ធម្មត្ថំ ក្រលសោ
 ថេវ សុត្តិលិដ្ឋញ្ញាតិ សិយា សុត្តិលិដ្ឋញ្ញាវ នោ ច ក្រ-
 លសោ សិយា ធម្មត្ថំ សុត្តិលិដ្ឋញ្ញាវ នោ ច ក្រល-
 សោតិ ធម្មាយតនំ សិយា ក្រលសោ ថេវ សុត្តិលិ-
 ដ្ឋញ្ញា សិយា សុត្តិលិដ្ឋញ្ញាវ នោ ច ក្រលសោ សិយា
 ធម្មត្ថំ ក្រលសោ ថេវ សុត្តិសិដ្ឋញ្ញាតិបិ សុត្តិលិដ្ឋ-
 ញ្ញាវ នោ ច ក្រលសោតិបិ ។ ធម្មាយតនា ធម្មត្ថំ

អក្ខរក្រម ក្រដា

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង មនាយកនៈ មិនសប្បីរោល
 ថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសប្បីរោល
 ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 ធម្មាយកនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិន
 សប្បីរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង
 ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏
 មាន ។ ពាយកនៈ ១០ មិនសប្បីរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 សៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងទេ មនាយកនៈ មិនសប្បីរោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ
 ហ្មងហើយឡើយ សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនសប្បីរោលថា សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន ធម្មាយកនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសប្បីរោលថា
 ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិន
 មែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។ ពាយកនៈ ១០ មិនសប្បីរោលថា

តិលេសា ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តា ជាតិមិ តិលេស
 សសម្បយុត្តា ថេវ ខោ ច តិលេសាតិមិ មហាយតនំ
 ឧ វត្តង្គំ តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តាតា
 សិយា តិលេសសសម្បយុត្តោ ខោ ច តិលេសោ
 សិយា ឧ វត្តង្គំ តិលេសសសម្បយុត្តោ ខោ ច
 តិលេសោតិ ធម្មាយតនំ សិយា តិលេសោ ថេវ
 តិលេសសសម្បយុត្តា សិយា តិលេសសសម្បយុត្តោ
 ខោ ច តិលេសោ សិយា ឧ វត្តង្គំ តិលេសោ
 ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តាតិមិ តិលេសសសម្បយុ
 ត្តោ ខោ ច តិលេសោតិមិ ។ ធម្មាយតនា
 តិលេសវិប្បយុត្តសន្តិលេសិកា ម្នាយតនា សិយា
 តិលេសវិប្បយុត្តសន្តិលេសិកា សិយា តិលេស
 វិប្បយុត្តសន្តិលេសិកា សិយា ឧ វត្តង្គា តិលេស
 វិប្បយុត្តសន្តិលេសិកាតិមិ តិលេសវិប្បយុត្តសន្តិ
 លេសិកាតិមិ ។

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងទេ មហាយតនៈ
 មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ឡើយ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជា
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែន
 ជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែ
 មិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២ ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាស
 ចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គោ

[១១៧] ទសាយតនា ន ទស្សនេន បហាតត្វា
 ទ្វាយតនា សិយា ទស្សនេន បហាតត្វា សិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វា ។ ទសាយតនា ន កាវលាយ
 បហាតត្វា ទ្វាយតនា សិយា កាវលាយ បហាតត្វា
 សិយា ន កាវលាយ បហាតត្វា ។ ទសាយតនា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកា ទ្វាយតនា សិយា
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន
 បហាតត្វហេតុកា ។ ទសាយតនា ន កាវលាយ
 បហាតត្វហេតុកា ទ្វាយតនា សិយា កាវលាយ ប-
 ហាតត្វហេតុកា សិយា ន កាវលាយ បហាតត្វហេ-
 តុកា ។ ទសាយតនា អវិគត្តា ទ្វាយតនា សិយា
 ស្មវិគត្តា សិយា អវិគត្តា ។ ទសាយតនា អវិចារា
 ទ្វាយតនា សិយា ស្មវិចារា សិយា អវិចារា ។ ទសា-
 យតនា អប្បវិគតា ទ្វាយតនា សិយា សប្បវិគតា
 សិយា អប្បវិគតា ។ ទសាយតនា ន បីតិសហគតា
 ទ្វាយតនា សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិស-
 ហគតា ។ ទសាយតនា ន សុខសហគតា ទ្វាយតនា
 សិយា សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គោ

[១១៧] កាយភទៈ ១០ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ កាយភទៈ ២
 គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ កាយ-
 ភទៈ ១០ មិនគួរលះដោយកាវលា កាយភទៈ ២ គួរលះដោយកាវលាក៏មាន
 មិនគួរលះដោយកាវលា ក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០ មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ កាយភទៈ ២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មាន
 ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០ មានហេតុមិន
 គួរលះដោយកាវលា កាយភទៈ ២ មានហេតុគួរលះដោយកាវលាក៏មាន
 មានហេតុមិនគួរលះដោយកាវលាក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០ មិនមានវិគត្តៈ
 កាយភទៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិគត្តៈក៏មាន មិនមានវិគត្តៈក៏មាន ។
 កាយភទៈ ១០ មិនមានវិចារៈ កាយភទៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០ មិនមានបីតិ កាយភទៈ
 ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០
 មិនកើតព្រមដោយបីតិ កាយភទៈ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើត
 ព្រមដោយបីតិក៏មាន ។ កាយភទៈ ១០ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ កា-
 យភទៈ ២ កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។

អាយតនវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

នសាយតនា ន ឧបេក្ខាសហគតា ទ្វាយតនា សិយា
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។
 នសាយតនា កាមាវចរា ទ្វាយតនា សិយា កាមាវ-
 ចរា សិយា ន កាមាវចរា ។ នសាយតនា ន រូចា-
 វចរា ទ្វាយតនា សិយា រូចាវចរា សិយា ន រូចាវ-
 ចរា ។ នសាយតនា ន អរូចាវចរា ទ្វាយតនា សិយា
 អរូចាវចរា សិយា ន អរូចាវចរា ។ នសាយតនា
 បរិយាបដ្ឋា ទ្វាយតនា សិយា បរិយាបដ្ឋា សិយា
 អបរិយាបដ្ឋា ។ នសាយតនា អនិយ្យាធិកា ទ្វាយ-
 តនា សិយា និយ្យាធិកា សិយា អនិយ្យាធិកា ។
 នសាយតនា អនិយតា ទ្វាយតនា សិយា និយតា
 សិយា អនិយតា ។ នសាយតនា សឧត្តរា ទ្វាយត-
 នា សិយា សឧត្តរា សិយា អឧត្តរា ។ នសាយត-
 នា អរណា ទ្វាយតនា សិយា សរណា សិយា
 អរណា ។

បញ្ញាបុព្វកំ ។
 អាយតនវិភង្គ សមុត្តា ។

អាយតនវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

អាយតនៈ ១០ មិនកើតព្រមដោយទេវេក្ខា អាយតនៈ ២ កើតព្រមដោយ
 ទេវេក្ខាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយទេវេក្ខាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជា
 កាមាវចរា អាយតនៈ ២ ជាកាមាវចរក៏មាន មិនមែនកាមាវចរក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមែនរូបាវចរា អាយតនៈ ២ ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែន
 រូបាវចរក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមែនអរូបាវចរា អាយតនៈ ២ ជា
 អរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាបរិយាបដ្ឋា
 អាយតនៈ ២ ជាបរិយាបដ្ឋាក៏មាន ជាអបរិយាបដ្ឋាក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ មិនមែននិយ្យាធិកា អាយតនៈ ២ ជានិយ្យាធិកាក៏មាន មិនមែន
 និយ្យាធិកាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនទៀង អាយតនៈ ២ ទៀងក៏
 មាន មិនទៀងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧត្តរៈ
 អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧត្តរក៏មាន មិនមានឧត្តរក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមានសត្រូវ អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងសត្រូវ
 ក៏មាន មិនមានសត្រូវក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុព្វកំ ។
 ចប់ អាយតនវិភង្គ ។

ពាក្យវិក្កេ

[១១២] ឆ ធាតុយោ បឋវីធាតុ អាចោធាតុ
តេជោធាតុ វាយោធាតុ អាកាសធាតុ វិញ្ញាណធាតុ ។

[១១៥] តត្ថ កតមា បឋវីធាតុ ។ បឋវីធាតុទ្វិ-
យំ អត្ថំ អដ្ឋត្ថិតា អត្ថំ ពាហិក ។ តត្ថ កតមា
អដ្ឋត្ថិតា បឋវីធាតុ ។ យំ អដ្ឋត្ថំ បច្ឆត្ថំ កក្កុឡិ
ទិកតំ^(១) កក្កុឡត្ថំ កក្កុឡការោ អដ្ឋត្ថំ ឧបាទិទ្ធិ
សេយ្យម្ពំ កេសា លោមា ធា ធម្មា តោ មំសំ
ញា អដ្ឋិ អដ្ឋិមញ្ញំ វត្តំ ហធយំ យកំ កិលោមកំ
មិហកំ បច្ឆាសំ អន្តំ អន្តកុលំ ឧទរិយំ ករិសំ យំ
វា បទញ្ញម្យំ អត្ថំ អដ្ឋត្ថំ បច្ឆត្ថំ កក្កុឡិ ទិកតំ
កក្កុឡត្ថំ កក្កុឡការោ អដ្ឋត្ថំ ឧបាទិទ្ធិ អយំ វុច្ឆតិ
អដ្ឋត្ថិតា បឋវីធាតុ ។ តត្ថ កតមា ពាហិក
បឋវីធាតុ ។ យំ ពាហិកំ កក្កុឡិ ទិកតំ កក្កុឡត្ថំ
កក្កុឡការោ តហិទ្ធា អនុបាទិទ្ធិ សេយ្យម្ពំ អយោ
លោហំ តិច្ឆ សីសំ សដ្ឋុ បុត្តា បណំ វេឡុរិយោ
ស្មេត្តា សិលា បវាឡិ វជនំ ជាត្យមំ លោហិតត្ថេ^(២)

១ ឫ. ទតនំ ។ ២ ឧ លោហិតត្ថេ ។

ពាក្យវិក្កេ

[១១៤] ធាតុ ឆ តី បឋវីធាតុ អាចោធាតុ តេជោធាតុ
វាយោធាតុ អាកាសធាតុ វិញ្ញាណធាតុ ។

[១១៥] បណ្ណធាតុ ឆ ខោះ បឋវីធាតុ តើដូចម្តេច ។
បឋវីធាតុ មាន ២ តី បឋវីធាតុ ខាងក្នុងកំមាន ខាងក្រៅកំមាន ។
បណ្ណធាតុ ២ ខោះ បឋវីធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា
ជាខាងក្នុង អស្រ័យទ្ធុវុទ្ធី រឹង ខ្លះ មានអាការីដី មានសភាពរឹង
ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ សក់ ពេម ក្រចក
ធ្មេញ ស្បែក សាច់ សរសៃ ផ្កីង ខ្លូក្នុងផ្កីង តម្រង់បស្សៈ ចេះដូង
ថ្លើម វាវ ក្រវាះ ស្នូក ពោះវៀនធំ ពោះវៀនតូច អាហារថ្មី អាហារ
ចាស់ ឬក៏ ធម្មជាតដទៃណា ជាខាងក្នុង អស្រ័យទ្ធុវុទ្ធី រឹង ខ្លះ មាន
អាការីដី មានសភាពរឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
បាន នេះហៅថា បឋវីធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណធាតុ ២ ខោះ បឋវីធាតុ
ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា ជាខាងក្រៅ រឹង ខ្លះ មានព-
ការីដី មានសភាពរឹង ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យក
បានទេ គឺ ដៃក លោហៈ សំណាប៉ូហាំង សំណាតក់ ប្រាក់ កែវម្ពុត្តា
កែវមណី កែវខ្សែ ម្សិ ឬ កែវប្រពាឡ ប្រាក់ មាស កែវក្រហម

មសាវកល្លំ តិណំ កត្តំ សត្តុក កថលា ក្នុង
 ចាសាលោក បទូតោ យំ វា បទន្ទាម្បិ អត្តំ ពាហិរំ
 កត្តុឡំ ខរិកតំ កត្តុឡត្តំ កត្តុឡកាវោ ពហិត្វា
 អនុចាទិទ្ធិ អយំ វុច្ឆតិ ពាហិក បឋវីនាតុ ។ យា
 ច អជ្ឈត្តិកា បឋវីនាតុ យា ច ពាហិក បឋវីនាតុ
 តៈនកត្តុឡំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសន្និបិត្វា អយំ វុច្ឆតិ
 បឋវីនាតុ ។

[១១៦] តត្ត កតតមា អាចោនាតុ ។ អាចោ-
 នាតុទ្ធិយំ អត្តំ អជ្ឈត្តិកា អត្តំ ពាហិក ។ តត្ត
 កតតមា អជ្ឈត្តិកា អាចោនាតុ ។ យំ អជ្ឈត្តិ
 បទ្ធីត្តំ អាចោ អាចោកតំ ស្មេហោ ស្មេហាភតំ ពទ្ធីត្តំ
 រូបស្ស អជ្ឈត្តំ ឧចាទិទ្ធិ សេយ្យមីទំ បិត្តំ សេម្ហំ
 តុព្វោ លោហិតំ សេនោ មេនោ អស្ស វសា ខេ-
 លោ សីយានិកា លសិកា មុត្តំ យំ វា បទន្ទាម្បិ
 អត្តំ អជ្ឈត្តំ បទ្ធីត្តំ អាចោ អាចោកតំ ស្មេហោ
 ស្មេហាភតំ ពទ្ធីត្តំ រូបស្ស អជ្ឈត្តំ ឧចាទិទ្ធិ អយំ
 វុច្ឆតិ អជ្ឈត្តិកា អាចោនាតុ ។ តត្ត កតតមា ពា-
 ហិក អាចោនាតុ ។ យំ ពាហិរំ អាចោ អាចោកតំ

តៃពត្រុស ស្មៅ ឈើ ក្រុស អំបង ផែនដី ថ្ម ភ្នំ ឬក៏ ធម្មនាគុដវៃ
 ណា ជាខាងក្រៅ រឹង ខ៖ មានអាការរឹង មានសភាពរឹង ជាខាង
 ក្រៅ ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា បឋវីនាតុ
 ខាងក្រៅ ។ បឋវីនាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី បឋវីនាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី
 នេះហៅថា បឋវីនាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រញូនពាក្យនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៦] បណ្តាធាតុ ៦ នោះ អាចោនាតុ តើដូចម្តេច ។
 អាចោនាតុ មាន ២ គឺ អាចោនាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្តាធាតុ ៦ នោះ អាចោនាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួនខ្លួន ជាទឹក ដល់នូវភាពជាទឹក មានសភាព
 ស្អិត ដល់នូវភាពស្អិត មានសភាពជាទីជាប់នៅនៃរូប ជាខាងក្នុង
 ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ ប្រមាត់ ស្វេស្ម ខ្លុះ ឈាម
 ញើស ខ្លាញ់រាប់ ទឹកភ្នែក ខ្លាញ់រាវ ទឹកមាត់ ទឹកសំបុរ ទឹកអែល
 ទឹកម្រក ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួនខ្លួន ជាទឹក
 ដល់នូវភាពជាទឹក មានសភាពស្អិត ដល់នូវភាពស្អិត មានសភាពជាទី
 ជាប់នៅនៃរូប ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅ
 ថា អាចោនាតុខាងក្នុង ។ បណ្តាធាតុ ៦ នោះ អាចោនាតុខាងក្រៅ
 តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា ជាខាងក្រៅ ជាទឹក ដល់នូវភាពជាទឹក

ស្នេហោ ស្នេហាគតំ តទ្ធនត្តំ រូបស្ស តហិទ្ធា អនុ-
 ចានិទ្ធិំ សេយ្យម័ទំ មូលរសោ ខន្ធរសោ ឥចរសោ
 បត្តរសោ បុប្ផរសោ ជលរសោ ទិវំ ធិតិ សប្បិ
 ធរវិទិតំ តេលំ មទុ ដាលិតំ កុម្មានិ វា ឧទកានិ
 អន្តលិត្តានិ វា យំ វា បទញ្ញម្បិ អត្តិ ពាហិវំ អាចោ
 អាចោគតំ ស្នេហោ ស្នេហាគតំ តទ្ធនត្តំ រូបស្ស
 តហិទ្ធា អនុចានិទ្ធិំ អយំ វុត្តតិ ពាហិវា អាចោធាតុ ។
 យា ច អដ្ឋត្តិកា អាចោធាតុ យា ច ពាហិវា
 អាចោធាតុ តៈធិកដ្ឋិ អភិសញ្ញាហិត្តា អភិសន្និបិត្តា
 អយំ វុត្តតិ អាចោធាតុ ។

[១១៧] តត្ថ កតតមា តេជោធាតុ ។ តេជោ-

ធាតុទ្ធិយំ អត្តិ អដ្ឋត្តិកា អត្តិ ពាហិវា ។ តត្ថ
 កតតមា អដ្ឋត្តិកា តេជោធាតុ ។ យំ អដ្ឋត្តំ បច្ឆតិ
 តេជោ តេជោគតំ ឧស្មា ឧស្មាគតំ ឧស្សមំ ឧស្សមគតំ

មានសភាពស្អិត ដល់ខ្យល់ភាពស្អិត មានសភាពជាដំបាប់នៅខ្សែប្រៃ ជា
 ខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ រសគល់ រស
 ដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះ
 ដូរ ទឹកដោះថ្នាំ ទឹកដោះខាប់ ប្រេង ទឹកយំ ទឹកអំរៅ ទឹកដែលបិត
 នៅលើផែនដីក្តី ទឹកដែលបិតនៅឆ្នាំអាកាសក្តី ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា
 ជាខាងក្រៅ ជាទឹក ដល់ខ្យល់ភាពជាទឹក មានសភាពស្អិត ដល់ខ្យល់ភាព
 ស្អិត មានសភាពជាដំបាប់នៅខ្សែប្រៃ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិន
 ចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា អាចោធាតុខាងក្រៅ ។ អាចោ-
 ធាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី អាចោធាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
 អាចោធាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រែញធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៧] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ តេជោធាតុ តើដូចម្តេច ។

តេជោធាតុ មាន ២ គឺ តេជោធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ តេជោធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពក្តៅ ដល់ខ្យល់សភាពក្តៅ ជាបិ-
 ហាយ ដល់ខ្យល់ភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់ខ្យល់ភាពអប់កំដៅ

អដ្ឋង្គំ ឧបាទិដ្ឋំ សេយ្យដ៏ធំ យេន ច សន្តប្បតិ
 យេន ច វិវតិ យេន ច បរិទយ្ហតិ យេន ច អសិគ-
 ប័តទាយិកសាយិតំ សម្មា បរិណាមំ កច្ចតិ យំ វា
 បទញ្ញម្បិ អត្ថំ អដ្ឋង្គំ បច្ចុតំ តេជោ តេជោកតំ
 ឧស្មា ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ អដ្ឋង្គំ ឧបាទិដ្ឋំ
 អយំ វុត្តតិ អដ្ឋង្គតិកា តេជោនាតុ ។ តត្ថ កកមា
 ពាហិវា តេជោនាតុ ។ យំ ពាហិវំ តេជោ តេជោកតំ
 ឧស្មា ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ ពហិទ្ធា អនុបាទិដ្ឋំ
 សេយ្យដ៏ធំ កដ្ឋង្គិ សកលិកត្តិ តិណាត្តិ តោមយត្តិ
 ឌុសត្តិ សង្ការត្តិ វេទត្តិ អត្តិសន្តាថោ សុរិយសន្តា-
 ថោ កដ្ឋសន្តិចយសន្តាថោ តិណាសន្តិចយសន្តាថោ
 ធន្តាសន្តិចយសន្តាថោ កស្មាសន្តិចយសន្តាថោ^(១) យំ
 វា បទញ្ញម្បិ អត្ថំ ពាហិវំ តេជោ តេជោកតំ ឧស្មា
 ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ ពហិទ្ធា អនុបាទិដ្ឋំ អយំ
 វុត្តតិ ពាហិវា តេជោនាតុ ។ យា ច អដ្ឋង្គតិកា តេ-
 ជោនាតុ យា ច ពាហិវា តេជោនាតុ តទេតត្ថិ អភិ-
 សញ្ញហិទ្ធា អភិសន្តិចយសន្តាថោ អយំ វុត្តតិ តេជោនាតុ ។

១ ម. កណ្តាលនិចយសន្តាថោ ។

ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ ភ្លើងដែលឱ្យកាយក្តៅ
 សព្វ ១ ដែលឱ្យកាយគ្រាំគ្រា ១ ដែលឱ្យកាយក្តៅក្រហាយ ១ ដែលឱ្យ
 គេគេស៊ី ផឹក ទំពាលិទ្ធក្វក្សហើយ ដល់នូវការទ្រុឌទ្រោមល្មើសស ១
 ឬក៏ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពក្តៅ ដែលនូវ
 ភាពក្តៅ ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវ
 ភាពអប់កំដៅ ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅ
 ថា តេជោនាតុខាងក្នុង ។ បណ្តាពាក្យ ២ នោះ តេជោនាតុខាងក្រៅ
 តើដូចម្តេច ។ ធម្មនាគណា ជាខាងក្រៅ ជាភាពក្តៅ ដល់នូវភាពក្តៅ
 ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវភាពអប់
 កំដៅ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ ភ្លើង
 ទស ភ្លើងកំកាច់ ភ្លើងស្មៅ ភ្លើងភាគមៈតា ភ្លើងអង្គាម ភ្លើងសម្រាប
 ភ្លើងខ្លះ កំដៅភ្លើង កំដៅព្រះអាទិត្យ កំដៅតំទេស កំដៅតំទេស្មៅ
 កំដៅតំទេស្មៅ កំដៅតំទេស្មៅ ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្រៅ ជា
 សភាពក្តៅ ដល់នូវសភាពក្តៅ ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជា
 ធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវភាពអប់កំដៅ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិន
 ចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា តេជោនាតុខាងក្រៅ ។ តេជោ-
 នាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី តេជោនាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
 តេជោនាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រួញនាតុនោះ ភ្លើងវិញ្ញាណ ។

អភិធម្មបំណិក វិក្កោ

(១១៨) តត្ថ កតតមា វាយោធាតុ ។ វាយោធា-
តុទ្ធិយំ អត្ថំ អដ្ឋង្គិតា អត្ថំ ពាហិរា ។ តត្ថ កតតមា
អដ្ឋង្គិតា វាយោធាតុ ។ យំ អដ្ឋង្គំ បច្ឆង្គំ វាយោ
វាយោគតំ បដ្ឋិតង្គំ រូបស្ស អដ្ឋង្គំ ឧបាទិដ្ឋំ សេយ្យ-
បិដិ ទុទ្ធច្ពមា វតា អដោកមា វតា ក្សត្តិសយា
វតា កោដ្ឋសយា វតា អដ្ឋមថ្វានុសារិយោ វតា
សត្តកវតា ទុរកវតា ទុប្បល្លកវតា អស្សសោ
បស្សសោ យំ វ បនត្តាម្បិ អត្ថំ អដ្ឋង្គំ បច្ឆង្គំ
វាយោ វាយោគតំ បដ្ឋិតង្គំ រូបស្ស អដ្ឋង្គំ ឧបា-
ទិដ្ឋំ អយំ រុច្ឆង្គំ អដ្ឋង្គិតា វាយោធាតុ ។ តត្ថ
កតតមា ពាហិរា វាយោធាតុ ។ យំ ពាហិរំ វាយោ
វាយោគតំ បដ្ឋិតង្គំ រូបស្ស ពហិទ្វា អនុបាទិដ្ឋំ
សេយ្យបិដិ បរតិមា វតា បដ្ឋិមា វតា ទុត្តវា វតា

អភិធម្មបំណិក វិក្កោ

(១១៨) បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វាយោធាតុ តើដូចម្តេច ។
វាយោធាតុ មាន ២ គឺ វាយោធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វាយោធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា
ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់
មានភាពធ្វើរូបឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
បាន គឺ ខ្យល់បក់ពីក្រោមឡើងលើ ខ្យល់បក់ពីលើទៅក្រោម ខ្យល់
ដេកនៅខាងក្នុងផ្នែក (ខ្យល់ខាងក្រៅពោររៀន) ខ្យល់ដេកនៅក្នុងក្រពះ
(ខ្យល់ខាងក្នុងពោររៀន) ខ្យល់បក់ផ្សព្វផ្សាយសព្វអវយវៈតូចធំ ខ្យល់
ដូចជាសស្ត្រា^(១) ខ្យល់ដូចជាកាំបិតកោរ^(២) ខ្យល់អាចពន្លឺរូបធាតុ
ទ័យ ខ្យល់ដកដង្ហើមចូល ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា
ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់
មានភាពធ្វើរូប ឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
បាន នេះហៅថា វាយោធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វា-
យោធាតុខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា ជាខាងក្រៅ ជា
សភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់ មានភាពធ្វើរូបឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាង
ក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ ខ្យល់បក់មកអំពីខិត
ខាងកើត ខ្យល់បក់មកអំពីខិតខាងលិច ខ្យល់បក់មកអំពីខិតខាងជើង

១ ខ្យល់អាចប្រព្រឹត្តទៅ ដូចជាគោកទឹកដោយកន្ត្រៃ ។ ២ ខ្យល់អាចពន្លឺរូបធាតុទ័យ ដូចជាគោពន្លឺដោយកាំបិតកោរ ។

ឧត្តិណា វាតា សរដា វាតា អរដា វាតា សីតា វាតា
 ឧណ្ហា វាតា បរិណា វាតា អធិមត្តា វាតា កាណ្ឌា វាតា
 វេរ្យាវាតា បត្តាវាតា សុបណ្ណាវាតា តាលវណ្ណាវាតា
 វិទូបង្កាវាតា យំ វា បទញ្ញាម្យិ អន្តិ តាហិវ វាយោ
 វាយោកតំ បដិទត្តំ រូបស្ស តហិទ្ធា អនុចាទិដ្ឋំ អយំ
 វុទ្ធិតិ តាហិវ វាយោនាតុ ។ យា ច អដ្ឋង្គិកា
 វាយោនាតុ យា ច តាហិវ វាយោនាតុ តទេកដ្ឋំ
 អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសន្ធិបិត្វា អយំ វុទ្ធិតិ វាយោនាតុ ។

(១១៧) តត្ថ តត្ថមា អាកាសនាតុ ។ អា-
 កាសនាតុធូយំ អន្តិ អដ្ឋង្គិកា អន្តិ តាហិវ ។
 តត្ថ តត្ថមា អដ្ឋង្គិកា អាកាសនាតុ ។ យំ អដ្ឋង្គិ-
 បច្ចុតំ អាកាសោ អាកាសកតំ អយំ អុយកតំ
 វិវេក វិវេកតំ អសម្មដ្ឋំ មិសលោហិតេហិ អដ្ឋង្គិ

ខ្យល់បក់មកអំពីទិសខាងត្បូង ខ្យល់ប្រកបដោយចូលី ខ្យល់មិនមានចូលី
 ខ្យល់គ្រជាក់ ខ្យល់ក្តៅ ខ្យល់តិច ខ្យល់ខ្លាំង ខ្យល់ខ្លៅ^(១) ខ្យល់កំបុក
 ត្បូង ខ្យល់ដែលតាំងអំពីស្វាបសត្វ ខ្យល់ដែលតាំងខ្សែនំអំពីគ្រុឌ ខ្យល់
 ដែលតាំងខ្សែនំអំពីស្លឹកឆ្នោតជាដើម ខ្យល់ដែលតាំងខ្សែនំអំពីផ្ទៃ ឬក៏
 ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្រៅ ជាសភាពបក់ដាក់ ដល់ខ្សែភាពបក់ដាក់
 មានភាពធ្វើប្រឡងបីដំ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យក
 បានទេ នេះហៅថា វាយោនាតុខាងក្រៅ ។ វាយោនាតុណា ជាខាង
 ក្នុងក្តី វាយោនាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា វាយោនាតុ ព្រោះ
 ប្រមូលបំប្រួញនាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៧] បណ្ណនាតុ ៦ នោះ អាកាសនាតុ តើដូចម្តេច ។
 អាកាសនាតុ មាន ២ គឺ អាកាសនាតុខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្ណនាតុ ៦ នោះ អាកាសនាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិ
 ណា ជាខាងក្នុង ពស្រ័យខ្សែខ្លួន ជាសភាពខ្លះ ដល់ខ្សែភាពខ្លះ
 ជាធម្មជាតិខ្លះ ដល់ខ្សែភាពខ្លះ ជាសភាពខ្លះ ដល់ខ្សែភាព
 ខ្លះ ជាធម្មជាតិមិនប៉ះពាល់ ដោយសាច់និងឈាម ជាខាងក្នុង

១ ខ្យល់ដែលតាំងខ្សែនំក្នុងខ្លួននោះ ។ វែងយក្សៅ ។

អភិធម្មបិដក វិទ្យា

ឧបាទិដ្ឋិ សេយ្យដំនំ កណ្ណិច្ឆិដ្ឋំ ធាសច្ឆិដ្ឋំ អុទ្ធារិ
 យេន ច អសីតប័តទាយិភសាយិភំ អន្លោហានិ យត្ត
 ច អសីតប័តទាយិភសាយិភំ សន្តិដ្ឋតិ យេន ច អសិ-
 តប័តទាយិភសាយិភំ អនោកាភំ ជិត្តមតិ យំ វ ប-
 ទព្វាម្យំ អត្តិ អដ្ឋត្តំ បច្ឆត្តំ អកាសោ អកាសតតំ
 អយំ អយតតំ វិវេក វិវាតតំ អសម្មដ្ឋំ ម័សលោហិ-
 តេហិ អដ្ឋត្តំ ឧបាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ឆតិ អដ្ឋត្តិកា
 អកាសនាតុ ។ តត្ថ កតមា ពាហិរា អកាស-
 នាតុ ។ យំ ពាហិរិ អកាសោ អកាសតតំ អយំ
 អយតតំ វិវេក វិវាតតំ អសម្មដ្ឋំ ចត្តហិ មហាក្ខតេ-
 ហិ តហិត្វា អនុបាទិដ្ឋិ អយំ វុច្ឆតិ ពាហិរា អកា-
 សនាតុ ។ យា ច អដ្ឋត្តិកា អកាសនាតុ យា
 ច ពាហិរា អកាសនាតុ តនេកដ្ឋំ អភិសញ្ញាហិត្វា
 អភិសន្តិចិត្តា អយំ វុច្ឆតិ អកាសនាតុ ។

អភិធម្មបិដក វិទ្យា

ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ ទ្វេត្រចៀក ទ្វេប្រមុះ ទ្វារមាត់
 អកាសដែលទ្យលេបចូល ខ្ញុំវត្តដែលគេស៊ី ដឹក ទំពា លិទ្ធក្រូកហើយ
 ក្តី អកាសដែលឲ្យវត្ត ដែលគេស៊ី ដឹក ទំពា លិទ្ធក្រូកហើយក្តី អ-
 កាសដែលឲ្យវត្ត ដែលគេស៊ី ដឹក ទំពា លិទ្ធក្រូកហើយ ចេញមកតាម
 ចំណែកវាងក្រោមក្តី ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាវាងក្តី អាស្រ័យនូវខ្លួន
 ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ ជាធម្មជាតិទេ ដល់នូវភាពទំនេរ
 ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ មិនប៉ះពាល់ដោយសាច់និងឈាម
 ជាវាងក្តី ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅថា អកាស-
 នាតុវាងក្តី ។ បណ្តាវាងក្តី ២ នោះ អកាសនាតុវាងក្រៅ តើដូច
 ម្តេច ។ ឈរដាច់ណា ជាវាងក្រៅ ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ
 ជាធម្មជាតិទេ ដល់នូវភាពទំនេរ ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ
 មិនប៉ះពាល់ដោយហេតុតម្រេច ២ ជាវាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូល
 ទៅកាន់យកបាន នេះហៅថា អកាសនាតុវាងក្រៅ ។ អកាស-
 នាតុណា ជាវាងក្តី អកាសនាតុណា ជាវាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
 អកាសនាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រែវាងក្តីនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

(១២០) ឥត្ត កតមា វិញ្ញាណប្បទាន ។ ឥត្ត-

វិញ្ញាណប្បទាន សោតវិញ្ញាណប្បទាន យាមវិញ្ញាណប្បទាន
ដ៏ដ្ឋវិញ្ញាណប្បទាន កាយវិញ្ញាណប្បទាន មហេវិញ្ញាណ-
ប្បទាន អយំ វុត្តតិ វិញ្ញាណប្បទាន ។

ឥមា ធនប្បទាន ។

(១២១) អបរាមិ ធនប្បទាន សុខប្បទាន ទុក្ខ-

ប្បទាន សោមនស្សប្បទាន មោមនស្សប្បទាន ទេវត្តាប្បទាន
អវិជ្ជាប្បទាន ។ ឥត្ត កតមា សុខប្បទាន ។ យំ កាយិកំ
សាតំ កាយិកំ សុខំ កាយសម្មស្សដំ សាតំ សុខំ
វេទយិកំ កាយសម្មស្សដំ សាតា សុខា វេទនា
អយំ វុត្តតិ សុខប្បទាន ។ ឥត្ត កតមា ទុក្ខប្បទាន ។
យំ កាយិកំ អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្ម-
ស្សដំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិកំ កាយសម្មស្សដំ
អសាតា ទុក្ខា វេទនា អយំ វុត្តតិ ទុក្ខប្បទាន ។ ឥត្ត
កតមា សោមនស្សប្បទាន ។ យំ ចេតសិកំ សាតំ

(១២២) បណ្ណប្បទាន ខេនោ វិញ្ញាណប្បទាន តើដូចម្តេច ។

ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយចក្ខុ ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយគ្រចៀក
ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយច្រមុះ ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយសណ្តាត
ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយកាយ ធាតុគីការដីនិច្ចាសំ ដោយចិត្ត នេះ
ហៅថាវិញ្ញាណប្បទាន ។

នេះធាតុ ៦ ។

(១២៣) ធាតុ ៦ ដទៃទៀត គឺ សុខធាតុ ទុក្ខធាតុ សោមនស្ស-

ប្បទាន ទោមនស្សប្បទាន ទេវត្តាប្បទាន អវិជ្ជាប្បទាន ។ បណ្ណប្បទាន ខេនោ
សុខធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រូវពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការទទួលអារម្មណ៍ជាសុខ ជាទីតាប់
ចិត្ត ដែលកើតអំពីកាយសម្មស្ស សុខវេទនា ជាទីតាប់ចិត្ត ដែលកើត
អំពីកាយសម្មស្ស ណា នេះហៅថា សុខធាតុ ។ បណ្ណប្បទាន ខេនោ
ទុក្ខធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនត្រូវពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការទទួលអារម្មណ៍ជាទុក្ខ មិនជាទីតាប់
ចិត្ត ដែលកើតអំពីកាយសម្មស្ស ទុក្ខវេទនា មិនជាទីតាប់ចិត្ត ដែល
កើតអំពីកាយសម្មស្ស ណា នេះហៅថា ទុក្ខធាតុ ។ បណ្ណប្បទាន ខេនោ
សោមនស្សប្បទាន តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រូវពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត

ចេតសិតំ សុខំ ចេតោសម្មស្សដំ សាតំ សុខំ វេទ-
 យិតំ ចេតោសម្មស្សដំ សាតា សុខា វេទនា អយំ
 វុត្តតិ សោមនស្សនាគុ ។ តត្ថ កតតមា ទោមន-
 ស្សនាគុ ។ យំ ចេតសិតំ អសាតំ ចេតសិតំ ទុក្ខំ
 ចេតោសម្មស្សដំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ ចេតោ-
 សម្មស្សដំ អសាតា ទុក្ខា វេទនា អយំ វុត្តតិ
 ទោមនស្សនាគុ ។ តត្ថ កតតមា ឧបេក្ខានាគុ ។ យំ
 ចេតសិតំ លេសាតំ ធាសាតំ ចេតោសម្មស្សដំ អទុ-
 ក្ខមសុខំ វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សដំ អទុក្ខមសុខា
 វេទនា អយំ វុត្តតិ ឧបេក្ខានាគុ ។ តត្ថ កតតមា អវិ-
 ជ្ជានាគុ ។ យំ អក្ខណំ អនស្សដំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលន្តិ
 មោហោ អត្តសលម្ពលំ អយំ វុត្តតិ អវិជ្ជានាគុ ។

សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួលអារម្មណ៍ជាសុខ ជាវិគាប៌
 ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស សុខវេទនា ជាវិគាប៌ចិត្ត ដែល
 កើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា សោមនស្សនាគុ ។ បណ្តា
 នាគុ ៦ នោះ ចោមនស្សនាគុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនព្រួយពិសា
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួលអារម្មណ៍
 ជាទុក្ខ មិនជាវិគាប៌ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ទុក្ខវេទនា មិនជា
 វិគាប៌ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា ចោមនស្ស-
 នាគុ ។ បណ្តាពានុ ៦ នោះ ទេស្ខនាគុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិន
 ព្រួយពិសា មិនមែនជាមិនព្រួយពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួល
 អារម្មណ៍ មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស វេទនា
 មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
 ទេស្ខនាគុ ។ បណ្តាពានុ ៦ នោះ អវិជ្ជានាគុ តើដូចម្តេច ។ ការ
 មិនដឹង ការព្រមឃើញ ។ បេ ។ អវិជ្ជាដូចគន្ធិស គឺមោហា ជាពូស
 នៃអត្តសល ណា នេះហៅថា អវិជ្ជានាគុ ។

[១២២] អបរាមិ ៣ ពាក្យយោ កាមនាគុ ព្យា-
 ចាននាគុ វិហឹសាណាគុ ខេត្តម្មនាគុ អព្យាចាននាគុ
 អវិហឹសាណាគុ ។ តត្ថ កកមា កាមនាគុ ។ កា-
 មប្បដិសំយុត្តោ តត្តោ វិតត្តោ សន្តិច្ឆេ អប្បនា
 ព្យប្បនា ចេតសោ អភិធិរោបនា មិច្ឆាសន្តិច្ឆេ អ-
 យំ វុត្តតិ កាមនាគុ ។ ហេដ្ឋតោ អវិចិរយំ បរិយន្តំ
 កវិត្តា ឧបរិតោ បរិចិក្ខតវសវន្តំ ទេវេ អត្តោ កវិត្តា
 យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចន ឯត្ត បរិយាបន្នា ទទ្ធ-
 ចានុអាមេតនា រូបំ វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណំ
 អយំ វុត្តតិ កាមនាគុ ។ តត្ថ កកមា ព្យាចាននាគុ ។
 ព្យាចានប្បដិសំយុត្តោ តត្តោ វិតត្តោ ។ បេ ។ មិច្ឆា-
 សន្តិច្ឆេ អយំ វុត្តតិ ព្យាចាននាគុ ។ ទសសុ វា
 អាយាតវុត្តសុ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ
 បដិវេទនោ តោចោ បតោចោ សម្មតោចោ ទោ-
 សោ បទោសោ សម្មទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបត្តិ

[១២២] ពាក្យ ៦ ដទៃទៀត គឺ កាមនាគុ ព្យាបាទនាគុ វិហឹសា-
 នាគុ ខេត្តម្មនាគុ អព្យាបាទនាគុ អវិហឹសានាគុ ។ បណ្ណាចានុ ៦ ខោះ
 កាមនាគុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការត្រិះរិះផ្សេង ។ គម្រិះ ការ
 រំពឹង ការជញ្ជឹង ការលើកឡើងខ្លួនចិត្ត ដែលប្រកបដោយកាម គឺមិច្ឆា-
 សន្តិច្ឆេ ទេវេហៅថា កាមនាគុ ។ ខាងក្រោម តាំងអំពីអវិចារកដទៃ
 ផុត ខាងលើ តាំងអំពីបរិចិក្ខតវសវន្តំទៅតាមដំបូង ទទ្ធម្ម ពាក្យ អាយតនៈ
 រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ និងវិញ្ញាណ ណា មានក្នុងចន្លោះនេះ គ្រាប់
 ចុះក្នុងចន្លោះនេះ កប់ពាលក្នុងចន្លោះនេះ ទេវេហៅថា កាមនាគុ ។
 បណ្ណាចានុ ៦ ខោះ ព្យាបាទនាគុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការ
 ត្រិះរិះផ្សេង ។ ។ បេ ។ ដែលប្រកបដោយព្យាបាទ គឺមិច្ឆាសន្តិច្ឆេ ទេវេ
 ហៅថា ព្យាបាទនាគុ ។ មួយទៀត សេចក្តីត្រិះរិះ ការត្រិះរិះផ្សេង
 ការតានភ័ន្ត ការច្រំដំបូក ការរំពឹង ការរំពឹងខ្លាំង ការរំពឹងក្រៃលែង ការ
 ប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការប្រទូស្តក្រៃលែងនៃចិត្ត ការព្យាបាទនៃចិត្ត

មនោបទោសោ កោដោ កុដ្ឋោនា កុដ្ឋិតត្ថំ មោ-
 សោ ទូសនា ទូសិតត្ថំ, ព្យាបត្តិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាប-
 ជ្ជិតត្ថំ វិវេកោ បដិវិវេកោ ចណ្ឌិត្តំ អស្សារោ អ-
 ទត្តមទតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទនាតុ ។ តត្ថ
 កតមា វិហឹសាណាតុ ។ វិហឹសាបដិសំយុត្តោ តកោ
 វិតក្តោ ។ បេ ។ មិច្ឆាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ វិហឹសា-
 នាតុ ។ ឥនេកោច្ឆោ មាណិណា វា លេខុនា វា ធន្លោន
 វា សត្តន វា វជ្ជយា វា អញ្ញាតវា វា វេសត្ត
 វិហាមេតិ យា ឯវុចា ហេមេនា វិហេមេនា ហឹសនា វិ-
 ហឹសនា រោសនា វិរោសនា បរុមយាលោ អយំ វុច្ចតិ
 វិហឹសាណាតុ ។ តត្ថ កតមា ធម្មត្ថនាតុ ។ ធម្ម-
 ម្មប្បដិសំយុត្តោ តកោ វិតក្តោ ។ បេ ។ សម្មាសង្ក-
 ប្បោ អយំ វុច្ចតិ ធម្មត្ថនាតុ ។ សទ្ធវេចិ កុសលា
 ធម្មា ធម្មត្ថនាតុ ។ តត្ថ កតមា អស្សាបាទនាតុ ។
 អស្សាបាទប្បដិសំយុត្តោ តកោ វិតក្តោ ។ បេ ។
 សម្មាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ អស្សាបាទនាតុ ។

ការប្រែប្រួលក្នុងកិច្ច ការប្រែប្រួល អាការប្រែប្រួល ការតែងការប្រែប្រួល ការ
 ប្រែប្រួល អាការប្រែប្រួល ការតែងការប្រែប្រួល ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ
 ការតែងការព្យាបាទ ការពិពេធ ការពិពេធខ្លាំង កំណាច ការមិនពោល
 ពាក្យល្អ ការពិពេធបំណងក្រៃកមរ ក្នុងអាយាតវត្ថុ ១០ នេះហៅថា ព្យា-
 បាទនាតុ ។ បណ្តាពាក្យ ៦ នោះ វិហឹសាណាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
 គ្រិះរិះ ការគ្រិះរិះផ្សេង ។ ។ បេ ។ ដែលប្រកបដោយវិហឹសា គឺ
 មិច្ឆាសង្កប្បៈ នេះហៅថា វិហឹសាណាតុ ។ បុគ្គលត្ថកខ្លះ ក្នុងលោក
 នេះ បៀតបៀនចូលសត្វ ដោយដៃក្តី ដោយជុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយ
 សស្ត្រាភ្នំ ដោយខ្សែក្តី ឬដោយវត្ថុណាមួយក្តី ការធ្វើឲ្យលំបាក ការ
 ធ្វើឲ្យលំបាកខ្លាំង ការបៀតបៀន ការបៀតបៀនខ្លាំង ការទឹង ការ
 ទឹងខ្លាំង ការបៀតបៀនសត្វដទៃ នេះហៅថា វិហឹសាណាតុ ។ បណ្តា
 ពាក្យ ៦ នោះ ទេកម្មនាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគ្រិះរិះ ការគ្រិះរិះ
 ផ្សេង ។ ។ បេ ។ គម្រិះត្រូវ ដែលប្រកបដោយទេកម្មៈ គឺសម្មាសង្កប្បៈ
 នេះហៅថា ទេកម្មនាតុ ។ មួយទៀត កុសលធម៌ទាំងអស់ កិរិយា
 ថា ទេកម្មនាតុដែរ ។ បណ្តាពាក្យ ៦ នោះ អស្សាបាទនាតុ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីគ្រិះរិះ ការគ្រិះរិះផ្សេង ។ ។ បេ ។ ដែលប្រកប
 ដោយអស្សាបាទ គឺសម្មាសង្កប្បៈ នេះហៅថា អស្សាបាទនាតុ ។ ការ

យា សត្តេសុ មេត្តិ មេត្តាយោ មេត្តាយិតត្ថំ មេត្តា-
 ចេតោវិមុត្តិ អយំ វុទ្ធិតិ អុត្យាហាននាតុ ។ តតុ តតមា
 អវិហឹសាធាតុ ។ អវិហឹសាបដិសំយុត្តោ តក្កោ វិគ-
 ក្កោ សង្កប្បោ អប្បយា ត្យប្បយា ចេតសោ អភិធិ-
 រោបថា សម្មាសង្កប្បោ អយំ វុទ្ធិតិ អវិហឹសាធាតុ ។
 យា សត្តេសុ ករុណា ករុណាយោ ករុណាយិត-
 ត្ថំ ករុណាចេតោវិមុត្តិ អយំ វុទ្ធិតិ អវិហឹសាធាតុ ។

ឥមា ធន ធាតុយោ ។

(១២៣) ឥតិ ឥមាធិ តិណិ ធក្កាធិ តទេ-
 កង្កិ អភិសត្តាហិត្តា អភិសង្ខិបិត្តា អដ្ឋាវសធាតុ-
 យោ ហោត្ថិ ។

សុត្តន្តបិដក ។

(១២៤) អដ្ឋាវស ធាតុយោ ចតុធាតុ រូបធាតុ
 ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ សង្ខធាតុ សោតវិញ្ញា-
 ណធាតុ យានធាតុ តទ្ធិធាតុ យានវិញ្ញាណធាតុ
 ជីវិត្តធាតុ វសធាតុ ជីវិត្តវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ
 ដោដ្ឋឡធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ស្រឡាញ់ អាការប្រព្រឹត្តិស្រឡាញ់ ភាពនៃអាការប្រព្រឹត្តិស្រឡាញ់ គឺ
 មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ណា ក្នុងសត្វសត្វ នេះហៅថា អប្បបាទធាតុ ។
 បណ្តាធាតុ ៦ នោះ អវិហឹសាធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគ្រិះរិះ
 ការគ្រិះរិះផ្សេង ។ តម្រិះ ការរំពឹង ការជំពាក់ ការលើកឡើងខ្ពស់
 ដែលប្របកដោយអវិហឹសា គឺសម្មាសង្កប្បៈ នេះហៅថា អវិហឹសា-
 ធាតុ ។ ការអាណិត អាការប្រព្រឹត្តិអាណិត ភាពនៃអាការប្រព្រឹត្តិ
 អាណិត គឺករុណាចេតោវិមុត្តិ ណា ក្នុងសត្វទាំងឡាយ នេះហៅថា
 អវិហឹសាធាតុ ។

នេះធាតុ ៦ ។

(១២៥) តួកធាតុ ៦ បីដងនេះ រួមជាធាតុ ១៨ ព្រោះប្រមូល
 បំប្រួញធាតុទាំងនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ចប់ សុត្តន្តបិដក ។

(១២៤) ធាតុ ១៨ គឺ ចតុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ
 សោតធាតុ សង្ខធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យានធាតុ តទ្ធិធាតុ យាន-
 វិញ្ញាណធាតុ ជីវិត្តធាតុ វសធាតុ ជីវិត្តវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ដោ-
 ដ្ឋឡធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

[១២៥] ឥត្ត កតមា ចត្តុបាតុ ។ យំ ចត្តុ
 ចត្តុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសារោ ។ បេ ។
 សុត្តោ តាមោបេសោ អយំ វុច្ឆតិ ចត្តុបាតុ ។ ឥត្ត
 កតមា រូបបាតុ ។ យំ រូបំ ចត្តុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ វណ្ណនិកា ។ បេ ។ រូបបាតុបេសោ អយំ
 វុច្ឆតិ រូបបាតុ ។ ឥត្ត កតមា ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ ។
 ចត្តុញ្ញ បដិទ្ធិ រូបេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ
 ហនយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិជ្រៀយំ វិញ្ញា-
 ណំ វិញ្ញាណត្តរោ តដ្ឋា ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ អយំ
 វុច្ឆតិ ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ ។

[១២៦] ឥត្ត កតមា សោតបាតុ ។ យំ សោ-
 តំ ចត្តុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសារោ ។ បេ ។
 សុត្តោ តាមោបេសោ អយំ វុច្ឆតិ សោតបាតុ ។
 ឥត្ត កតមា សទ្ធិបាតុ ។ យោ សទ្ធា ចត្តុន្នំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សម្បដិយោ
 ។ បេ ។ សទ្ធិបាតុបេសោ អយំ វុច្ឆតិ សទ្ធិបាតុ ។

[១២៥] បណ្ណបាតុ ខដ នោះ ចត្តុបាតុ តើដូចម្តេច ។ ចត្តុ
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកវំទេរក៏
 បាន នេះហៅថា ចត្តុបាតុ ។ បណ្ណបាតុ ខដ នោះ រូបបាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ រូបណា គឺ សម្បវេនិទានី អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។
 ហៅថារូបបាតុក៏បាន នេះហៅថា រូបបាតុ ។ បណ្ណបាតុ ខដ នោះ
 ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគិត សេចក្តីផ្តន្ទា អាម្មណ៍
 សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ
 មនិជ្រៀយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណត្តុ ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធ
 នោះ កើតព្រោះអាស្រ័យខ្ញុំចត្តុផ្តន្ទ ខ្ញុំរូបទាំងឡាយផ្តន្ទ នេះហៅថា
 ចត្តុវិញ្ញាណបាតុ ។

[១២៦] បណ្ណបាតុ ខដ នោះ សោតបាតុ តើដូច
 ម្តេច ។ ក្របៀកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។
 ហៅថាស្រុកវំទេរក៏បាន នេះហៅថា សោតបាតុ ។ បណ្ណ
 បាតុ ខដ នោះ សទ្ធិបាតុ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា មិនប្រកប
 ដោយការយឺញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ៤ ។ បេ ។ ហៅថាសទ្ធិបាតុក៏បាន នេះហៅថា សទ្ធិបាតុ ។

តន្ត កតតមា យោគវិញ្ញាណជាតុ ។ យោគតា បដិច្ច
សន្ត ច ឧប្បជ្ជតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធរយំ បណ្ណាវិ
មនោ មនាយតនំ មនិទ្រ្តិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណត្ថនោ តន្តា
យោគវិញ្ញាណជាតុ អយំ វុច្ឆតិ យោគវិញ្ញា-
ណជាតុ ។

[១២៧] តន្ត កតតមា យោគជាតុ ។ យំ យា-
ជំ ធន្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។
សុត្តោ តាមោបេសោ អយំ វុច្ឆតិ យោគជាតុ ។ តន្ត
កតតមា កន្ធាតុ ។ យោ កន្ធា ចត្តំ មហាក្កតា-
នំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ។ បេ ។
កន្ធាតុបេសោ អយំ វុច្ឆតិ កន្ធាតុ ។ តន្ត កតតមា
យោគវិញ្ញាណជាតុ ។ យោគតា បដិច្ច កន្ត ច ឧប្ប-
ជ្ជតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធរយំ បណ្ណាវិ មនោ
មនាយតនំ មនិទ្រ្តិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណត្ថនោ តន្តា
យោគវិញ្ញាណជាតុ អយំ វុច្ឆតិ យោគវិញ្ញាណជាតុ ។

[១២៨] តន្ត កតតមា ជីវិតជាតុ ។ យា ជីវិត-
ចត្តំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសានោ ។ បេ ។

បណ្ណាជាតុ ខដ ខោ យោគវិញ្ញាណជាតុ តើដូចម្តេច ។ យោគតិក
សេចក្តីដឹងអាម្មណំ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិវិញ្ញាណ គឺ
មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្តិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណត្ថនៈ យោគវិញ្ញាណ-
ជាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យទូទ្រព្យកផង សូស្ត-
ខ្សែងទាំងឡាយផង នេះហៅថា យោគវិញ្ញាណជាតុ ។

[១២៧] បណ្ណាជាតុ ខដ ខោ យោគជាតុ តើដូចម្តេច ។
ប្រមុណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្កត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកខំនេរ
ក៏បាន នេះហៅថា យោគជាតុ ។ បណ្ណាជាតុ ខដ ខោ គន្ធាតុ តើ
ដូចម្តេច ។ ក្នុងណា មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការ
ចំពាល់ អាស្រ័យមហាក្កត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាគន្ធាតុក៏បាន នេះហៅ
ថា គន្ធាតុ ។ បណ្ណាជាតុ ខដ ខោ យោគវិញ្ញាណជាតុ តើដូចម្តេច ។
យោគតិក សេចក្តីដឹងអាម្មណំ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិ
វិញ្ញាណ គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្តិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណត្ថនៈ
យោគវិញ្ញាណជាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យទូទ្រព្យ
ផង ទូទ្រព្យទាំងឡាយផង នេះហៅថា យោគវិញ្ញាណជាតុ ។

[១២៨] បណ្ណាជាតុ ខដ ខោ ជីវិតជាតុ តើដូចម្តេច ។
អណ្ណតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្កត ៤ ។ បេ ។ ហៅថា

សុត្តន្ត កាមោបេសោ អយំ វុច្ចតិ ជីវិតានុ ។ តត្ថ
 កតមា រសនាតុ ។ យេវ រសោ ចតុដ្ឋំ មហាក្ខតានំ
 ឧទានាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ។ បេ ។ រស-
 នាតុបេសោ អយំ វុច្ចតិ រសនាតុ ។ តត្ថ កតមា
 ជីវិតិញ្ញាណនាតុ ។ ជីវិត្ណ បដិច្ច រសេ ច ឧប្បជ្ជតិ
 ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធនំ បណ្ណំ មនោ មនាយ-
 តនំ មនិទ្រ្តិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តត្ថា ជីវិត-
 ិញ្ញាណនាតុ អយំ វុច្ចតិ ជីវិតិញ្ញាណនាតុ ។

[១២៧] តត្ថ កតមា កាយនាតុ ។ យោ
 កាយោ ចតុដ្ឋំ មហាក្ខតានំ ឧទានាយ បេសោ
 ។ បេ ។ សុត្តន្ត កាមោបេសោ អយំ វុច្ចតិ កាយ-
 នាតុ ។ តត្ថ កតមា ដោដ្ឋត្វនាតុ ។ បបីវិនាតុ
 ។ បេ ។ ដោដ្ឋត្វនាតុបេសោ អយំ វុច្ចតិ ដោដ្ឋត្វ-
 នាតុ ។ តត្ថ កតមា កាយវិញ្ញាណនាតុ ។ កាយ-
 យត្ណ បដិច្ច ដោដ្ឋត្វេ ច ឧប្បជ្ជតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ
 ហធនំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្រ្តិយំ វិញ្ញា-
 ណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តត្ថា កាយវិញ្ញាណនាតុ អយំ
 វុច្ចតិ កាយវិញ្ញាណនាតុ ។

ស្រុកទំនេរកំបាន នេះហៅថា ជីវិតានុ ។ បណ្ណានុ ខង នោះ សេនាតុ
 តើដូចម្តេច ។ សេណា មិនប្រកបដោយការយើង តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាសេនាតុក៏បាន
 នេះហៅថា សេនាតុ ។ បណ្ណានុ ខង នោះ ជីវិតិញ្ញាណនាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងការម្តង សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ
 ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្តិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធ ជីវិតិញ្ញាណនាតុ ដ៏កើតអំពីខ្លួននោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវ
 អណ្តាតផង នូវសេចក្តីឡាយផង នេះហៅថា ជីវិតិញ្ញាណនាតុ ។

[១២៨] បណ្ណានុ ខង នោះ កាយនាតុ តើដូចម្តេច ។ កាយ
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរកំ
 បាន នេះហៅថា កាយនាតុ ។ បណ្ណានុ ខង នោះ ដោដ្ឋត្វនាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ បបីវិនាតុ ។ បេ ។ ហៅថាដោដ្ឋត្វនាតុក៏បាន នេះហៅថា
 ដោដ្ឋត្វនាតុ ។ បណ្ណានុ ខង នោះ កាយវិញ្ញាណនាតុ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងការម្តង សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លា
 ស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្តិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ កាយ-
 វិញ្ញាណនាតុ ដែលកើតអំពីខ្លួននោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវកាយផង នូវ
 ផស្សៈទាំងឡាយផង នេះហៅថា កាយវិញ្ញាណនាតុ ។

[១៣០] តត្ថ កតតមា មនោនាតុ ។ តត្ថវិញ្ញាណនាតុយា ឧប្បជ្ឈិត្វា ធិរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈិតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធរយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្រ្ទិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តត្ថា មនោនាតុ សោតវិញ្ញាណនាតុយា ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណនាតុយា ។ បេ ។ ជិហ្ហវិញ្ញាណនាតុយា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណនាតុយា ឧប្បជ្ឈិត្វា ធិរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈិតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធរយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្រ្ទិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តត្ថា មនោនាតុ សត្វធម្មេសុ វា បទ បវេមសមញ្ញហារោ អយំ វុត្តតិ មនោនាតុ ។ តត្ថ កតតមា ធម្មនាតុ ។ វេទនាខន្ធា សញ្ញាខន្ធា សម្ពាវក្ខន្ធា យញ្ញ រូបំ អនិទស្សនំ អរិយដិយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្ថំ អសន្តតា វ ព នាតុ ។ តត្ថ កតតមា វេទនាខន្ធា ។ ឯកវិធន វេទនាខន្ធា ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិធន វេទនាខន្ធា អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ អហេតុកោ ។ តិវិធន វេទនាខន្ធា អត្ថិ កុសលោ

[១៣០] បណ្ណនាតុ ១៤ ទោះ មនោនាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីតិច សេចក្តីដឹងការម្តង សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដូចស្អាត គឺមនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្ទិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោនាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធទោះ កើតឡើងក្នុងលំដាប់ខែចក្ខុវិញ្ញាណនាតុ ដែលកើតហើយលេចទៅវិញ សេចក្តីតិច សេចក្តីដឹងការម្តង សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដូចស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្ទិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោនាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធទោះ កើតឡើងក្នុងលំដាប់ ខែសោតវិញ្ញាណនាតុ ។ បេ ។ ខែយានវិញ្ញាណនាតុ ។ បេ ។ ខែជិហ្ហវិញ្ញាណនាតុ ។ បេ ។ ខែកាយវិញ្ញាណនាតុ ដែលកើតហើយលេចទៅវិញ មួយទៀត ការពិចារណាជាដំបូង ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ទោះហៅថា មនោនាតុ ។ បណ្ណនាតុ ១៤ ទោះ ធម្មនាតុ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធសញ្ញាខន្ធសម្ពាវក្ខន្ធនិវេប ណា មិនប្រកបដោយការឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ទាំងអសន្តតនាតុ (ទោះហៅថា ធម្មនាតុ) ។ បណ្ណខន្ធ ៤ ទោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយជស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាកុសលក៏មាន

អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អត្យកតោ ។ បេ ។ ឃិវំ តហ្ម-
 វិទេន វេទនាខន្ធោ អយំ វុច្ឆតិ វេទនាខន្ធោ ។ តត្ថ
 កតមោ សញ្ញាខន្ធោ ។ ឃិកវិទេន សញ្ញាខន្ធោ
 ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធុវិទេន សញ្ញាខន្ធោ អន្តិ
 សហេតុកោ អន្តិ អហេតុកោ ។ តិវិទេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អន្តិ កុសលោ អន្តិ អកុសលោ អន្តិ អត្យ-
 កតោ ។ បេ ។ ឃិវំ តហ្មវិទេន សញ្ញាខន្ធោ ។ អយំ
 វុច្ឆតិ សញ្ញាខន្ធោ ។ តត្ថ កតមោ សង្ខារក្ខន្ធោ ។
 ឃិកវិទេន សង្ខារក្ខន្ធោ ចិត្តសម្មយុត្តោ ។ ធុវិទេន
 សង្ខារក្ខន្ធោ អន្តិ ហេតុ អន្តិ ឈ ហេតុ ។ តិវិ-
 ទេន សង្ខារក្ខន្ធោ អន្តិ កុសលោ អន្តិ អកុស-
 លោ អន្តិ អត្យកតោ ។ បេ ។ ឃិវំ តហ្មវិទេន
 សង្ខារក្ខន្ធោ អយំ វុច្ឆតិ សង្ខារក្ខន្ធោ ។ តត្ថ
 កតមំ រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិឃំ ធម្មាយតនបរិយា-
 បន្នំ ។ ឥត្ថិទ្ធិយំ ។ បេ ។ កតទ្ធិកាពោ អាហារោ
 ឥនំ វុច្ឆតិ រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិឃំ ធម្មាយតន-
 បរិយាបន្នំ ។ តត្ថ កតមា អសង្កតា ធាតុ ។

ជាអកុសលកំមាន ជាអត្យក្រីក្រកំមាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ មាន
 ច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥
 នោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធប្រកបដោយវិស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុកំមាន មិនមានហេតុកំមាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអត្យក្រីក្រកំមាន
 ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា
 សញ្ញាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ នោះ សង្ខារក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការមួយ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ
 ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាហេតុកំមាន មិនមែនជាហេតុកំមាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជា
 អត្យក្រីក្រកំមាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង
 នេះហៅថា សង្ខារក្ខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ នោះ ប្រ មិនប្រកបដោយ
 ការយឺញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ តើ
 ដូចម្តេច ។ ឥត្ថិទ្ធិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិកាពហារ នេះហៅថា ប្រ
 មិនប្រកបដោយការយឺញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូល
 ក្នុងធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាធាតុទាំងនោះ អសង្កតធាតុ តើដូចម្តេច ។

ភក្ខុយោ ភោសក្ខុយោ មោហក្ខុយោ អយំ វុត្តនិ
 អសន្តនា ធាតុ ។ អយំ វុត្តនិ ធម្មធាតុ ។ ទត្ត
 កតមា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុយា
 ឧប្បជ្ជិត្វា វិទូនុសមទន្តក ឧប្បជ្ជិតិ មនោធាតុ មនោ-
 ធាតុយាបិ ឧប្បជ្ជិត្វា វិទូនុសមទន្តក ឧប្បជ្ជិតិ ចិត្ត
 មនោ មាទសំ ។ បេ ។ តត្វា មនោវិញ្ញាណធាតុ
 សោតវិញ្ញាណធាតុយា ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណធាតុ-
 យា ។ បេ ។ ជិន្ហវិញ្ញាណធាតុយា ។ បេ ។ កាយ-
 វិញ្ញាណធាតុយា ឧប្បជ្ជិត្វា វិទូនុសមទន្តក ឧប្បជ្ជិតិ
 មនោធាតុ មនោធាតុយាបិ ឧប្បជ្ជិត្វា វិទូនុសមទ-
 ន្តក ឧប្បជ្ជិតិ ចិត្ត មនោ មាទសំ ។ បេ ។ តត្វា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ មនោ បដិទុ ធម្មេ ច ឧប្បជ្ជិតិ
 ចិត្ត មនោ មាទសំ ហទយំ បណ្ណំ មនោ មនា-
 យននំ មនិច្ឆ័យំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខុយោ តត្វា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ អយំ វុត្តនិ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ការអស្ថិតៈ ការអស្ថិតាសៈ ការអស្ថិតាហៈ នេះហៅថា អសន្តិក-
 ធាតុ ។ នេះហៅថា ធម្មធាតុ ។ បណ្ណាធាតុទាំងនោះ មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុ កើដូចម្តេច ។ មនោធាតុ កើតឡើងក្នុងលំដាប់ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ-
 ធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ បន្ទាប់មក សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹង
 អារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពី
 ខន្ធនោះ ក៏កើតក្នុងលំដាប់ នៃមនោធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ
 មនោធាតុ កើតក្នុងលំដាប់ នៃសោតវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃយាន-
 វិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃជិន្ហវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ-
 ធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ បន្ទាប់មក សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹង
 អារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធ
 នោះ ក៏កើតក្នុងលំដាប់ នៃមនោធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ ។
 សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិ
 ដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិច្ឆ័យ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះពាស្រ័យនូវកង្កី-
 ចិត្តផង នូវធម៌ផង នេះហៅថា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

[១៣១] អដ្ឋារស ធាតុយោ តត្ថុធាតុ រូបធាតុ
 ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ សន្ទុធាតុ សោតវិ-
 ញ្ញាណធាតុ យានធាតុ គន្ធាតុ យានវិញ្ញាណធាតុ
 ជីវិតធាតុ រសធាតុ ជីវិតវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ
 ដោដ្ឋត្វធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ អដ្ឋារសធួ ធាតុធំ កតិ កុ-
 សលា កតិ អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ បេ ។
 កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[១៣២] សោឡស ធាតុយោ អព្យាកតា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា កុសលា សិយា អកុសលា
 សិយា អព្យាកតា ។ ទស ធាតុយោ ទ វត្ថុញ សុ-
 ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តាតិបិ បញ្ច ធាតុយោ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា កាយវិញ្ញាណធាតុ សិយា សុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តា មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា

[១៣១] ធាតុ ១៨ គឺ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ
 សោតធាតុ សន្ទុធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យានធាតុ គន្ធាតុ យាន-
 វិញ្ញាណធាតុ ជីវិតធាតុ រសធាតុ ជីវិតវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ដោដ្ឋ-
 ត្វធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។
 បណ្ណធាតុ ១៨ ទោះ ធាតុ ជាកុសលប្តីនាន ជាអកុសលប្តីនាន ជា
 អព្យាក្រឹតប្តីនាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប្តីនាន មិនមានសត្រូវ
 ប្តីនាន ។

[១៣២] ធាតុ ១៦ ជាអព្យាក្រឹត ធាតុ ២ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសល
 ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយ
 សុខវេទនាផង ថាប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថាប្រកបដោយអទុក្ខមសុខ-
 វេទនាផងឡើយ ធាតុ ៥ ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កាយវិញ្ញាណ-
 ធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន

សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 ធម្មនាគុ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា
 សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា សិយា
 អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា សិយា ធម្ម
 វត្តញ្ច សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តា តិច្ឆិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តា តិច្ឆិ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តា តិច្ឆិ ។ ធរស ធាតុយោ លេវ វិចាកា ធរ
 ចាកធម្មធម្មា បញ្ច ធាតុយោ វិចាកា មនោធាតុ
 សិយា វិចាកា សិយា លេវ វិចាកា ធរចាកធម្មធម្មា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា វិចាកា សិយា វិចាកា ធម្ម
 ធម្មា សិយា លេវ វិចាកា ធរចាកធម្មធម្មា ។ ធរស
 ធាតុយោ ឧបាទិទ្ធចាណិយា សន្តចាតុ អនុបាទិទ្ធចា
 ណិយា បញ្ច ធាតុយោ សិយា ឧបាទិទ្ធចាណិយា
 សិយា អនុបាទិទ្ធចាណិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 ឧបាទិទ្ធចាណិយា សិយា អនុបាទិទ្ធចាណិយា

ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនាភីមាន ធម្មនាគុ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ភីមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាភីមាន ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនា
 ភីមាន មិនតប្បវិទាលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនាផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី ធាតុ ៥ ជាវិបាក
 មនោធាតុជាវិបាកក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាក
 ជាប្រក្រតីក៏មាន ធាតុ ៦ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏
 មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។
 ធាតុ ១០ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានគណ្ណាជាដើមកាន់
 យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន សទ្ធាតុ ជាធម៌មិនមាន
 កម្មប្រកបដោយកិលេស មានគណ្ណាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រ
 យោជន៍ដល់ទុបាទាន ធាតុ ៥ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 គណ្ណាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ជា
 ធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានគណ្ណាជាដើមកាន់យកហើយ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ធាតុ ៦ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានគណ្ណាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាន ក៏មាន ជាធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 គណ្ណាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ក៏មាន

សិយា អនុចារិណ្ណានុចារិណ្ណា ។ សោធម្មស
 នាតុយោ អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកា ទ្វេ នាតុយោ
 សិយា សន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលិដ្ឋ-
 សន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលិដ្ឋាសន្តិលេសិកា ។
 បន្ទាស នាតុយោ អវិគត្តាវិចារា មនោនាតុ សវិ-
 តត្តសវិចារា មនោវិញ្ញាណនាតុ សិយា សវិគត្តស-
 វិចារា សិយា អវិគត្តាវិចារាមត្តា សិយា អវិគត្តាវិចារា
 ធម្មនាតុ សិយា សវិគត្តសវិចារា សិយា អវិគត្ត-
 វិចារាមត្តា សិយា អវិគត្តាវិចារា សិយា ន វត្តត្វា
 សវិគត្តសវិចារាតិបិ អវិគត្តាវិចារាមត្តាតិបិ អវិគត្តាវិ-
 ចារាតិបិ ។ ទស នាតុយោ ន វត្តត្វា បិតិសហគ-
 តាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ទុបេត្តាសហគតាតិបិ
 បញ្ច នាតុយោ ទុបេត្តាសហគតា កាយវិញ្ញាណ-
 នាតុ ន បិតិសហគតា សិយា សុខសហគតា ន
 ទុបេត្តាសហគតា សិយា ន វត្តត្វា សុខសហ-
 គតាតិ ទ្វេ នាតុយោ សិយា បិតិសហគតា សិយា

ជាធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយគិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន ក៏មាន ។ នាតុ ១៦ មិនសៅហ្មង
 ហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង នាតុ ២ សៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ នាតុ
 ១៥ មិនមានវិគក្កៈមិនមានវិចារៈ មនោនាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិគក្កៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ មនោវិញ្ញាណនាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិគក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគក្កៈមានគ្រឹម
 តែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ធម្មនាតុ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងវិគក្កៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគក្កៈ
 មានគ្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិគក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិចារៈផង ថា មិនមានវិគក្កៈមានគ្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិគក្កៈទាំង
 មិនមានវិចារៈផងក៏មាន ។ នាតុ ១០ មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយ
 បិក្ខផង ថា កើតព្រមដោយសុខផង ថា កើតព្រមដោយទេវតាផងទេ
 នាតុ ៥ កើតព្រមដោយទេវតា កាយវិញ្ញាណនាតុ មិនកើតព្រមដោយ
 បិក្ខ កើតព្រមដោយសុខៈ តែមិនកើតព្រមដោយទេវតាក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន នាតុ ២ កើតព្រមដោយបិក្ខក៏មាន

សុខសហគតា សិយា ទុបេត្តាសហគតា សិយា ឃ
 វត្តត្វា បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ទុបេត្តា-
 សហគតាតិបិ ។ សោឡស ធាតុយោ ទេវ ទស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតត្វា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្វា សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា សិយា ទេវ
 ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ សោឡស ធាតុ-
 យោ ទេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ទស្សនេន បហាតត្វាហេតុកា
 សិយា ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា សិយា ទេវ ទស្ស-
 នេន ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា ។ សោឡស
 ធាតុយោ ទេវ ទស្សនេន ធាតុយោ ទេវ ទស្សនេន ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា អបចយតាមិទោ សិយា អបចយតា-
 មិទោ សិយា ទេវ ទស្សនេន ធាតុយោ ទេវ ទស្សនេន ។
 សោឡស ធាតុយោ ទេវ សេត្តា ធាតុយោ ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សេត្តា សិយា អសេត្តា សិយា
 ទេវ សេត្តា ធាតុយោ ។ សោឡស ធាតុយោ បរិក្ខា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បរិក្ខា សិយា បហាតត្វា សិយា
 អប្បមាណា ។ ទស ធាតុយោ អប្បមាណា ធាតុយោ

កើតឡើងដោយសុខ ក៏មាន កើតព្រមដោយទុបេត្តាក៏មាន មិនត្រូវពោល
 ថា កើតឡើងដោយសុខផង ថា កើតព្រម
 ដោយទុបេត្តាផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរ
 លះដោយភាវនា ធាតុ ២ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន បើគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ ពេញលេញមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនា ធាតុ
 ២ ពេញលេញមិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានពេញលេញមិនគួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន ពេញលេញមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៦ បើដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើង ធាតុ ២ ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនមែនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំង
 មិនមែនជាមិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនជា
 របស់សេត្តបុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់អសេត្តបុគ្គល ធាតុ ២ ជារបស់
 សេត្តបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេត្តបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់សេត្ត-
 បុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់អសេត្តបុគ្គលក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មានសភាព
 តូចត្នា ធាតុ ២ មានសភាពតូចត្នាក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មាន
 សភាពប្រមាណបីបួនក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានការម្នា ធាតុ ៦

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បរិស្ថានម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បរិស្ថានម្មណា
 សិយា មហាក្កតារម្មណា សិយា អប្បមាណារម្មណា
 សិយា ធន វត្តញ្ចា បរិស្ថានម្មណាតិបិ មហាក្កតារម្មណាតិបិ
 អប្បមាណារម្មណាតិបិ ។ សោឡស ធាតុយោ មជ្ឈិមា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ហិជា សិយា មជ្ឈិមា សិយា
 បណីតា ។ សោឡស ធាតុយោ អនិយតា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា មិច្ឆត្តនិយតា សិយា សម្មត្តនិយតា
 សិយា អនិយតា ។ ធន ធាតុយោ អនារម្មណា
 ធន ធាតុយោ ធន វត្តញ្ចា មត្តារម្មណាតិបិ មត្តហេតុ-
 កាតិបិ មត្តានិបតិដោតិបិ ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 មត្តារម្មណា សិយា មត្តហេតុកា សិយា មត្តានិបតិ-
 ដោ សិយា ធន វត្តញ្ចា មត្តារម្មណាតិបិ មត្តហេតុកា-
 តិបិ មត្តានិបតិដោតិបិ ។ ធន ធាតុយោ សិយា
 ឧប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បាទិដោ ធន វត្តញ្ចា អធិប្បដ្ឋាតិ
 សទ្ធិធាតុ សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា អធិប្បដ្ឋា ធន
 វត្តញ្ចា ឧប្បាទិដោ ធន ធាតុយោ សិយា ឧប្បដ្ឋា សិ-
 យា អធិប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បាទិដោ ធន ធាតុ សិយា
 ឧប្បដ្ឋា សិយា អធិប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បាទិដោ សិយា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ពេលពេលពេលក្នុងអាយុ ពាក្យ ២ មានការម្នាក់ក្នុងចន្លោះក៏មាន មានការម្នាក់
 បំបែកស្របគ្នាពីមុន មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា មានការម្នាក់ក្នុងចន្លោះផង ថា មានការម្នាក់ដល់ខ្លួនសភាពផង
 ផង ថា មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ យ៉ាង
 កណ្តាល ពាក្យ ២ ពេកពេកក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងទុក្ខម
 ក៏មាន ។ ពាក្យ ១៦ ពេលសភាពមិនទៀង ធាតុ ២ មានសភាពខុសនឹង
 ទៀងក៏មាន ពេលសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏មាន ។
 ធាតុ ១០ បំបែកពេលពេល ធាតុ ៦ មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជា
 ការពេលពេល ថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ
 ធាតុ ២ ពេលពេលពេលក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជា
 អធិបតីក៏មាន បំបែកពេលពេល មានមគ្គជាការម្នាក់ផង ថា មានមគ្គជា
 ហេតុពេល ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០ កើតឡើងហើយ
 ក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថា មិនទាន់កើតឡើងហើយ
 ក៏មាន សព្វពាក្យ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិន
 គប្បីពោលថា ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ធាតុ ៦ កើតឡើងហើយក៏
 មាន បំបែកពេលកើតឡើងក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ធម្មធាតុ កើត
 ឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន

ន វត្តត្វា ឧប្បប្បន្តតិបិ អនុប្បប្បន្តតិបិ ឧប្បនិធិតិបិ ។
 សត្តុស ធាតុយោ សិយោ អតីតា សិយា អនាគតា
 សិយា បច្ចុប្បន្តា ធម្មធាតុ សិយា អតីតា សិយា
 អនាគតា សិយា បច្ចុប្បន្តា សិយា ន វត្តត្វា អតីតាតិបិ
 អនាគតាតិបិ បច្ចុប្បន្តាតិបិ ។ នស ធាតុយោ អនា-
 រម្មណា ធម្ម ធាតុយោ បច្ចុប្បន្តារម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា សិយា
 បច្ចុប្បន្តារម្មណា សិយា ន វត្តត្វា អតីតារម្មណាតិបិ
 អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្តារម្មណាតិបិ សិយា
 អដ្ឋត្តា សិយា តហិទ្ធា សិយា អដ្ឋត្តតហិទ្ធា ។
 នស ធាតុយោ អនារម្មណា ធម្ម ធាតុយោ សិយា
 អដ្ឋត្តារម្មណា សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋ-
 ត្តតហិទ្ធារម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អដ្ឋត្តារម្មណា
 សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណា
 សិយា ន វត្តត្វា អដ្ឋត្តារម្មណាតិបិ តហិទ្ធារម្មណា-
 តិបិ អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។ រូបធាតុ សនិទស្ស-
 នសប្បដិយា នវ ធាតុយោ អនិទស្សនសប្បដិយា
 អដ្ឋ ធាតុយោ អនិទស្សនាប្បដិយា ។

មិនប្បិរោលថា កើតឡើងហើយផង ថា មិនខានកើតឡើងផង ថា
 ប្រសិនបើកើតឡើងផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏
 មាន ជាបច្ចុប្បន្តក៏មាន ធម្មធាតុ ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជា
 បច្ចុប្បន្តក៏មាន មិនប្បិរោលថា ជាអតីតផង ថា ជាអនាគតផង ថា
 ជាបច្ចុប្បន្តផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានការម្នាល ធាតុ ៦ មាន
 ការម្នាលជាបច្ចុប្បន្ត ធាតុ ២ មានការម្នាលជាអតីតក៏មាន មានការម្នាល
 ជាអនាគតក៏មាន មានការម្នាលជាបច្ចុប្បន្តក៏មាន មិនប្បិរោលថា មាន
 ការម្នាលជាអតីតផង ថា មានការម្នាលជាអនាគតផង ថា មានការម្នាល
 ជាបច្ចុប្បន្តផងក៏មាន ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅ ក៏មាន ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានការម្នាល ធាតុ ៦ មាន
 ការម្នាលខាងក្នុង ក៏មាន មានការម្នាលខាងក្រៅ ក៏មាន មានការ-
 ម្នាលទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន ធាតុ ២ មានការម្នាលខាង
 ក្នុងក៏មាន មានការម្នាលខាងក្រៅ ក៏មាន មានការម្នាលទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនប្បិរោលថា មានការម្នាលខាងក្នុងផង ថា
 មានការម្នាលខាងក្រៅផង ថា មានការម្នាលទាំងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង
 ក៏មាន ។ រូបធាតុ ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ ធាតុ ៧ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ធាតុ ៨ មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

[១៣៣] សុត្តន្តបិដក ជាតុយោ ន ហេតុ ធម្ម-
 ជាតុ សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ សោឡស
 ជាតុយោ អហេតុកា ទ្វេ ជាតុយោ សិយា សហេតុ-
 កា សិយា អហេតុកា ។ សោឡស ជាតុយោ
 ហេតុវិប្បយុត្តា ទ្វេ ជាតុយោ សិយា ហេតុសម្បយុ-
 ត្តា សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។ សោឡស ជាតុយោ
 ន វត្តញ្ច ហេតុ ទេវ សហេតុកា ចាតិបិ សហេតុ-
 កា ទេវ ន ច ហេតុតិបិ មហេវិញ្ញាណជាតុ ន
 វត្តញ្ច ហេតុ ទេវ សហេតុកា ចាតិបិ សិយា ស-
 ហេតុកា ទេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច សហេ-
 តុកា ទេវ ន ច ហេតុតិ ធម្មជាតុ សិយា ហេតុ
 ទេវ សហេតុកា ច សិយា សហេតុកា ទេវ ន ច
 ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ទេវ សហេតុកា ចា-
 តិបិ សហេតុកា ទេវ ន ច ហេតុតិបិ ។ សោឡស
 ជាតុយោ ន វត្តញ្ច ហេតុ ទេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ទេវ ន ច ហេតុតិបិ មហេ-
 វិញ្ញាណជាតុ ន វត្តញ្ច ហេតុ ទេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ចាតិ សិយា ហេតុសម្បយុត្តា ទេវ ន ច ហេតុ

[១៣៣] ធាតុ ១៧ មិនមែនហេតុ ធម្មធាតុ ជាហេតុក៏មាន
 មិនមែនហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមានហេតុ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកហេតុ
 ធាតុ ២ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងឡើយ មហេវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មធាតុ ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុផងឡើយ មហេវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជា
 ហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន

សិយា ន វត្តញ្ញា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិ
 ធម្មតាតុ សិយា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ច
 សិយា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ សិយា
 ន វត្តញ្ញា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិបិ ហេតុ-
 សម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ ។ សោឡស តាតុ-
 យោ ន ហេតុ អហេតុកា មហោវិញ្ញាណតាតុ សិយា
 ន ហេតុ សហេតុកា សិយា ន ហេតុ អហេតុកា
 ធម្មតាតុ សិយា ន ហេតុ សហេតុកា សិយា ន
 ហេតុ អហេតុកា សិយា ន វត្តញ្ញា ន ហេតុ
 សហេតុកាតិបិ ន ហេតុ អហេតុកាតិបិ ។

[១៣៤] សត្តរស តាតុយោ សប្បច្ចយោ ធម្ម-
 តាតុ សិយា សប្បច្ចយោ សិយា អប្បច្ចយោ ។
 សត្តរស តាតុយោ សង្កតា ធម្មតាតុ សិយា សង្កតា
 សិយា អសង្កតា ។ សត្តរស តាតុយោ អធិទស្សនា
 រូបតាតុ សធិទស្សនា(១) ។ ទស តាតុយោ សប្បដិ-
 យោ អដ្ឋ តាតុយោ អប្បដិយោ ។ ទស តាតុយោ
 រូបា សត្ត តាតុយោ អរូបា ធម្មតាតុ សិយា រូបំ សិយា
 អរូបំ ។ សោឡស តាតុយោ លោតិយា ទ្វេ តាតុយោ

១ ឧ. រូបតាតុ សធិទស្សនា សត្តរស តាតុយោ អធិទស្សនា ពហិវត្តមោ ទិស្សតិ ។

មិនប្រើពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មតាតុ
 ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន មិនប្រើពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផង ក៏មាន ។ ពាក្យ ១៦ មិនមែនហេតុ
 ទាំងមិនមានហេតុ មហោវិញ្ញាណតាតុ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន ធម្មតាតុ
 មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំង
 មិនមានហេតុក៏មាន មិនប្រើពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុផងក៏មាន ។

[១៣៥] ពាក្យ ១៧ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ធម្មតាតុ ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យក៏មាន មិនមានបច្ច័យក៏មាន ។ ពាក្យ ១៧ មាន
 បច្ច័យតាក់តែង ធម្មតាតុ មានបច្ច័យតាក់តែងក៏មាន ឥតបច្ច័យតាក់តែង
 ក៏មាន ។ ពាក្យ ១៧ មិនប្រកបដោយការឃើញ រូបតាតុ ប្រកបដោយ
 ការឃើញ ។ ពាក្យ ១០ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ពាក្យ ៨ មិនប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ។ ពាក្យ ១០ មានរូប ពាក្យ ៧ មិនមានរូប ធម្មតាតុ
 មានរូបក៏មាន មិនមានរូបក៏មាន ។ ពាក្យ ១៦ ជាលោកិយ ពាក្យ ៤

សិយា លោកិយា សិយា លោកុត្តរា ។ កេនិ
វិញ្ញយ្យា កេនិ ន វិញ្ញយ្យា ។

[១៣៥] សន្តវស ធាតុយោ លោ អាសវ
ធម្មធាតុ សិយា អាសវេ សិយា លោ អាសវេ ។
សោឡស ធាតុយោ សាសវា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
សាសវា សិយា អនាសវា ។ សោឡស ធាតុយោ
អាសវិប្បយុត្តា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អាសវស-
ម្បយុត្តា សិយា អាសវិប្បយុត្តា ។ សោឡស
ធាតុយោ ន វត្តញ្ញា អាសវា ថេវ សាសវា ចាតិ
សាសវា ថេវ លោ ច អាសវា មនោវិញ្ញាណធាតុ
ន វត្តញ្ញា អាសវា ថេវ សាសវា ចាតិ សិយា សា-
សវា ថេវ លោ ច អាសវា សិយា ន វត្តញ្ញា សាសវា
ថេវ លោ ច អាសវាតិ ធម្មធាតុ សិយា អាសវា
ថេវ សាសវា ច សិយា សាសវា ថេវ លោ ច អាស-
វា សិយា ន វត្តញ្ញា អាសវា ថេវ សាសវា ចាតិ
សាសវា ថេវ លោ ច អាសវាតិ ។ សោឡស ធាតុ-
យោ ន វត្តញ្ញា អាសវា ថេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិ

ជាលោកិយកំមាន ជាលោកុត្តរកំមាន ។ គប្បីដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណ
ណាមួយកំមាន មិនគប្បីដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយកំមាន ។

[១៣៥] ធាតុ ១៧ មិនមែនអាសវៈ ធម្មធាតុ ជាអាសវៈកំមាន
មិនមែនអាសវៈកំមាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ធាតុ
២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈកំមាន មិនមានអាសវៈ កំមាន ។ ធាតុ
១៦ ប្រាសចាកអាសវៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយអាសវៈកំមាន ប្រាសចាក
អាសវៈកំមាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈកំមាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន
មែនអាសវៈកំមាន ធម្មធាតុ ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈកំមាន
មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង

អាសវសម្បយុត្តា ថេវ លោ ច អាសវភតិមិ មលោ-
 វិញ្ញាណនាគុ ធន វត្តញ្ច អាសវេ ថេវ អាសវសម្បយុ-
 ត្តា ចាតិ សិយា អាសវសម្បយុត្តា ថេវ លោ ច
 អាសវេ សិយា ធន វត្តញ្ច អាសវសម្បយុត្តា ថេវ លោ
 ច អាសវេភិ ធម្មនាគុ សិយា អាសវេ ថេវ អាស-
 វសម្បយុត្តា ច សិយា អាសវសម្បយុត្តា ថេវ លោ ច
 អាសវេ សិយា ធន វត្តញ្ច អាសវេ ថេវ អាសវសម្ប-
 យុត្តា ចាតិមិ អាសវសម្បយុត្តា ថេវ លោ ច អាស-
 វេភិមិ ។ សោឡស ធានុយោ អាសវវិប្បយុត្តសាសវា
 ទ្វេ ធានុយោ សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា សិយា
 អាសវវិប្បយុត្តអនាសវា សិយា ធន វត្តញ្ច អាសវវិ-
 ប្បយុត្តសាសវាភិមិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវាភិមិ ។

[១៣៦] សត្តរស ធានុយោ លោ សញ្ញាជនា
 ធម្មនាគុ សិយា សញ្ញាជនំ សិយា លោ សញ្ញា-
 ជនំ ។ សោឡស ធានុយោ សញ្ញាជនិយា ទ្វេ
 ធានុយោ សិយា សញ្ញាជនិយា សិយា អសញ្ញាជ-
 និយា ។ សោឡស ធានុយោ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា

ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ បរោវិញ្ញាណនាគុ
 មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយ
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយ
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ធម្មនាគុ ជាអាសវៈ ទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក
 អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមាន
 អាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈផងក៏មាន ។

[១៣៦] ធាតុ ១៧ មិនមែនជាសំយោជនៈ ធម្មនាគុ ជាសំ-
 យោជនៈក៏មាន មិនមែនជាសំយោជនៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សំយោជនៈ ធាតុ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកសំយោជនៈ

ទ្វេ ធាតុយោ សិយោ សុត្តោជនសម្មយុត្តា សិយោ
 សុត្តោជនវិប្បយុត្តា ។ សោឡុស ធាតុយោ ន វត្តត្វា
 សុត្តោជនា ទេវ សុត្តោជនិយា ចាតិ សុត្តោជនិយា
 ទេវ ទោ ច សុត្តោជនា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តត្វា
 សុត្តោជនត្នោ សុត្តោជនិយា ចាតិ សិយា សុត្តោ-
 ជនិយា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនំ សិយា ន វត្តត្វា
 សុត្តោជនិយា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនន្តិ ធម្មធាតុ
 សិយា សុត្តោជនត្នោ សុត្តោជនិយា ច សិយា
 សុត្តោជនិយា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនំ សិយា ន
 វត្តត្វា សុត្តោជនត្នោ សុត្តោជនិយា ចាតិចិ សុត្តោ-
 ជនិយា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនន្តិចិ ។ សោឡុស
 ធាតុយោ ន វត្តត្វា សុត្តោជនា ទេវ សុត្តោជន-
 សម្មយុត្តា ចាតិចិ សុត្តោជនសម្មយុត្តា ទេវ ទោ ច
 សុត្តោជនចាតិចិ មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តត្វា សុត្តោ-
 ជនត្នោ សុត្តោជនសម្មយុត្តា ចាតិ សិយា សុត្តោជ-
 នសម្មយុត្តា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនំ សិយោ ន វត្តត្វា
 សុត្តោជនសម្មយុត្តា ទេវ ទោ ច សុត្តោជនន្តិ ធម្ម-
 ធាតុ សិយា សុត្តោជនត្នោ សុត្តោជនសម្មយុត្តា ច

ធាតុ ២ ប្រកបដោយសំយោជនៈកំមាន ។ ប្រាសចាកសំយោជនៈកំមាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនគប្បីកោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំ-
 យោជនៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីកោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់សំយោជនៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោ-
 ជនៈកំមាន មិនគប្បីកោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែន
 សំយោជនៈកំមាន ធម្មធាតុ ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំ-
 យោជនៈកំមាន ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនជាសំយោជនៈ
 កំមាន មិនគប្បីកោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-
 ជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈផង
 កំមាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីកោលថា ជាសំយោជនៈទាំងប្រកបដោយ
 សំយោជនៈផង ថា ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនជាសំយោជនៈ
 ផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីកោលថា ជាសំយោជនៈទាំងប្រកប
 ដោយសំយោជនៈទេ ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈកំ
 មាន មិនគប្បីកោលថា ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈ
 កំមាន ធម្មធាតុ ជាសំយោជនៈ ទាំងប្រកបដោយសំយោជនៈកំមាន

សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញា-
ជនំ សិយា ន វត្តត្វា សញ្ញាជនញាវ សញ្ញាជន-
សម្បយុត្តា ចាតិមិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ លោ
ច សញ្ញាជននិមិ ។ សោឡស ឆានុយោ សញ្ញា-
ជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា ទ្វេ ឆានុយា សិយា
សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សិយា សញ្ញាជ-
នវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សិយា ន វត្តត្វា សញ្ញា-
ជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា តិមិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្ត-
សញ្ញាជនិយា តិមិ ។

[១៣៧] សន្តរស ឆានុយោ លោ កត្តា ធម្មឆានុ
សិយា កន្តោ សិយា លោ កន្តោ ។ សោឡស
ឆានុយោ កន្តនិយា ទ្វេ ឆានុយោ សិយា កន្តនិយា
សិយា អកន្តនិយា ។ សោឡស ឆានុយោ កន្តវិប្ប-
យុត្តា ទ្វេ ឆានុយោ សិយា កន្តសម្បយុត្តា សិយា
កន្តវិប្បយុត្តា ។ សោឡស ឆានុយោ ន វត្តត្វា កត្តា
ចេវ កន្តនិយា ចាតិ កន្តនិយា ចេវ លោ ច កត្តា
មហោវិញ្ញាណឆានុ ន វត្តត្វា កន្តោ ចេវ កន្តនិយា
ចាតិ សិយា កន្តនិយា ចេវ លោ ច កន្តោ សិយា

ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ជាសំយោជនៈ ទាំងប្រកបដោយសំយោជនៈផង ថា ប្រកបដោយសំ-
យោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក
សំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកសំ-
យោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោ-
ជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈផង ថា ប្រាស
ចាកសំយោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈផងក៏មាន ។

[១៣៧] ធាតុ ១៧ មិនមែនគន្លុះ ធម្មធាតុ ជាគន្លុះក៏មាន មិន
មែនគន្លុះក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ គន្លុះគប្បីដោតក្រអូង ធាតុ ២ គន្លុះគប្បីដោត
ក្រអូងក៏មាន គន្លុះមិនគប្បីដោតក្រអូងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកគន្លុះ
ធាតុ ២ ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រអូងឡើយ គន្លុះគប្បីដោត
ក្រអូង តែមិនមែនគន្លុះ មហោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះ
ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រអូង គន្លុះគប្បីដោតក្រអូង តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន

ន វត្តញ្ញា កន្ទុដិយា ថេវ នោ ច កន្ទោតិ ធម្មធាតុ
សិយា កន្ទោ ថេវ កន្ទុដិយា ច សិយា កន្ទុដិយា
ថេវ នោ ច កន្ទោ សិយា ន វត្តញ្ញា កន្ទោ ថេវ កន្ទុ-
ដិយា ចាតិបិ កន្ទុដិយា ថេវ នោ ច កន្ទោតិបិ ។
សោឡុស ធាតុយោ ន វត្តញ្ញា កន្ទោ ថេវ កន្ទុសម្ប-
យុត្តា ចាតិបិ កន្ទុសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្ទោតិបិ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តញ្ញា កន្ទោ ថេវ កន្ទុសម្ប-
យុត្តា ចាតិ សិយា កន្ទុសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
កន្ទោ សិយា ន វត្តញ្ញា កន្ទុសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
កន្ទោតិ ធម្មធាតុ សិយា កន្ទោ ថេវ កន្ទុសម្បយុត្តា
ច សិយា កន្ទុសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្ទោ សិយា
ន វត្តញ្ញា កន្ទោ ថេវ កន្ទុសម្បយុត្តា ចាតិបិ កន្ទុស-
ម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្ទោតិបិ ។ សោឡុស ធាតុ-
យោ កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុដិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុដិយា សិយា កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុដិយា
សិយា ន វត្តញ្ញា កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុដិយាតិបិ កន្ទុវិប្ប-
យុត្តកន្ទុដិយាតិបិ ។

មិនតប្បិពោលថា គន្ធុតប្បិដោតក្រុង តែមិនមែនគន្ធុក៏មាន ធម្មធាតុ
ជាគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែគន្ធុតប្បិដោតក្រុងក៏មាន គន្ធុតប្បិដោតក្រុង តែមិនមែន
គន្ធុក៏មាន មិនតប្បិពោលថា ជាគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែគន្ធុតប្បិដោតក្រុងផង ថា
គន្ធុតប្បិដោតក្រុងតែមិនមែនគន្ធុផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនតប្បិពោល
ថា ជាគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែប្រកបដោយគន្ធុផង ថា ប្រកបដោយគន្ធុ៖ តែមិនមែន
គន្ធុផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនតប្បិពោលថា ជាគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែប្រ-
កបដោយគន្ធុ ប្រកបដោយគន្ធុ៖ តែមិនមែនគន្ធុក៏មាន មិនតប្បិ
ពោលថា ប្រកបដោយគន្ធុ៖ តែមិនមែនគន្ធុក៏មាន ធម្មធាតុ ជាគន្ធុ៖
ប៉ុន្តែប្រកបដោយគន្ធុក៏មាន ប្រកបដោយគន្ធុ៖ តែមិនមែនគន្ធុក៏មាន
មិនតប្បិពោលថា ជាគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែប្រកបដោយគន្ធុផង ថា ប្រកបដោយ
គន្ធុ តែមិនមែនគន្ធុផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកគន្ធុ៖ តែគន្ធុ៖
តប្បិដោតក្រុង ធាតុ ២ ប្រាសចាកគន្ធុ៖ តែគន្ធុ៖តប្បិដោតក្រុងក៏មាន
ប្រាសចាកគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែមិនតប្បិដោតក្រុងក៏មាន មិនតប្បិពោលថា
ប្រាសចាកគន្ធុ៖ តែគន្ធុ៖តប្បិដោតក្រុងផង ថា ប្រាសចាកគន្ធុ៖ ប៉ុន្តែ
គន្ធុមិនតប្បិដោតក្រុងផងក៏មាន ។

[១៣៨] សុត្តន្តសុត្តន្ត ធាតុយោ នោ ធិយា ។ បេ ។
 នោ យោតា ។ បេ ។ នោ ធិវណា ធម្មធាតុ សិយា
 ធិវណំ សិយា នោ ធិវណំ ។ សោធម្មស ធាតុយោ
 ធិវណិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ធិវណិយា សិយា
 អធិវណិយា ។ សោធម្មស ធាតុយោ ធិវណាវិប្ប-
 យុត្តា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ធិវណាសម្បយុត្តា សិ-
 យា ធិវណាវិប្បយុត្តា ។ សោធម្មស ធាតុយោ ន
 វត្តត្វា ធិវណា ចេវ ធិវណិយា ចាតិ ធិវណិយា
 ចេវ នោ ច ធិវណា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តត្វា
 ធិវណាញោវ ធិវណិយា ចាតិ សិយា ធិវណិយា
 ចេវ នោ ច ធិវណំ សិយា ន វត្តត្វា ធិវណា ចេវ
 នោ ច ធិវណាធិ ធម្មធាតុ សិយា ធិវណាញោវ
 ធិវណិយា ច សិយា ធិវណិយា ចេវ នោ ច
 ធិវណំ សិយា ន វត្តត្វា ធិវណាញោវ ធិវណិយា
 ចាតិមិ ធិវណិយា ចេវ នោ ច ធិវណាធិមិ ។
 សោធម្មស ធាតុយោ ន វត្តត្វា ធិវណា ចេវ
 ធិវណាសម្បយុត្តា ចាតិមិ ធិវណាសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ធិវណាតិមិ មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តត្វា

[១៣៨] ធាតុ ១៧ មិនមែនធម្មៈ ។ បេ ។ មិនមែនយោគៈ
 ។ បេ ។ មិនមែននិវរណៈ ធម្មធាតុ ជាវិវរណៈក៏មាន មិនមែននិវរ-
 ណៈ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ធាតុ ២ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកនិវរណៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន
 ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពាលថា ជាវិវរណៈ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិន
 មែននិវរណៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពាលថា ជាវិវរណៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែន
 និវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពាលថា ជាវិវរណៈតែមិនមែននិវរណៈក៏មាន
 ធម្មធាតុ ជាវិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពាលថា ជា
 និវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់
 និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពាលថា
 ជាវិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ
 តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពាលថា

ដីវណ្ណោ ដីវណ្ណសម្បយុត្តា តាតិ សិយា ដីវណ្ណ-
 សម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ដីវណ្ណំ សិយា ន វត្តត្វា
 ដីវណ្ណសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ដីវណ្ណន្តិ ធម្មតាតុ
 សិយា ដីវណ្ណោ ដីវណ្ណសម្បយុត្តា ច សិយា
 ដីវណ្ណសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ដីវណ្ណំ សិយា ន
 វត្តត្វា ដីវណ្ណោ ដីវណ្ណសម្បយុត្តា តាតិបិ ដីវ-
 ណ្ណសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច ដីវណ្ណន្តិបិ ។ សោឡុស
 តាតុយោ ដីវណ្ណវិប្បយុត្តដីវណ្ណិយា ទ្វេ តាតុយោ
 សិយា ដីវណ្ណវិប្បយុត្តដីវណ្ណិយា សិយា ដីវណ្ណ-
 វិប្បយុត្តអដីវណ្ណិយា សិយា ន វត្តត្វា ដីវណ្ណវិប្បយុ-
 ត្តដីវណ្ណិយាតិបិ ដីវណ្ណវិប្បយុត្តអដីវណ្ណិយាតិបិ ។

[១៣៧] សន្តរស តាតុយោ ឆោ បកមាសា
 ធម្មតាតុ សិយា បកមាសោ សិយា ឆោ បកមា-
 សោ ។ សោឡុស តាតុយោ បកមដ្ឋា ទ្វេ តាតុយោ
 សិយា បកមដ្ឋា សិយា អបកមដ្ឋា ។ សោឡុ-
 ស តាតុយោ បកមាសវិប្បយុត្តា មោធាវិញ្ញាណតាតុ

ជាទីវណ្ណៈ តាំងប្រកបដោយទីវណ្ណៈ ។ ប្រកបដោយទីវណ្ណៈ តែមិន
 មែនទីវណ្ណៈក៏មាន មិនតប្បៈពោលថា ប្រកបដោយទីវណ្ណៈ តែមិន
 មែនទីវណ្ណៈក៏មាន ធម្មតាតុ ជាទីវណ្ណៈ តាំងប្រកបដោយទីវណ្ណៈ
 ក៏មាន ប្រកបដោយទីវណ្ណៈ តែមិនមែនទីវណ្ណៈក៏មាន មិនតប្បៈពោល
 ថា ជាទីវណ្ណៈ តាំងប្រកបដោយទីវណ្ណៈផង ថា ប្រកបដោយទីវណ្ណៈ
 តែមិនមែនទីវណ្ណៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកទីវណ្ណៈ តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទីវណ្ណៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកទីវណ្ណៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទីវណ្ណៈក៏មាន ប្រាសចាកទីវណ្ណៈ តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទីវ-
 ណ្ណៈក៏មាន មិនតប្បៈពោលថា ប្រាសចាកទីវណ្ណៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទីវណ្ណៈផង ថា ប្រាសចាកទីវណ្ណៈ តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទីវណ្ណៈផងក៏មាន ។

[១៣៧] ធាតុ ១៧ មិនមែនបកមាសៈ ធម្មតាតុ ជាបកមាសៈ
 ក៏មាន មិនមែនបកមាសៈ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ បកមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល
 ធាតុ ២ បកមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល ក៏មាន បកមាសៈមិនស្ថាបអវិជ្ជុល
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកបកមាសៈ មោធាវិញ្ញាណធាតុ

ពាក្យកិច្ច បញ្ញាប្រើ

សិយា បរាមាសសម្បយុត្តា សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តា
 ធម្មធាតុ សិយា បរាមាសសម្បយុត្តា សិយា បរាមា-
 សវិប្បយុត្តា សិយា ន វត្តញ្ចា បរាមាសសម្បយុត្តា-
 តិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តាតិបិ ។ សោឡុស ធាតុយោ
 ន វត្តញ្ចា បរាមាសា ថេវ បរាមដ្ឋា ចាតិ បរាមដ្ឋា ថេវ
 នោ ច បរាមាសា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តញ្ចា បរា-
 មាសា ថេវ បរាមដ្ឋា ចាតិ សិយា បរាមដ្ឋា ថេវ
 នោ ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តញ្ចា បរាមដ្ឋា ថេវ
 នោ ច បរាមាសោតិ ធម្មធាតុ សិយា បរាមាសោ
 ថេវ បរាមដ្ឋា ច សិយា បរាមដ្ឋា ថេវ នោ ច
 បរាមាសោ សិយា ន វត្តញ្ចា បរាមាសោ ថេវ បរា-
 មដ្ឋា ចាតិបិ បរាមដ្ឋា ថេវ នោ ច បរាមាសោតិបិ ។
 សោឡុស ធាតុយោ បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា សិយា
 បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា សិយា ន វត្តញ្ចា បរា-
 មាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាម-
 ដ្ឋាតិបិ ។

ពាក្យកិច្ច បញ្ញាប្រើ

ប្រកបដោយបរាមាសៈកំមាន ប្រាសចាកបរាមាសៈកំមាន ធម្មធាតុ
 ប្រកបដោយបរាមាសៈកំមាន ប្រាសចាកបរាមាសៈកំមាន មិនគប្បីពោល
 ថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈផងកំមាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល
 ឡើយ បរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរាមាសៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុលទេ បរា-
 មាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរាមាសៈកំមាន មិនគប្បីពោលថា បរា-
 មាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរាមាសៈកំមាន ធម្មធាតុ ជាបរាមាសៈ
 ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុលកំមាន បរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល តែមិនមែន
 បរាមាសៈ កំមាន មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈ
 ស្ថាបអវិជ្ជុលផង ថា បរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល តែមិនមែនបរាមាសៈផង
 កំមាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុល
 ធាតុ ២ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុលកំមាន ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្ថាបអវិជ្ជុលកំមាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវិជ្ជុលផង ថា ប្រាសចាក
 បរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈ មិនស្ថាបអវិជ្ជុលផងកំមាន ។

អតំប្បវេណី កែត្ថ

[១៤០] ធន ធាតុយោ អនាវច្ឆណា សត្ត
 ធាតុយោ សារម្មណា ធម្មធាតុ សិយា សារម្មណា
 សិយា អនាវច្ឆណា ។ ឯកាធន ធាតុយោ លោ
 ចិត្តា សត្ត ធាតុយោ ចិត្តា^(១) ។ សត្តរស ធាតុយោ
 អចេតសិកា ធម្មធាតុ សិយា ចេតសិកា សិយា
 អចេតសិកា ។ ធន ធាតុយោ ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្ម-
 ធាតុ សិយា ចិត្តសម្បយុត្តា សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តា
 សត្ត ធាតុយោ ធន វត្តញ្ចា ចិត្តធន សម្បយុត្តាតិបិ
 ចិត្តធន វិប្បយុត្តាតិបិ ។ ធន ធាតុយោ ចិត្តវិសំសដ្ឋា
 ធម្មធាតុ សិយា ចិត្តវិសំសដ្ឋា សិយា ចិត្តវិសំសដ្ឋា
 សត្ត ធាតុយោ ធន វត្តញ្ចា ចិត្តធន វិសំសដ្ឋាតិបិ
 ចិត្តធន វិសំសដ្ឋាតិបិ ។ ឆ្មាធន ធាតុយោ លោ
 ចិត្តសម្មដ្ឋាណា ធន ធាតុយោ សិយា ចិត្តសម្មដ្ឋាណា
 សិយា លោ ចិត្តសម្មដ្ឋាណា ។ សត្តរស ធាតុយោ
 លោ ចិត្តសហកុរុណា ធម្មធាតុ សិយា ចិត្តសហកុ
 សិយា លោ ចិត្តសហកុ ។ សត្តរស ធាតុយោ
 លោ ចិត្តានុបរិវត្តិលោ ធម្មធាតុ សិយា ចិត្តានុបរិវត្តិ

១ ឧ. សត្ត ធាតុយោ ចិត្តា ឯកាវស ធាតុយោ លោ ចិត្តាតិ អយំ ធាតុវត្តមោ
 ឯវិមេវ ទំប្បតិ ។

អតំប្បវេណី កែត្ថ

[១៤០] ធាតុ ១០ មិនមានការម្នាណ៍ ធាតុ ៧ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងការម្នាណ៍ ធម្មធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការម្នាណ៍ក៏មាន មិន
 មានការម្នាណ៍ក៏មាន ។ ធាតុ ១១ មិនមែនចិត្ត ធាតុ ៧ ជាចិត្ត ។ ធាតុ
 ១៧ មិនមែនចេតសិក ធម្មធាតុ ជាចេតសិកក៏មាន មិនមែនចេតសិក
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១០ ប្រាសចាកចិត្ត ធម្មធាតុ ប្រកបដោយចិត្តក៏មាន
 ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន ធាតុ ៧ មិនតប្បិពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង
 ថា ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ធាតុ ១០ មិនច្រឡំដោយចិត្ត ធម្ម-
 ធាតុ ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន ធាតុ ៧ មិនតប្បិ
 ពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។
 ធាតុ ១២ មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ធាតុ ៦ តាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន
 មិនតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត
 ធម្មធាតុ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។
 ធាតុ ១៧ មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន

សិយា លោ ចិត្តានុបវរវត្តិ ។ សន្តរស ធាតុយោ
 លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធា ធម្មធាតុ សិយា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋាធា សិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធា ។
 សន្តរស ធាតុយោ លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធាសហកុលោ
 ធម្មធាតុ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធាសហកុ សិយា លោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធាសហកុ ។ សន្តរស ធាតុយោ លោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាធានុបវរវត្តិលោ ធម្មធាតុ សិយា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋាធានុបវរវត្តិ សិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋស-
 មុដ្ឋាធានុបវរវត្តិ ។ ទ្វាទស ធាតុយោ អដ្ឋត្តិកា ធម្ម
 ធាតុយោ ពាហិក ។ ទវ ធាតុយោ ឧចាណ អដ្ឋ
 ធាតុយោ ទុចាណ ធម្មធាតុ សិយា ឧចាណ សិយា
 ទុចាណ ។ ទស ធាតុយោ ឧចាទិញ្ញា សទ្ធិធាតុ អទុ-
 ចាទិញ្ញា សត្ត ធាតុយោ សិយា ឧចាទិញ្ញា សិយា
 អទុចាទិញ្ញា ។

[១៤១] សន្តរស ធាតុយោ ទុចាណាធា ធម្មធាតុ
 សិយា ឧចាណាធា សិយា ទុចាណាធា ។ សោ-
 ឡស ធាតុយោ ឧចាណាធាយោ ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា ឧចាណាធាយោ សិយា អទុចាណាធាយោ ។

មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងដោយ
 ចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំមិនតាំង
 ឡើងដោយចិត្ត ក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជា
 មួយនឹងចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន
 មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិន
 ច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំទាំងតាំងឡើង
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១២ ជាខាងក្នុង ធាតុ ៦ ជាខាងក្រៅ ។ ធាតុ ៧
 ជាទុចាណ ធាតុ ៨ មិនមែនទុចាណ ធម្មធាតុ ជាទុចាណក៏មាន មិនមែន
 ទុចាណក៏មាន ។ ធាតុ ១០ ជាទុចាទិញ្ញ សទ្ធិធាតុ ជាអទុចាទិញ្ញ ធាតុ
 ៧ ជាទុចាទិញ្ញក៏មាន ជាអទុចាទិញ្ញក៏មាន ។

[១៤១] ធាតុ ១៧ មិនមែនទុចាណ ធម្មធាតុ ជាទុចាណក៏មាន
 មិនមែនទុចាណក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុចាណ ធាតុ ២
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុចាណក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុចាណក៏មាន ។

សោធន្យស ឆានុយោ ឧបាណាធិស្សយុត្តា ធូ ឆានុយោ
 សិយា ឧបាណាធិស្សយុត្តា សិយា ឧបាណាធិស្សយុ-
 ត្តា ។ សោធន្យស ឆានុយោ ធន វត្តត្វា ឧបាណា
 ថេវ ឧបាណាធិយា ចាតិ ឧបាណាធិយា ថេវ លោ ច
 ឧបាណាធិ មនោវិញ្ញាណឆានុ ធន វត្តត្វា ឧបាណាធិ ភ្នេវ
 ឧបាណាធិយា ចាតិ សិយា ឧបាណាធិយា ថេវ លោ
 ច ឧបាណាធិ សិយា ធន វត្តត្វា ឧបាណាធិយា ថេវ
 លោ ច ឧបាណាធិ ធម្មឆានុ សិយា ឧបាណាធិ ភ្នេវ
 ឧបាណាធិយា ច សិយា ឧបាណាធិយា ថេវ លោ ច
 ឧបាណាធិ សិយា ធន វត្តត្វា ឧបាណាធិ ភ្នេវ ឧបាណា-
 ធិយា ចាតិ ឧបាណាធិយា ថេវ លោ ច ឧបាណា-
 ធិយា ។ សោធន្យស ឆានុយោ ធន វត្តត្វា ឧបាណាធិ
 ថេវ ឧបាណាធិស្សយុត្តា ចាតិ ឧបាណាធិស្សយុត្តា
 ថេវ លោ ច ឧបាណាធិយា មនោវិញ្ញាណឆានុ ធន វត្តត្វា
 ឧបាណាធិ ភ្នេវ ឧបាណាធិស្សយុត្តា ចាតិ សិយា
 ឧបាណាធិស្សយុត្តា ថេវ លោ ច ឧបាណាធិ សិយា
 ធន វត្តត្វា ឧបាណាធិស្សយុត្តា ថេវ លោ ច ឧបាណាធិ
 ធម្មឆានុ សិយា ឧបាណាធិ ភ្នេវ ឧបាណាធិស្សយុត្តា ច

ឆានុ ១៦ ប្រាសចារកៗ ឆានុ ២ ប្រកបដោយ ១ បុព្វបទក៏មាន
 ប្រាសចារកៗ ឆានុ ២ ប្រកបដោយ ១ បុព្វបទក៏មាន
 ប្រាសចារកៗ ឆានុ ២ ប្រកបដោយ ១ បុព្វបទក៏មាន ។ ឆានុ ១៦ មិនស្សីពាលថា ជា ១ បុព្វបទ
 តាំងជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទឡើយ ជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ តែ
 មិនមែន ១ បុព្វបទ មនោវិញ្ញាណឆានុ មិនស្សីពាលថា ជា ១ បុព្វបទតាំង
 ជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទទេ ជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ តែមិនមែន
 ១ បុព្វបទក៏មាន មិនស្សីពាលថា ជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ តែមិន
 មែន ១ បុព្វបទក៏មាន ធម្មឆានុ ជា ១ បុព្វបទ តាំងជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ
 ក៏មាន ជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ តែមិនមែន ១ បុព្វបទក៏មាន មិនស្សី
 ពាលថា ជា ១ បុព្វបទ តាំងជា ប្រយោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទផង ថា ជា ប្រ-
 យោជន៍ដល់ ១ បុព្វបទ តែមិនមែន ១ បុព្វបទផងក៏មាន ។ ឆានុ ១៦ មិនស្សី
 ពាលថា ជា ១ បុព្វបទតាំងប្រកបដោយ ១ បុព្វបទផង ថា ប្រកបដោយ
 ១ បុព្វបទតែមិនមែន ១ បុព្វបទផងឡើយ មនោវិញ្ញាណឆានុ មិនស្សីពាល
 ថា ជា ១ បុព្វបទតាំងប្រកបដោយ ១ បុព្វបទទេ ប្រកបដោយ ១ បុព្វបទ តែមិន
 មែន ១ បុព្វបទក៏មាន មិនស្សីពាលថា ប្រកបដោយ ១ បុព្វបទ តែមិនមែន
 ១ បុព្វបទក៏មាន ធម្មឆានុ ជា ១ បុព្វបទ តាំងប្រកបដោយ ១ បុព្វបទក៏មាន

អានុវិរុទ្ធ បញ្ញាបញ្ចក់

សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តា តេវ តោ ព ឧបាទានិ
 សិយា ន វត្តញ្ចា ឧបាទានតេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា
 តាភិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តា តេវ តោ ច ឧបាទា-
 នន្តិបិ ។ សោឡស ធាតុយោ ឧបាទានវិប្បយុត្តឧ-
 បាទានិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្ត-
 ឧបាទានិយា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអធិបាទានិយា
 សិយា ន វត្តញ្ចា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយាភិបិ
 ឧបាទានវិប្បយុត្តអធិបាទានិយាភិបិ ។

[១៤២] សត្តរស ធាតុយោ តោ កិលេសា
 នម្មធាតុ សិយា កិលេសោ សិយា តោ កិលេ-
 សោ ។ សោឡស ធាតុយោ សង្កិលេសិកា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សង្កិលេសិកា សិយា អសង្កិលេ-
 សិកា ។ សោឡស ធាតុយោ អសង្កិលិដ្ឋា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សង្កិលិដ្ឋា សិយា អសង្កិលិដ្ឋា ។
 សោឡស ធាតុយោ កិលេសវិប្បយុត្តា ទ្វេ ធាតុ-
 យោ សិយា កិលេសសម្បយុត្តា សិយា កិលេ-
 សវិប្បយុត្តា ។ សោឡស ធាតុយោ ន វត្តញ្ចា

ពាក្យក្នុង បញ្ញាបញ្ចក់

ប្រកបដោយទុក្ខាទាម តែមិនមែនទុក្ខាទាមក៏មាន មិនគប្បីកោលថា ជា
 ទុក្ខាទាម ព្រោះប្រកបដោយទុក្ខាទាមផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខាទាម តែ
 មិនមែនទុក្ខាទាមផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកទុក្ខាទាម តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទាម ធាតុ ២ ប្រាសចាកទុក្ខាទាម តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខាទាមក៏មាន ប្រាសចាកទុក្ខាទាម ព្រោះមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខាទាមក៏មាន មិនគប្បីកោលថា ប្រាសចាកទុក្ខាទាម តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខាទាមផង ថា ប្រាសចាកទុក្ខាទាម ព្រោះមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខាទាមផងក៏មាន ។

[១៤២] ធាតុ ១៧ មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង (កិលេស) ធម្ម-
 ធាតុ ជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនសៅហ្មងហើយ
 ធាតុ ២ សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
 ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីកោលថា

កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលេសិកា ចាតិ សុទ្ធិលេសិកា
 វេវ ខោ ច កិលេសោ មហាវិញ្ញាណាចាតុ ន វុត្តញ្ចា
 កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលេសិកា ចាតិ សិយា សុទ្ធិលេ-
 សិកា វេវ ខោ ច កិលេសោ សិយា ន វុត្តញ្ចា សុទ្ធិ-
 លេសិកា វេវ ខោ ច កិលេសោតិ ធម្មចាតុ សិយា
 កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលេសិកា ច សិយា សុទ្ធិលេ-
 សិកា វេវ ខោ ច កិលេសោ សិយា ន វុត្តញ្ចា
 កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលេសិកា ចាតិបិ សុទ្ធិលេ-
 សិកា វេវ ខោ ច កិលេសោតិបិ ។ សោឡុស
 ចាតុយោ ន វុត្តញ្ចា កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលិដ្ឋា ចា-
 តិបិ សុទ្ធិលិដ្ឋា វេវ ខោ ច កិលេសោតិបិ មហា-
 វិញ្ញាណាចាតុ ន វុត្តញ្ចា កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលិដ្ឋា
 ចាតិ សិយា សុទ្ធិលិដ្ឋា វេវ ខោ ច កិលេសោ
 សិយា ន វុត្តញ្ចា សុទ្ធិលិដ្ឋា វេវ ខោ ច កិលេសោតិ
 ធម្មចាតុ សិយា កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលិដ្ឋា ច
 សិយា សុទ្ធិលិដ្ឋា វេវ ខោ ច កិលេសោ សិយា ន
 វុត្តញ្ចា កិលេសោ វេវ សុទ្ធិលិដ្ឋា ចាតិបិ សុទ្ធិលិដ្ឋា
 វេវ ខោ ច កិលេសោតិបិ ។ សោឡុស ចាតុយោ

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង មហាវិញ្ញាណាចាតុ មិនគប្បី
 កាលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីកាលថា
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មចាតុ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅ-
 ហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីកាលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីកាលថា ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ មហាវិញ្ញាណាចាតុ មិនគប្បីកាលថា
 ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយទេ សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីកាលថា សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មចាតុ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ-
 ហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនគប្បីកាលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦

ន វត្តញ្ច កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្មយុត្តា
 ចាតិបិ កំលេសសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេ-
 សាតិបិ មនោវិញ្ញាណនាគុ ន វត្តញ្ច កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្មយុត្តា ចាតិ សិយា កំលេស-
 សម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោ សិយា ន វត្តញ្ច
 កំលេសសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោតិ ធម្ម-
 នាគុ សិយា កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្មយុត្តា ច
 សិយា កំលេសសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោ
 សិយា ន វត្តញ្ច កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្មយុត្តា
 ចាតិបិ កំលេសសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កំលេសោ-
 តិបិ ។ សោឡស ឆានុយោ កំលេសវិប្បយុត្តសង្កិ-
 លេសិកា ទ្វេ ឆានុយោ សិយា កំលេសវិប្បយុត្តស-
 ង្កិលេសិកា សិយា កំលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា
 សិយា ន វត្តញ្ច កំលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកាតិបិ
 កំលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកាតិបិ ។

[១៤៣] សោឡស ឆានុយោ ន ទស្សនេន
 បហាតត្វា ទ្វេ ឆានុយោ សិយា ទស្សនេន ប-
 ហាតត្វា សិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វា ។

មិនប្បិពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ព្រមទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង
 ឡើយ មនោវិញ្ញាណនាគុ មិនប្បិពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មងព្រមទាំង
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងទេ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិពោលថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅ-
 ហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មនាគុ ជាសេចក្តីសៅហ្មង
 ព្រមទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិពោលថា ជាសេចក្តីសៅ-
 ហ្មង ព្រមទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែក្នុងដល់សេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ ប្រាសចាកសេចក្តី
 សៅហ្មង តែក្នុងដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង
 ព្រមទាំងមិនក្នុងដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្បិពោលថា ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែក្នុងដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាសចាកសេចក្តី
 សៅហ្មង ព្រមទាំងមិនក្នុងដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

[១៧១] ធាតុ ១៦ មិនក្នុងលះ ដោយទស្សនៈ ធាតុ ២
 ក្នុងលះ ដោយទស្សនៈ ក៏មាន មិនក្នុងលះ ដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។

សោធន្យស ធាតុយោ ន កាវលាយ បហាតត្វា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា កាវលាយ បហាតត្វា សិយា ន កាវ-
 លាយ បហាតត្វា ។ សោធន្យស ធាតុយោ ន ទស្សនេន
 បហាតត្វហេតុកា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្វហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វ-
 ហេតុកា ។ សោធន្យស ធាតុយោ ន កាវលាយ
 បហាតត្វហេតុកា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា កាវលាយ
 បហាតត្វហេតុកា សិយា ន កាវលាយ បហាតត្វ-
 ហេតុកា ។ បន្ទាស ធាតុយោ អវិគត្តា មនោវិ-
 ញាណធាតុ សវិគត្តា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សវិ-
 គត្តា សិយា អវិគត្តា ។ បន្ទាស ធាតុយោ អវិចារ
 មនោធាតុ សវិចារ ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សវិចារ
 សិយា អវិចារ ។ សោធន្យស ធាតុយោ អប្បវិគត្តា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សប្បវិគត្តា សិយា អប្បវិគត្តា ។
 សោធន្យស ធាតុយោ ន បីតិសហគតា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិសហគតា ។
 បន្ទាស ធាតុយោ ន សុខសហគតា តិស្ស្ស ធាតុយោ
 សិយា សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។

ធាតុ ១៦ មិនគួរលះដោយការវា ធាតុ ២ គួរលះដោយការវា មិន
 គួរលះដោយការវា មិន ។ ធាតុ ១៦ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ
 ធាតុ ២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវា ធាតុ ២
 មានហេតុគួរលះដោយការវាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវាក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៤ មិនមានវិតក្កៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នីវិវិតក្កៈ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនីវិវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៤ មិនមានវិចារៈ មនោធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនីវិវិតក្កៈ
 ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនីវិវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ មិនមានបីតិ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនីវិវិតក្កៈក៏មាន មិនមានបីតិក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនកើតព្រមដោយបីតិ ធាតុ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏
 មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន ។ ធាតុ ១៤ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ
 ធាតុ ៣ កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។

ពាក្យវិក្កេ ចញ្ញបុព្វកំ

ឯកានិស ធាតុយោ ន ឧបេត្តាសហគតា វត្ស
 ធាតុយោ ឧបេត្តាសហគតា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 ឧបេត្តាសហគតា សិយា ន ឧបេត្តាសហគតា ។
 សោឡស ធាតុយោ កាមាវចេក ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 កាមាវចេក សិយា ន កាមាវចេក ។ សោឡស
 ធាតុយោ ន រូបាវចេក ទ្វេ ធាតុយោ សិយា រូបាវ-
 ចេក សិយា ន រូបាវចេក ។ សោឡស ធាតុយោ
 ន អរូបាវចេក ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អរូបាវចេក
 សិយា ន អរូបាវចេក ។ សោឡស ធាតុយោ បរិ-
 យាបដ្ឋា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បរិយាបដ្ឋា សិយា
 អបរិយាបដ្ឋា ។ សោឡស ធាតុយោ អនិយ្យាធិកា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា និយ្យាធិកា សិយា អនិយ្យា-
 ធិកា ។ សោឡស ធាតុយោ អនិយតា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា និយតា សិយា អនិយតា ។ សោឡស
 ធាតុយោ សឧត្តក ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សឧត្តក
 សិយា អនុត្តក ។ សោឡស ធាតុយោ អរណា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សរណា សិយា អរណានិ ។

ចញ្ញបុព្វកំ ។
 ពាក្យវិក្កេ សមញោ ។

ពាក្យវិក្កេ ចញ្ញបុព្វកំ

ធាតុ ១១ មិនកើតព្រមដោយទេស្តា ធាតុ ៥ កើតព្រមដោយទេស្តា
 ធាតុ ២ កើតព្រមដោយទេស្តក៏មាន មិនកើតព្រមដោយទេស្តា ក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាតាមាវចេក ធាតុ ២ ជាតាមាវចេកក៏មាន មិនមែន
 តាមាវចេកក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនរូបាវចេក ធាតុ ២ ជារូបាវចេកក៏មាន
 មិនមែនរូបាវចេកក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនអរូបាវចេក ធាតុ ២ ជា
 អរូបាវចេកក៏មាន មិនមែនអរូបាវចេកក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាបរិយាបដ្ឋា
 ធាតុ ២ ជាបរិយាបដ្ឋាក៏មាន ជាអបរិយាបដ្ឋាក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជា
 អនិយ្យាធិកា ធាតុ ២ ជាអនិយ្យាធិកាក៏មាន ជាអនិយ្យាធិកាក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនទៀង ធាតុ ២ ទៀងក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ ប្រកបដោយទត្តរៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយទត្តរៈក៏មាន មិនមានទត្តរៈ
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមានរណៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយរណៈក៏មាន
 មិនមានរណៈក៏មាន ។

ចំ ចញ្ញបុព្វកំ ។
 ចំ ពាក្យវិក្កេ ។

សព្វវិភង្គ

[១៤៤] ចត្តាវិ អរិយសច្ចានិ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ
ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធនា អរិយសច្ចំ
ទុក្ខនិរោធភាមីនិ បដិបទា អរិយសច្ចំ ។

[១៤៥] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ ។ ជា-
តិបិ ទុក្ខា ជរាបិ ទុក្ខា មរណម្បិ ទុក្ខំ សោកមរិ-
នេវទុក្ខនោមនស្សបាយាសាបិ ទុក្ខា អប្បិយេហិ
សម្បយោតោ ទុក្ខោ បិយេហិ វិប្បយោតោ ទុក្ខោ
យម្បិច្ចំ ន លកតិ តម្បិ ទុក្ខំ សង្ខត្តេន បញ្ចចា-
នានត្តប្បា(១) ទុក្ខា ។

[១៤៦] តត្ថ កតមា ជាតិ ។ យា តេសំ
តេសំ សត្តានំ តម្មំ តម្មំ សត្តនិកាយេ ជាតិ សត្តានិ
ឌុក្ខនិ អភិវឌ្ឍនិ ទម្លានំ ចាតុករោ អាយតនានំ
បដិលាភោ អយំ វុច្ចតិ ជាតិ ។

[១៤៧] តត្ថ កតមា ជរា ។ យា តេសំ តេសំ
សត្តានំ តម្មំ តម្មំ សត្តនិកាយេ ជរា ជីវណតា
ទណ្ឌិវុំ ចាលិវុំ វលិត្តនតា អាយុនោ សំហានិ
វុច្ចិយានំ បរិចាកោ អយំ វុច្ចតិ ជរា ។

១ ១. បព្ពណ្ណទុក្ខានិ ។

សព្វវិភង្គ

[១៤៤] អរិយសច្ចំ ៤ ភី ទុក្ខអរិយសច្ចំ ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ចំ
ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធភាមីនិបដិបទាអរិយសច្ចំ ។

[១៤៥] បណ្តាអរិយសច្ចំ ៤ នោះ ទុក្ខអរិយសច្ចំ តើដូចម្តេច ។
ការកើត ជាទុក្ខ ការចាស់គ្រាំគ្រា ជាទុក្ខ សេចក្តីស្លាប់ ជាទុក្ខ
សេចក្តីសោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ អាក់អង់ចិត្ត ភានភីនិចិត្ត ជា
ទុក្ខ ការចូបប្រសព្វដោយសត្វនិស្សន្ទិវ មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ
ការត្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិស្សន្ទិវ ជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ បុគ្គល
កាលចង់បានរបស់ណា តែមិនបានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ
ដោយប្រែប្រួល ទុក្ខបានក្នុង ទាំង ៥ គឺជាទុក្ខ ។

[១៤៦] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការកើត តើដូចម្តេច ។ ការកើត
ភិយាកើតព្រម ការចុះចាប់វដ្ត ការកើតចំពោះ ការកើតប្រាកដនៃ
ខន្ធទាំងឡាយ ការបានអយន្តនៈទាំងឡាយ ណា របស់សត្វទាំង
ឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកសត្វនោះ ១ នេះហៅថា ការកើត ។

[១៤៧] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការចាស់គ្រាំគ្រា តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីគ្រាំគ្រា ភាពនៃការច្រុះច្រាម ធ្មេញបាក់ សក់ស្លុវ ស្បែក
ជ្រួញជ្រើវយុវយាវ ការវ័យចុះវែងអាយុ ការចាស់វ័យនៃសត្វទាំងឡាយ
ណា របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ១ ក្នុងពួកសត្វនោះ ១ នេះហៅថា
ការចាស់គ្រាំគ្រា ។

[១២៨] តត្ថ កតមំ មរណំ ។ យា តេសំ តេ-

សំ សត្តានំ តម្លា តម្លា សត្តនិកាយា តុតិ ចរណតា

កេនោ អន្តរធានំ មច្ចុ មរណំ កាលតិរិយា ខុទ្ទានំ

កេនោ កឡេវវស្ស ធិក្ខេហោ ធីវិតិច្ឆ័យស្ស ខ-

បច្ឆេនោ វងំ វុច្ឆតិ មរណំ ។

[១២៩] តត្ថ កតមោ សោកោ ។ ញាតិព្យ-

សនេន វា ធុដ្ឋស្ស កោកត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស

កោកត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស

ធិដ្ឋិត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន ត្យសនេន

សមញ្ញកតស្ស អញ្ញតរញ្ញតរេន ធុក្ខេនម្មេន ធុដ្ឋស្ស

សោកោ សោធនា សោទិតត្ថំ អន្តោសោកោ អ-

ន្តោបរិសោកោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា នោមនស្សំ

សោកសល្លំ អយំ វុច្ឆតិ សោកោ ។

[១២៨] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីស្លាប់ តើដូចម្តេច ។

ការឃ្នាត ភាពនៃចិត្តឃ្នាត ការបែកគ្នាយ សេចក្តីបាត់បង់ សេចក្តី

វិនាសធិវិត សេចក្តីស្លាប់ កាលតិរិយា ការបែកគ្នាយនៃខ្លួនទាំងឡាយ

ការដាក់ចុះទូស្រោកសត ការផ្តាច់បង់ធីវិតិច្ឆ័យ ណា របស់សត្វទាំង

ឡាយនោះ ។ ក្នុងភ្នកសត្វនោះ ។ នេះហៅថា សេចក្តីស្លាប់ ។

[១២៩] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីសោក តើដូចម្តេច ។

សេចក្តីជ្រប់ស្រពោន អាការនៃចិត្តជ្រប់ស្រពោន ភាពនៃចិត្តសង្រួម

សង្រួម សេចក្តីស្អុលស្អប់ សេចក្តីស្អុលស្អប់ខ្លាំង សេចក្តីក្រៀមក្រំនៃចិត្ត

សេចក្តីកាត់អន់ចិត្ត សេចក្តីសោក របស់សត្វ ដែលគ្រូវសេចក្តីវិនាស

ញាតិប៉ះពាល់ក្តី គ្រូវសេចក្តីវិនាសកោសិប៉ះពាល់ក្តី គ្រូវសេចក្តីវិនាស

គីរោតប៉ះពាល់ក្តី គ្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី គ្រូវសេចក្តីវិនាស

ធីវិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី (ឬ) ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬទុក្ខ

ធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់ហើយ នេះហៅថា សេចក្តីសោក ។

[១៤០] តន្ត គតតមោ បរិទេវោ ។ ញាតិព្យស-
 ខេន វា ដុដ្ឋស្ស ភោគព្យសខេន វា ដុដ្ឋស្ស ភោគ-
 ព្យសខេន វា ដុដ្ឋស្ស សីលព្យសខេន វា ដុដ្ឋស្ស
 ទិដ្ឋិព្យសខេន វា ដុដ្ឋស្ស អញ្ញាតវញ្ញាតវេន ព្យសខេន
 សមដ្ឋាតតស្ស អញ្ញាតវញ្ញាតវេន ទុក្ខទម្មេន ដុដ្ឋស្ស
 អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវិតត្ថំ
 បរិទេវិតត្ថំ វាថា មលាទោ វិប្បលាទោ លាលទោ
 លាលមថា លាលមិតត្ថំ អយំ វុច្ឆតិ បរិទេវោ ។

[១៤១] តន្ត កតតមំ ទុក្ខំ ។ យំ កាយិកំ
 អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្មស្សដំ អសាតំ
 ទុក្ខំ វេទយិកំ កាយសម្មស្សជា អសាតា ទុក្ខា
 វេទនា វេទិកំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។

[១៤២] តន្ត កតតមំ វេទនសម្មំ ។ យំ ចេត-
 សិកំ អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សដំ

[១៤០] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល តើដូចម្តេច ។
 ការខ្ចួញ ការខ្ចួញរៀបរាប់ អាការយំអណ្តើកអណ្តើក អាការយំបម្រះ
 នទៀស ភាពខែការខ្ចួញ ភាពខែការខ្ចួញរៀបរាប់ ការនិយាយ ការ
 ពោលរៀបរាប់ ការនិយាយរើរំពេយ ការនិយាយបីប៉ុនប៉ុន គិរិយា
 និយាយដដែលៗ ភាពខែការនិយាយបីប៉ុនប៉ុន របស់សត្វ ដែលត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសតិរេកប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសតិរិទ្ធិប៉ះពាល់ក្តី (៥) ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណា
 មួយ ឬខ្ពស់មិណាមួយ ប៉ះពាល់ហើយ នេះហៅថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ។

[១៤១] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការលំបាកកាយ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីមិនស្រួល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ សេចក្តីខ្ពស់ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
 ការខ្ចួលរងការម្នាស់មិនសប្បាយ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស
 វេទនា មិនស្រួល ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅ
 ថា ការលំបាកកាយ ។

[១៤២] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការអាក់អន់ចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីវិនាស ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីខ្ពស់ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការ
 ខ្ចួលរងការម្នាស់ មិនសប្បាយ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស

អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ តេតោសម្មស្សយា វសាវា
ទុក្ខា វេទនា ឥទំ វុច្ចតិ តោមនស្សំ ។

[១៥៣] តត្ថ កតមោ ឧបាយាសោ ។ ញាតិ-
ត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស កោកត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
រោកត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលត្យសនេន វា ធុ-
ដ្ឋស្ស ទិដ្ឋិត្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញាតញ្ញាតវេន
ត្យសនេន សមញ្ញាតតស្ស អញ្ញាតញ្ញាតវេន ទុក្ខធម្មេន
ធុដ្ឋស្ស អាយាសោ ឧបាយាសោ អាយាសិតត្ថំ
ឧបាយាសិតត្ថំ អយំ វុច្ចតិ ឧបាយាសោ ។

[១៥៤] តត្ថ កតមោ អប្បិយេហិ សម្មយោគោ
ទុក្ខោ ។ ឥធិ យស្ស តេ ហោន្តិ អនិច្ចា អកត្តា
អមធាតា វុចា សទ្ធា កត្វា វសា ដោដ្ឋត្វា យេ វា
បធនស្ស តេ ហោន្តិ អនត្តកាមា អហិតកាមា អដា-
សុកាមា អយោកត្តមកាមា យា តេហិ សង្កតិ
សវាគមោ សមោធានំ មិស្សិកាវេ អយំ វុច្ចតិ អប្បិ-
យេហិ សម្មយោគោ ទុក្ខោ ។

វេទនា មិនសច្ចុយ ជាទុក្ខ ដែលកើតវិញវេទនាសម្មស្ស ណា នេះ
ហៅថា ការភាគីនិចិត្ត ។

[១៥៥] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការភាគីនិចិត្ត តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីភាគីនិចិត្ត សេចក្តីទង្គិះក្នុងចិត្ត ភាពនៃការភាគីនិចិត្ត ភាព
នៃការទង្គិះក្នុងចិត្ត របស់សត្វដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
សេចក្តីវិនាសគោតៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសតិរោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
សេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសគិទ្ធិប៉ះពាល់ក្តី (ឬ)
ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬទុក្ខធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់
ហើយ នេះហៅថា ការភាគីនិចិត្ត ។

[១៥៦] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការដួចប្រសព្វដោយសត្វនិងសង្ខារ
មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ បុព្វាម្មណំ សត្វាម្មណំ
គន្ធាម្មណំ រសាម្មណំ ដោដ្ឋវាម្មណំទាំងឡាយណា មិនជាទីប្រាថ្នា
មិនជាទីគ្រេកអរ មិនជាទីតាប់ចិត្ត នៃបុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ពុំនោះ
សោត ជនទាំងឡាយ ណា ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនចម្រើន ប្រាថ្នាអំពើ
ឥតប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនក្សេមក្សា
យោគៈ ចំពោះបុគ្គលនោះ ការដួចគ្នា ការដួចប្រសព្វគ្នា ការដួចជុំគ្នា
ការនៅប្រឡំគ្នាដោយការម្នាក់ទាំងឡាយនោះ ។ នេះហៅថា ការដួច
ប្រសព្វដោយសត្វ និងសង្ខារ មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ ។

[១៧៥] តត្ថ តេតមោ មិយេហិ វិប្បយោកោ
 ទុក្ខោ ។ ឥធម យស្ស តេ ហោន្តិ ឥដ្ឋា តត្ថា
 មធាតា រូតា សន្តា កត្តា រសា ដោដ្ឋត្វា យេ វា
 បទស្ស តេ ហោន្តិ អត្តកាមា ហិតកាមា ដាស្ស-
 កាមា យោកក្កេមកាមា មាតា វា មិតា វា កាតា
 វា ភគវិ វា មិត្តា វា អមទ្ធា វា ញាតិសាលោហិតា
 វា យា តេហិ អសង្កតិ អសមាគមោ អសមោធាធំ
 អមិស្សិកាវោ អយំ វុច្ចតិ មិយេហិ វិប្បយោកោ
 ទុក្ខោ ។

[១៧៦] តត្ថ តតមំ យម្បិច្ឆំ ធម លកតិ តម្បិ
 ទុក្ខំ ។ ជាតិធម្មាធំ សត្តាធំ ឃិវំ ឥដ្ឋា ឧប្បជ្ជតិ
 អយោ វត មយំ ធម ជាតិធម្មា អស្សាម ធម ត វត
 លោ ជាតិ អាកច្ឆេយ្យាតិ ធម ខោ បទេតំ ឥដ្ឋាយ
 បត្តង្គំ ឥធម្បិ យម្បិច្ឆំ ធម លកតិ តម្បិ ទុក្ខំ
 ជរាធម្មាធំ សត្តាធំ ។ បេ ។ ព្យាធិធម្មាធំ សត្តា-
 ធំ ។ បេ ។ មរណធម្មាធំ សត្តាធំ ។ បេ ។

[១៧៥] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការប្រោកប្រាសចាកសត្វនិងសត្វរ
 ជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ បុត្រាម្តាយ សព្វាម្តាយ គន្ធាម្តាយ
 រសាម្តាយ ដោដ្ឋត្វាម្តាយទាំងឡាយ ណា ជាទីប្រាថ្នា ជាទីគ្រូករ
 ជាទីគាប់ចិត្ត ខែបុគ្គលណាក្នុងលោកនេះ កុំនោះសោត ជនទាំងឡាយ
 ណា គឺ មាតាភ្នំ បិតាភ្នំ បងប្អូនប្រុសភ្នំ បងប្អូនស្រីភ្នំ មិត្តភ្នំ អាមាត្យ
 ភ្នំ ញាតិសាលោហិតភ្នំ ប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នា
 សេចក្តីសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ចំពោះបុគ្គលនោះ ការ
 មិនបានជួបគ្នា ការមិនជួបប្រសព្វគ្នា ការមិនបានជួបជុំគ្នា ការមិនបាន
 មូលមិត្តគ្នា ដោយការម្តាយទាំងឡាយនោះៗ ដោយជនទាំងឡាយនោះៗ
 នេះហៅថា ការប្រោកប្រាសចាកសត្វនិងសត្វរជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ ។

[១៧៦] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ បុគ្គលកាលចង់បានរបស់ណា មិន
 បានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វមានជាតិ
 ជាធម្មតា តែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាកើតឡើង យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎
 ពួកយើងកុំបីបានជាតិជាធម្មតា កុំនោះសោត ជាតិ កុំបីមកកាន់យើង
 ទាំងឡាយឡើយ សេចក្តីនេះ ពួកសត្វតែងមិនបានសម្រេចតាមប្រាថ្នា
 ឡើយ នេះឯងហៅថា បុគ្គលកាលចង់បានរបស់ណា មិនបានរបស់
 នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ ពួកសត្វមានជរាជាធម្មតា ។ បេ ។ ពួក
 សត្វមានព្យាធិជាធម្មតា ។ បេ ។ ពួកសត្វមានមរណៈជាធម្មតា ។ បេ ។

សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សុចាយាសធម្មានំ សត្តានំ
 ឯវំ ឥន្ទា ឧប្បជ្ជតិ អយោ វត មយំ ន សោក-
 បរិទេវទុក្ខនោមនស្សុចាយាសធម្មា អស្សាម ន ច
 វត ទោ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សុចាយាសា អា-
 កច្ឆយ្យន្តំ ន ទោ មនេតំ ឥន្ទាយ បត្តព្វំ ឥនម្បិ
 យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ ។

[១៥៧] តត្ថ កតមេ សង្ខតេន បញ្ចាណា-
 នក្ខណ្ឌា ទុក្ខា ។ សេយ្យដំនំ រូបាណានក្ខណ្ឌោ វេទ-
 ន្តាណានក្ខណ្ឌោ សញ្ញាណានក្ខណ្ឌោ សង្ខារាណាន-
 ក្ខណ្ឌោ វិញ្ញាណាណានក្ខណ្ឌោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ សង្ខតេន
 បញ្ចាណានក្ខណ្ឌា ទុក្ខា ។

ឥនំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ ។

[១៥៨] តត្ថ កតមំ ទុក្ខសមុទយោ អរិយ-
 សច្ចំ ។ យាយំ តណ្ហា ចោលោត្តវិគា នន្តិរកស-
 ហកតា តត្រតត្រាភិទន្តិដំ សេយ្យដំនំ កាមតណ្ហា
 ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។

ពួកសត្វមានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុបាយាសៈ ជា
 ធម្មតា តែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាកើតឡើង យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេចថ្នាំ
 ពួកយើងកុំបីមានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុបាយាសៈ
 ជាធម្មតា ពុំនោះសោត សោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុបាយា-
 សៈ កុំបីមកកាន់យើងព្រមឡើយ សេចក្តីនេះ ពួកសត្វតែងមិន
 បានសម្រេចតាមប្រាថ្នាឡើយ នេះឯងហៅថា បុគ្គលកាលចង់បានរបស់
 ណា មិនបានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ ។

[១៥៧] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ដោយបំប្រួញ ទុបាទានក្ខន្ធទាំង
 ៥ ក៏ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ទុបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ គឺ រូបាទានក្ខន្ធ វេទ-
 ន្តាទានក្ខន្ធ សញ្ញាទានក្ខន្ធ សង្ខារាទានក្ខន្ធ វិញ្ញាណាទានក្ខន្ធ
 នេះហៅថា ដោយបំប្រួញ ទុបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ ក៏ ជាទុក្ខ ។
 នេះហៅថា ទុក្ខអរិយសច្ច ។

[១៥៨] បណ្តាអរិយសច្ចទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច
 តើដូចម្តេច ។ តណ្ហាណា ដែលនាំសត្វឱ្យកើតកង្វល់ចម្លែក ប្រកប
 ដោយកម្រេកវិកលយ ជាធម្មជាតិទាំងសត្វឱ្យក្រេកក្រេអាល ក្នុងការម្នា
 នោះ ។ បូកនឹងនោះ គឺ កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។

[១៨៧] សា ខោ មរោសា តណ្ហា តត្ថ ឧប្ប-
 ជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ តត្ថ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ ។ យំ
 លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជ-
 មាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ ។ តិញ្ច
 លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ។ ចត្តុំ លោកេ បិយ-
 រូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ
 ឯត្ថ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ សោតំ ។ បេ ។ យា ធិ
 ជីវ្ហំ កាយោ មរោ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរិស-
 មាណ ធិរិសតិ ។ រូចា លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរិស-
 មាណ ធិរិសតិ សត្តា ។ បេ ។ តត្ថា រសា ដោជ្ជត្វា
 ធម្មា លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ ។
 ចត្តុវិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា
 តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ

[១៨៧] តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងវិណា កាល
 តាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងវិណា ។ ការម្មណ៍ណា មានសភាពគួរស្រ-
 ឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង
 វេមងកើតក្នុងការម្មណ៍⁺ខ្លះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងការម្មណ៍⁺ខ្លះ ។
 ការម្មណ៍អ្វីហ្ន៎⁺ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុង
 លោក ។ ចត្តុំ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុង
 លោក តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងចក្ខុ⁺ខ្លះ កាលតាំងនៅ
 វេមងតាំងនៅក្នុងចក្ខុ⁺ខ្លះ សោតៈ ។ បេ ។ យាទៈ ជីវ្ហំ កាយ មរោ
 មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺ខ្លះ
 កាលកើតឡើង វេមងកើត ក្នុងមរោ⁺ខ្លះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ
 ក្នុងមរោ⁺ខ្លះ ។ រូបទាំងឡាយ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាព
 គួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងរូប⁺ខ្លះ
 កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ ក្នុងរូប⁺ខ្លះ សំរឡើង ។ បេ ។ ភ្នំ រស
 ផ្សព្វ ធម៌ទាំងឡាយ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
 ក្នុងលោក តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងធម៌⁺ខ្លះ កាលតាំង
 នៅ វេមងតាំងនៅក្នុងធម៌⁺ខ្លះ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
 មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺ខ្លះ កាលកើតឡើង វេមង
 កើតក្នុងចក្ខុវិញ្ញាណ⁺ខ្លះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងចក្ខុវិញ្ញាណ⁺ខ្លះ

សោតវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណំ ជិតវិញ្ញាណំ
 កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ ចិយ្យរូបំ
 សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណា ឧប្បជ្ឈតិ
 ឯត្ត ធិរីសមាណា ធិរីសតិ ។ ចតុស្ស័យស្ស
 លោកេ ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ឈមាណា ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ត ធិរីសមាណា ធិរីសតិ
 សោតសម្មស្ស័យ ។ បេ ។ យានសម្មស្ស័យ ជិតសម្ម-
 ស្ស័យ កាយសម្មស្ស័យ មនោសម្មស្ស័យ លោកេ
 ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណា
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ត ធិរីសមាណា ធិរីសតិ ។ ចតុស្ស-
 ម្ស័យស្ស័យ វេទនា លោកេ ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា
 តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណា ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ត ធិរីសមាណា
 ធិរីសតិ សោតសម្មស្ស័យ វេទនា ។ បេ ។ យាន-
 សម្មស្ស័យ វេទនា ជិតសម្មស្ស័យ វេទនា កាយស-
 ម្ស័យស្ស័យ វេទនា មនោសម្មស្ស័យ វេទនា លោកេ
 ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណា
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ត ធិរីសមាណា ធិរីសតិ ។ រូបសញ្ញា

សោតវិញ្ញាណ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណ ជិតវិញ្ញាណ-កាយវិញ្ញាណ មនោ-
 វិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហា[៖] កាលកើតឡើង វេទនកើតក្នុងមនោវិញ្ញាណ[៖] កាលតាំងនៅ
 វេទនតាំងនៅ ក្នុងមនោវិញ្ញាណ[៖] ។ ចកុសម្ម័យស្ស មានសភាពគួរ
 ស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា[៖] កាលកើតឡើង
 វេទនកើតក្នុងចកុសម្ម័យស្ស[៖] កាលតាំងនៅ វេទនតាំងនៅ ក្នុងចកុសម្ម័យស្ស
[៖] សោតសម្ម័យស្ស ។ បេ ។ យានសម្ម័យស្ស ជិតសម្ម័យស្ស កាយសម្ម័យស្ស
 មនោសម្ម័យស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហា[៖] កាលកើតឡើង វេទនកើតក្នុងមនោសម្ម័យស្ស[៖] កាលតាំងនៅ
 វេទនតាំងនៅ ក្នុងមនោសម្ម័យស្ស[៖] ។ វេទនាកើតអំពីចកុសម្ម័យស្ស មាន
 សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា[៖] កាល
 កើតឡើង វេទនកើតក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីចកុសម្ម័យស្ស[៖] កាលតាំងនៅ
 វេទនតាំងនៅ ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីចកុសម្ម័យស្ស[៖] វេទនាកើតអំពី
 សោតសម្ម័យស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីយានសម្ម័យស្ស វេទនាកើតអំពីជិត-
 សម្ម័យស្ស វេទនាកើតអំពីកាយសម្ម័យស្ស វេទនាកើតអំពីមនោសម្ម័យស្ស មាន
 សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា[៖] កាល
 កើតឡើង វេទនកើត ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីមនោសម្ម័យស្ស[៖] កាលតាំង
 នៅ វេទនតាំងនៅ ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីមនោសម្ម័យស្ស[៖] ។ រូបសញ្ញា

លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ សទ្ធីសញ្ញា ។ បេ ។
 កទ្ធីសញ្ញា រសសញ្ញា ដោដ្ឋទ្ធីសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោ-
 កេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ ។ រូបសញ្ញោតណ
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈ-
 មាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ សទ្ធីស-
 ញ្ញោតណ ។ បេ ។ កទ្ធីសញ្ញោតណ រសសញ្ញោតណ
 ដោដ្ឋទ្ធីសញ្ញោតណ ធម្មសញ្ញោតណ លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ
 ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ ។ រូបតណ្ហា លោកេ បិ-
 យ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ សទ្ធីតណ្ហា ។ បេ ។
 កទ្ធីតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋទ្ធីតណ្ហា ធម្មតណ្ហា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧ-
 ប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ធីរិសមាណ ធីរិសតិ ។

មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ
 កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងរូបសញ្ញានុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ
 ក្នុងរូបសញ្ញានុ៎ះ សទ្ធីសញ្ញា ។ បេ ។ កទ្ធីសញ្ញា រសសញ្ញា ដោដ្ឋទ្ធី-
 សញ្ញា ធម្មសញ្ញា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
 ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុងធម្មសញ្ញានុ៎ះ កាល
 តាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងធម្មសញ្ញានុ៎ះ ។ រូបសញ្ញោតណ មានសភាព
 គួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើត
 ឡើង វេមងកើតក្នុងរូបសញ្ញោតណានុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងរូប-
 សញ្ញោតណានុ៎ះ សទ្ធីសញ្ញោតណា ។ បេ ។ កទ្ធីសញ្ញោតណា រសសញ្ញោតណា
 ដោដ្ឋទ្ធីសញ្ញោតណា ធម្មសញ្ញោតណា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានស-
 ភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតក្នុង
 ធម្មសញ្ញោតណានុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅក្នុងធម្មសញ្ញោតណានុ៎ះ ។
 រូបតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើត ក្នុងរូបតណ្ហានុ៎ះ កាលតាំងនៅ
 វេមងតាំងនៅ ក្នុងរូបតណ្ហានុ៎ះ សទ្ធីតណ្ហា ។ បេ ។ កទ្ធីតណ្ហា រស-
 តណ្ហា ដោដ្ឋទ្ធីតណ្ហា ធម្មតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើត
 ក្នុងធម្មតណ្ហានុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ ក្នុងធម្មតណ្ហានុ៎ះ ។

ព្រះវិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រប់គ្រង

រូបវិញ្ញាណ លោកេ មិយ្យវំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថេ ធិរិសមាណ ធិរិសតិ ស-
 ណ្ហវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កណ្ហវិញ្ញាណ រសវិញ្ញាណ ដោដ្ឋព្វវិ-
 ញ្ញាណ ធម្មវិញ្ញាណ លោកេ មិយ្យវំ សាត្រុបំ ឯត្ថេ-
 សា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថេ ធិរិសមាណ
 ធិរិសតិ ។ រូបវិញ្ញាណ លោកេ មិយ្យវំ សាត្រុបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថេ ធិរិស-
 មាណ ធិរិសតិ សណ្ហវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កណ្ហវិញ្ញាណ រស-
 វិញ្ញាណ ដោដ្ឋព្វវិញ្ញាណ ធម្មវិញ្ញាណ លោកេ មិយ្យវំ
 សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថេ
 ធិរិសមាណ ធិរិសតិ ។

ឥទ្ធិ វុត្តតិ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ។

[១៦០] តត្ថ កតមំ ទុក្ខនិរោធ�ោ អរិយសច្ចំ ។

យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិកកនិរោធ�ោ
 ហោតោ បដិធិស្សត្តោ មុត្តិ អនាលយោ ។

ព្រះវិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រប់គ្រង

សេចក្តីត្រិះរិះរួម មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុង
 លោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះរួមនុ៎ះ កាល
 តាំងនៅ រមែងតាំងនៅក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះរួមនុ៎ះ សេចក្តីត្រិះរិះសំឡេង ។ បេ ។
 សេចក្តីត្រិះរិះភ្លឺន សេចក្តីត្រិះរិះរស សេចក្តីត្រិះរិះដេផ្សា សេចក្តីត្រិះរិះ
 ធមិ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា
 នុ៎ះ កាលកើតឡើង រមែងកើត ក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះធមិនុ៎ះ កាលតាំងនៅ
 រមែងតាំងនៅក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះធមិនុ៎ះ ។ ការពិចារណារូប មានសភាព
 គួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាល
 កើតឡើង រមែងកើតក្នុងការពិចារណារូបនុ៎ះ កាលតាំងនៅ រមែងតាំង
 នៅក្នុងការពិចារណារូបនុ៎ះ ការពិចារណាសំឡេង ។ បេ ។ ការពិចារ-
 ណាភ្លឺន ការពិចារណារស ការពិចារណាដេផ្សា ការពិចារណាធមិ
 មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ
 កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងការពិចារណាធមិនុ៎ះ កាលតាំងនៅ រមែង
 តាំងនៅ ក្នុងការពិចារណាធមិនុ៎ះ ។

នេះហៅថា ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ចំ ។

[១៦០] បណ្ណាអរិយសច្ចំទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធសមុទយសច្ចំ

តើដូចម្តេច ។ ការពិចារណាសំឡេង ដោយឥតសេសសល់ ស-
 ភាវៈលះបង់ ការទម្លាក់ចោល ការជម្រុះចោល ការមិនមានអាល័យ
 ចំពោះតណ្ហានោះឯង (នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធសមុទយសច្ចំ) ។

[១២១] ណា ចោ មនោសា តណ្ហា តត្ថ បហ៍-
 យមាណា បហ៍យតិ តត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។
 យំ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍-
 យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ តត្ថ
 លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ។ តត្ថ លោកេ បិយ-
 រូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ
 ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ សោតំ ។ បេ ។ យាដំ
 ជីក្កំ កាយោ មនោ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈ-
 មាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ រូបា លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមា-
 ណា ធិរុជ្ឈតិ សម្ពា ។ បេ ។ កត្តា រសា ដោជ្ជញ្ញា ធម្មា
 លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យ-
 មាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ តត្ថ-
 វិញ្ញាណំ លោកេ បិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា

[១២១] តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់ កងទ័
 ណា កាលលេតំ វេមន៍លេតំកងទ័ណា ។ អាម្មណំណា មានសភាព
 ត្រូវស្រឡាញ់ មានសភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាល
 បុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់កងអាម្មណំនុ៎ះ កាលលេតំ វេមន៍លេតំកង
 អាម្មណំនុ៎ះ ។ អាម្មណំអ្វីហ្ន៎ ដែលមានសភាពត្រូវស្រឡាញ់ មាន
 សភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក ។ ចក្ក មានសភាពត្រូវស្រឡាញ់ មាន
 សភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះ
 បង់កងចក្កនុ៎ះ កាលលេតំ វេមន៍លេតំកងចក្កនុ៎ះ សោតៈ ។ បេ ។ យានៈ
 ជីក្កំ កាយ មនោ មានសភាពត្រូវស្រឡាញ់ មានសភាពត្រូវត្រេកអរ កង
 លោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់កងមនោនុ៎ះ កាល
 លេតំ វេមន៍លេតំ កងមនោនុ៎ះ ។ រូបទាំងឡាយ មានសភាពត្រូវ
 ស្រឡាញ់ មានសភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះ
 បង់ វេមន៍លះបង់កងរូបនុ៎ះ កាលលេតំ វេមន៍លេតំកងរូបនុ៎ះ សំខ្សែង
 ។ បេ ។ ក្លិន សេ ផ្សព្វ ធម៌ទាំងឡាយ មានសភាពត្រូវស្រឡាញ់
 មានសភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍
 លះបង់កងធម៌នុ៎ះ កាលលេតំ វេមន៍លេតំ កងធម៌នុ៎ះ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ
 មានសភាពត្រូវស្រឡាញ់ មានសភាពត្រូវត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ

បហ័យមាណា បហ័យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ
 សោតវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ យានិវិញ្ញាណំ ជិក្ខុវិញ្ញាណំ
 កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ ចិយ្យរូបំ
 សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័-
 យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ ចក្កុសម្មស្សោ
 លោកេ ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័-
 យមាណា បហ័យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ សោ-
 តសម្មស្សោ ។ បេ ។ យានសម្មស្សោ ជិក្ខុសម្មស្សោ
 កាយសម្មស្សោ មនោសម្មស្សោ លោកេ ចិយ្យរូបំ
 សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័យតិ
 ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ ចក្កុសម្មស្សជា វេទនា
 លោកេ ចិយ្យរូបំ សាត្រូបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័-
 យមាណា បហ័យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ សោ-
 តសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ យានសម្មស្សជា វេទនា
 ជិក្ខុសម្មស្សជា វេទនា កាយសម្មស្សជា វេទនា

កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនលះបង់ក្នុងវិញ្ញាណនុ៎ះ កាលលេតំ វេទន
 លេតំក្នុងវិញ្ញាណនុ៎ះ សោតវិញ្ញាណ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណ ជិក្ខុ-
 វិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនលះ
 បង់ក្នុងមនោវិញ្ញាណនុ៎ះ កាលលេតំ វេទនលេតំក្នុងមនោវិញ្ញាណនុ៎ះ ។
 ចក្កុសម្មស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនលះបង់ក្នុងចក្កុសម្មស្សនុ៎ះ កាលលេតំ
 វេទនលេតំ ក្នុងចក្កុសម្មស្សនុ៎ះ សោតសម្មស្ស ។ បេ ។ យានសម្មស្ស
 ជិក្ខុសម្មស្ស កាយសម្មស្ស មនោសម្មស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនលះ
 បង់ក្នុងមនោសម្មស្សនុ៎ះ កាលលេតំ វេទនលេតំក្នុងមនោសម្មស្សនុ៎ះ ។
 វេទនាភើតអំពីចក្កុសម្មស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេក
 អរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនលះបង់ក្នុងវេទនា
 ដែលភើតអំពីចក្កុសម្មស្សនុ៎ះ កាលលេតំ វេទនលេតំក្នុងវេទនាដែលភើត
 អំពីចក្កុសម្មស្សនុ៎ះ វេទនាភើតអំពីសោតសម្មស្ស ។ បេ ។ វេទនាភើតអំពី
 យានសម្មស្ស វេទនាភើតអំពីជិក្ខុសម្មស្ស វេទនាភើតអំពីកាយសម្មស្ស

មនោសម្បជ្ជា វេទនា លោកេ មិយរូបំ សាត្រូបំ
 ឯត្តសា តណ្ហា មហិយមាណា មហិយតិ ឯត្ត
 ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ ។ រូបសញ្ញា លោកេ មិយរូបំ
 សាត្រូបំ ឯត្តសា តណ្ហា មហិយមាណា មហិយតិ ឯត្ត
 ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ សទ្ធសញ្ញា ។ មេ ។ កទ្ធសញ្ញា
 រសសញ្ញា ដោជ្ជត្វសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោកេ មិយ-
 រូបំ សាត្រូបំ ឯត្តសា តណ្ហា មហិយមាណា មហិ-
 យតិ ឯត្ត ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ ។ រូបសញ្ញោតណា
 លោកេ មិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តសា តណ្ហា មហិយ-
 មាណា មហិយតិ ឯត្ត ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ សទ្ធស-
 ញ្ញោតណា ។ មេ ។ កទ្ធសញ្ញោតណា រសសញ្ញោតណា
 ដោជ្ជត្វសញ្ញោតណា ធម្មសញ្ញោតណា លោកេ មិយរូបំ
 សាត្រូបំ ឯត្តសា តណ្ហា មហិយមាណា មហិយតិ
 ឯត្ត ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ ។ រូបតណ្ហា លោកេ
 មិយរូបំ សាត្រូបំ ឯត្តសា តណ្ហា មហិយមាណា
 មហិយតិ ឯត្ត ឱរុជ្ឈមាណា ឱរុជ្ឈតិ សទ្ធតណ្ហា

វេទនា កើតអំពីមនោសម្បជ្ជា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរ
 ត្រេកអរក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនិលះបង់ក្នុងវេទនា
 ដែលកើតអំពីមនោសម្បជ្ជាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិលេត់ ក្នុងវេទនាដែល
 កើតអំពីមនោសម្បជ្ជាខ្លះ ។ រូបសញ្ញា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនិលះ
 បង់ក្នុងរូបសញ្ញាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិលេត់ក្នុងរូបសញ្ញាខ្លះ សទ្ធសញ្ញា
 ។ មេ ។ កទ្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ដោជ្ជត្វសញ្ញា ធម្មសញ្ញា មានសភាពគួរ
 ស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះ
 បង់ វេទនិលះបង់ក្នុងធម្មសញ្ញាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិលេត់ក្នុងធម្មសញ្ញា
 ខ្លះ ។ រូបសញ្ញោតណា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
 ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនិលះបង់ក្នុងរូបសញ្ញោត-
 ណាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិលេត់ ក្នុងរូបសញ្ញោតណាខ្លះ សទ្ធសញ្ញោតណា
 ។ មេ ។ កទ្ធសញ្ញោតណា រសសញ្ញោតណា ដោជ្ជត្វសញ្ញោតណា ធម្មសញ្ញោត-
 ណា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ
 កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនិលះបង់ក្នុងធម្មសញ្ញោតណាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិ
 លេត់ក្នុងធម្មសញ្ញោតណាខ្លះ ។ រូបតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេទនិលះ
 បង់ក្នុងរូបតណ្ហាខ្លះ កាលលេត់ វេទនិលេត់ក្នុងរូបតណ្ហាខ្លះ សទ្ធតណ្ហា

សព្វវិភង្គ សុត្តន្តបិដក

។ បេ ។ កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា
 លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍-
 យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។
 រូបវិតក្តោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបំ ឯត្តេសា
 តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិ-
 រុជ្ឈតិ សន្ធិវិតក្តោ ។ បេ ។ កន្ធិវិតក្តោ រសវិតក្តោ
 ដោដ្ឋវិតក្តោ ធម្មវិតក្តោ លោកេ បិយរូបំ សា-
 តរូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ ឯត្ត
 ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។ រូបវិចារោ លោកេ បិយរូបំ
 សាតរូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា បហ៍យតិ
 ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ សន្ធិវិចារោ ។ បេ ។ កន្ធិ-
 វិចារោ រសវិចារោ ដោដ្ឋវិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ
 បិយរូបំ សាតរូបំ ឯត្តេសា តណ្ហា បហ៍យមាណា
 បហ៍យតិ ឯត្ត ធិរុជ្ឈមាណា ធិរុជ្ឈតិ ។

នំ វុត្តតិ ទុក្ខនិរោធនា អរិយសង្កំ ។

សព្វវិភង្គ សុត្តន្តបិដក

។ បេ ។ កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ដោដ្ឋតណ្ហា ធម្មតណ្ហា មាន
 សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាល
 បុគ្គលលះបង់ វេមង្គលះបង់ក្នុងធម្មតណ្ហាខ្លះ កាលលេត់ វេមង្គលេត់
 ក្នុងធម្មតណ្ហាខ្លះ ។ ប្រវិតក្កៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាព
 គួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាល បុគ្គលលះបង់ វេមង្គលះបង់ក្នុង
 ប្រវិតក្កៈខ្លះ កាលលេត់ វេមង្គលេត់ក្នុងប្រវិតក្កៈខ្លះ សន្ធិវិតក្កៈ ។ បេ ។
 កន្ធិវិតក្កៈ រសវិតក្កៈ ដោដ្ឋវិតក្កៈ ធម្មវិតក្កៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
 មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមង្គ
 លះបង់ ក្នុងធម្មវិតក្កៈខ្លះ កាលលេត់ វេមង្គលេត់ក្នុងធម្មវិតក្កៈខ្លះ ។ ប្រ-
 វិចារៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមង្គលះបង់ក្នុងប្រវិចារៈខ្លះ កាលលេត់
 វេមង្គលេត់ ក្នុងប្រវិចារៈខ្លះ សន្ធិវិចារៈ ។ បេ ។ កន្ធិវិចារៈ រសវិចារៈ
 ដោដ្ឋវិចារៈ ធម្មវិចារៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេក-
 អរ ក្នុងលោក តណ្ហាខ្លះ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមង្គលះបង់ក្នុងធម្មវិចារៈ
 ខ្លះ កាលលេត់ វេមង្គលេត់ក្នុងធម្មវិចារៈខ្លះ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធហរិយសង្កំ ។

[១៦២] តត្ថ កតតមំ ទុក្ខនិរោធតាមិច្ចិ បដិ-
 បទា អរិយសក្កំ ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
 មត្តោ ។ សេយ្យថីទំ ។ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ
 សម្មាភំចា សម្មាកុម្មតោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយា-
 មោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

[១៦៣] តត្ថ កតតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ ទុក្ខ
 ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ ទុក្ខនិរោធត ញាណំ
 ទុក្ខនិរោធតាមិច្ចិយា បដិបទាយ ញាណំ អយំ
 វុត្ថតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៦៤] តត្ថ កតតមោ សម្មាសង្កប្បោ ។ នេត្ត-
 ម្មសង្កប្បោ អត្យាចានសង្កប្បោ អវិហឹសាសង្កប្បោ
 អយំ វុត្ថតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

[១៦៥] តត្ថ កតតមា សម្មាភំចា ។ មុសាភំចា
 វេរមណី ចិសុណាយ វំចាយ វេរមណី ឝរុសាយ
 វំចាយ វេរមណី សម្មប្បលាថា វេរមណី អយំ វុត្ថតិ
 សម្មាភំចា ។

[១៦៦] បណ្តាអរិយសក្កំ ៤ ខោះ ទុក្ខនិរោធតាមិច្ចិបដិបទា-
 អរិយសក្ក តើដូចម្តេច ។ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ប្រការនេះឯង ។ មគ្គ
 ដ៏ប្រសើរ មានអង្គ ៨ ប្រការ តើដូចម្តេច ។ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ
 សម្មាភំចា សម្មាកុម្មនៈ សម្មាអាជីវៈ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ
 សម្មាសមាធិ ។

[១៦៧] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ប្រាជ្ញាដ៏ធូលីស្រស់ ក្នុងករណីទុក្ខ ប្រាជ្ញាដ៏ធូលីស្រស់ក្នុងករណី
 ជាហេតុនៃទុក្ខ ប្រាជ្ញាដ៏ធូលីស្រស់ក្នុងព្រះវិញ្ញាណជាគ្រឿងលេតិកទុក្ខ ប្រាជ្ញាដ៏ធូលីស្រស់
 ដូចប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះវិញ្ញាណជាគ្រឿងលេតិកទុក្ខ ខេរហៅ
 ថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៦៨] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីគ្រិះរិះ ក្នុងការចេញចាកតាម សេចក្តីគ្រិះរិះក្នុងការមិនព្យាបាទ
 សេចក្តីគ្រិះរិះក្នុងការមិនបៀតបៀន ខេរហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[១៦៩] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាភំចា តើដូចម្តេច ។
 ការរៀបចំការក្សត្យកុហក ការរៀបចំការចេញចាកក្នុងគំនិតច្រើន ការរៀប
 ចំការចាកចេញចាកក្រីក្រ ការរៀបចំការក្សត្យកុហកយកយង់ស្រយោងនឹង ខេរ
 ហៅថា សម្មាភំចា ។

[១៦៦] តត្ថ តតមោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ ។
ចាណាតិចាតា វេរមណី អនិច្ចាណាណា វេរមណី
កាមេសុ មិច្ឆាចារក វេរមណី អយំ វុទ្ធតិ សម្មា-
សម្ពុទ្ធោ ។

[១៦៧] តត្ថ តតមោ សម្មាសម្ពុទ្ធវេរ ។ ឥធន
អរិយស្សារកោ មិច្ឆាសម្ពុទ្ធវេរ បហាយ សម្មាសម្ពុទ្ធវេរ
ជីវិតំ កម្មេតិ អយំ វុទ្ធតិ សម្មាសម្ពុទ្ធវេរ ។

[១៦៨] តត្ថ តតមោ សម្មាវាយាមោ ។ ឥធន
កិក្កុ អនុប្បដ្ឋានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ
អនុប្បដ្ឋាយ ធម្មំ ជនេតិ វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ
ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ ឧប្បដ្ឋានំ ចាបកានំ អកុ-
សលានំ ធម្មានំ បហាណាយ ។ បេ ។ អនុប្បដ្ឋានំ កុស-
លានំ ធម្មានំ ឧប្បដ្ឋាយ ។ បេ ។ ឧប្បដ្ឋានំ កុស-
លានំ ធម្មានំ មិតិយា អសម្មោសាយ ភិយ្យោកា-
វាយ វេបុលាយ ភាវនាយ ចារិយិយា ធម្មំ ជនេតិ
វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ
អយំ វុទ្ធតិ សម្មាវាយាមោ ។

[១៦៦] បណ្ណាមគ្គមានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាសម្ពុទ្ធៈ តើដូចម្តេច ។
ការវៀរចាកបាណាតិបាត ការវៀរចាកអវិជ្ជាខន ការវៀរចាកការ
ប្រព្រឹត្តិកុស ក្នុងតាមទាំងឡាយ នេះហៅថា សម្មាសម្ពុទ្ធៈ ។

[១៦៧] បណ្ណាមគ្គមានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាសម្ពុទ្ធវេរ តើដូចម្តេច ។
អរិយសារក ក្នុងសាសនានេះ លះបង់ការចិញ្ចឹមជីវិតកុស ហើយ
សម្រេចជីវិត ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ នេះហៅថា សម្មាសម្ពុទ្ធវេរ ។

[១៦៨] បណ្ណាមគ្គ មានអង្គ ៨ ខោះ សម្មាវាយាមៈ តើដូច
ម្តេច ។ កិក្កុ ក្នុងសាសនានេះ ញ៉ាំងនទ្ធាៈឲ្យកើត ច្រើនច្រើន ប្រា-
សេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តំកល់ចិត្ត ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ដ៏លាមក
ដែលមិនទាន់កើត មិនឲ្យកើតឡើង ញ៉ាំងនទ្ធាៈឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រា-
ន្ទសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តំកល់ចិត្ត ដើម្បីលះចង់អកុសលធម៌ ដ៏
លាមកដែលកើតហើយ ។ បេ ។ ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ ដែលមិនទាន់
កើត ឲ្យកើតឡើង ។ បេ ។ ដើម្បីញ៉ាំងកុសលធម៌ ដែលកើតហើយ
ស្របតែវា មិនឲ្យវិនាស ឲ្យរឹងកែតែចម្រើនឡើង ឲ្យជំនួលាយឡើង
ឲ្យចំរើនពោរពេញឡើង នេះហៅថា សម្មាវាយាមៈ ។

[១៦៧] តត្ថ តតមា សម្មាសតិ ។ ៧៨ កិក្ខុ

កាយ កាយាទុបស្ស័វិហរតិ អាតាថិ សម្មជាដោ

សតិមា វិធម្យ លោកេ អភិជ្ឈាដោមនស្សំ វេទ-

នាសុ ។ បេ ។ ចិត្តេ ។ បេ ។ ធម្មេសុ ធម្មាទុបស្ស័វិ

វិហរតិ អាតាថិ សម្មជាដោ សតិមា វិធម្យ លោកេ

អភិជ្ឈាដោមនស្សំ អយំ វុត្តតិ សម្មាសតិ ។

[១៧០] តត្ថ តតមា សម្មាសមាធិ ។ ៧៨

កិក្ខុ វិវិច្ឆេវ តាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ

សវិតត្តំ សវិចារំ វិវេកដំ បីតិសុខំ បមេមំ ឈានំ

ទុបសម្មជ្ឈំ វិហរតិ វិតត្តវិចារនំ វូបសមា អជ្ឈត្តំ

សម្មសាទនំ ចេតសោ ឯកោធិការំ អវិតត្តំ អវិ-

ចារំ សមាធិដំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ទុបសម្មជ្ឈំ

[១៦៧] បណ្ណាមគ្គខានន្តំ ៨ ខោរ សម្មាសតិ តើដូចម្តេច ។

កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ពិចារណាយើញច្បាស់ នូវកាយក្នុងកាយ មាន

ព្យាយាមញ្ញាំងកិលេសឱ្យក្តៅ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយល្អ មានស្មារតីមិនប្រ-

មាទ កំចាត់បង់អភិជ្ឈានិងទោមនស្សក្នុងលោក ពិចារណាយើញច្បាស់

នូវវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ។ បេ ។ នូវចិត្ត ក្នុងចិត្ត ។ បេ ។

ពិចារណាយើញច្បាស់នូវធម៌ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានព្យាយាមញ្ញាំង

កិលេសឱ្យក្តៅ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយល្អ មានស្មារតីមិនប្រមាទ កំចាត់បង់

អភិជ្ឈានិងទោមនស្សក្នុងលោក នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[១៧០] បណ្ណាមគ្គខានន្តំ ៨ ខោរ សម្មាសមាធិ តើដូចម្តេច ។

កិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ស្តាប់ស្ងាត់ចាកកាយទាំងឡាយ ស្តាប់ស្ងាត់ចាក

អកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយបានដល់ឈានទី ១ ប្រកបដោយវិតក្កៈ

ប្រកបដោយវិចារៈ មានចិត្តនឹងសុខៈកើតអំពីសេចក្តីស្តាប់ស្ងាត់ កិក្ខុ បាន

រម្ងាប់វិតក្កៈនិងវិចារៈអស់ហើយ បានដល់ឈានទី ២ ជាធម្មជាតិកើតមាន

ក្នុងសន្តាននៃខ្លួន មានសេចក្តីជ្រះថ្លាដ៏ទុក្ខម គឺស្នា មានលក្ខណៈជាចិត្ត

វិហារតិ បីតិយា ច វិវាតា ឧបេត្តុកោ ច វិហារតិ
 សតោ ច សម្មជាយោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំ-
 វេនេតិ យន្តំ អរិយា អាចិត្តន្តំ ឧបេត្តុកោ សតិមា
 សុខវិហារីតិ ភតិយំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ជ វិហារតិ
 សុខស្ស ច បហាថា ទុក្ខស្ស ច បហាថា បុព្វេវ
 សោមនស្សនោមនស្សានំ អត្តន្តំមា អទុក្ខមសុខំ ឧ-
 បេត្តាសតិចារិសុទ្ធិ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ជ វិហារតិ
 អយំ វុច្ចតិ សម្មាសមាធិ ។

នំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា អរិយសច្ចំ ។

សុត្តន្តភាជនីយំ ។

[១៧១] ចត្តារិ សទ្ធានំ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ

ទុក្ខនិរោធតា ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា ។

[១៧២] ភត្ត ភតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។

ភណ្ណា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

ភិក្ខុ មានបំភ្លឺឡើយណាយចាកបីតិហើយ ប្រកបដោយទេវេត្តា មាន
 ស្មារតីល្អ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយប្រពៃ បានខ្ពស់ឡើយដោយនាមកាយ
 ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែលបានឈានទី ៣ នោះ ថា
 បុគ្គលដែលបានឈានទី ៣ វេមន៍ប្រកបដោយទេវេត្តា មានស្មារតីល្អ
 មានធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនៃឈានទី ៣ ណា ក៏
 បានដល់នូវឈានទី ៣ នោះ ភិក្ខុបានលះបង់សុខនិងទុក្ខអស់ហើយ មាន
 សោមនស្សនិងចោមនស្សអស់ហើយ ក្នុងកាលមុន ក៏បានដល់នូវឈាន
 ទី ២ មានវេទនាមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ គឺទេវេត្តា មានសតិដ៏បរិសុទ្ធ
 ដោយទេវេត្តា ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទាអរិយសច្ចំ ។

ចប់ សុត្តន្តភាជនីយំ ។

[១៧១] សច្ចៈ ៤ ភិ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធត ១

ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា ១ ។

[១៧២] ចណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។

ភណ្ណា នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៧៣] ឥត្ត កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ព
 កិលេសា អវសេសា ច អកុសលា ធម្មា តិណំ ច
 កុសលម្បូលានិ សាសវំនិ អវសេសា ច សាសវំ
 កុសលា ធម្មា សាសវំ ច កុសលាកុសលានិ
 ធម្មានំ វិហាកា យេ ច ធម្មា តិរិយា ខេវ កុសលា
 ធាកុសលា ច ច កម្មវិហាកា សព្វញ្ច រូបំ វេទិ
 វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។

[១៧៤] ឥត្ត កតមោ ទុក្ខំនិរោធា ។ តណ្ហា-
 យ បហានំ អយំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំនិរោធា ។

[១៧៥] ឥត្ត កតមា ទុក្ខំនិរោធាតាមិដិ បដិ-
 បដា ។ វេទ កិក្កុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ការវតិ ជិយ្យានិកំ អបចយតាមី ជិដ្ឋិតានំ បហា-
 នាយ បវមាយ ក្ខមិយា ចត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បវមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខាប-
 ដិវេទំ ធម្មានិក្ខំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ។

[១៧៦] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 កិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាតិរិយា មិន
 មែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះ
 ហៅថា ទុក្ខ ។

[១៧៧] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខនិរោធា តើដូចម្តេច ។
 ការលះបង់តណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធា ។

[១៧៨] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខនិរោធាតាមិទិបដិបថា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ក៏គិតសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរដ្យាន
 ជាទីស្រាច់ស្រន់ ដល់នូវការមិនសន្យាគ្នាឡើយ ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមក្ខមិ ស្ងប់ស្ងាត់ភាគទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់នូវបឋមដ្យាន ជាទុក្ខាបដិបថាទុក្ខានិក្ខា សម័យនោះ មគ្គមាន
 អង្គ ៨ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ កិរតិមាន ។

[១៧៦] តត្ថ កតតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ យា បញ្ញា
 បដិទេសា ។ បេ ។ អាមោយោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
 ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈន្តោ មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបដ្ឋិ អយំ
 វុទ្ធតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៧៧] តត្ថ កតតមោ សម្មាសង្កប្បោ ។ យោ
 តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ សម្មាសង្កប្បោ មក្ខន្ធិ មក្ខ-
 បរិយាបដ្ឋិ អយំ វុទ្ធតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

[១៧៨] តត្ថ កតតមា សម្មាភវា ។ យា ចត្វ-
 ហិ វិចីទុទ្ធវិគេហិ អារតិ វិតិ បដិវិតិ វេមណិ
 អភិរិយា អភរណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ
 សេតុយាតោ សម្មាភវា មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបដ្ឋិ អយំ
 វុទ្ធតិ សម្មាភវា ។

[១៧៩] តត្ថ កតតមោ សម្មាកម្មន្តោ ។ យា
 តិហិ កាយទុទ្ធវិគេហិ អារតិ វិតិ បដិវិតិ វេមណិ
 អភិរិយា អភរណំ អនជ្ឈាបត្តិ វេលាអនតិក្កមោ
 សេតុយាតោ សម្មាកម្មន្តោ មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបដ្ឋិ
 អយំ វុទ្ធតិ សម្មាកម្មន្តោ ។

[១៧៦] បណ្ណាមក្ខ មានអង្គ ៨ ទោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការជឿច្បាស់ ។ បេ ។ ការបំទេវធីន្ត ការពិចារណាធមិ ការ
 យល់ត្រូវ ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមក្ខ រាប់បញ្ចូលក្នុងមក្ខ ណា
 នេះហៅថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៧៧] បណ្ណាមក្ខមានអង្គ ៨ ទោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីគ្រិះរិះ សេចក្តីគ្រិះរិះផ្សេង ។ ។ បេ ។ សេចក្តីគ្រិះរិះត្រូវ ជាអង្គ
 នៃមក្ខ រាប់បញ្ចូលក្នុងមក្ខ ណា នេះហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[១៧៨] បណ្ណាមក្ខមានអង្គ ៨ ទោះ សម្មាភវា តើដូចម្តេច ។
 ការវេន ការគចចេញ ការចៀស ការរៀរ ចាកវិចីទុទ្ធវិគតាំង ៤ គឺ
 កិរិយាមិនធ្វើ កិរិយាមិនសាង កិរិយាមិនលើស ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការពាលត្រូវ ជាអង្គនៃមក្ខ រាប់បញ្ចូលក្នុងមក្ខ
 ណា នេះហៅថា សម្មាភវា ។

[១៧៩] បណ្ណាមក្ខមានអង្គ ៨ ទោះ សម្មាកម្មន្តៈ តើដូចម្តេច ។
 ការវេន ការគចចេញ ការចៀស ការរៀរ ចាកកាយទុទ្ធវិគតាំង ៣ គឺ
 កិរិយាមិនធ្វើ កិរិយាមិនសាង កិរិយាមិនលើស ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការធ្លាក់ត្រូវ ជាអង្គនៃមក្ខ រាប់បញ្ចូលក្នុងមក្ខ ណា
 នេះហៅថា សម្មាកម្មន្តៈ ។

[១៧០] តត្ថ កតតមោ សម្មាណដីវោ ។ យោ
 មិច្ឆាណដីវា អារតិ វិវតិ បដិវិវតិ វេមណី អតិវិយា
 អតរណំ អនន្ទ្យាបត្តិ វេណាអនតិក្កមោ សេតុយាតោ
 សម្មាណដីវោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្តតិ
 សម្មាណដីវោ ។

[១៧១] តត្ថ កតតមោ សម្មាវាយមោ ។ យោ
 ចេតសិកោ វិវិយាមម្ពោ ។ បេ ។ សម្មាវាយមោ វិ-
 វិយសម្ពោជ្ឈវេណំ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្តតិ
 សម្មាវាយមោ ។

[១៧២] តត្ថ កតតមា សម្មាសតិ ។ យា សតិ
 អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈវេណំ
 មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្តតិ សម្មាសតិ ។

[១៧៣] តត្ថ កតតមោ សម្មាសមាធិ ។ យា
 ចិត្តស្ស មិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ សម្មាធិសម្ពោជ្ឈ-
 វេណំ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្តតិ សម្មាសមាធិ ។
 អយំ វុត្តតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទា អវិសសា
 ធម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ សម្មយុត្តា ។

[១៧០] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាណដីវៈ តើដូចម្តេច ។
 ការរាង ការរតចចេញ ការចៀស ការរៀរ ចាកការចិត្តិមដីវិតខុស
 គឺកិរិយាមិនធ្វើ កិរិយាមិនសាង កិរិយាមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការចិត្តិមដីវិតត្រូវ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុង
 មគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាណដីវៈ ។

[១៧១] បណ្តាមគ្គ មានអង្គ ៨ នោះ សម្មាវាយមៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ការប្រាសព្វព្យាយាម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ។ បេ ។ សេចក្តី
 ព្យាយាមត្រូវ វិវិយសម្ពោជ្ឈវេណំ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
 នេះហៅថា សម្មាវាយមៈ ។

[១៧២] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសតិ តើដូចម្តេច ។
 ការលឺក ការទឹកឃើញ ។ បេ ។ សតិគឺមត្រូវ សតិសម្ពោជ្ឈវេណំ ជា
 អង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[១៧៣] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសមាធិ តើដូចម្តេច ។
 ការតំកល់ចិត្ត ។ បេ ។ សមាធិត្រូវ សមាធិសម្ពោជ្ឈវេណំ ជាអង្គនៃមគ្គ
 រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែល
 សម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទា (គឺហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនិ-
 បដិបទាវដេ) ។

[១៨៤] តត្ថ តតតោ ទុក្ខសមុទយោ ។
តណ្ហា ច អវសេសា តិលេសា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខ-
សមុទយោ ។

[១៨៥] តត្ថ តតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
អកុសលា ធម្មា តិលា ច កុសលម្បលានិ សាស-
វានិ អវសេសា ច សាសវា កុសលា ធម្មា សា-
សវា ច កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា យេ ច
ធម្មា តិវិយា លេវ កុសលា ធាកុសលា ន ច
កម្មវិចារកា សព្វញ្ច វុច្ចំ វេទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

[១៨៦] តត្ថ តតតោ ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
យ ច អវសេសានញ្ច តិលេសានំ បហានំ អយំ
វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធា ។

[១៨៧] តត្ថ តតតោ ទុក្ខនិរោធតាមិនិ បដិ-
បដា ។ វេទ កិក្កុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ លានំ
ការេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហានាយ
បវេមាយ ក្ខមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ តោមេហិ ។ បេ ។
បវេមំ លានំ ឧបសម្បជ្ជំ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ
ទទ្ធាកិញ្ញំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ហោតិ

[១៨៤] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហានិងតួកិលេសដីសេស នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៨៥] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ តួក
អកុសលធម៌ដីសេសក្តី តួកកុសលមូលតាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ភាសវៈដីសេសក្តី តួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈក្តី តួក
វិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌តាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
ភាសវៈក្តី តាំងតួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
អកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបតាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៨៦] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះនូវតណ្ហាផង នូវកិលេសតាំងឡាយដីសេសផង នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធ ។

[១៨៧] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទា
តើដូចម្តេច ។ សម័យណា កិក្កុក្តសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជពន្ធ
ជាទីស្រាចស្រង់ ដល់ទៅការមិនសន្យាក្នុងឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិតាំងឡាយ
ដើម្បីដល់នូវបវេមកម្មិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកភាពតាំងឡាយ ។ បេ ។ ក៏បានដល់
នូវបវេមជ្ជពន្ធ ជាទុក្ខាបដិបទាខ្លាតិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៨ គឺ

សម្មាសិទ្ធិ ។ បេ ។ សម្មាសិទ្ធិ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខនិ-
រោធនភាមិធំ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធន-
ភាមិធំយា បដិបទាយ សម្មយុត្តា ។

[១៨៨] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
តណ្ហា ច អវសេសា ច តិលេសា អវសេសា ច
អកុសលា ធម្មា អយំ វុត្តតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៨៩] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ ភិណ្ឌំ ច កុសល-
ម្យលានំ សាសវំធំ អវសេសា ច សាសវំ កុសលា
ធម្មា សាសវំ ច កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចា-
កា យេ ច ធម្មា កិរិយា ទេវ កុសលា ធាកុសលា
ន ច កម្មវិចាកា សទ្ធការុ រូបំ វេទំ វុត្តតិ ទុក្ខំ ។

[១៩០] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធនោ ។ តណ្ហាយ
ច អវសេសានញ្ច តិលេសានំ អវសេសានញ្ច អកុ-
សលានំ ធម្មានំ បហានំ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខនិរោធនោ ។

[១៩១] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធនភាមិធំ បដិ-
បទា ។ វេទំ តិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ យានំ
កាវេតិ ធិយ្យានំកំ អបចយតាមី ធិដ្ឋិតតានំ បហាតា-
យ បវមាយ ក្រមិយា បត្តិយា វិវិចេវ កាមេហំ ។ បេ ។

សម្មាសិទ្ធិ ។ បេ ។ សម្មាសិទ្ធិ កិកើតយាម ខេរហៅថា ទុក្ខនិរោធនា-
មិទិបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធនាមិទិបដិ-
បទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធនាមិទិបដិបទាដែរ) ។

[១៨៨] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ ខោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហាភ្នំ ពួកកិលេសដ៏សេសភ្នំ ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសភ្នំ ខេះហៅ
ថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៨៩] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ ខោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
កុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភ្នំ ពួកកុសលធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសភ្នំ ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌និងអកុ-
សលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភ្នំ ទាំងពួកធម៌ណា
ដែលកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកភ្នំ
រូបទាំងអស់ភ្នំ ខេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៩០] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ ខោះ ទុក្ខនិរោធន តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះ ខ្យុតណ្ហាភ្នំ ខ្យុតពួកកិលេសដ៏សេសភ្នំ ខ្យុតពួកអកុសលធម៌
ដ៏សេសភ្នំ ខេះហៅថា ទុក្ខនិរោធន ។

[១៩១] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ ខោះ ទុក្ខនិរោធនាមិទិបដិបទា
តើដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុក្នុងសាសនាខេះ ចម្រើនលោកុត្តរ-
ដ្ឋាន ជានិយ្យានិកៈ ដល់ខ្យុតការមិនសន្យុតខ្យុតខ្យុត ដើម្បីលះខ្ញុំទាំង
ឡាយ ដើម្បីដល់ខ្យុតបឋមក្រមិ ស្ងប់ស្ងួតចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។

បឋមំ ឈានំ ទុច្ចសម្បជ្ជំ វិហារតិ ទុក្ខាចដិបដំ
ទុក្ខាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គីតោ មត្តោ ហោតិ
សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខ-
និរោធតាមិនិ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធតា-
មិនិយា បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

[១៧២] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
តណ្ហា ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច
អកុសលា ធម្មា តិណិ ច កុសលមូលានំ សាស-
វានំ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៧៣] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
សាសវា កុសលា ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុស-
លានំ ធម្មានំ វិចារកា យេ ច ធម្មា កិរិយា លេ
កុសលា ធាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា សព្វញ្ញ
រូបំ វេទំ វុត្តតិ ទុក្ខំ ។

[១៧៤] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធតោ ។ តណ្ហាយ
ច អវសេសានញ្ច កិលេសានំ អវសេសានញ្ច អកុ-
សលានំ ធម្មានំ តណ្ហានញ្ច កុសលមូលានំ សាស-
វានំ បហានំ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខនិរោធតោ ។

កំបានដល់បឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាចដិបទាទុក្ខាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមាន
អង្គ ៨ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខ-
និរោធតាមិនិបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្តាដោយទុក្ខនិរោធតា-
មិនិបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទាដែរ) ។

[១៧២] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហាភិ ពួកកិលេសដ៏សេសភិ ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសភិ កុសលមូល
តាំងៗ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភិ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៧៣] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
កុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសភិ ពួកវិបាក នៃ
កុសលធម៌ និងអកុសលធម៌តាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភិ
តាំងពួកធម៌ណា ដែលជាតិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល
មិនមែនកម្មវិបាកភិ ប្រតាំងអស់ភិ នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៧៤] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតោ តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះ ទ្រុតណាភិ ទ្រុតកិលេសដ៏សេសភិ ទ្រុតអកុសលធម៌
ដ៏សេសភិ ទ្រុតកុសលមូលតាំង ៗ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភិ
នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតោ ។

[១៧៥] តត្ថ តតតមា ធុត្តនិរោធតាមិធិ បដិ-
 បទា ។ ឥធិ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ភាវេតិ ធិយ្យានិកំ អបធមយតាមី ធិដ្ឋិតតានំ បហា-
 ធាយ បវមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ តាមេហិ
 ។ បេ ។ បវមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជិ វិហារេតិ ធុត្តាបដិ-
 បទំ ធុត្តាភិក្ខុ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មាធិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុត្តតិ
 ធុត្តនិរោធតាមិធិ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ធុត្តនិ-
 រោធតាមិធិយា បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

[១៧៦] តត្ថ តតតមោ ធុត្តសមុទយោ ។ តណ្ហា
 ច អវសេសា ច តិលេសា អវសេសា ច អក្ក-
 សលា ធម្មា តិណិ កុសលម្ពលានំ សាសវានំ អវ-
 សេសា ច សាសវា កុសលា ធម្មា អយំ វុត្តតិ
 ធុត្តសមុទយោ ។

[១៧៧] តត្ថ តតតមំ ធុត្តំ ។ សាសវា កុស-
 លាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារា យេ ច ធម្មា តិរិយា
 លេវ កុសលា ធាកុសលា ន ច តម្មវិចារា សត្វត្តា
 រូបំ ឥធិ វុត្តតិ ធុត្តំ ។

[១៧៥] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិធិបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរដ្ឋាន
 ជាធិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សឹកព្រូងឡើយ ដើម្បីលះទិដ្ឋិតាំងឡាយ
 ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមតាំងឡាយ ។ បេ ។ កំប៉ាន
 ដល់បឋមដ្ឋាន ជាទុក្ខាបដិបទាឡានិកោ សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៨
 គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ កំរើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខ-
 និរោធតាមិធិបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្ត ដោយទុក្ខនិរោធត-
 តាមិធិបដិបទា (កំហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិធិបដិបទាវដេវ) ។

[១៧៦] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហាភិ ពួកតិលេសដ៏សេសភិ ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសភិ ពួកកុសល-
 មូលតាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអានវៈភិ ពួកកុសលធម៌ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអានវៈដ៏សេសភិ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៧៧] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 វិចារកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌តាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អានវៈភិ តាំងពួកធម៌ណា ដែលដកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
 អកុសល មិនមែនកម្មវិចារភិ រូបតាំងអស់ភិ នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៩៨] តត្ថ កតតមា ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
 យ ធម៌ អវសេសាធាតុ កិលេសានំ អវសេសាធាតុ
 អកុសលានំ ធម្មានំ តណ្ហាធាតុ កុសលមូលានំ
 សាសវានំ អវសេសាធាតុ សាសវានំ កុសលានំ
 ធម្មានំ បហានំ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធា ។

[១៩៩] តត្ថ កតតមា ទុក្ខនិរោធាតាមិដំ បដិ-
 បទា ។ ឥធម៌ កិក្ក យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ
 លានំ ការេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមិ និដ្ឋិតតានំ
 បហានាយ បវមាយ ក្រមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កា-
 មេហិ ។ បេ ។ បវមំ លានំ ឧបសម្បជ្ជំ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ធម្មាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ
 មត្តោ ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ
 អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធាតាមិដំ បដិបទា អវសេសា
 ធម្មា ទុក្ខនិរោធាតាមិដិយា បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

[២០០] ចត្តារំ សទ្ធានិ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ
 ទុក្ខនិរោធា ទុក្ខនិរោធាតាមិដំ បដិបទា ។

[២០១] តត្ថ កតតមា ទុក្ខសមុទយោ ។
 តណ្ហា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៩៨] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 កិរិយាលៈ នូវតណ្ហាភី នូវតួកិលេសដីសេសភី នូវតួអកុសលធម៌ដី
 សេសភី នូវតួកុសលមូលតាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈភី
 នូវតួកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈដីសេសភី នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធ ។

[១៩៩] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធាតាមិដំបដិបទា
 តើដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជព្រន
 ជាខ្សែទន្លេកៈ ដល់ខ្សែការមិនសន្យុកព្រនឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់បឋមជ្ជព្រន ជាទុក្ខាបដិបទាឡោភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមាន
 អង្គ ៨ ប្រការ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះ
 ហៅថា ទុក្ខនិរោធាតាមិដំបដិបទា ពួកធម៌ដីសេស ដែលសម្បយុត្តដោយ
 ទុក្ខនិរោធាតាមិដំបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធាតាមិដំបដិបទាដែរ) ។

[២០០] សច្ចៈ ៤ គឺ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធ ១
 ទុក្ខនិរោធាតាមិដំបដិបទា ១ ។

[២០១] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២០២] តត្ថ តតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច ចិ-
 លេសា អវសេសា ច អគុសលា ធម្មា តិលិ វ
 កុសលមូលាធិ សាសវាធិ អវសេសា ច សាសវា
 កុសលា ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុសលាធិ
 ធម្មាធិ វិហារោ យេ ច ធម្មា តិវិយា លេវ កុសលា
 ធាកុសលា ធន ច កម្មវិហារោ សព្វញ រូបំ វេទ
 វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។

[២០៣] តត្ថ តតមោ ទុក្ខំ ធិរោជោ ។ តណ្ហា-
 យ បហាធិ អយំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ធិរោជោ ។

[២០៤] តត្ថ តតមា ទុក្ខំ ធិរោជតាមិធិ បដិ-
 បទា ។ វេទ កិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរ
 ឈានំ ភាវេតិ ធិយ្យាធិកំ អបចយតាមិ ធិដ្ឋិតតានំ
 បហាធាយ បវេមាយ ក្វមិយា បត្តិយា វិវិវ្កេវ កា-
 មេហិ ។ វេ ។ បវេមំ ឈានំ ទុបសប្បដ្ឋ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ធម្មាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ បញ្ចត្តិកោ
 មត្តោ ហោតិ សម្មាធិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាយា-
 មោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

[២០៦] បណ្ណាសច្ចៈ តាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 គិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលតាំង ៧
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌នឹងអកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងអាសវៈក្តី តាំងពួកធម៌ណា ដែលជាតិវិយា មិនមែនកុសល មិន
 មែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបតាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២០៧] បណ្ណាសច្ចៈ តាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 តិវិយាលះបដិវិវិកណ្ណា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

[២០៨] បណ្ណាសច្ចៈ តាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា កិក្ខុក៏សាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរដ្ឋាន
 ជាវិយ្យាទិកៈ ដល់ទូរភាមិនសន្យុកតូទឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិតាំងឡាយ
 ដើម្បីដល់ទូរវិបស្សនា ស្របស្រួតចាកកាមតាំងឡាយ ។ វេ ។ ក៏បានដល់
 ទូរវិបស្សនា ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ទានិក្ខា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៥
 គឺ សម្មាធិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ
 ក៏កើតមាន ។

[២០៥] តត្ថ កតតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ យា បញ្ញា
បដាទនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិបយោ សម្មាទិដ្ឋិ
ធម្មវិបយសម្ពោជ្ឈន្តោ មក្កង្គំ មក្កបរិយាបដ្ឋំ អយំ
វុច្ចតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។

[២០៦] តត្ថ កតតមោ សម្មាសង្កប្បោ ។ យោ
តក្កោ វិតក្កោ សម្មាសង្កប្បោ ។ បេ ។ មក្កង្គំ មក្ក-
បរិយាបដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

[២០៧] តត្ថ កតតមោ សម្មាវាយាមោ ។ យោ
ចេតសិកោ វិយារម្ពោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ
វិយសម្ពោជ្ឈន្តោ មក្កង្គំ មក្កបរិយាបដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ
សម្មាវាយាមោ ។

[២០៨] តត្ថ កតតមា សម្មាសតិ ។ យា សតិ
អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្ពោជ្ឈន្តោ មក្កង្គំ
មក្កបរិយាបដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសតិ ។

[២០៩] តត្ថ កតតមោ សម្មាសមាធិ ។ យា
ចិត្តស្ស ថិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ សមាធិសម្ពោ-
ជ្ឈន្តោ មក្កង្គំ មក្កបរិយាបដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ សម្មា-
សមាធិ ។

[២០៥] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ ខោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
បញ្ញា ការដើម្បីសេវ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការវិចារណាធម៌ ការ
យល់ត្រូវ ធម្មវិបយសម្ពោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
នេះហៅថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[២០៦] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ ខោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីជញ្ជឹង សេចក្តីគ្រិះរិះ សេចក្តីគ្រិះរិះត្រូវ ។ បេ ។ ជាអង្គនៃមគ្គ
រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[២០៧] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ ខោះ សម្មាវាយាមៈ តើដូចម្តេច ។
ការប្រាណ្ឌព្យាយាម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ។ បេ ។ សេចក្តីព្យាយាមត្រូវ
វិយសម្ពោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា
សម្មាវាយាមៈ ។

[២០៨] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ ខោះ សម្មាសតិ តើដូចម្តេច ។
ការរលឹក ការនឹកឃើញ ។ បេ ។ ការរលឹកត្រូវ សតិសម្ពោជ្ឈន្ត
ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[២០៩] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ ខោះ សម្មាសមាធិ តើដូចម្តេច ។
ការតំកល់ចិត្ត ។ បេ ។ សមាធិត្រូវ សមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ
រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

អយំ វុទ្ធតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទា អវ-
សេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ
សម្បយុត្តា ។ ថេ ។

[២០០] ឥត្ត កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។ តណ្ហា
ច អវសេសា ច តិលេសា អវសេសា ច អត្ត-
សលា ធម្មា តីណិ ច តុសលម្ធលានិ សាសវិនិ
អវសេសា ច សាសវា តុសលា ធម្មា អយំ វុទ្ធតិ
ទុក្ខសមុទយោ ។

[២០១] ឥត្ត កតមំ ទុក្ខំ ។ សាសវា តុ-
សលាតុសលានំ ធម្មានំ វិបាកា យេ ច ធម្មា តិវិ-
យា ខេវ តុសលា បាតុសលា ន ច កម្មវិបាកា
សត្វក្ខ រូបំ វេទំ វុទ្ធតិ ទុក្ខំ ។

[២០២] ឥត្ត កតមោ ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
យ ច អវសេសានក្ខ តិលេសានំ អវសេសានក្ខ
អត្តសលានំ ធម្មានំ តិណ្ឌិទ្ធក្ខ តុសលម្ធលានំ
សាសវិនំ អវសេសានក្ខ សាសវានំ តុសលានំ
ធម្មានំ បហានំ អយំ វុទ្ធតិ ទុក្ខនិរោធា ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេសដែលសម្បយុត្ត
ដោយទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទាដែរ)
។ ថេ ។

[២១០] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហាភ្នំ ពួកតិលេសដ៏សេសភ្នំ ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសភ្នំ ពួកកុសល-
មូលតាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភ្នំ ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសភ្នំ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២១១] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួកវិបាក
នៃកុសលធម៌និងអកុសលធម៌តាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភ្នំ
តាំងពួកធម៌ណា ដែលជាភិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល
មិនមែនកម្មវិបាកភ្នំ រូបតាំងអស់ភ្នំ នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២១២] បណ្ណាសច្ចៈតាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
ភិរិយាលរបស់ទុក្ខភ្នំ ទូកុសលដ៏សេសភ្នំ ទូកុសលធម៌
ដ៏សេសភ្នំ ទូកុសលមូលតាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភ្នំ
ទូកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសភ្នំ នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធ ។

(២០៣) ភត្តុ កតតមា ទុក្ខនិរោធភាមិនិ បដិ-
 បទា ។ ឥធិ កំកុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបធមតាមី និដ្ឋិតតានំ បហា-
 ណយេ បវមាយ ក្រមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បវមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខាប-
 ដិបទំ ធន្តាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ បញ្ចង្គិកោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាយាមោ
 សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធភា-
 មិនិ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធភាមិនិយា
 បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

(២០៤) ចត្តារិ សទ្ធានិ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ
 ទុក្ខនិរោធា ទុក្ខនិរោធភាមិនិ បដិបទា ។

(២០៥) ភត្តុ កតតមា ទុក្ខសមុទយោ ។

ភត្តោ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

(២០៦) បណ្ណាសច្ចៈ ចំនី ៤ ខោះ ទុក្ខនិរោធភាមិនិបដិបទា
 ភើដ្ឋចម្ពេច ។ សាមីយេណោ កំកុក្កនំសាសនាខេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជព្វន
 ជាទិយ្យានិកះ វេលំស្តវការបិទសទ្យុកព្វនឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិចំនីឡាយ
 ដើម្បីវេលំស្តវបបក្សេរិ ស្សបំស្សាតំចាកតាមចំនីឡាយ ។ បេ ។ កំបុនដល់
 បវមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាទុក្ខាភិញ្ញា សមីយេខោះ មត្តមានអង្គ ៥ គឺ
 សម្មានិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បះ សម្មាវាយាមះ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ កំ
 ភើតមាន ខេះហៅថា ទុក្ខនិរោធភាមិនិបដិបទា ពួកធម៌នីសេស ដែល
 សម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធភាមិនិបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធភាមិនិបដិ-
 បទាវេរ) ។

(២០៧) សច្ចៈ ៤ គឺ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធិ ១ ទុក្ខ-
 និរោធភាមិនិបដិបទា ១ ។

(២០៨) បណ្ណាសច្ចៈ ចំនី ៤ ខោះ ទុក្ខសមុទ័យ ភើដ្ឋចម្ពេច ។

ភណ្ណា ខេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២០៦] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
 តិលេសា អវសេសា ច អកុសលា ធម្មា តិណិ
 ច កុសលមូលានិ សាសវំនិ អវសេសា ច សាស-
 វំ កុសលា ធម្មា សាសវំ ច កុសលាកុសលានិ
 ធម្មានិ វិហាកា យេ ច ធម្មា តិរិយា នេវ កុស-
 លា នាកុសលា ន ច កម្មវិហាកា សព្វញ្ច រូបំ ឥទំ
 វុទ្ធតិ ទុក្ខំ ។

[២០៧] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធោ ។ តណ្ហា-
 យ បហានំ អយំ វុទ្ធតិ ទុក្ខនិរោធោ ។

[២០៨] តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិ-
 បទា ។ ឥធិ តិក្កុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ
 ឈានំ កាវេតិ និយ្យានិកំ អបធមយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ
 បហានាយ បវេមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កា-
 មេហិ ។ បេ ។ បវេមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ទុក្ខានិក្ខំ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ
 ។ បេ ។ អវិក្ខេហោ ហោតិ អយំ វុទ្ធតិ ទុក្ខនិរោធ-
 តាមិនី បដិបទា ។ បេ ។

[២០៦] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 កិលេសដ៏សេសក្តី ពួកកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងពាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ពាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិហាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងពាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិន
 មែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិហាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះ
 ហៅថា ទុក្ខ ។

[២០៧] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 កិរិយាលះបង់នូវតណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

[២០៨] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា កិក្កកន៍សាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជក្ខន្ធ
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនស្ងប់ស្ងួនឡើយ ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមក្ខមិ ស្ងប់ស្ងួត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់នូវបឋមជ្ជក្ខន្ធ ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិក្ខា សម័យនោះ ជស្សៈ
 ក៏កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា ។ បេ ។

[២១៧] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។ តណ្ហា
ច អវសេសា ច តិលេសា អវសេសា ច អក្ក-
សលា ធម្មា តីណំ ច កុសលមូលានំ សាសវានំ
អវសេសា ច សាសវា កុសលា ធម្មា អយំ វុច្ចតិ
ទុក្ខសមុទយោ ។

[២២០] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ សាសវា កុស-
លាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារោ យេ ច ធម្មា តិរិយា
នេវ កុសលា នាកុសលា ច ច កក្កវិចារោ សព្វ-
ញ្ច រូបំ វេទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

[២២១] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោដោ ។ តណ្ហា-
យ ច អវសេសានញ្ច តិលេសានំ អវសេសានញ្ច
អក្កសលានំ ធម្មានំ តិណ្ហានញ្ច កុសលមូលានំ សា-
សវានំ អវសេសានញ្ច សាសវានំ កុសលានំ ធម្មានំ
បហានំ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោដោ ។

[២២២] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោដតាមិនី បដិ-
បដា ។ វេទ តិក្កុ យស្មី សមយេ លោក្កត្តវំ ឈានំ
កាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហាបា-
យ បវរោយ ក្ខមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។

[២១៧] បណ្ណសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហាត្តិ ពួកតិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសល-
មូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២២០] បណ្ណសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
វិចារនៃធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសលនិងអកុសល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាតិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
អកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២២១] បណ្ណសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
តិរិយាលះ ខ្ញុំតណ្ហាត្តិ ខ្ញុំពួកតិលេសដ៏សេសក្តី ខ្ញុំពួកអកុសលធម៌
ដ៏សេសក្តី ខ្ញុំពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
ខ្ញុំពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធ ។

[២២២] បណ្ណសច្ចៈទាំង ២ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបដា តើ
ដូចម្តេច ។ សម័យណា កិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោក្កត្តវជ្ជាន
ជាមិយ្យានិកៈ ដល់ខ្ញុំកាមិខសខ្ញុំកត្វខ្ញុំឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
ឡាយ ដើម្បីដល់ខ្ញុំបឋមក្ខមិ ស្តាប់ស្តាប់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។

អភិធម្មបទិក កែត្រៃ

បឋមំ ណាធំ ទុបសម្បជ្ជំ វិហារតិ ទុក្ខានុដិបតំ ទុក្ខា-
កិញ្ញំ តស្មី សមយេ ដស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្កេ-
ហោ ហោតិ អយំ វុត្តតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា ។

អភិធម្មាជនីយំ ។

[២២៣] ចត្តាវិ អវិយសច្ចានំ ទុក្ខំ អវិយសច្ចំ
ទុក្ខសមុទយោ អវិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធតោ អវិយសច្ចំ
ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា អវិយសច្ចំ ។ ចតុធំ អវិ-
យសច្ចានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ
អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[២២៤] សមុទយសច្ចំ អកុសលំ មគ្គសច្ចំ តុ-
សលំ និរោធសច្ចំ អព្យាកតំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
កុសលំ សិយា អកុសលំ សិយា អព្យាកតំ ។ ទ្វេ
សច្ចា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា និរោធសច្ចំ
ន វុត្តតំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តនិមិត្តំ ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តនិមិត្តំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តនិមិត្តំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ

អភិធម្មបទិក កែត្រៃ

កំបានដល់នូវបឋមដ្ឋាន ជាទុក្ខាបដិបទាទុក្ខកិញ្ញា សម័យនោះ ជស្សៈ
កំកើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ កំកើតមាន នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទា ។

ចប់ អភិធម្មាជនីយំ ។

[២២៥] អវិយសច្ច ២ គឺ ទុក្ខអវិយសច្ច ១ ទុក្ខសមុទយអវិយ-
សច្ច ១ ទុក្ខនិរោធសច្ច ១ ទុក្ខនិរោធតាមិនិបដិបទាអវិយសច្ច ១ ។
បណ្តាអវិយសច្ចទាំង ២ អវិយសច្ច ជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសល
ប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិន
មានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

[២២៦] សមុទយសច្ច ជាអកុសល មគ្គសច្ច ជាកុសល
និរោធសច្ច ជាអព្យាក្រឹត ទុក្ខសច្ច ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសល
ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា
ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងរឿយ ទុក្ខសច្ចៈ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន

សិយា ន វត្តចំ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តន្តិច័
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តន្តិច័ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តន្តិច័ ។ ទ្វេ សច្ចា វិចារកធម្ម-
 ធម្មា ឯរោធសច្ចំ ទេវ វិចារកធនិចារកធម្មធម្មំ ទុក្ខ-
 សច្ចំ សិយា វិចារកំ សិយា វិចារកធម្មធម្មំ សិយា
 ទេវ វិចារកធនិចារកធម្មធម្មំ ។ សមុទយសច្ចំ អទុចា-
 ទិទុចាទានិយំ ទ្វេ សច្ចា អទុចាទិទុចាទានិយា
 ទុក្ខសច្ចំ សិយា ឧចាទិទុចាទានិយំ សិយា អ-
 ទុចាទិទុចាទានិយំ ។ សមុទយសច្ចំ សន្តិលិដ្ឋស-
 ន្តិលេសិកំ ទ្វេ សច្ចា អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកា
 ទុក្ខសច្ចំ សិយា សន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកំ សិយា
 អសន្តិលិដ្ឋសន្តិលេសិកំ ។ សមុទយសច្ចំ សវិ-
 ត្តសវិចារំ ឯរោធសច្ចំ អវិត្តសវិចារំ មក្ខសច្ចំ

មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានវិចារក-
 ធមិជាប្រក្រតី និរោធសច្ច មិនមែនជាវិចារក ទាំងមិនមែនមានវិចារកធមិ
 ជាប្រក្រតី ទុក្ខសច្ច ជាវិចារកក៏មាន មានវិចារកធមិជាប្រក្រតីក៏មាន មិន
 មែនជាវិចារក ទាំងមិនមែនមានវិចារកធមិជាប្រក្រតីក៏មាន ។ សមុទយសច្ច
 ជាធមិដែលកម្មប្រកបដោយតិលេស មានភស្តុភារជាដើមមិនបានកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់វេទនាទាន សច្ចៈ ២ ជាធមិដែលកម្មប្រកប
 ដោយតិលេស មានភស្តុភារជាដើមមិនបានកាន់យកហើយ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់វេទនាទាន ទុក្ខសច្ច ជាធមិដែលកម្មប្រកបដោយតិលេស
 មានភស្តុភារជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វេទនាទានក៏មាន
 ជាធមិដែលកម្មប្រកបដោយតិលេស មានភស្តុភារជាដើមមិនបានកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់វេទនាទានក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាធមិ
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ ជាធមិមិនសៅហ្មង
 ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ទុក្ខសច្ច ជាធមិសៅហ្មង ទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ជាធមិមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ច ជាធមិប្រព្រឹត្តទៅជាមួយទីវិត្តៈ ទាំងជាមួយទីវិត្ត
 វិចារៈ និរោធសច្ច ជាធមិមិនមានវិត្តៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មក្ខសច្ច

សិយា សវិតត្តសវិចារ សិយា អវិតត្តសវិចារមន្ត សិយា
 អវិតត្តអវិចារ ធុត្តសច្ចំ សិយា សវិតត្តសវិចារ សិយា
 អវិតត្តសវិចារមន្ត សិយា អវិតត្តអវិចារ សិយា ធុ
 វត្តត្បំ សវិតត្តសវិចារធុបិ អវិតត្តសវិចារមន្តធុបិ អវិតត្ត
 អវិចារធុបិ ។ ទ្វេ សទ្ធា សិយា បីតិសហគតា សិយា
 សុខសហគតា សិយា ឧបេត្តាសហគតា និរោធស
 ច្ចំ ន វត្តត្បំ បីតិសហគតធុបិ សុខសហគតធុបិ
 ឧបេត្តាសហគតធុបិ ធុត្តសច្ចំ សិយា បីតិសហគត
 សិយា សុខសហគត សិយា ឧបេត្តាសហគត
 សិយា ធុ វត្តត្បំ បីតិសហគតធុបិ សុខសហគតធុបិ
 ឧបេត្តាសហគតធុបិ ។ ទ្វេ សទ្ធា នេវ ធុស្សនេន ធុ
 ការវាយ បហាតត្បា សមុទយសច្ចំ សិយា ធុស្សនេន
 បហាតត្បំ សិយា ការវាយ បហាតត្បំ ធុត្តសច្ចំ សិ
 យា ធុស្សនេន បហាតត្បំ សិយា ការវាយ បហាតត្បំ
 សិយា នេវ ធុស្សនេន ធុ ការវាយ បហាតត្បំ ។ ទ្វេ
 សទ្ធា នេវ ធុស្សនេន ធុ ការវាយ បហាតត្បំ ហេតុកា
 សមុទយសច្ចំ សិយា ធុស្សនេន បហាតត្បំ ហេតុកំ

ជាធម៌ប្រព្រឹត្តិវេទនាមួយនឹងវិភក្តៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារក៏មាន ជាធម៌មិន
 មានវិភក្តៈ មានត្រឹមតែវិចារក៏មាន ជាធម៌មិនមានវិភក្តៈ ទាំងមិនមាន
 វិចារក៏មាន ធុត្តសច្ចំ ជាធម៌ប្រព្រឹត្តិវេទនាមួយនឹងវិភក្តៈ ទាំងជាមួយនឹង
 វិចារក៏មាន ជាធម៌មិនមានវិភក្តៈ មានត្រឹមតែវិចារក៏មាន ជាធម៌មិនមាន
 វិភក្តៈ ទាំងមិនមានវិចារក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តិវេទនាមួយនឹង
 វិភក្តៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារផង ថា មិនមានវិភក្តៈ មានត្រឹមតែវិចារផង
 ថា មិនមានវិភក្តៈ ទាំងមិនមានវិចារផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាធម៌ក៏ត្រាម
 ដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេត្តា
 មាន និរោធសច្ចំ មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រម
 ដោយសុខផង ថា កើតព្រមដោយឧបេត្តាផងឡើយ ធុត្តសច្ចំ កើតព្រម
 ដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេត្តា
 មាន មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខ
 ផង ថា កើតព្រមដោយឧបេត្តាផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលដោយ
 ឧស្សនៈ ទាំងមិនគួរពោលដោយការវាយ សមុទយសច្ចំ គួរពោលដោយឧស្សនៈ
 ក៏មាន គួរពោលដោយការវាយក៏មាន ធុត្តសច្ចំ គួរពោលដោយឧស្សនៈក៏មាន
 គួរពោលដោយការវាយក៏មាន មិនគួរពោលដោយឧស្សនៈ ទាំងមិនគួរពោល
 ដោយការវាយ ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរពោលដោយឧស្សនៈ ទាំងមិនគួរ
 ពោលដោយការវាយ សមុទយសច្ចំ មានហេតុគួរពោលដោយឧស្សនៈក៏មាន

សិយា ភាវនាយ បហាតត្វហេតុតំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុតំ សិយា ភាវនាយ បហា-
 តត្វហេតុតំ សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុតំ ។ សមុទយសង្ខំ អាចយតាមិ
 មក្កសង្ខំ អបចយតាមិ និរោធសង្ខំ នេវាចយតាមិ
 ជាបចយតាមិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា អាចយតាមិ សិយា
 នេវាចយតាមិ ជាបចយតាមិ ។ មក្កសង្ខំ សេក្ខំ តិណិ
 សទ្ធា នេវ សេក្ខា ជាសេក្ខា ។ សមុទយសង្ខំ បរិត្ត
 ទ្វេ សទ្ធា អប្បមាណា ទុក្ខសង្ខំ សិយា បរិត្ត សិយា
 មហក្កតំ ។ និរោធសង្ខំ អនារម្មណំ មក្កសង្ខំ អប្ប-
 មាណារម្មណំ សមុទយសង្ខំ សិយា បរិត្តារម្មណំ សិ-
 យា មហក្កតារម្មណំ ន អប្បមាណារម្មណំ សិយា ន
 វត្តង្គំ បរិត្តារម្មណង្គិមិ មហក្កតារម្មណង្គិមិ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា បរិត្តារម្មណំ សិយា មហក្កតារម្មណំ សិយា
 អប្បមាណារម្មណំ សិយា ន វត្តង្គំ បរិត្តារម្មណង្គិមិ
 មហក្កតារម្មណង្គិមិ អប្បមាណារម្មណង្គិមិ ។ ស-
 មុទយសង្ខំ ហិំនំ ទ្វេ សទ្ធា បណីតា ទុក្ខសង្ខំ

មានហេតុគួរលះដោយភាវនា ក៏មាន ទុក្ខសង្ខំ មានហេតុគួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ ពុំមានមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ។ សមុទយសង្ខំ ដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើង មក្កសង្ខំ ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើង និរោធ-
 សង្ខំ មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ពុំមានមិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុង
 ឡើង ទុក្ខសង្ខំ ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យាក
 ក្នុងឡើង ពុំមានមិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ។ មក្កសង្ខំ ជា
 របស់សេក្ខបុគ្គល សព្វៈញ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ពុំមានមិនមែនជា
 របស់អសេក្ខបុគ្គល ។ សមុទយសង្ខំ មានសភាពក្នុងនាម សព្វៈ ២ ប្រ-
 មាណមិនបាន ទុក្ខសង្ខំ មានសភាពក្នុងនាមក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏
 មាន ។ និរោធសង្ខំ មិនមានការម្មណ៍ មក្កសង្ខំ មានការម្មណ៍ប្រមាណ
 មិនបាន សមុទយសង្ខំ មានការម្មណ៍ក្នុងនាមក៏មាន មានការម្មណ៍ដល់នូវ
 សភាពធំ តែមិនមែនមានការម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោល
 ថា មានការម្មណ៍ក្នុងនាមធំ ថា មានការម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំផងក៏មាន
 ទុក្ខសង្ខំ មានការម្មណ៍ក្នុងនាមក៏មាន មានការម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 មានការម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោលថា មានការម្មណ៍ក្នុង
 នាមធំ ថា មានការម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំផង ថា មានការម្មណ៍ប្រមាណ
 មិនបានផងក៏មាន ។ សមុទយសង្ខំ ពោកពាប សព្វៈ ២ ដ៏ទុក្ខម ទុក្ខសង្ខំ

អភិធម្មបិដក កិច្ចា

សិយា ហ័ង សិយា មជ្ឈិមំ ។ ធិរោធសត្វំ អធិយតំ
 មក្កសត្វំ សម្មត្តនិយតំ ទ្វេ សត្វា សិយា មិច្ឆត្តនិយតា
 សិយា អធិយតា ។ ធិរោធសត្វំ អនារម្មណំ សម្ម-
 ធិយសត្វំ ន វត្តត្វំ មត្តារម្មណន្តិមិ មក្កហេតុកន្តិមិ
 មត្តាធិបតីតិមិ មក្កសត្វំ ន មត្តារម្មណំ សិយា
 មក្កហេតុកំ សិយា មត្តាធិបតិ សិយា ន វត្តត្វំ
 មក្កហេតុកន្តិមិ មត្តាធិបតីតិមិ ទុក្ខសត្វំ សិយា
 មត្តារម្មណំ ន មក្កហេតុកំ សិយា មត្តាធិបតិ សិយា
 ន វត្តត្វំ មត្តារម្មណន្តិមិ មត្តាធិបតីតិមិ ។ ទ្វេ សត្វា
 សិយា ឧប្បត្តា សិយា អនុប្បត្តា ន វត្តត្តា ឧប្ប-
 ធិនោតិ ធិរោធសត្វំ ន វត្តត្វំ ឧប្បន្នន្តិមិ អនុប្បន្នន្តិមិ
 ឧប្បន្និមិ ទុក្ខសត្វំ សិយា ឧប្បន្នំ សិយា អនុ-
 ប្បន្នំ សិយា ឧប្បន្នំ ។ តិណិ សត្វា សិយា អតីតា
 សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បន្នា ធិរោធសត្វំ ន
 វត្តត្វំ អតីតន្តិមិ អនាគតន្តិមិ បច្ចុប្បន្នន្តិមិ ។ ធិរោ-
 ធសត្វំ អនារម្មណំ មក្កសត្វំ ន វត្តត្វំ អតីតារម្ម-
 ណន្តិមិ អនាគតារម្មណន្តិមិ បច្ចុប្បន្នារម្មណន្តិមិ ទ្វេ
 សត្វា សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាគតារម្មណា

អភិធម្មបិដក កិច្ចា

រោគបាលីមាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន ។ ធិរោធសត្វ មិនទៀង មក្កសត្វ
 មានសភាពត្រូវទៀងទៀង សព្វៈ ២ មានសភាពខុសទៀងក៏មាន មិន
 ទៀងក៏មាន ។ ធិរោធសត្វ មិនមានការម្នាក់ សមុទ្រសព្វ មិនគួរពាល
 ថា មានមក្កជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមក្កជាហេតុផង ថា មានមក្កជា
 អធិបតីផងឡើយ មក្កសព្វ មិនមែនមានមក្កជាអារម្មណ៍ តែមានមក្កជា
 ហេតុក៏មាន មានមក្កជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពាលថា មានមក្កជាហេតុផង
 ថា មានមក្កជាអធិបតីផងក៏មាន ទុក្ខសព្វ មានមក្កជាអារម្មណ៍ តែមិនមែន
 មានមក្កជាហេតុក៏មាន មានមក្កជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពាលថា មានមក្ក
 ជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមក្កជាអធិបតីផងក៏មាន ។ សព្វៈ ២ កើតឡើង
 ហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគួរពាលថា ប្រធានីនឹងកើតឡើងក៏
 មាន ធិរោធសត្វ មិនគួរពាលថា កើតឡើងហើយផង ថា មិនទាន់កើត
 ឡើងផង ថា ប្រធានីនឹងកើតឡើងផងខេ ទុក្ខសព្វ កើតឡើងហើយក៏មាន
 មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រធានីនឹងកើតឡើងក៏មាន ។ សព្វៈ ៣ ជាអតីត
 ក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ធិរោធសត្វ មិនគួរពាលថា
 ជាអតីតផង ថា ជាអនាគតផង ថា ជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ ។ ធិរោធសត្វ
 មិនមានការម្នាក់ មក្កសព្វ មិនគួរពាលថា មានការម្នាក់ជាអតីតផង
 ថា មានការម្នាក់ជាអនាគតផង ថា មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ
 សព្វៈ ២ មានការម្នាក់ជាអតីតក៏មាន មានការម្នាក់ជាអនាគតក៏មាន

សិយា បច្ចុប្បន្នាវុទ្ធិណា សិយា ន វត្តញ្ញា អតីតា-
 វុទ្ធិណាតិបិ អនាគតាវុទ្ធិណាតិបិ បច្ចុប្បន្នាវុទ្ធិណា-
 តិបិ ។ និរោធសត្វំ តហិទ្ធា តីណិ សត្វា សិយា
 អជ្ឈត្តា សិយា តហិទ្ធា សិយា អជ្ឈត្តតហិទ្ធា ។
 និរោធសត្វំ អនាវុទ្ធិណំ មត្តសត្វំ តហិទ្ធាវុទ្ធិណំ
 សមុទយសត្វំ សិយា អជ្ឈត្តាវុទ្ធិណំ សិយា តហិ-
 ទ្ធាវុទ្ធិណំ សិយា អជ្ឈត្តតហិទ្ធាវុទ្ធិណំ ទុក្ខសត្វំ
 សិយា អជ្ឈត្តាវុទ្ធិណំ សិយា តហិទ្ធាវុទ្ធិណំ សិយា
 អជ្ឈត្តតហិទ្ធាវុទ្ធិណំ សិយា ន វត្តញ្ញំ អជ្ឈត្តាវុទ្ធិណា-
 តិបិ តហិទ្ធាវុទ្ធិណាតិបិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធាវុទ្ធិណាតិបិ ។
 តីណិ សត្វា អនិទស្សនាប្បដិយា ទុក្ខសត្វំ សិយា
 សនិទស្សនសប្បដិយំ សិយា អនិទស្សនសប្បដិយំ
 សិយា អនិទស្សនាប្បដិយំ ។

(២២៥) សមុទយសត្វំ ហេតុ និរោធសត្វំ ន
 ហេតុ ទ្វេ សត្វា សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ ទ្វេ
 សត្វា សហេតុកា និរោធសត្វំ អហេតុកំ ទុក្ខសត្វំ
 សិយា សហេតុកំ សិយា អហេតុកំ ។ ទ្វេ សត្វា

មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគួរពោលថា មានការម្នាក់ជាអតីត
 ផង ថា មានការម្នាក់ជាអនាគតផង ថា មានការម្នាក់ជាបច្ចុប្បន្នផង
 ក៏មាន ។ និរោធសត្វ ជាខាងក្រៅ សច្ចៈ ព្យ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជា
 ខាងក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ និរោធសត្វ មិន
 មានការម្នាក់ មត្តសត្វ មានការម្នាក់ខាងក្រៅ សមុទយសត្វ មាន
 ការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ទាំង
 ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ទុក្ខសត្វ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មាន
 ការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន
 មិនគួរពោលថា មានការម្នាក់ខាងក្នុងផង ថា មានការម្នាក់ខាងក្រៅផង
 ថា មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ព្យ មិន
 ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ទុក្ខសត្វ ប្រ-
 កបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកប
 ដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយ
 ការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។

(២២៥) សមុទយសត្វ ជាហេតុ និរោធសត្វ មិនមែន
 ហេតុ សច្ចៈ ២ ជាហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ និរោធសត្វ មិនមានហេតុ ទុក្ខសត្វ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សច្ចៈ ២

ហេតុសម្បយុត្តា ធិរោធសច្ចំ ហេតុវិប្បយុត្តំ ទុក្ខ-
 សច្ចំ សិយា ហេតុសម្បយុត្តំ សិយា ហេតុវិប្ប-
 យុត្តំ ។ សមុទយសច្ចំ ហេតុ ថេវ សហេតុកក្កា
 ធិរោធសច្ចំ ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ថេវ សហេតុកក្កាតិបិ
 សហេតុកក្កោវ ន ច ហេតុតិបិ មក្កសច្ចំ សិយា
 ហេតុ ថេវ សហេតុកក្កា សិយា សហេតុកក្កោវ ន
 ច ហេតុ ទុក្ខសច្ចំ សិយា ហេតុ ថេវ សហេតុកក្កា
 សិយា សហេតុកក្កោវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ
 ហេតុ ថេវ សហេតុកក្កាតិបិ សហេតុកក្កោវ ន ច
 ហេតុតិបិ ។ សមុទយសច្ចំ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តក្កា ធិរោធសច្ចំ ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តក្កាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុតិបិ
 មក្កសច្ចំ សិយា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តក្កា សិយា
 ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
 ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តក្កា សិយា ហេតុសម្បយុត្ត-
 ក្កោវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ថេវ ហេតុ-
 សម្បយុត្តក្កាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុ-
 តិបិ ។ ធិរោធសច្ចំ ន ហេតុ អហេតុកំ សមុទយសច្ចំ

ប្រកបដោយហេតុ ធិរោធសច្ច ប្រាសចាកហេតុ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយ
 ហេតុកំមាន ប្រាសចាកហេតុកំមាន ។ សមុទយសច្ច ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផល ធិរោធសច្ច មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ
 ផលឡើយ មក្កសច្ច ជាហេតុផល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផលកំមាន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុកំមាន ទុក្ខសច្ច ជាហេតុ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុកំមាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
 មិនមែនហេតុកំមាន មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុផល ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផល កំ
 មាន ។ សមុទយសច្ច ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល ធិរោធសច្ច
 មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថា ប្រកបដោយ
 ហេតុ តែមិនមែនហេតុផលឡើយ មក្កសច្ច ជាហេតុផល ប្រកបដោយ
 ហេតុផលកំមាន ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលកំមាន ទុក្ខសច្ច
 ជាហេតុផល ប្រកបដោយហេតុផល កំមាន ប្រកបដោយហេតុ តែ
 មិនមែនហេតុផល កំមាន មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ប្រកបដោយ
 ហេតុផល ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលកំមាន ។ ធិរោធស-
 ច្ច មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ សមុទយសច្ច

ន វត្តតំ ន ហេតុ សហេតុកក្ខិយំ ន ហេតុ អហេតុកក្ខិយំ មគ្គសច្ចំ សិយា ន ហេតុ សហេតុកក្ខិយំ សិយា ន វត្តតំ ន ហេតុ សហេតុកក្ខិយំ ន ហេតុ អហេតុកក្ខិយំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា ន ហេតុ សហេតុកក្ខិយំ សិយា ន ហេតុ អហេតុកក្ខិយំ សិយា ន វត្តតំ ន ហេតុ សហេតុកក្ខិយំ ន ហេតុ អហេតុកក្ខិយំ ។

[២២៦] តីណិ សច្ចា សម្មត្ថយា និរោធសច្ចំ អម្បត្ថយំ ។ តីណិ សច្ចា សង្កតា និរោធសច្ចំ អសង្កតំ ។ តីណិ សច្ចា អនិទស្សនា ទុក្ខសច្ចំ សិយា សនិទស្សនំ សិយា អនិទស្សនំ ។ តីណិ សច្ចា អម្បដិយា ទុក្ខសច្ចំ សិយា សម្បដិយំ សិយា អម្បដិយំ ។ តីណិ សច្ចា រូមា ទុក្ខសច្ចំ សិយា រូមំ សិយា អរូមំ ។ ទ្វេ សច្ចា លោកិយោ ទ្វេ សច្ចា លោក្យត្តក ។ កោនចិ វិញ្ញេយ្យា កោនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។

មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ តាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផងឡើយ មគ្គសច្ច មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ក៏មាន មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុតាំង មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ក៏មាន ទុក្ខសច្ច មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ តាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅ ជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ តាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង ហេតុផងក៏មាន ។

[២២៦] សច្ចៈ ព ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ និរោធសច្ច មិន មានបច្ច័យ ។ សច្ចៈ ព មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង និរោធសច្ច មិនមាន បច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ។ សច្ចៈ ព មិនប្រកបដោយការឃើញ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយការឃើញក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញក៏មាន ។ សច្ចៈ ព មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏ មាន មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។ សច្ចៈ ព ជារូប ទុក្ខសច្ច ជារូបក៏មាន ជាអរូបក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាលោភិយ សច្ចៈ ២ ទៀត ជាលោក្យត្ត ។ សច្ចៈ ទាំងនោះ គួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ ក៏មាន មិនគួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ ក៏មាន ។

[២២៧] សមុទយសច្ចំ អាសវេ ទ្វេ សត្វា នោ
 អាសវា ទុក្ខសច្ចំ សិយា អាសវេ សិយា នោ អា-
 សវេ ។ ទ្វេ សត្វា សាសវា ទ្វេ សត្វា អនាសវា ។
 សមុទយសច្ចំ អាសវសម្បយុត្តំ ទ្វេ សត្វា អាសវវិ-
 ប្បយុត្តា ទុក្ខសច្ចំ សិយា អាសវសម្បយុត្តំ សិយា
 អាសវវិប្បយុត្តំ ។ សមុទយសច្ចំ អាសវេ ចេវ សា-
 សវត្ថុ ទ្វេ សត្វា ន វត្តញ្ចា អាសវា ចេវ សាសវា
 ចាតិបិ សាសវា ចេវ នោ ច អាសវាតិបិ ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា អាសវេ ចេវ សាសវត្ថុ សិយា សាសវត្ថោវ
 នោ ច អាសវេ ។ សមុទយសច្ចំ អាសវេ ចេវ
 អាសវសម្បយុត្តញ្ច ទ្វេ សត្វា ន វត្តញ្ចា អាសវា ចេវ
 អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តា ចេវ នោ
 ច អាសវាតិបិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា អាសវេ ចេវ អាស-
 វសម្បយុត្តញ្ច សិយា អាសវសម្បយុត្តត្ថោវ នោ ច
 អាសវេ សិយា ន វត្តញ្ចំ អាសវេ ចេវ អាស-
 វសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តត្ថោវ នោ ច
 អាសវេតិបិ ។ ទ្វេ សត្វា អាសវវិប្បយុត្តអនាសវា
 សមុទយសច្ចំ ន វត្តញ្ចំ អាសវវិប្បយុត្តសាសវត្ថិបិ

[២២៧] សមុទយសច្ចំ ជាអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនមែនអាសវៈ
 ទុក្ខសច្ចំ ជាអាសវៈក៏មាន មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនមានអាសវៈ ។ សមុទយសច្ចំ ប្រ-
 កបដោយអាសវៈ សច្ចៈ ២ ព្រាសចាកអាសវៈ ទុក្ខសច្ចំ ប្រកបដោយ
 អាសវៈក៏មាន ព្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ សមុទយសច្ចំ ជាអាសវៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ចំ ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ចំ ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈ សច្ចៈ ២
 មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ចំ ជាអាសវៈ ទាំង
 ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង
 ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
 ព្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈ សមុទយសច្ចំ មិនគួរ
 ពោលថា ព្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង

អាសវវិប្បយុត្តសាសវន្តិមិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា អាសវ-
វិប្បយុត្តសាសវំ សិយា ន វត្តត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តសា-
សវន្តិមិ អាសវវិប្បយុត្តសាសវន្តិមិ ។

[២២៨] សមុទយសច្ចំ សញ្ញាជនំ ទ្វេ សត្វា
នោ សញ្ញាជនា ទុក្ខសច្ចំ សិយា សញ្ញាជនំ សិយា
នោ សញ្ញាជនំ ។ ទ្វេ សត្វា សញ្ញាជនិយា ទ្វេ
សត្វា អសញ្ញាជនិយា ។ សមុទយសច្ចំ សញ្ញាជន-
សម្បយុត្តំ ទ្វេ សត្វា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ទុក្ខសច្ចំ
សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តំ សិយា សញ្ញាជនវិប្ប-
យុត្តំ ។ សមុទយសច្ចំ សញ្ញាជនោក្ខវ សញ្ញាជនិ-
យញ្ច ទ្វេ សត្វា ន វត្តត្ថា សញ្ញាជនា ទេវ សញ្ញា-
ជនិយា ចាតិមិ សញ្ញាជនិយា ទេវ នោ ច សញ្ញា-
ជនាតិមិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សញ្ញាជនោក្ខវ សញ្ញា-
ជនិយញ្ច សិយា សញ្ញាជនិយោក្ខវ នោ ច សញ្ញា-
ជនំ ។ សមុទយសច្ចំ សញ្ញាជនោក្ខវ សញ្ញាជន-
សម្បយុត្តញ្ច ទ្វេ សត្វា ន វត្តត្ថា សញ្ញាជនា ទេវ
សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចាតិមិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា

ថា ព្រាសចាកអាសវៈ តាំងមិនមានអាសវៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ព្រាស
ចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនគួរពោលថា
ព្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ព្រាសចាក
អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ព្រាសចាកអាសវៈ
តាំងមិនមានអាសវៈផងក៏មាន ។

[២២៨] សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនមែន
សញ្ញាជនៈ ទុក្ខសច្ច ជាសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏
មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនមែនជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ សមុទយសច្ច ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
សច្ចៈ ២ ព្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន
ព្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ តាំង
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ
តាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ តាំងជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែ
មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ តាំង
ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញា-
ជនៈ តាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ

ចេវ លោ ច សញ្ញាជនតិចិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 សញ្ញាជនតោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តត្ថា សិយា
 សញ្ញាជនសម្មយុត្តត្ថោវ លោ ច សញ្ញាជនំ សិយា
 ន វត្តត្ថំ សញ្ញាជនតោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តត្ថាតិចិ
 សញ្ញាជនសម្មយុត្តត្ថោវ លោ ច សញ្ញាជនតិចិ ។
 ទ្វេ សទ្ធា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា ស-
 មុទយសង្ខំ ន វត្តត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិ-
 យតិចិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយតិចិ ទុក្ខ-
 សង្ខំ សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយំ សិយា
 ន វត្តត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយតិចិ សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយតិចិ ។

(២២៧) សមុទយសង្ខំ កន្តោ ទ្វេ សទ្ធា លោ
 កន្តោ ទុក្ខសង្ខំ សិយា កន្តោ សិយា លោ កន្តោ ។
 ទ្វេ សទ្ធា កន្តនិយា ទ្វេ សទ្ធា អកន្តនិយា ។ ទ្វេ
 សទ្ធា កន្តវិប្បយុត្តា ទ្វេ សទ្ធា សិយា កន្តសម្ម-
 យុត្តា សិយា កន្តវិប្បយុត្តា ។ សមុទយសង្ខំ កន្តោ
 កេវ កន្តនិយត្ថា ទ្វេ សទ្ធា ន វត្តត្ថា កន្តោ ចេវ
 កន្តនិយា តាតិចិ កន្តនិយា ចេវ លោ ច កន្តាតិចិ

តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ ទុក្ខសង្ខំ ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
 ផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។
 សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 សមុទយសង្ខំ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈផងឡើយ ទុក្ខសង្ខំ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។

(២២៧) សមុទយសង្ខំ ជាគន្លុះ សច្ចៈ ២ មិនមែនគន្លុះ ទុក្ខសង្ខំ
 ជាគន្លុះក៏មាន មិនមែនគន្លុះក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ គន្លុះគប្បីដោតក្រង
 សច្ចៈ ២ គន្លុះមិនគប្បីដោតក្រង ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លុះ សច្ចៈ ២
 ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។ សមុទយសង្ខំ ជាគន្លុះ
 ផង គន្លុះគប្បីដោតក្រងផង សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាគន្លុះ ទាំង
 គន្លុះគប្បីដោតក្រងផង ថា គន្លុះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លុះផងឡើយ

ទុក្ខសត្វំ សិយា កន្លោ ថេវ កន្ធនិយត្តា សិយា
 កន្ធនិយត្តោវ ខោ ច កន្លោ ។ សមុទយសត្វំ កន្លោ
 ថេវ កន្ធសម្បយុត្តត្តា សិយា ន វត្តត្វំ កន្លោ ថេវ
 កន្ធសម្បយុត្តត្តាតិច័ កន្ធសម្បយុត្តត្តោវ ខោ ច
 កន្លោតិច័ ទ្វេ សទ្ធា ន វត្តត្តា កន្លា ថេវ កន្ធស-
 ម្បយុត្តា ចាតិច័ កន្ធសម្បយុត្តា ថេវ ខោ ច កន្លា-
 តិច័ ទុក្ខសត្វំ សិយា កន្លោ ថេវ កន្ធសម្បយុត្តត្តា
 សិយា កន្ធសម្បយុត្តត្តោវ ខោ ច កន្លោ សិយា
 ន វត្តត្វំ កន្លោ ថេវ កន្ធសម្បយុត្តត្តាតិច័ កន្ធស-
 ម្បយុត្តត្តោវ ខោ ច កន្លោតិច័ ។ ទ្វេ សទ្ធា កន្ធុ-
 វិប្បយុត្តអកន្ធនិយា ទ្វេ សទ្ធា សិយា កន្ធុវិប្បយុត្ត-
 កន្ធនិយា សិយា ន វត្តត្តា កន្ធុវិប្បយុត្តកន្ធនិយា-
 តិច័ កន្ធុវិប្បយុត្តអកន្ធនិយាតិច័ ។

[២៣០] សមុទយសត្វំ ឱយោ ។ បេ ។ យោកោ
 ។ បេ ។ ធីវណំ ទ្វេ សទ្ធា ខោ ធីវណា ទុក្ខសត្វំ
 សិយា ធីវណំ សិយា ខោ ធីវណំ ។ ទ្វេ សទ្ធា
 ធីវណិយា ទ្វេ សទ្ធា អធីវណិយា ។ សមុទយសត្វំ
 ធីវណាសម្បយុត្តំ ទ្វេ សទ្ធា ធីវណាវិប្បយុត្តា ទុក្ខសត្វំ

ទុក្ខសត្វ ជាគន្លះ ព័ន្ធគន្លះគប្បីដោយគ្រឿងក៏មាន គន្លះគប្បីដោយគ្រឿង តែ
 មិនមែនគន្លះក៏មាន ។ សមុទយសត្វ ជាគន្លះ ព័ន្ធប្រកបដោយគន្លះក៏មាន
 មិនគួរពោលថា ជាគន្លះ ព័ន្ធប្រកបដោយគន្លះផង ថា ប្រកបដោយគន្លះ
 តែមិនមែនគន្លះផងក៏មាន សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាគន្លះ ព័ន្ធប្រកប
 ដោយគន្លះផង ថា ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះផងឡើយ ទុក្ខសត្វ
 ជាគន្លះ ព័ន្ធប្រកបដោយគន្លះក៏មាន ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាគន្លះ ព័ន្ធប្រកបដោយគន្លះផង ថា ប្រកប
 ដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លះ ព័ន្ធ
 គន្លះមិនគប្បីដោយគ្រឿង សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោយគ្រឿង
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោយគ្រឿងផង ថា
 ប្រាសចាកគន្លះ ព័ន្ធគន្លះមិនគប្បីដោយគ្រឿងផងក៏មាន ។

[២៣០] សមុទយសត្វ ជាឧយៈ ។ បេ ។ ជាយោគៈ ។ បេ ។
 ជាវិវណៈ សច្ចៈ ២ មិនមែនវិវណៈ ទុក្ខសត្វ ជាវិវណៈក៏មាន
 មិនមែនវិវណៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាប្រយោជន៍ ផលវិវណៈ
 សច្ចៈ ២ មិនមែនជាប្រយោជន៍ ផលវិវណៈ ។ សមុទយសត្វ
 ប្រកបដោយវិវណៈ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកវិវណៈ ទុក្ខសត្វ ប្រកប

សិយា ដ៏វណសម្បយុត្តំ សិយា ដ៏វណវិប្បយុត្តំ ។
 សមុទយសត្វំ ដ៏វណតោវ ដ៏វណិយត្តា ទ្វេ សត្វា ន
 វត្តត្តា ដ៏វណា ចេវ ដ៏វណិយា ចាតិបិ ដ៏វណិយា
 ចេវ លោ ច ដ៏វណាតិបិ ទុក្ខសត្វំ សិយា ដ៏វណតោវ
 ដ៏វណិយត្តា សិយា ដ៏វណិយតោវ លោ ច ដ៏វណំ ។
 សមុទយសត្វំ ដ៏វណតោវ ដ៏វណសម្បយុត្តត្តា ទ្វេ
 សត្វា ន វត្តត្តា ដ៏វណា ចេវ ដ៏វណសម្បយុត្តត្តា ចា-
 តិបិ ដ៏វណសម្បយុត្តត្តា ចេវ លោ ច ដ៏វណាតិបិ ទុក្ខ-
 សត្វំ សិយា ដ៏វណតោវ ដ៏វណសម្បយុត្តត្តា សិយា
 ដ៏វណសម្បយុត្តតោវ លោ ច ដ៏វណំ សិយា ន វត្តត្តំ
 ដ៏វណតោវ ដ៏វណសម្បយុត្តត្តាតិបិ ដ៏វណសម្ប-
 យុត្តតោវ លោ ច ដ៏វណានិបិ ។ ទ្វេ សត្វា ដ៏វណា-
 វិប្បយុត្តត្តាដ៏វណិយា សមុទយសត្វំ ន វត្តត្តំ ដ៏វណា-
 វិប្បយុត្តត្តាដ៏វណិយនិបិ ដ៏វណាវិប្បយុត្តត្តាដ៏វណិយនិបិ
 ទុក្ខសត្វំ សិយា ដ៏វណាវិប្បយុត្តត្តាដ៏វណិយំ សិយា
 ន វត្តត្តំ ដ៏វណាវិប្បយុត្តត្តាដ៏វណិយនិបិ ដ៏វណាវិប្ប-
 យុត្តត្តាដ៏វណិយនិបិ ។

ដោយនិវរណៈ ក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈ ក៏មាន ។ សមុទយសត្វ
 ជាវិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ សត្វៈ ២ មិនគួរពាល
 ថា ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ ទុក្ខសត្វ ជានិវរណៈទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែ
 មិនមែននិវរណៈ ក៏មាន ។ សមុទយសត្វ ជានិវរណៈ ទាំងប្រកប
 ដោយនិវរណៈ សត្វៈ ២ មិនគួរពាលថា ជានិវរណៈ ទាំងប្រកប
 ដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផង
 ឡើយ ទុក្ខសត្វ ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រកប
 ដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគួរពាលថា ជានិវរណៈ
 ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែន
 និវរណៈផង ក៏មាន ។ សត្វៈ ២ ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ សមុទយសត្វ មិនគួរពាលថា ប្រាសចាក
 និវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផងឡើយ ទុក្ខសត្វ ប្រាសចាកនិវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនគួរពាលថា ប្រាសចាកនិវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផងក៏មាន ។

[២៣១] តិណ្ឌិ សត្វា នោ បរាមាសោ ទុក្ខា-
 សច្ចំ សិយា បរាមាសោ សិយា នោ បរាមាសោ ។
 ទ្វេ សត្វា បរាមដ្ឋា ទ្វេ សត្វា អបរាមដ្ឋា ។ ទ្វេ
 សត្វា បរាមាសវិប្បយុត្តា សមុទយសច្ចំ សិយា បរា-
 មាសសម្បយុត្តំ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តំ ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា បរាមាសសម្បយុត្តំ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តំ
 សិយា ន វត្តត្ថំ បរាមាសសម្បយុត្តន្តិមិ បរាមាស-
 វិប្បយុត្តន្តិមិ ។ សមុទយសច្ចំ ន វត្តត្ថំ បរាមាសោ
 ចេវ បរាមដ្ឋញ្ចាតិ បរាមដ្ឋញ្ចេវ នោ ច បរាមាសោ
 ទ្វេ សត្វា ន វត្តត្ថា បរាមាសោ ចេវ បរាមដ្ឋា ចាតិមិ
 បរាមដ្ឋា ចេវ នោ ច បរាមាសាតិមិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
 បរាមាសោ ចេវ បរាមដ្ឋញ្ចា សិយា បរាមដ្ឋញ្ចេវ
 នោ ច បរាមាសោ ។ ទ្វេ សត្វា បរាមាសវិប្បយុត្ត-
 អបរាមដ្ឋា ទ្វេ សត្វា សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរា-
 មដ្ឋា សិយា ន វត្តត្ថា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋាតិមិ
 បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋាតិមិ ។

[២៣២] ទ្វេ សត្វា សារម្មណា និរោធសច្ចំ

[២៣១] សច្ចៈ ព្វ មិនមែនបរាមាសៈ ទុក្ខសច្ចំ ជាបរាមាសៈក៏
 មាន មិនមែនបរាមាសៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយ
 សច្ចៈ ២ បរាមាសៈមិនស្តាបអវិជ្ជិលហើយ ។ សច្ចៈ ២ ព្រាសចាកបរា-
 មាសៈ សមុទយសច្ចំ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ព្រាសចាកបរាមាសៈ
 ក៏មាន ទុក្ខសច្ចំ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ព្រាសចាកបរាមាសៈក៏
 មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ព្រាសចាកបរា-
 សៈផងក៏មាន ។ សមុទយសច្ចំ មិនគួរពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំង
 បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលឡើយ បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយ តែមិនមែន
 ជាបរាមាសៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈ
 ស្តាបអវិជ្ជិលផង ថា បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយ តែមិនមែនបរាមាសៈ
 ផងឡើយ ទុក្ខសច្ចំ ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយក៏
 មាន បរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយ តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន ។ សច្ចៈ
 ២ ព្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តាបអវិជ្ជិលហើយ សច្ចៈ ២
 ព្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ព្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្តាបអវិជ្ជិលហើយផង
 ថា ព្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្តាបអវិជ្ជិលផងក៏មាន ។

[២៣២] សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តិពេជ្រជាមួយនឹងការម្នាក់ និរោធសច្ចំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អនាម្បណំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សារម្បណំ សិយា
 អនាម្បណំ ។ ភិណិ សុត្តា នោ ចិត្តា ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា ចិត្តំ សិយា នោ ចិត្តំ ។ ទ្វេ សុត្តា ចេត-
 សិកា វិរោធសច្ចំ អចេតសិកំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
 ចេតសិកំ សិយា អចេតសិកំ ។ ទ្វេ សុត្តា ចិត្ត-
 សម្បយុត្តា វិរោធសច្ចំ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា ចិត្តសម្បយុត្តំ សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តំ សិយា
 ន វត្តង្គំ ចិត្តន ធម្មយុត្តន្តិមិ ចិត្តន វិប្បយុត្តន្តិមិ ។
 ទ្វេ សុត្តា ចិត្តសំសដ្ឋា វិរោធសច្ចំ ចិត្តសំសដ្ឋំ
 ទុក្ខសច្ចំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋំ សិយា ចិត្តវិសំសដ្ឋំ
 សិយា ន វត្តង្គំ ចិត្តន សំសដ្ឋន្តិមិ ចិត្តន វិសំសដ្ឋ-
 ន្តិមិ ។ ទ្វេ សុត្តា ចិត្តសម្មដ្ឋានា វិរោធសច្ចំ នោ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ សិយា
 នោ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ។ ទ្វេ សុត្តា ចិត្តសហក្កនោ វិរោ-
 ធសច្ចំ នោ ចិត្តសហក្ក ទុក្ខសច្ចំ សិយា ចិត្តសហក្ក
 សិយា នោ ចិត្តសហក្ក ។ ទ្វេ សុត្តា ចិត្តានុបវរិត្តិ-
 នោ វិរោធសច្ចំ នោ ចិត្តានុបវរិត្តិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
 ចិត្តានុបវរិត្តិ សិយា នោ ចិត្តានុបវរិត្តិ ។ ទ្វេ សុត្តា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មិនមានការប្តូរ ទុក្ខសច្ច ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការប្តូរក៏មាន មិន
 មានការប្តូរក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនមែនចិត្ត ទុក្ខសច្ច ជាចិត្តក៏មាន
 មិនមែនចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ៤ ជាចេតសិក វិរោធសច្ច មិនមែនចេត-
 សិក ទុក្ខសច្ច ជាចេតសិកក៏មាន មិនមែនចេតសិកក៏មាន ។ សច្ចៈ ៥
 ប្រកបដោយចិត្ត វិរោធសច្ច ប្រាសចាកចិត្ត ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយចិត្ត
 ក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ៦ ច្រឡំដោយចិត្ត វិរោធសច្ច មិន
 ច្រឡំដោយចិត្ត ទុក្ខសច្ច ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំដោយចិត្ត
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផង
 ក៏មាន ។ សច្ចៈ ៧ កាំងឡើងអំពីចិត្ត វិរោធសច្ច មិនកាំងឡើងអំពី
 ចិត្ត ទុក្ខសច្ច កាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន មិនកាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន ។
 សច្ចៈ ៨ កើតជាមួយនឹងចិត្ត វិរោធសច្ច មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ទុក្ខ-
 សច្ច កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ
 ៩ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត វិរោធសច្ច មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ទុក្ខសច្ច
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ១០

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា ឱរោធសត្វំ លោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ទុក្ខសត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ
 សិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ។ ទ្វេ សត្វា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហក្ខុ ឱរោធសត្វំ លោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានសហក្ខុ ទុក្ខសត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានសហក្ខុ សិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាន-
 សហក្ខុ ។ ទ្វេ សត្វា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវរិត្តិលោ
 ឱរោធសត្វំ លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវរិត្តិ ទុក្ខ-
 សត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវរិត្តិ សិយា
 លោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានាទុបវរិត្តិ ។ តីណិ សត្វា
 តាហិណ ទុក្ខសត្វំ សិយា អដ្ឋត្តិកំ សិយា តាហិវ ។
 តីណិ សត្វា ទុច្ឆានា ទុក្ខសត្វំ សិយា ទុច្ឆានា
 សិយា ទុច្ឆានា ។ តីណិ សត្វា អទុច្ឆានិញ្ញា ទុក្ខសត្វំ
 សិយា ទុច្ឆានិញ្ញំ សិយា អទុច្ឆានិញ្ញំ ។

(២៣៣) សមុទយសត្វំ ទុច្ឆានានំ ទ្វេ សត្វា ទុច្ឆា-
 នានា ទុក្ខសត្វំ សិយា ទុច្ឆានានំ សិយា ទុច្ឆានានំ ។
 ទ្វេ សត្វា ទុច្ឆានានិយា ទ្វេ សត្វា អទុច្ឆានានិយា ។

ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើងអភិចិត្ត មិរោធសត្វ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើងអភិចិត្ត
 ទុក្ខសត្វ ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើងអភិចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង
 អភិចិត្តក៏មាន ។ សព្វៈ ២ ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើង ពាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត
 មិរោធសត្វ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ទុក្ខសត្វ
 ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើង ពាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំង
 ឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ សព្វៈ ២ ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើង
 ពាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត មិរោធសត្វ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រ-
 ព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ទុក្ខសត្វ ច្រឡំ ពាំងតាំងឡើង ពាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត
 ក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ សព្វៈ
 ៣ ជាខាងក្រៅ ទុក្ខសត្វ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ។
 សព្វៈ ៣ មិនមែនទុច្ឆាន ទុក្ខសត្វ ជាទុច្ឆានក៏មាន មិនមែនទុច្ឆា
 ក៏មាន ។ សព្វៈ ៣ ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានកណ្តា ជាដើមមិន
 បានកាន់យកហើយ ទុក្ខសត្វ ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានកណ្តា ជា
 ដើមកាន់យកហើយក៏មាន ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានកណ្តា ជាដើម
 មិនបានកាន់យកហើយក៏មាន ។

(២៣៣) សមុទយសត្វ ជាទុច្ឆាន សព្វៈ ២ មិនមែនទុច្ឆា-
 នាន ទុក្ខសត្វ ជាទុច្ឆានក៏មាន មិនមែនទុច្ឆានក៏មាន ។ សព្វៈ ២
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ឆាន សព្វៈ ២ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុច្ឆាន ។

ទ្វេ សត្វា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ទ្វេ សត្វា សិយា ឧបា-
 ទានសម្បយុត្តា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។ សមុទ-
 យសង្ខំ ឧបាទានត្ថេវ ឧបាទានិយត្ថេ ទ្វេ សត្វា ន
 វត្តត្ថា ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានិយា ចាតិបិ ឧបាទា-
 និយា ថេវ លោ ច ឧបាទានាតិបិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ឧបាទានត្ថេវ ឧបាទានិយត្ថេ សិយា ឧបាទានិយត្ថេវ
 លោ ច ឧបាទានំ ។ សមុទយសង្ខំ សិយា ឧបា-
 ទានត្ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថេ សិយា ន វត្តត្ថំ
 ឧបាទានត្ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថាតិបិ ឧបាទាន-
 សម្បយុត្តត្ថេវ លោ ច ឧបាទាននិបិ ទ្វេ សត្វា ន
 វត្តត្ថា ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា ចាតិបិ
 ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ លោ ច ឧបាទានាតិបិ
 ទុក្ខសង្ខំ សិយា ឧបាទានត្ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថេ
 សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថេវ លោ ច ឧបាទានំ
 សិយា ន វត្តត្ថំ ឧបាទានត្ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថា-
 តិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តត្ថេវ លោ ច ឧបាទាននិបិ ។
 ទ្វេ សត្វា ឧបាទានវិប្បយុត្តសឧបាទានិយា ទ្វេ សត្វា
 សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា សិយា ន វត្តត្ថា

សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកទុក្ខាទ ក៏មាន ២ ប្រកបដោយទុក្ខាទក៏មាន
 ប្រាសចាកទុក្ខាទក៏មាន ។ សមុទយសច្ចៈ ជាទុក្ខាទ ទាំងជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខាទ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាទុក្ខាទ ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទ តែមិនមែន
 ទុក្ខាទផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជាទុក្ខាទទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទ
 ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទ តែមិនមែនទុក្ខាទ ក៏មាន ។
 សមុទយសច្ចៈ ជាទុក្ខាទ ទាំងប្រកបដោយទុក្ខាទក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ជាទុក្ខាទ ទាំងប្រកបដោយទុក្ខាទផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខាទ តែមិនមែនទុក្ខាទផងក៏មាន សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជា
 ទុក្ខាទ ទាំងប្រកបដោយទុក្ខាទផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខាទ តែ
 មិនមែនទុក្ខាទផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជាទុក្ខាទ ទាំងប្រកបដោយ
 ទុក្ខាទក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខាទ តែមិនមែនទុក្ខាទក៏មាន មិន
 គួរពោលថា ជាទុក្ខាទ ទាំងប្រកបដោយទុក្ខាទផង ថា ប្រកប
 ដោយទុក្ខាទ តែមិនមែនទុក្ខាទផង ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រាស
 ចាកទុក្ខាទ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទ សច្ចៈ ២ ប្រាស
 ចាកទុក្ខាទ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាទក៏មាន មិនគួរពោលថា

ទុក្ខនាមវិញ្ញាណុន្ត ទុក្ខនាមវិញ្ញាណុន្ត ទុក្ខនាមវិញ្ញាណុន្ត
អនុក្ខនាមវិញ្ញាណុន្ត ។

[២៣២] សមុទយសច្ចំ កិលេសោ ទ្វេ សច្ចា
នោ កិលេសា ទុក្ខសច្ចំ សិយា កិលេសោ សិយា
នោ កិលេសោ ។ ទ្វេ សច្ចា សង្កិលេសិកា ទ្វេ
សច្ចា អសង្កិលេសិកា ។ សមុទយសច្ចំ សង្កិលេដ្ឋំ
ទ្វេ សច្ចា អសង្កិលេដ្ឋំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សង្កិលេដ្ឋំ
សិយា អសង្កិលេដ្ឋំ ។ សមុទយសច្ចំ កិលេសស-
ម្បយុត្តំ ទ្វេ សច្ចា កិលេសវិញ្ញាណុន្ត ទុក្ខសច្ចំ
សិយា កិលេសសម្បយុត្តំ សិយា កិលេសវិញ្ញា-
ណុន្ត ។ សមុទយសច្ចំ កិលេសោ ទេវ សង្កិលេសិ-
កត្ត ទ្វេ សច្ចា ន វត្តញ្ច កិលេសោ ទេវ សង្កិលេសិ-
កត្ត ទាតិមិ សង្កិលេសិកា ទេវ នោ ច កិលេ-
សាតិមិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា កិលេសោ ទេវ សង្កិលេសិ-
កត្ត សិយា សង្កិលេសិកត្ត ទេវ នោ ច កិលេ-
សោ ។ សមុទយសច្ចំ កិលេសោ ទេវ សង្កិលេ-
ដ្ឋត្ត ទ្វេ សច្ចា ន វត្តញ្ច កិលេសោ ទេវ សង្កិលេដ្ឋា
ទាតិមិ សង្កិលេដ្ឋា ទេវ នោ ច កិលេសាតិមិ

ប្រាសចាកទុក្ខនាម តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខនាមផង ជា ប្រាសចាក
ទុក្ខនាម ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខនាមផងក៏មាន ។

[២៣២] សមុទយសច្ចំ ជា កិលេស សច្ចៈ ២ មិនមែនកិលេស
ទុក្ខសច្ចំ ជា កិលេសក៏មាន មិនមែនកិលេសក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ គួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ សមុទយសច្ចំ
ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
ទុក្ខសច្ចំ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តី
សៅហ្មងក៏មាន ។ សមុទយសច្ចំ ប្រកបដោយកិលេស សច្ចៈ ២ ប្រាស
ចាកកិលេស ទុក្ខសច្ចំ ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសក៏
មាន ។ សមុទយសច្ចំ ជា កិលេស ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២
មិនគួរពោលថា ជា កិលេស ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទុក្ខសច្ចំ ជា កិលេស ទាំង
គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនកិលេស
ក៏មាន ។ សមុទយសច្ចំ ជា កិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជា កិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
ផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ

ទុក្ខសច្ចំ សិយា កិលេសោ ថេវ សង្កិលីដ្ឋត្វា សិយា
 សង្កិលីដ្ឋត្វោ ឆោ ច កិលេសោ សិយា ធន វត្តត្ថំ
 កិលេសោ ថេវ សង្កិលីដ្ឋត្វាតិបិ សង្កិលីដ្ឋត្វោ ឆោ
 ច កិលេសោតិបិ ។ សមុទយសច្ចំ កិលេសោ
 ថេវ កិលេសសម្មយុត្តត្វា ទ្វេ សទ្ធា ធន វត្តត្វា
 កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្មយុត្តា ចាតិបិ កិលេ-
 សសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច កិលេសោតិបិ ទុក្ខសច្ចំ
 សិយា កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្មយុត្តត្វា សិយា
 កិលេសសម្មយុត្តត្វោ ឆោ ច កិលេសោ សិយា
 ធន វត្តត្ថំ កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្មយុត្តត្វាតិបិ
 កិលេសសម្មយុត្តត្វោ ឆោ ច កិលេសោតិបិ ។
 ទ្វេ សទ្ធា កិលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា សមុទ-
 យសច្ចំ ធន វត្តត្ថំ កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា ធនិ
 កិលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា ធនិ ទុក្ខសច្ចំ សិ-
 យា កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា សិយា ធន វត្តត្ថំ
 កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា ធនិ កិលេសវិប្បយុត្ត-
 អសង្កិលេសិកា ធនិ ។

ទុក្ខសច្ចំ ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយ
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនតិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាតិលេស
 ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនតិលេសផងក៏មាន ។ សមុទយសច្ចំ ជាតិលេស ទាំងប្រកប
 ដោយតិលេស សច្ចៈ២ មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយ
 តិលេសផង ថា ប្រកបដោយតិលេសតែមិនមែនតិលេសផងឡើយ ទុក្ខ-
 សច្ចំ ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយតិលេសក៏មាន ប្រកបដោយតិលេស
 តែមិនមែនតិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយ
 តិលេសផង ថា ប្រកបដោយតិលេស តែមិនមែនតិលេសផងក៏មាន ។
 សច្ចៈ២ ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់ទូរសេចក្តីសៅហ្មង សមុទ-
 យសច្ចំ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ផង ថា ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ
 ទុក្ខសច្ចំ ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

[២៣៥] ទ្វេ សទ្ធា ន ទស្សនេន បហាតត្វា
 ទ្វេ សទ្ធា សិយា ទស្សនេន បហាតត្វា សិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វា ។ ទ្វេ សទ្ធា ន ភាវនាយ
 បហាតត្វា ទ្វេ សទ្ធា សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា
 សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ ទ្វេ សទ្ធា ន ទស្ស-
 នេន បហាតត្វាហេតុកា ទ្វេ សទ្ធា សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វា-
 ហេតុកា ។ ទ្វេ សទ្ធា ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា
 ទ្វេ សទ្ធា សិយា ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា សិយា
 ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា ។ សមុទយសច្ចំ សវិ-
 តត្តំ និរោធសច្ចំ អវិតត្តំ ទ្វេ សទ្ធា សិយា សវិតត្តា
 សិយា អវិតត្តា ។ សមុទយសច្ចំ សវិចារំ និរោធស-
 ច្ចំ អវិចារំ ទ្វេ សទ្ធា សិយា សវិចារា សិយា អវិ-
 ចារា ។ និរោធសច្ចំ អប្បវិតតំ តីណិ សទ្ធា សិយា
 សប្បវិតតា សិយា អប្បវិតតា ។ និរោធសច្ចំ ន
 សុខសហគតំ តីណិ សទ្ធា សិយា សុខសហគតា
 សិយា ន សុខសហគតា ។ និរោធសច្ចំ ន ឧបេក្ខា-
 សហគតំ តីណិ សទ្ធា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា

[២៣៥] សច្ចៈ ២ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ សច្ចៈ ២ គួរលះ
 ដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មិន
 គួរលះដោយភាវនា សច្ចៈ ២ គួរលះដោយភាវនាក៏មាន មិនគួរលះ
 ដោយភាវនាក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ សច្ចៈ
 ២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរលះដោយភាវនា សច្ចៈ ២
 មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយភាវនាក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ចំ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ និរោធសច្ចំ មិនមាន
 វិតក្កៈ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ចំ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ និរោធសច្ចំ មិន
 មានវិចារៈ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏
 មាន ។ និរោធសច្ចំ មិនមានបីតិ សច្ចៈ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏
 មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។ និរោធសច្ចំ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ សច្ចៈ ៣
 កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។ និរោធសច្ចំ
 មិនកើតព្រមដោយទរហេតុ សច្ចៈ ៣ កើតព្រមដោយទរហេតុក៏មាន

អភិធម្មចំណែក វិញ្ញាណ

សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។ សមុទយេសត្ថំ កា-
 មាវចរំ ទ្វេ សត្វា ន កាមាវចរា ទុក្ខសត្ថំ សិយា
 កាមាវចរំ សិយា ន កាមាវចរំ ។ ភីណិ សត្វា ន
 រូចាវចរា ទុក្ខសត្ថំ សិយា រូចាវចរំ សិយា ន រូចាវ-
 ចរំ ។ ភីណិ សត្វា ន អរូចាវចរា ទុក្ខសត្ថំ សិយា
 អរូចាវចរំ សិយា ន អរូចាវចរំ ។ ទ្វេ សត្វា បរិយា-
 បដ្ឋា ទ្វេ សត្វា អបរិយាបដ្ឋា ។ មគ្គសត្ថំ និយ្យា-
 និកំ ភីណិ សត្វា អនិយ្យានិកា ។ មគ្គសត្ថំ និយតំ
 និរោធសត្ថំ អនិយតំ ទ្វេ សត្វា សិយា និយតា សិ-
 យា អនិយតា ។ ទ្វេ សត្វា សទ្ធករា ទ្វេ សត្វា
 អទ្ធករា ។ សមុទយេសត្ថំ សវណំ ទ្វេ សត្វា អវណា
 ទុក្ខសត្ថំ សិយា សវណំ សិយា អវណានិ ។

បញ្ញាបុព្វកំ ។

សច្ចវិញ្ញាណ សមញ្ញា ។

អភិធម្មចំណែក វិញ្ញាណ

មិនកើតព្រមដោយទម្រង់ ក៏មាន ។ សមុទយេសត្ថំ ជាភាមាវចរ
 សត្ថៈ ២ មិនមែនភាមាវចរ ទុក្ខសត្ថំ ជាភាមាវចរក៏មាន មិនមែន
 ភាមាវចរក៏មាន ។ សត្ថៈ ៣ មិនមែនរូបាវចរ ទុក្ខសត្ថំ ជារូបាវចរ
 ក៏មាន មិនមែនរូបាវចរក៏មាន ។ សត្ថៈ ៣ មិនមែនអរូបាវចរ ទុក្ខសត្ថំ
 ជាអរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ សត្ថៈ ២ ជាបរិយា-
 បដ្ឋៈ (រាប់បញ្ចាលក្នុងភេត្តមិកវដ្តៈ) សត្ថៈ ២ ជាអបរិយាបដ្ឋៈ (មិន
 រាប់បញ្ចាលក្នុងភេត្តមិកវដ្តៈ) ។ មគ្គសត្ថំ ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌ជាគ្រឿង
 ពេញចាកវដ្តៈ) សត្ថៈ ៣ ជានិយ្យានិកៈ ។ មគ្គសត្ថំ ជានិយតៈ
 (ទៀង) និរោធសត្ថំ ជានិយតៈ (មិនទៀង) សត្ថៈ ២ ជានិយតៈក៏
 មាន ជានិយតៈក៏មាន ។ សត្ថៈ ២ ជាសទ្ធករៈ (ធម៌ជាគ្រឿងរឿង)
 សត្ថៈ ២ ជាអទ្ធករៈ (ធម៌មិនមែនជាគ្រឿងរឿង) ។ សមុទយេសត្ថំ
 ជាសវណៈ (ធម៌ប្រកបដោយសត្រូវ) សត្ថៈ ២ ជាអវណៈ (មិន
 ប្រកបដោយសត្រូវ) ទុក្ខសត្ថំ ជាសវណៈក៏មាន ជាអវណៈក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុព្វកំ ។

ចប់ សច្ចវិញ្ញាណ ។

ពិស្ត្រឹយវិកដោ

(២៣៦) តាវិសតិដ្ឋ្រិយាធិ ចក្កុដ្ឋ្រិយំ សោតិដ្ឋ្រិ-

យំ យាធិដ្ឋ្រិយំ ជីវិតិដ្ឋ្រិយំ កាយិដ្ឋ្រិយំ មនិដ្ឋ្រិយំ

ឥត្តិដ្ឋ្រិយំ បុរិសិដ្ឋ្រិយំ ជីវិតិដ្ឋ្រិយំ សុខំដ្ឋ្រិយំ ទុក្ខំដ្ឋ្រិ-

យំ សោមនស្សំដ្ឋ្រិយំ ទោមនស្សំដ្ឋ្រិយំ ឧបេក្កំដ្ឋ្រិយំ

សទ្ធិដ្ឋ្រិយំ វិរិយំដ្ឋ្រិយំ សតិដ្ឋ្រិយំ សមាធិដ្ឋ្រិយំ

បញ្ញាដ្ឋ្រិយំ អនត្តាតត្តាស្សមិច្ឆិដ្ឋ្រិយំ អញ្ញាដ្ឋ្រិយំ

អញ្ញាតាវិដ្ឋ្រិយំ ។

(២៣៧) តត្ត កតមំ ចក្កុដ្ឋ្រិយំ ។ យំ ចក្កុំ ច-

ត្តុំ មហាភូតានំ ឧបាទាយ បសារោ ។ បេ ។ សុត្តា

តាមោបេសា ឥធិ វុត្តតិ ចក្កុដ្ឋ្រិយំ ។ តត្ត កតមំ

ពិស្ត្រឹយវិកដោ

(២៣៦) វដ្ឋ្រិយ ២២ គឺ ចក្កុដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ ឆីវក្ក)

សោតិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីត្រចៀក) យាធិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីប្រមុះ)

ជីវិតិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីអណ្តាត) កាយិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីកាយ)

មនិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីចិត្ត) ឥត្តិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីកេតស្រី) បុរិ-

សិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គី កេតបុស) ជីវិតិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គី ជីវិត)

សុខំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីសុខ) ទុក្ខំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីទុក្ខ) សោម-

នស្សំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីសោមនស្ស) ទោមនស្សំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គី

ទោមនស្ស) ឧបេក្កំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីឧបេក្កា) សទ្ធិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ

គីសទ្ធា) វិរិយំដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីវិរិយះ) សតិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គី

សតិ) សមាធិដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គីសមាធិ) បញ្ញាដ្ឋ្រិយ (វដ្ឋ្រិយ គី

បញ្ញា) អនត្តាតត្តាស្សមិច្ឆិដ្ឋ្រិយ(១) អញ្ញាដ្ឋ្រិយ(២) អញ្ញាតាវិដ្ឋ្រិយ(៣) ។

(២៣៧) បណ្ណាវដ្ឋ្រិយទាំងនោះ ចក្កុដ្ឋ្រិយ ភីដ្ឋ្រិយ ។

ចក្កុណា គីប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថា

ស្រុកទំនេរកំពុង នេះហៅថា ចក្កុដ្ឋ្រិយ ។ បណ្ណាវដ្ឋ្រិយទាំងនោះ

១ វដ្ឋ្រិយ របស់បុគ្គលដែលប្រតិបត្តិដោយគិតថា អាត្មាអញគឺដឹងដឹងព្យាសន្តិវិធីដែលដឹង
ដឹងដឹងដឹងហើយ គឺអមវេទនា ឬ ចក្កុស្សច្ឆមិ ។ ២ វដ្ឋ្រិយ គឺការដឹងព្យាសន្តិវិធីអមតិវិញ្ញា
ឬ ចក្កុស្សច្ឆមិ ។ ៣ វដ្ឋ្រិយ របស់បុគ្គលអ្នកដឹងព្យាសន្តិវិធីអមតិវិញ្ញា ឬ ចក្កុស្សច្ឆមិ គឺព្រះ
វិណាស្រត ដែលមានញាណវិទូសម្រេចហើយ ក្នុងសព្វៈទាំង ៤ ។

សោតិទ្រ្ទិយំ ។ មេ ។ យានិទ្រ្ទិយំ ។ មេ ។ ជីវិទ្រ្ទិយំ
 ។ មេ ។ កាយិទ្រ្ទិយំ ។ យោ កាយោ ចតុន្តំ
 មហាក្ខតានំ ឧទានាយ មសានោ ។ មេ ។ សុត្តោ
 តាមោមេសោ វេទំ វុត្តតិ កាយិទ្រ្ទិយំ ។ តត្ថ កតមំ
 មនិទ្រ្ទិយំ ។ ឯកានិទេន មនិទ្រ្ទិយំ ឯស្សសម្បយុត្តំ
 ។ មេ ។ ឯវំ តហុវិទេន មនិទ្រ្ទិយំ វេទំ វុត្តតិ មនិទ្រ្ទិយំ ។

(២៣៨) តត្ថ កតមំ វេទិទ្រ្ទិយំ ។ យំ វេទិយា
 វេទិលិដ្ឋិំ វេទិមិគ្គំ វេទិកុត្តំ វេទិកាប្បោ វេទិកុត្តំ វេទិ-
 កាវោ វេទំ វុត្តតិ វេទិទ្រ្ទិយំ ។ តត្ថ កតមំ បុរិសិ-
 ទ្រ្ទិយំ ។ យំ បុរិសស្ស បុរិសលិដ្ឋិំ បុរិសមិគ្គំ
 បុរិសកុត្តំ បុរិសាកាប្បោ បុរិសកុត្តំ បុរិសកាវោ វេទំ
 វុត្តតិ បុរិសិទ្រ្ទិយំ ។ តត្ថ កតមំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ។
 ទុវិទេន ជីវិតិទ្រ្ទិយំ អត្ថំ រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ អត្ថំ អរូបំ
 ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ។ យោ
 តេសំ រូបំនំ ធម្មានំ អាយុ មិតិ យមលា យាមលា
 វរិយលា វត្តលា ចាលលា ជីវិតំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ វេទំ វុត្តតិ
 រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ។ តត្ថ កតមំ អរូបំ ជីវិតិទ្រ្ទិយំ ។

សោតិទ្រ្ទិយ ។ មេ ។ យានិទ្រ្ទិយ ។ មេ ។ ជីវិទ្រ្ទិយ ។ មេ ។
 កាយិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ទាំង ២ ។ មេ ។ ហៅថាស្រុកវំនេកំបុន នេះហៅថា កាយិទ្រ្ទិយ ។
 បណ្តាវេទិទ្រ្ទិយទាំងនោះ មនិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។ មនិទ្រ្ទិយ មាន
 ប្រការមួយ ដ៏សម្បយុត្តដោយឯស្សៈ ។ មេ ។ មនិទ្រ្ទិយ មានច្រើន
 ប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា មនិទ្រ្ទិយ ។

(២៣៨) បណ្តាវេទិទ្រ្ទិយទាំងនោះ វេទិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។
 ភេទវេទិស្ត្រី វិមិគវេទិស្ត្រី លំនាំវេទិស្ត្រី ភាកប្បកិរិយាវេទិស្ត្រី ភាតវេទិស្ត្រី
 បែបភាតវេទិស្ត្រី ណា របស់ស្ត្រី នេះហៅថា វេទិទ្រ្ទិយ ។ បណ្តា
 វេទិទ្រ្ទិយទាំងនោះ បុរិសិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។ ភេទវេទិបុរស វិមិគវេទិ
 បុរស លំនាំវេទិបុរស បុគ្គលវេទិបុរស ភាតវេទិបុរស បែបភាតវេទិបុរស
 ណា របស់បុរស នេះហៅថា បុរិសិទ្រ្ទិយ ។ បណ្តាវេទិទ្រ្ទិយទាំងនោះ
 ជីវិតិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។ ជីវិតិទ្រ្ទិយមានប្រការ ២ គឺ រូបជីវិតិទ្រ្ទិយ ១
 អរូបជីវិតិទ្រ្ទិយ ១ ។ បណ្តាជីវិតិទ្រ្ទិយទាំងនោះ រូបជីវិតិទ្ទិយ តើដូច
 ម្តេច ។ អាយុ ការបើកទៅ ការតាំងទៅ ការញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ការកំលែងទៅ ការប្រព្រឹត្តទៅ ការរក្សា ការរស់ទៅ ធម្មជាតិ
 ជាធុនកិការរស់ទៅ ណា នៃធម៌ដែលមានរូបទាំងនោះ នេះហៅថា រូប-
 ជីវិតិទ្រ្ទិយ ។ បណ្តាជីវិតិទ្រ្ទិយទាំងនោះ អរូបជីវិតិទ្រ្ទិយ តើដូចម្តេច ។

យោ តេសំ អរូមំ ធម្មា អាយុ វិទិតិ យបដា
យាបដា វិយដា វត្តដា ចាលដា ជីវិតំ ជីវិតំ ទ្រិយំ
ឥទំ វុត្តតិ អរូមំ ជីវិតំ ទ្រិយំ ។

[២៣៧] តត្ថ កតមំ សុខំ ទ្រិយំ ។ យំ កា-
យិកំ សាតំ កាយិកំ សុខំ កាយសម្មស្សដំ សាតំ
សុខំ វេទយិតំ កាយសម្មស្សដា សាតា សុខា វេទដា
ឥទំ វុត្តតិ សុខំ ទ្រិយំ ។ តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ទ្រិយំ ។
យំ កាយិកំ អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្ម-
ស្សដំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ កាយសម្មស្សដា
អសាតា ទុក្ខា វេទដា ឥទំ វុត្តតិ ទុក្ខំ ទ្រិយំ ។
តត្ថ កតមំ សោមនស្សំ ទ្រិយំ ។ យំ ចេតសិកំ
សាតំ ចេតសិកំ សុខំ ចេតាសម្មស្សដំ សាតំ
សុខំ វេទយិតំ ចេតាសម្មស្សដា សាតា សុខា
វេទដា ឥទំ វុត្តតិ សោមនស្សំ ទ្រិយំ ។ តត្ថ កត-
មំ ទោមនស្សំ ទ្រិយំ ។ យំ ចេតសិកំ អសាតំ
ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតាសម្មស្សដំ អសាតំ ទុក្ខំ

អាយុ ការបិទទៅ ការតាំងទៅ ការញ៉ាំងបន្តការព្យាបាលទៅ ការ-
កិលទៅ ការប្រព្រឹត្តិទៅ ការរក្សា ការរស់ទៅ ធម្មជាតិជាធម្មតា ការរស់
នៅ ណា វែងធម៌ដែលមិនមានរូបទាំងនោះ នេះហៅថា អរូមជីវិតំ ទ្រិយ ។

[២៣៧] បណ្តាស្រ្តីយំ ទាំងនោះ សុខំ ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
ការធ្លាក់ពីសាប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងកាយ សេចក្តីសុខប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងកាយ ការ
ទទួលការម្នាក់ដ៏ធ្លាក់ពីសាជាសុខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស វេទ-
នាដ៏ធ្លាក់ពីសាជាសុខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
សុខំ ទ្រិយ ។ បណ្តាស្រ្តីយំ ទាំងនោះ ទុក្ខំ ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ការ
មិនធ្លាក់ពីសាប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងកាយ សេចក្តីទុក្ខប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងកាយ ការ
ទទួលការម្នាក់មិនធ្លាក់ពីសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស វេទនា
មិនធ្លាក់ពីសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
ទុក្ខំ ទ្រិយ ។ បណ្តាស្រ្តីយំ ទាំងនោះ សោមនស្សំ ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
ការធ្លាក់ពីសាប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីសុខប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងចិត្ត ការ
ទទួលការម្នាក់ដ៏ធ្លាក់ពីសាជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត វេទនា
ដ៏ធ្លាក់ពីសាជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា
សោមនស្សំ ទ្រិយ ។ បណ្តាស្រ្តីយំ ទាំងនោះ ចោមនស្សំ ទ្រិយ តើដូច
ម្តេច ។ ការមិនធ្លាក់ពីសាប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខប្រព្រឹត្តិទៅក្នុង
ចិត្ត ការទទួលការម្នាក់មិនធ្លាក់ពីសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត

វេទយំតំ ចេតោសម្មស្សដា អសាតា ទុក្ខា វេទនា
 ឥទំ វុច្ចតិ ខោមនស្សិទ្ធិយំ ។ ឥត្ត កតមំ ឧបេត្តិ-
 ទ្ធិយំ ។ យំ ចេតសិកំ ទេវ សាតំ ធាសាតំ
 ចេតោសម្មស្សដំ អនុក្ខមសុខំ វេទយំតំ ចេតោស-
 ម្មស្សដា អនុក្ខមសុខា វេទនា ឥទំ វុច្ចតិ ឧបេ-
 ត្តិទ្ធិយំ ។

[២២០] ឥត្ត កតមំ សទ្ធិទ្ធិយំ ។ យា សទ្ធា
 សទ្ធិហនា ធិកប្បនា អភិប្បសានោ សទ្ធា សទ្ធិទ្ធិ-
 យំ សទ្ធាពលំ ឥទំ វុច្ចតិ សទ្ធិទ្ធិយំ ។ ឥត្ត កតមំ
 វិយំទ្ធិយំ ។ យោ ចេតសិកោ វិយារម្ភោ ជិក្ខុមា
 បរក្កមោ ឧយ្យមោ វាយាមោ ឧស្សមោ ឧស្ស-
 ដ្ឋិ ថាមោ ជិតិ អសិដិលបរក្កមតា អនិក្ខត្តន្ទតា
 អនិក្ខត្តធុរតា ធុរសម្បត្តាមោ វិយំ វិយំទ្ធិយំ វិ-
 យពលំ សម្មាវាយាមោ ឥទំ វុច្ចតិ វិយំទ្ធិយំ ។ ឥត្ត
 កតមំ សតិទ្ធិយំ ។ យា សតិ អនុស្សតិ បដិ-
 ស្សតិ សតិ សរណតា ធារណតា អប័លាមនតា
 អសម្មសនតា សតិ សតិទ្ធិយំ សតិពលំ សម្មាសតិ
 ឥទំ វុច្ចតិ សតិទ្ធិយំ ។ ឥត្ត កតមំ សមាធិទ្ធិយំ ។

វេទនាមិនឲ្យញ្ចិតិសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត ណា នេះហៅ
 ថា ខោមនស្សិទ្ធិយ ។ បណ្តាវុទ្ធិយំទាំងនោះ ទបេត្តិទ្ធិយ តើដូច
 ម្តេច ។ ការមិនឲ្យញ្ចិតិសា មិនមែនជាមិនឲ្យញ្ចិតិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 ការទទួលការម្នាក់មិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត
 វេទនាមិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត ណា នេះ
 ហៅថា ទបេត្តិទ្ធិយ ។

[២២០] បណ្តាវុទ្ធិយំទាំងនោះ សទ្ធិទ្ធិយ តើដូចម្តេច ។
 សទ្ធា ការជឿ ការញ្ជាតិចិត្តឲ្យចុះសិប្បសេចក្តីជ្រះថ្លាទាំង គឺ សទ្ធា សទ្ធិ-
 ទ្ធិយ សទ្ធាពលៈ ណា នេះហៅថា សទ្ធិទ្ធិយ ។ បណ្តាវុទ្ធិយំទាំង
 នោះ វិយំទ្ធិយ តើដូចម្តេច ។ ការប្រាសព្វព្យាយាមប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 ការទហាត សង្កាត ខ្នុរោត ព្យាយាម ខិតខំ ខំពេញខំហឹង ខ្លះខ្លាំង
 ខ្លាប្រខ្លួន សេចក្តីសង្កាតមិនបន្ទុះបន្ទុយ ការមិនដាក់ចុះខ្លួនសេចក្តីប្រាថ្នា
 ការមិនដាក់គុរៈចោល ការផ្គត់ផ្គុំ គឺ វិយៈ វិយំទ្ធិយ វិយពលៈ
 សម្មាវាយាមៈ ណា នេះហៅថា វិយំទ្ធិយ ។ បណ្តាវុទ្ធិយំទាំងនោះ
 សតិទ្ធិយ តើដូចម្តេច ។ ស្មារតី ការទឹកឃើញ ការទឹកចាស់ ការលើក
 ឃើញ ភាពនៃការលើកឃើញ ការចងចាំ ការមិនភ្លេច ការមិនភាន់
 ប្រឡំ គឺ សតិ សតិទ្ធិយ សតិពលៈ សម្មាសតិ ណា នេះហៅថា
 សតិទ្ធិយ ។ បណ្តាវុទ្ធិយំទាំងនោះ សមាធិទ្ធិយ តើដូចម្តេច ។

យា ចិត្តស្ស មិត្ត សណ្ឋិតិ អវជ្ជិតិ អវិសាហារោ
 អវិគ្គោ អវិសាហាជមាទសតា សមថោ សមាធិ-
 ត្រ័យំ សមាធិតលំ សម្មាសមាធិ ឥទំ វុត្តតិ សមា-
 ធិត្រ័យំ ។ តត្ថ កតមំ បញ្ញាត្រ័យំ ។ យា បញ្ញា
 បជាទនា វិចយោ បវិចយោ ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុត្តតិ បញ្ញាត្រ័យំ ។

[២៤០] តត្ថ កតមំ អនត្តាតត្តាស្សាមិត្តិត្រ័យំ ។

យា តេសំ ធម្មានំ អញ្ញាតានំ(១) អទិដ្ឋានំ អប្បត្តានំ
 អវិទិតានំ អសច្ចិកតានំ សច្ចិកិរិយាយ បញ្ញា បជា-
 ទនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្ម-
 វិចយសម្ពោជ្ឈន្តោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្តំ ឥទំ វុត្តតិ
 អនត្តាតត្តាស្សាមិត្តិត្រ័យំ ។ តត្ថ កតមំ អញ្ញាត្រ័យំ ។
 យា តេសំ ធម្មានំ ញាតានំ ទិដ្ឋានំ បត្តានំ វិទិតានំ
 សច្ចិកតានំ សច្ចិកិរិយាយ បញ្ញា បជាទនា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈ-
 ន្តោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្តំ ឥទំ វុត្តតិ អញ្ញាត្រ័យំ ។
 តត្ថ កតមំ អញ្ញាតាវិត្រ័យំ ។ យា តេសំ អញ្ញាតាវិទំ

១ ម. អនត្តាតត្ត ។

ការតាំងនៅ ការតាំងនៅសិប ការគល់សិប ការបិទរសេសរសាម ការ
 មិទយមាយ ភាពទៃចិត្តមិទរសេសរសាម គឺ សមថៈ សមាធិត្រ័យ
 សមាធិពលៈ សម្មាសមាធិ ណា នេះហៅថា សមាធិត្រ័យេ ។ បណ្តា
 ឥត្រ័យេទាំងនោះ បញ្ញាត្រ័យេ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងសព្វ ការ
 ពិចារណា ការពិចារណាសព្វ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វែង គឺ ធម្មវិចយៈ
 សម្មាទិដ្ឋិ ណា នេះហៅថា បញ្ញាត្រ័យេ ។

[២៤១] បណ្តាឥត្រ័យេទាំងនោះ អនត្តាតត្តាស្សាមិត្តិត្រ័យេ តើ

ដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វែង គឺ
 ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តំ ជាអង្គនៃមក្ក រាប់បញ្ចូល
 ក្នុងមក្ក ណា ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ទាំងនោះ ដែលខ្លួនមិន
 ធ្លាប់ដឹង មិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់បានដល់ មិនធ្លាប់យល់ មិនទាន់
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះហៅថា អនត្តាតត្តាស្សាមិត្តិត្រ័យេ ។ បណ្តា
 ឥត្រ័យេទាំងនោះ អញ្ញាត្រ័យេ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងសព្វ
 ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វែង គឺ ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោ-
 ជ្ឈន្តំ ជាអង្គនៃមក្ក រាប់បញ្ចូលក្នុងមក្ក ណា ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 ធម៌ទាំងនោះ ដែលខ្លួនធ្លាប់ដឹង ធ្លាប់ឃើញ ធ្លាប់ដល់ ធ្លាប់យល់ ធ្លាប់
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះហៅថា អញ្ញាត្រ័យេ ។ បណ្តាឥត្រ័យេទាំងនោះ
 អញ្ញាតាវិត្រ័យេ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីដឹងច្បាស់ បញ្ញា ការដឹងសព្វ

ធម្មានិ អត្តា បត្តា(១) បដាមនា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈន្តោ មគ្គន្តិ
មគ្គបរិយាបដ្ឋំ វិនិ វុត្តតិ អត្តាភារិទ្ធិយំ ។

អភិធម្មកាដទី៣ ។

(២២២) ភារិសតិទ្ធិយានិ ចក្កទ្ធិយំ សោតិ-
ទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ដីវិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ
វត្តិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ដីវិទ្ធិយំ សុខិទ្ធិយំ ទុក្ខិទ្ធិ-
យំ សោមនស្សិទ្ធិយំ ទោមនស្សិទ្ធិយំ ទេវត្តិទ្ធិ-
យំ សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
បញ្ញិទ្ធិយំ អនត្តាភារិទ្ធិយំ អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញា-
ភារិទ្ធិយំ ។ ភារិសតិទ្ធិយានិ កតិ កុសលា កតិ
អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ សរណា
កតិ អរណា ។

(២២៣) ទសិទ្ធិយា អព្យាកតា ទោមនស្សិ-
ទ្ធិយំ អកុសលំ អនត្តាភារិទ្ធិយំ កុសលំ
ចត្តារិទ្ធិយា សិយា កុសលា សិយា អព្យាកតា
ធ វិទ្ធិយា សិយា កុសលា សិយា អកុសលា

១ ម. បញ្ញាភារិទ្ធិ ទិដ្ឋានំ បញ្ញានំ វិវិកានំ សច្ចិកានំ សច្ចិកិរិយាយ បញ្ញាតិ វេយ បាហិ
ទិស្សន្តិ ។

ន្ទវិធមិទានិទោ របស់បុគ្គលក្នុងដីធម្មាសំទានិយាយ ។ បេ ។ សេចក្តី
មិនវិភេទ គឺ ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈន្តិ ជាអង្គនៃមគ្គ
រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា អត្តាភារិទ្ធិយំ ។

ចប់ អភិធម្មកាដទី៣ ។

(២២៤) វិទ្ធិយំ ២២ គឺ ចក្កទ្ធិយំ សោតិទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ
ដីវិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ វត្តិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ដីវិទ្ធិយំ សុ-
ខិទ្ធិយំ ទុក្ខិទ្ធិយំ សោមនស្សិទ្ធិយំ ទោមនស្សិទ្ធិយំ ទេវត្តិទ្ធិយំ
សទ្ធិទ្ធិយំ រិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ បញ្ញិទ្ធិយំ អនត្តា-
ភារិទ្ធិយំ អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញាភារិទ្ធិយំ ។ ចណ្ណវិទ្ធិយំ ២២
វិទ្ធិយំ ជាគុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាកតិប៉ុន្មាន
។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

(២២៥) វិទ្ធិយំ ១០ ជាអព្យាកតិ ទោមនស្សិទ្ធិយំ ជាអកុ-
សល អនត្តាភារិទ្ធិយំ ជាគុសល វិទ្ធិយំ ៤ ជាគុសលក៏មាន
ជាអព្យាកតិក៏មាន វិទ្ធិយំ ៦ ជាគុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន

សិយា អន្តរាគមន៍ ។ ទ្វារសិទ្ធិយា ធម៌ត្តិកា សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តាតិបិ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ធម៌
 ត្រ័យា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
 អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា តិណ្ឌិយា
 សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តា ជីវិត្រ័យំ សិយា សុខាយ វេទនា-
 យ សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
 សិយា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា ធម៌
 ត្តិកា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តនិបិ ទុក្ខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តនិបិ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តនិបិ ។ សត្តិទ្រ័យា លេវ វិចារកធម៌វិចារកធម៌ធម៌
 តិណ្ឌិយា វិចារកា ទ្រ័យា វិចារកធម៌ធម៌ អញ្ញ-
 ទ្រ័យំ សិយា វិចារកំ សិយា វិចារកធម៌ធម៌ ធម៌ទ្រ័យា
 សិយា វិចារកា សិយា វិចារកធម៌ធម៌ សិយា លេវ
 វិចារកធម៌វិចារកធម៌ធម៌ ។ ធម៌ទ្រ័យា ទ្វារទិដ្ឋកាទាទិ-
 យា ធាមធម៌ទ្រ័យំ អនុចាទិដ្ឋកាទាទិយំ តិណ្ឌិយា

ជាអន្តរាគមន៍ កំមាន ។ វត្រ័យ ១២ មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយ
 សុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអនុក្ខម-
 សុខវេទនាផងឡើយ វត្រ័យ ៦ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកប
 ដោយអនុក្ខមសុខវេទនាកំមាន វត្រ័យ ៧ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំ
 មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនាកំមាន
 ជីវិត្រ័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាកំមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាកំមាន
 ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនា កំមាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយ
 សុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអនុក្ខម-
 សុខវេទនាផងកំមាន ។ វត្រ័យ ៧ មិនមែនវិបាក ទាំងមិនមែនមាន
 វិបាកធម៌ជាប្រក្រតី វត្រ័យ ៧ ជាវិបាក វត្រ័យ ២ មានវិបាកធម៌ជា
 ប្រក្រតី អញ្ញទ្រ័យ ជាវិបាកកំមាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី កំមាន
 វត្រ័យ ៨ ជាវិបាកកំមាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីកំមាន មិនមែនជា
 វិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីកំមាន ។ វត្រ័យ ៨ មានកម្ម
 ប្រកបដោយកិលេសមានភស្តុជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាន ពោមសុទ្ធិទ្រ័យ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
 ភស្តុជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន វត្រ័យ ៧

ន វត្តញ្ច បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេ-
 ក្ខាសហគតាតិបិ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ សិយា បីតិសហ-
 គតំ ន សុខសហគតំ ន ឧបេក្ខាសហគតំ សិយា ន
 វត្តតំ បីតិសហគតន្តិ ធន ឥន្ទ្រិយា សិយា បីតិសហ-
 គតា សិយា សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហ-
 គតា ធន្តាវិន្ទ្រិយា សិយា បីតិសហគតា សិយា សុខ-
 សហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន វត្ត-
 ញ្ច បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាស-
 ហគតាតិបិ ។ បន្ទាសិន្ទ្រិយា នេវ នស្សនេន ន កា-
 វនាយ បហាតញ្ច នោមនស្សិន្ទ្រិយំ សិយា នស្សនេន
 បហាតតំ សិយា ការវនាយ បហាតតំ ធន ឥន្ទ្រិយា
 សិយា នស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ការវនាយ បហា-
 តញ្ច សិយា នេវ នស្សនេន ន ការវនាយ បហាតញ្ច ។
 បន្ទាសិន្ទ្រិយា នេវ នស្សនេន ន ការវនាយ បហា-
 តត្វហេតុកា នោមនស្សិន្ទ្រិយំ សិយា នស្សនេន
 បហាតត្វហេតុកំ សិយា ការវនាយ បហាតត្វហេតុកំ
 ធន ឥន្ទ្រិយា សិយា នស្សនេន បហាតត្វហេតុកា

មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង
 ថា កើតព្រមដោយទេវតាផងឡើយ សោមនស្សិន្ទ្រិយ កើតព្រមដោយ
 បីតិ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ មិនកើតព្រមដោយទេវតាក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ កើតព្រមដោយបីតិក៏
 មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទេវតាក៏មាន ឥន្ទ្រិយ
 ៤ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រម
 ដោយទេវតាក៏មាន មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើត
 ព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយទេវតាផងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ១៧ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ពាំងមិនគួរលះដោយការវនា ពោម-
 ស្សិន្ទ្រិយ គួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន គួរលះដោយការវនា ក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ៦ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវនាក៏មាន មិន
 គួរលះដោយទស្សនៈ ពាំងមិនគួរលះដោយការវនាក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៧
 មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ពាំងមិនគួរលះដោយការវនា ពោម-
 ស្សិន្ទ្រិយ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន មានហេតុគួរលះ
 ដោយការវនា ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន

សិយា ភាវនាយ មហាតត្វមោតុតា សិយា ទេវ ទ-
 ស្សនេន ន ភាវនាយ មហាតត្វមោតុតា ។ នសិទ្ធិយា
 ទេវវេទយតាមិទោ ធាបចយតាមិទោ ទោមនស្សិទ្ធិយំ
 អាចយតាមិ អនញ្ញតញ្ញស្សមិទិទ្ធិយំ អបចយតាមិ
 អញ្ញិទ្ធិយំ សិយា អបចយតាមិ សិយា ទេវវេទយតា-
 មិ ធាបចយតាមិ ទិវិទ្ធិយា សិយា អាចយតាមិទោ
 សិយា អបចយតាមិទោ សិយា ទេវវេទយតាមិទោ
 ធាបចយតាមិទោ ។ នសិទ្ធិយា ទេវ សេត្តា ធា-
 សេត្តា ទិវិទ្ធិយា សេត្តា អញ្ញតាវិទ្ធិយំ អសេត្តំ
 ទិវិទ្ធិយា សិយា សេត្តា សិយា អសេត្តា សិយា ទេវ
 សេត្តា ធាសេត្តា ។ នសិទ្ធិយា បរិក្កា ភិណិទ្ធិយា
 អប្បមាណា ទិវិទ្ធិយា សិយា បរិក្កា សិយា មហាត្ត-
 តា សិយា អប្បមាណា ។ សត្តិទ្ធិយា អនារម្មណា
 ទិវិទ្ធិយា បរិក្ការម្មណា ភិណិទ្ធិយា អប្បមាណា-
 រម្មណា ទោមនស្សិទ្ធិយំ សិយា បរិក្ការម្មណំ សិ-
 យា មហាត្តតារម្មណំ ន អប្បមាណារម្មណំ សិយា

មានហេតុគួរលះ ដោយភាវនាកំមាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ
 ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាកំមាន ។ វិទ្ធិយ ១០ មិនដល់នូវការសន្យាក
 ពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យាកពូនឡើង ទោមនស្សិទ្ធិយ ដល់
 នូវការសន្យាកពូនឡើង អនញ្ញតញ្ញស្សមិទិទ្ធិយ ដល់នូវការមិនសន្យា
 កពូនឡើង អញ្ញិទ្ធិយ ដល់នូវការមិនសន្យាកពូនឡើងកំមាន មិនដល់
 នូវការសន្យាកពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យាកពូនឡើង កំមាន
 វិទ្ធិយ ៧ ដល់នូវការសន្យាកពូនឡើង កំមាន ដល់នូវការមិនសន្យាក
 ពូនឡើងកំមាន មិនដល់នូវការសន្យាកពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិន
 សន្យាកពូនឡើង កំមាន ។ វិទ្ធិយ ១០ មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គល
 ទាំងមិនមែន ជាបេសសេក្ខបុគ្គល វិទ្ធិយ ២ ជាបេសសេក្ខបុគ្គល
 អញ្ញតាវិទ្ធិយ ជាបេសសេក្ខបុគ្គល វិទ្ធិយ ៧ ជាបេសសេក្ខបុគ្គល
 កំមាន ជាបេសសេក្ខបុគ្គលកំមាន មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គល ទាំង
 មិនមែនជាបេសសេក្ខបុគ្គល កំមាន ។ វិទ្ធិយ ១០ មានភាពក្នុងគ្នា
 វិទ្ធិយ ៣ ប្រមាណមិនបាន វិទ្ធិយ ៧ មានភាពក្នុងគ្នាកំមាន ដល់
 នូវភាពកំមាន ប្រមាណមិនបាន កំមាន ។ វិទ្ធិយ ៧ មិនមាន
 ការម្នាក់ វិទ្ធិយ ២ មានការម្នាក់ក្នុងគ្នា វិទ្ធិយ ៣ មានការម្នាក់
 ប្រមាណមិនបាន ទោមនស្សិទ្ធិយ មានការម្នាក់ក្នុងគ្នាកំមាន មាន
 ការម្នាក់ដល់នូវភាពកំ វិទ្ធិយមិនមានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានកំមាន

១ វត្តភ្នំ បរិត្តារម្មណានិមិត្តិ មហាក្កតារម្មណានិមិត្តិ ធម្មត្រៃយោ
 សិយា បរិត្តារម្មណា សិយា មហាក្កតារម្មណា សិយា
 អប្បមាណារម្មណា សិយា ១ វត្តភ្នំ បរិត្តារម្មណានិមិត្តិ
 មហាក្កតារម្មណានិមិត្តិ អប្បមាណារម្មណានិមិត្តិ ។ ធម្មត្រៃ-
 យោ មជ្ឈិមា នោមនស្សត្រៃយំ ហិំ តិណ្ឌិត្រៃយោ ប-
 ណីតា តិណ្ឌិត្រៃយោ សិយា មជ្ឈិមា សិយា បណីតា
 ធ ឥត្រៃយោ សិយា ហិំ ជា សិយា មជ្ឈិមា សិយា ប-
 ណីតា ។ ធម្មត្រៃយោ អនិយតា អនត្តាតត្តាស្ស មិត្តិ-
 យំ សម្មត្តនិយតំ ចត្តារត្រៃយោ សិយា សម្មត្តនិយតា
 សិយា អនិយតា នោមនស្សត្រៃយំ សិយា មិត្តិ-
 តំ សិយា អនិយតំ ធ ឥត្រៃយោ សិយា មិត្តិ-
 តំ សិយា សម្មត្តនិយតា សិយា អនិយតា ។ សត្តិ-
 អនារម្មណា ចត្តារត្រៃយោ ១ វត្តភ្នំ មត្តារម្មណានិមិត្តិ
 មក្កហេតុកានិមិត្តិ មត្តាធិបតិបោកានិមិត្តិ អនត្តាតត្តាស្ស-
 មិត្តិយំ ១ មត្តារម្មណំ សិយា មក្កហេតុកំ សិយា
 មត្តាធិបតិ សិយា ១ វត្តភ្នំ មក្កហេតុកានិមិត្តិ មត្តាធិ-
 បតិមិត្តិ អត្តារត្រៃយំ ១ មត្តារម្មណំ សិយា មក្កហេតុកំ
 សិយា មត្តាធិបតិ សិយា ១ វត្តភ្នំ មក្កហេតុកានិមិត្តិ

មិនគួរពោលថា មានការម្នាក់ក្នុងនាមផង ថា មានការម្នាក់ដល់នូវ
 ភាពធំផងក៏មាន ឥត្រៃយ ៧ មានការម្នាក់ក្នុងនាមក៏មាន មានការម្នាក់
 ដល់នូវភាពធំក៏មាន មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោល
 ថា មានការម្នាក់ក្នុងនាមផង ថា មានការម្នាក់ដល់នូវភាពធំផង ថា
 មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានផង ក៏មាន ។ ឥត្រៃយ ៧ កណ្តាល
 ពោមនស្សត្រៃយ ពោកពាប ឥត្រៃយ ៣ ទត្តម ឥត្រៃយ ៣ កណ្តាល
 ក៏មាន ទត្តមក៏មាន ឥត្រៃយ ៦ ពោកពាបក៏មាន កណ្តាលក៏មាន
 ទត្តមក៏មាន ។ ឥត្រៃយ ១០ មិនទៀង អនត្តាតត្តាស្ស មិត្តិយំ មាន
 ភាពត្រូវនឹងទៀង ឥត្រៃយ ៤ មានភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានភាព
 មិនទៀងក៏មាន ពោមនស្សត្រៃយ មានភាពទុសនឹងទៀងក៏មាន មាន
 ភាពមិនទៀងក៏មាន ឥត្រៃយ ៦ មានភាពទុសនឹងទៀងក៏មាន មានភាព
 ត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានភាពមិនទៀងក៏មាន ។ ឥត្រៃយ ៧ មិនមាន
 ការម្នាក់ ឥត្រៃយ ៤ មិនគួរពោលថា មានមត្តជាការម្នាក់ផង ថា មាន
 មត្តជាការម្នាក់ផង ថា មានមត្តជាការម្នាក់ផង ថា មានមត្តជាការម្នាក់ផង
 មិនមានមត្តជាការម្នាក់ តែមានមត្តជាការម្នាក់ក៏មាន មានមត្តជា
 អធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមត្តជាការម្នាក់ផង ថា មានមត្តជាការម្នាក់
 មិនមានមត្តជាការម្នាក់ តែមានមត្តជាការម្នាក់ មានមត្តជា
 អធិបតីក៏មាន អត្តារត្រៃយ មិនមានមត្តជាការម្នាក់ តែមានមត្តជាការម្នាក់
 ក៏មាន មានមត្តជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមត្តជាការម្នាក់ផង

មគ្គាធិបតីតិបិ ធម្មត្រ័យា សិយា មគ្គារម្មណា សិយា
 មគ្គហេតុកា សិយា មគ្គាធិបតីនោ សិយា ឧ វត្តញ្ច
 មគ្គារម្មណាតិបិ មគ្គហេតុកាតិបិ មគ្គាធិបតីនោតិបិ ។
 ធម្មត្រ័យា សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បដ្ឋានោ ឧ
 វត្តញ្ច អនុប្បដ្ឋាតិ ធម្មត្រ័យា សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា
 អនុប្បដ្ឋា ឧ វត្តញ្ច ឧប្បដ្ឋានោតិ ធម្មត្រ័យា សិយា
 ឧប្បដ្ឋា សិយា អនុប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បដ្ឋានោ ។ សិយា
 អតីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋា ។ សត្តត្រ័យា
 អនារម្មណា ធម្មត្រ័យា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា តីលំដ្ឋិយា ឧ
 វត្តញ្ច អតីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្ប-
 ដ្ឋារម្មណាតិបិ ធម្មត្រ័យា សិយា អតីតារម្មណា សិយា
 អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា សិយា ឧ
 វត្តញ្ច អតីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្ប-
 ដ្ឋារម្មណាតិបិ ។ សិយា អដ្ឋត្តា សិយា តហិដ្ឋា
 សិយា អដ្ឋត្តតហិដ្ឋា ។ សត្តត្រ័យា អនារម្មណា
 តីលំដ្ឋិយា តហិដ្ឋារម្មណា ចត្តារម្មណា សិយា អ-
 ដ្ឋត្តារម្មណា សិយា តហិដ្ឋារម្មណា សិយា អដ្ឋត្ត-
 តហិដ្ឋារម្មណា អដ្ឋត្តិយា សិយា អដ្ឋត្តារម្មណា

ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន វត្តិយ ៧ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន
 មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មាន
 មគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏
 មាន ។ វត្តិយ ១០ កើតឡើងហើយក៏មាន ប្រធិនីន៍កើតឡើង តែមិន
 គួរពោលថា មិនខាន់កើតឡើងក៏មាន វត្តិយ ២ កើតឡើងហើយក៏
 មាន មិនខាន់កើតឡើង តែមិនគួរពោលថា ប្រធិនីន៍កើតឡើងក៏មាន
 វត្តិយ ១០ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនខាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រធិនីន៍
 កើតឡើងក៏មាន ។ វត្តិយជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន
 ក៏មាន ។ វត្តិយ ៧ មិនមានអារម្មណ៍ វត្តិយ ២ មានអារម្មណ៍ជា
 បច្ចុប្បន្ន វត្តិយ ៣ មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងរេ វត្តិយ ១០
 មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ វត្តិយ
 ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ វត្តិយ
 ៧ មិនមានអារម្មណ៍ វត្តិយ ៣ មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ វត្តិយ ២
 មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន វត្តិយ ៨ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន

ព្រះបណ្ឌិត បញ្ញបុត្រ

សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណា
សិយា ន វត្តញ្ច អដ្ឋត្តារម្មណាតិបិ តហិទ្ធារម្មណាតិបិ
អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។ បញ្ចុទ្ធិយា អនិទស្សន-
សប្បដិយា សត្តរសិទ្ធិយា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

(២២២) ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ អដ្ឋារសិទ្ធិយា
ន ហេតុ ។ សត្តិទ្ធិយា សហេតុកា និទ្ធិយា
អហេតុកា ន ឥទ្ធិយា សិយា សហេតុកា សិយា
អហេតុកា ។ សត្តិទ្ធិយា ហេតុសម្បយុត្តា និទ្ធិយា
ហេតុវិប្បយុត្តា ន ឥទ្ធិយា សិយា ហេតុសម្បយុត្តា
សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។ ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ ថេវ
សហេតុកា ន និទ្ធិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ
សហេតុកា ចាតិបិ សហេតុកា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ
តិណិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ សហេតុកា ចាតិ
សហេតុកា ថេវ ន ច ហេតុ ន ឥទ្ធិយា ន វត្តញ្ច
ហេតុ ថេវ សហេតុកា ចាតិ សិយា សហេតុកា ថេវ
ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច សហេតុកា ថេវ ន ច
ហេតុតិ ។ ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា

មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន
មិនគួរពោលថា មានការម្នាក់ខាងក្នុងផង ថា មានការម្នាក់ខាងក្រៅ
ផង ថា មានការម្នាក់ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផង ក៏មាន ។ ឥទ្ធិយ ៥
មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឥទ្ធិយ ១៧
មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

(២២២) ឥទ្ធិយ ៤ ជាហេតុ ឥទ្ធិយ ១៨ មិនមែនហេតុ ។
ឥទ្ធិយ ៧ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ឥទ្ធិយ ៧ មិនប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងហេតុ ឥទ្ធិយ ៦ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ។ ឥទ្ធិយ ៧ ប្រកបដោយហេតុ ឥទ្ធិយ
៧ ប្រាសចាកហេតុ ឥទ្ធិយ ៦ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាក
ហេតុក៏មាន ។ ឥទ្ធិយ ៤ ជាហេតុផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង
ឥទ្ធិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង
ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងឡើយ ឥទ្ធិយ ៧
មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ ឥទ្ធិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាហេតុ
ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
មិនមែនហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
មិនមែនហេតុក៏មាន ។ ឥទ្ធិយ ៤ ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង

ន ធីត្រ្រិយា ន វត្តត្វា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ តិណិ-
 ត្រ្រិយា ន វត្តត្វា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិ
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ ន ឥត្រ្រិយា ន
 វត្តត្វា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តត្វា
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិ ។ ធីត្រ្រិយា
 ន ហេតុ អហេតុកា តិណិត្រ្រិយា ន ហេតុ សហេ-
 តុកា ធីត្រ្រិយា ន វត្តត្វា ន ហេតុ សហេតុកាតិបិ
 ន ហេតុ អហេតុកាតិបិ ន ឥត្រ្រិយា សិយា ន ហេតុ
 សហេតុកា សិយា ន ហេតុ អហេតុកា ។

(២២៥) សម្បទ្ធយា សម្ពុតា អនិទស្សនា ។
 មត្តាត្រ្រិយា សម្បជិយា សត្តសិត្រ្រិយា អម្បជិយា ។
 សត្តិត្រ្រិយា រូបា ធុត្តិសិត្រ្រិយា អរូបា ជីវិត្រ្រិយំ សិយា
 រូបំ សិយា អរូបំ ។ ធីត្រ្រិយា លោភិយា តិណិ-
 ត្រ្រិយា លោកុត្តរា ធីត្រ្រិយា សិយា លោភិយា
 សិយា លោកុត្តរា ។ គេនចិ វិញ្ញាយ្យា គេនចិ ន
 វិញ្ញាយ្យា ។

ឥត្រ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលឡើយ ឥត្រ្រិយ ៨ មិនគួរពោល
 ថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ឥត្រ្រិយ ៩ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុឡើយ ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុ ក៏មាន ។ ឥត្រ្រិយ ១០ មិនមែនហេតុ ទាំងឥតហេតុ
 ឥត្រ្រិយ ១១ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ឥត្រ្រិយ ១២
 មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា
 មិនមែនហេតុ ទាំងឥតហេតុផលឡើយ ឥត្រ្រិយ ១៣ មិនមែនហេតុ តែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងឥតហេតុក៏មាន ។

(២២៥) ឥត្រ្រិយទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ត្រូវ
 បច្ច័យភាគតែង មិនប្រកបដោយការឃើញ ។ ឥត្រ្រិយ ១៤ ប្រកបដោយ
 ការចំពោះពាល់ ឥត្រ្រិយ ១៥ មិនប្រកបដោយការចំពោះពាល់ ។ ឥត្រ្រិយ ១៦
 មានរូប ឥត្រ្រិយ ១៧ មិនមានរូប ជីវិត្រ្រិយ មានរូបក៏មាន មិនមាន
 រូបក៏មាន ។ ឥត្រ្រិយ ១៨ ជាលោភិយ ឥត្រ្រិយ ១៩ ជាលោកុត្តរ
 ឥត្រ្រិយ ២០ ជាលោភិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ ឥត្រ្រិយ គួរដឹង
 ច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មិនគួរដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណ
 ណាមួយក៏មាន ។

[២២៦] ខេ អាសវា ។ ធនិទ្ធិយោ សាសវា
 តីណិទ្ធិយា អនាសវា ធនិទ្ធិយា សិយា សាសវា
 សិយា អនាសវា ។ បន្ទាសិទ្ធិយា អាសវាវិប្បយុត្តា
 ខេមធនិទ្ធិយំ អាសវាសម្បយុត្តំ ឆ ឥទ្ធិយា សិយា
 អាសវាសម្បយុត្តា សិយា អាសវាវិប្បយុត្តា ។ ធនិទ្ធិ-
 យា ឧ វត្តញ្ច អាសវា ខេ សាសវា ចាតិ សាសវា
 ខេ ខេ ឆ អាសវា តីណិទ្ធិយា ឧ វត្តញ្ច អាសវា
 ខេ សាសវា ចាតិបិ សាសវា ខេ ខេ ឆ អាសវាតិបិ
 ធនិទ្ធិយា ឧ វត្តញ្ច អាសវា ខេ សាសវា ចាតិ
 សិយា សាសវា ខេ ខេ ឆ អាសវា សិយា ឧ វត្តញ្ច
 សាសវា ខេ ខេ ឆ អាសវាតិ ។ បន្ទាសិទ្ធិយា ឧ
 វត្តញ្ច អាសវា ខេ អាសវាសម្បយុត្តា ចាតិបិ អាសវា-
 សម្បយុត្តា ខេ ខេ ឆ អាសវាតិបិ ខេមធនិទ្ធិយំ
 ឧ វត្តញ្ច អាសវា ខេ អាសវាសម្បយុត្តញ្ចាតិ អាសវា-
 សម្បយុត្តញ្ចា ខេ ឆ អាសវា ឆ ឥទ្ធិយា ឧ វត្តញ្ច
 អាសវា ខេ អាសវាសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា អាសវា-
 សម្បយុត្តា ខេ ខេ ឆ អាសវា សិយា ឧ វត្តញ្ច
 អាសវាសម្បយុត្តា ខេ ខេ ឆ អាសវាតិ ។ ធនិទ្ធិយា

[២២៦] ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនអាសវៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ឥន្ទ្រិ ៣ មិនមានអាសវៈ ឥន្ទ្រិ ៤ ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥
 ប្រាសចាកអាសវៈ ខេមនស្សៈន្ទ្រិយ ប្រកបដោយអាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៦
 ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិន
 គួរពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជា
 អាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៤ មិនគួរពោលថា ជា
 អាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា-
 សវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោល
 ថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈ
 តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ខេមនស្សៈន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ជា
 អាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
 អាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយ
 អាសវៈឡើយ ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៤

អាសវវិប្បយុត្តសាសវា តិណិទ្រិយោ អាសវវិប្បយុត្ត-
 អនាសវា ទោមនស្សទ្រិយំ ន វត្តត្វំ អាសវវិប្បយុត្ត-
 សាសវន្តិមិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវន្តិមិ តិណិទ្រិយោ
 សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា សិយា អាសវវិប្បយុត្ត-
 អនាសវា ន វត្តិយោ សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា
 សិយា អាសវវិប្បយុត្តអនាសវា សិយា ន វត្តត្វា អា-
 សវវិប្បយុត្តសាសវាតិមិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវាតិមិ ។

[២២៧] ទោ សញ្ញាជនា ។ ទសិទ្រិយោ ស-
 ញ្ញាជនិយោ តិណិទ្រិយោ អសញ្ញាជនិយោ នវិទ្រិយោ
 សិយា សញ្ញាជនិយោ សិយា អសញ្ញាជនិយោ ។
 បដ្ឋសិទ្រិយោ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ទោមនស្សទ្រិយំ
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តំ ន វត្តិយោ សិយា សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តា សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។ ទសិទ្រិយោ
 ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ទេវ សញ្ញាជនិយោ ទាតិ
 សញ្ញាជនិយោ ទេវ ទោ ន សញ្ញាជនា តិណិទ្រិយោ
 ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ទេវ សញ្ញាជនិយោ ទាតិមិ

ប្រាសចាកអាសវៈ តៃប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ វត្តិយោ ព ប្រាស
 ចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈ ទោមនស្សទ្រិយំ មិនគួរពោលថា
 ប្រាសចាកអាសវៈ តៃប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាក
 អាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈផងឡើយ វត្តិយោ ព ប្រាសចាកអាសវៈ
 តៃប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមាន
 អាសវៈក៏មាន វត្តិយោ ៦ ប្រាសចាកអាសវៈ តៃប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន មិន
 គួរពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ តៃប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា
 ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈផងក៏មាន ។

[២២៧] វត្តិយោទាំងឡាយ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ។ វត្តិយោ
 ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ វត្តិយោ ៧ មិនមែនជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ វត្តិយោ ៧ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិន
 មែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ វត្តិយោ ១៤ ប្រាសចាក
 សញ្ញាជនៈ ទោមនស្សទ្រិយំ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ វត្តិយោ ៦
 ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ វត្តិយោ
 ១០ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 ទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ វត្តិយោ ៧
 មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង

សញ្ញាជនិយា ចេវ លោ ច សញ្ញាជនាតិមិ ធីត្រ្និ-
 យា ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនិយា
 តាតិ សិយា សញ្ញាជនិយា ចេវ លោ ច សញ្ញា-
 ជនា សិយា ន វត្តត្វា សញ្ញាជនិយា ចេវ លោ ច
 សញ្ញាជនាតិ ។ បន្ទុស្រ្និយា ន វត្តត្វា សញ្ញាជ-
 នា ចេវ សញ្ញាជនសម្មយុត្តា តាតិមិ សញ្ញាជនស-
 ម្មយុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញាជនាតិមិ លោមនស្រ្និ-
 យំ ន វត្តត្វំ សញ្ញាជនត្នោវ សញ្ញាជនសម្មយុត្ត-
 ត្នាតិ សញ្ញាជនសម្មយុត្តត្នោវ លោ ច សញ្ញាជន
 ច ឥន្ទ្រិយា ន វត្តត្វា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជន-
 សម្មយុត្តា តាតិ សិយា សញ្ញាជនសម្មយុត្តា ចេវ
 លោ ច សញ្ញាជនា សិយា ន វត្តត្វា សញ្ញាជន-
 សម្មយុត្តា ចេវ លោ ច សញ្ញាជនាតិ ។ ធីត្រ្និ-
 យា សញ្ញាជនិម្មយុត្តសញ្ញាជនិយា តិណិធីត្រ្និយា
 សញ្ញាជនិម្មយុត្តសញ្ញាជនិយា លោមនស្រ្និ-
 យំ ន វត្តត្វំ សញ្ញាជនិម្មយុត្តសញ្ញាជនិយន្តិមិ
 សញ្ញាជនិម្មយុត្តសញ្ញាជនិយន្តិមិ តិណិធីត្រ្និយា

ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ កែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពាលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ កែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន មិនគួរពាលថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ទាំងមិនមែន
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៨ មិនគួរពាលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ កែមិនមែន
 សញ្ញាជនៈផងឡើយ ទោមនស្រ្និធីត្រ្និយ មិនគួរពាលថា ជាសញ្ញា-
 ជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈទេ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ កែមិន
 មែនសញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពាលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈឡើយ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ កែមិនមែនសញ្ញា-
 ជនៈក៏មាន មិនគួរពាលថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនមែន
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ កែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ទោមនស្រ្និធីត្រ្និយ មិនគួរពាលថា ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ កែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាក
 សញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣

សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សិយា ស-
 ញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា ឆ ឥន្ទ្រិយា សិយា
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សិយា សញ្ញាជន-
 វិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សិយា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជ-
 នវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយាតិបិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តស-
 ញ្ញាជនិយាតិបិ ។

(២២៨) លោ កត្តា ។ នសិទ្ធិយា កន្ទជិយា
 តិណិទ្ធិយា អកន្ទជិយា នវិទ្ធិយា សិយា កន្ទជិយា
 សិយា អកន្ទជិយា ។ បន្ទវសិទ្ធិយា កន្ទវិប្បយុត្តា
 លោមនស្សិទ្ធិយំ កន្ទសម្បយុត្តំ ឆ ឥន្ទ្រិយា សិយា
 កន្ទសម្បយុត្តា សិយា កន្ទវិប្បយុត្តា ។ នសិទ្ធិយា ន
 វត្តញ្ញា កត្តា លេវ កន្ទជិយា ចាតិ កន្ទជិយា លេវ លោ ឆ
 កត្តា តិណិទ្ធិយា ន វត្តញ្ញា កត្តា លេវ កន្ទជិយា ចាតិ-
 បិ កន្ទជិយា លេវ លោ ឆ កត្តាតិបិ នវិទ្ធិយា ន វត្តញ្ញា
 កត្តា លេវ កន្ទជិយា ចាតិ សិយា កន្ទជិយា លេវ លោ ឆ
 កត្តា សិយា ន វត្តញ្ញា កន្ទជិយា លេវ លោ ឆ កត្តាតិ ។

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង
 ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង
 ក៏មាន ។

(២២៨) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនគន្លុះ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ គន្លុះ
 គប្បីដៅគក្រង ឥន្ទ្រិយ ៣ គន្លុះមិនគប្បីដៅគក្រង ឥន្ទ្រិយ ៧ គន្លុះគប្បី
 ដៅគក្រងក៏មាន គន្លុះមិនគប្បីដៅគក្រងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ ប្រាស
 ចាកគន្លុះ លោមនស្សិទ្ធិយា ប្រកបដោយគន្លុះ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយ
 គន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនគួរពោលថា
 ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដៅគក្រងទេ គន្លុះគប្បីដៅគក្រង តែមិនមែនគន្លុះ
 ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដៅគក្រងផង ថា គន្លុះ
 គប្បីដៅគក្រង តែមិនមែនគន្លុះផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា
 ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដៅគក្រងទេ គន្លុះគប្បីដៅគក្រង តែមិនមែនគន្លុះ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា គន្លុះគប្បីដៅគក្រង តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន ។

បន្ទូលសិទ្ធិយា ន វត្តភ្នំ កណ្តា ចេរ កន្ទុសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ កន្ទុសម្បយុត្តា ចេរ លោ ច កណ្តាតិបិ
 លោមនស្ស្រិយំ ន វត្តភ្នំ កណ្តា ចេរ កន្ទុសម្ប-
 យុត្តញាតិ កន្ទុសម្បយុត្តញោ លោ ច កណ្តា ច
 ឥន្ទ្រិយា ន វត្តភ្នំ កណ្តា ចេរ កន្ទុសម្បយុត្តា ចាតិ
 សិយា កន្ទុសម្បយុត្តា ចេរ លោ ច កណ្តា សិយា ន
 វត្តភ្នំ កន្ទុសម្បយុត្តា ចេរ លោ ច កណ្តាតិ ។ នវិទ្ធិយា
 កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយា តិណិវិទ្ធិយា កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុ-
 និយា លោមនស្ស្រិយំ ន វត្តភ្នំ កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិ-
 យន្តិបិ កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយន្តិបិ តិណិវិទ្ធិយា សិយា
 កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយា សិយា កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយា
 ច ឥន្ទ្រិយា សិយា កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយា សិយា កន្ទុ-
 វិប្បយុត្តកន្ទុនិយា សិយា ន វត្តភ្នំ កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុ-
 និយាតិបិ កន្ទុវិប្បយុត្តកន្ទុនិយាតិបិ ។

[២២៧] លោ ឱយា ។ បេ ។ លោ យោតា ។ បេ ។

លោ ធីវណា ។ នសិទ្ធិយា ធីវណិយា តិណិវិទ្ធិយា

ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោលថា ជាគន្លឹះតាំងប្រកបដោយគន្លឹះផង ថា ប្រកប
 ដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះផងឡើយ ពោមនស្ស្រិយ មិនគួរពោល
 ថា ជាគន្លឹះ តាំងប្រកបដោយគន្លឹះទេ ប្រកបដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះ
 ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាគន្លឹះតាំងប្រកបដោយគន្លឹះឡើយ ប្រកប
 ដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយគន្លឹះ
 តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បី
 ដាក់ក្រង ឥន្ទ្រិយ ៨ ប្រាសចាកគន្លឹះ តាំងគន្លឹះមិនគប្បីដាក់ក្រង
 ពោមនស្ស្រិយ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លឹះ តាំងគន្លឹះគប្បីដាក់
 ក្រងផង ថា ប្រាសចាកគន្លឹះ តាំងគន្លឹះមិនគប្បីដាក់ក្រងផងឡើយ
 ឥន្ទ្រិយ ៩ ប្រាសចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ប្រាសចាក
 គន្លឹះ តែគន្លឹះមិនគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកគន្លឹះ តែ
 គន្លឹះគប្បីដាក់ក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លឹះ តាំងគន្លឹះមិនគប្បីដាក់ក្រងក៏
 មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បីដាក់ក្រងផង ថា
 ប្រាសចាកគន្លឹះ តាំងគន្លឹះមិនគប្បីដាក់ក្រងផងក៏មាន ។

[២២៧] ឥន្ទ្រិយតាំងឡាយ មិនមែនឡាយ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រិយ
 តាំងឡាយ មិនមែនយោគៈ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រិយតាំងឡាយ មិនមែន
 នីវណៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវណៈ ឥន្ទ្រិយ ៧

អភិធម្មបំណិន វិភង្គ

អដ្ឋវណិយា នវិទ្ធិយា សិយា ដ្ឋវណិយា សិយា
 អដ្ឋវណិយា ។ បន្ទុសិទ្ធិយា ដ្ឋវណិវិប្បយុត្តា
 នោមនស្សិទ្ធិយំ ដ្ឋវណសម្បយុត្តំ ធន វិទ្ធិយា សិយា
 ដ្ឋវណសម្បយុត្តា សិយា ដ្ឋវណវិប្បយុត្តា ។ នសិ-
 ទ្ធិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណា ចេវ ដ្ឋវណិយា ចាតិ ដ្ឋ-
 វណិយា ចេវ នោ ធន ដ្ឋវណា តិណិទ្ធិយា ន វត្តញ្ចា
 ដ្ឋវណា ចេវ ដ្ឋវណិយា ចាតិមិ ដ្ឋវណិយា ចេវ នោ
 ធន ដ្ឋវណាតិមិ នវិទ្ធិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណា ចេវ ដ្ឋ-
 វណិយា ចាតិ សិយា ដ្ឋវណិយា ចេវ នោ ធន ដ្ឋវ-
 ណា សិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណា ចេវ នោ ធន ដ្ឋវណា-
 តិ ។ បន្ទុសិទ្ធិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណា ចេវ ដ្ឋវណា-
 សម្បយុត្តា ចាតិមិ ដ្ឋវណសម្បយុត្តា ចេវ នោ ធន
 ដ្ឋវណាតិមិ នោមនស្សិទ្ធិយំ ន វត្តញ្ចំ ដ្ឋវណាញោវ
 ដ្ឋវណសម្បយុត្តញ្ចាតិមិ ដ្ឋវណសម្បយុត្តាញោវ នោ
 ធន ដ្ឋវណាតិមិ ធន វិទ្ធិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណា ចេវ ដ្ឋ-
 វណសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា ដ្ឋវណសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ធន ដ្ឋវណា សិយា ន វត្តញ្ចា ដ្ឋវណសម្បយុត្តា

អភិធម្មបំណិន វិភង្គ

មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ វិទ្ធិយ ៧ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ
 ក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ក៏មាន ។ វិទ្ធិយ ១៥ ប្រាស
 ចាកនិវរណៈ ពោមស្សិទ្ធិយ ប្រកបដោយនិវរណៈ វិទ្ធិយ ៦ ប្រកប
 ដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន ។ វិទ្ធិយ ១០ មិនគួរ
 ពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍
 ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈ វិទ្ធិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជានិវរ-
 ណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ
 តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ វិទ្ធិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិន
 មែននិវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏
 មាន ។ វិទ្ធិយ ១៥ មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយ
 និវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ
 ពោមស្សិទ្ធិយ មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈ
 ផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងទេ វិទ្ធិយ ៦ មិន
 គួរពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈឡើយ ប្រកបដោយ
 និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយនិវរណៈ

បរាមាសា ចេវ បរាមដ្ឋា ចាតិបិ បរាមដ្ឋា ចេវ លោ
 ច បរាមាសាតិបិ ធិវិទ្ធិយា ធិ វត្តញ្ចា បរាមាសា
 ចេវ បរាមដ្ឋា ចាតិ សិយា បរាមដ្ឋា ចេវ លោ ច
 បរាមាសា សិយា ធិ វត្តញ្ចា បរាមដ្ឋា ចេវ លោ ច
 បរាមាសាតិ ។ ធិវិទ្ធិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា
 តិណិវិទ្ធិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា តិណិវិទ្ធិយា
 សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា សិយា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា ធិ វិទ្ធិយា សិយា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមដ្ឋា សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋា
 សិយា ធិ វត្តញ្ចា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមដ្ឋាតិបិ
 បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋាតិបិ ។

(២២០) សត្តិវិទ្ធិយា អនារម្មណា ធុន្តសិវិទ្ធិយា
 សារម្មណា ធិវិទ្ធិយាយំ សិយា សារម្មណំ សិយា អនា-
 រម្មណំ ។ ឯកវិសត្តិវិទ្ធិយា លោ ចិត្តា មនិវិទ្ធិយំ ចិត្តំ ។

ជាបរាមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុលផង ថា ជាធម៌
 ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបរាមាសៈផងឡើយ វិទ្ធិយា ៧
 មិនគួរពោលថា ជាបរាមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុលទេ
 ជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបរាមាសៈ ក៏
 មាន ។ វិទ្ធិយា ១០ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែជាធម៌ដែលបរាមាសៈ
 ស្តាប់អង្គុល វិទ្ធិយា ៣ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែជាធម៌ដែលបរាមា-
 សៈមិនបានស្តាប់អង្គុល វិទ្ធិយា ៣ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែជាធម៌
 ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ តាំងជាធម៌
 ដែលបរាមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុលក៏មាន វិទ្ធិយា ៦ ប្រាសចាកបរា-
 មាសៈ តែជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុល ក៏មាន មិនគួរពោលថា
 ប្រាសចាកបរាមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈស្តាប់អង្គុលផង ថា
 ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែជាធម៌ដែលបរាមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុលផង
 ក៏មាន ។

(២២១) វិទ្ធិយា ៧ មិនមានការម្នាណ៍ វិទ្ធិយា ១២ ប្រកប
 ដោយការម្នាណ៍ ធិវិទ្ធិយា ប្រកបដោយការម្នាណ៍ ក៏មាន មិនមាន
 ការម្នាណ៍ក៏មាន ។ វិទ្ធិយា ២១ មិនមែនចិត្ត មនិវិទ្ធិយា ជាចិត្ត ។

តេរសិទ្ធិយា ចេតសិកា អដ្ឋិទ្ធិយា អចេតសិកា
 ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចេតសិកា សិយា អចេតសិកា ។
 តេរសិទ្ធិយា ចិត្តសម្បយុត្តា សត្តិទ្ធិយំ ចិត្តវិប្បយុត្តា
 ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចិត្តសម្បយុត្តំ សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តំ
 មជ្ជិទ្ធិយំ ន វត្តតំ ចិត្តេន សម្បយុត្តន្តិមិ ចិត្តេន វិប្ប-
 យុត្តន្តិមិ ។ តេរសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋា សត្តិទ្ធិយា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋា ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋំ សិយា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋំ មជ្ជិទ្ធិយំ ន វត្តតំ ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិមិ
 ចិត្តេន វិសំសដ្ឋន្តិមិ ។ តេរសិទ្ធិយា ចិត្តសម្មដ្ឋានា
 អដ្ឋិទ្ធិយា លោ ចិត្តសម្មដ្ឋានា ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានំ សិយា លោ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ។ តេរសិទ្ធិយា
 ចិត្តសហកុលោ អដ្ឋិទ្ធិយា លោ ចិត្តសហកុលោ ដីវិតិ-
 ទ្ធិយំ សិយា ចិត្តសហកូ សិយា លោ ចិត្តសហកូ ។
 តេរសិទ្ធិយា ចិត្តានុបវរិត្តលោ អដ្ឋិទ្ធិយា លោ ចិត្តានុ-
 បវរិត្តលោ ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចិត្តានុបវរិត្តំ សិយា លោ
 ចិត្តានុបវរិត្តំ ។ តេរសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា អ-
 ដ្ឋិទ្ធិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ដីវិតិទ្ធិយំ សិយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ សិយា លោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ។

ស្រ្តីយ ១៣ ជាចេតសិក ស្រ្តីយ ៨ មិនមែនចេតសិក ដីវិតិទ្ធិយ
 ជាចេតសិកកំមាន មិនមែនចេតសិកកំមាន ។ ស្រ្តីយ ១៣ ប្រកប
 ដោយចិត្ត ស្រ្តីយ៧ ប្រាសចាកចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ ប្រកបដោយចិត្តកំមាន
 ប្រាសចាកចិត្តកំមាន មន្ត្រីយ មិនត្រូវកាលថា ប្រកបដោយចិត្តផង
 ថា ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ស្រ្តីយ ១៣ ច្រឡំដោយចិត្ត ស្រ្តីយ
 ៧ មិនច្រឡំដោយចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ ច្រឡំដោយចិត្តកំមាន មិនច្រឡំដោយ
 ចិត្តកំមាន មន្ត្រីយ មិនត្រូវកាលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំ
 ដោយចិត្តផងឡើយ ។ ស្រ្តីយ ១៣ កាំងឡើងដោយចិត្ត ស្រ្តីយ ៨
 មិនកាំងឡើងដោយចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ កាំងឡើងដោយចិត្តកំមាន មិនកាំង
 ឡើងដោយចិត្តកំមាន ។ ស្រ្តីយ ១៣ កើតជាមួយនឹងចិត្ត ស្រ្តីយ ៨
 មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ កើតជាមួយនឹងចិត្តកំមាន មិនកើត
 ជាមួយនឹងចិត្តកំមាន ។ ស្រ្តីយ ១៣ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ស្រ្តីយ ៨
 មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តកំមាន មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅតាមចិត្តកំមាន ។ ស្រ្តីយ ១៣ ច្រឡំ ទាំងកាំងឡើងដោយចិត្ត
 ស្រ្តីយ ៨ មិនច្រឡំ មិនកាំងឡើងដោយចិត្ត ដីវិតិទ្ធិយ ច្រឡំទាំង
 កាំងឡើងដោយចិត្តកំមាន មិនច្រឡំ មិនកាំងឡើងដោយចិត្តកំមាន ។

តោសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុដោ អដ្ឋិទ្ធិយា
 យា ដោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុដោ ជីវិតិទ្ធិយំ
 សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុ សិយា ដោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុ ។ តោសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានុបវរិត្តេដោ អដ្ឋិទ្ធិយា ដោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នុបវរិត្តេដោ ជីវិតិទ្ធិយំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានុ-
 បវរិត្តេ សិយា ដោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានុបវរិត្តេ ។ ធន
 វិទ្ធិយា អដ្ឋត្តិកា សោឡសិទ្ធិយា ពាហិក ។ ស-
 ត្តិទ្ធិយា ឧបាទា នុទ្ធិសិទ្ធិយា ធុបាទា ជីវិតិទ្ធិយំ
 សិយា ឧបាទា សិយា ធុបាទា ។ ធុវិទ្ធិយា ឧបាទិដ្ឋា
 ចត្តាវិទ្ធិយា អធុបាទិដ្ឋា ធុវិទ្ធិយា សិយា ឧបាទិដ្ឋា
 សិយា អធុបាទិដ្ឋា ។

[២៥២] ធុបាទាទា ។ ធុសិទ្ធិយា ឧបាទានិយា
 តិណិទ្ធិយា អធុបាទានិយា ធុវិទ្ធិយា សិយា ឧបា-
 ទានិយា សិយា អធុបាទានិយា ។ សោឡសិទ្ធិយា
 ឧបាទានិប្បយុត្តា ធន វិទ្ធិយា សិយា ឧបាទានស-
 ប្បយុត្តា សិយា ឧបាទានិប្បយុត្តា ។ ធុសិទ្ធិយា

វិទ្ធិយា ១៣ ប្រឡំ បាំងតាំងឡើងបាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត វិទ្ធិយា ៤ មិន
 ប្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ជីវិតិទ្ធិយា ប្រឡំ បាំងតាំង
 ឡើងបាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនប្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយ
 នឹងចិត្តក៏មាន ។ វិទ្ធិយា ១៣ ប្រឡំ បាំងតាំងឡើងបាំងប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្ត វិទ្ធិយា ៤ មិនប្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ជីវិ-
 តិទ្ធិយា ប្រឡំ បាំងតាំងឡើង បាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រឡំ
 មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ វិទ្ធិយា ៦ ខាងក្នុង
 វិទ្ធិយា ១៦ ខាងក្រៅ ។ វិទ្ធិយា ៧ ជាទុបាទា វិទ្ធិយា ១២ មិន
 មែនទុបាទា ជីវិតិទ្ធិយា ជាទុបាទាក៏មាន មិនមែនទុបាទាក៏មាន ។
 វិទ្ធិយា ៨ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើមកាន់យក
 ហើយ វិទ្ធិយា ២ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជាដើម
 កាន់យកទេ វិទ្ធិយា ៨ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តាជា
 ដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានកណ្តា
 ជាដើមកាន់យកទេក៏មាន ។

[២៥២] វិទ្ធិយាបាំងខ្លាយ មិនមែនទុបាទាទេ ។ វិទ្ធិយា ១០
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាទេ វិទ្ធិយា ៣ មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបា-
 ទាទេ វិទ្ធិយា ៨ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទាក៏មាន ។ វិទ្ធិយា ១៦ ប្រាសចាកទុបាទាទេ វិទ្ធិយា ៦
 ប្រកបដោយទុបាទាក៏មាន ប្រាសចាកទុបាទាក៏មាន ។ វិទ្ធិយា ១០

ន វត្តព្វា ឧបាសាសា ថេវ ឧបាសាសិយា ចាតិ ឧបាសា-
 និយា ថេវ លោ ច ឧបាសាសា តិណិច្ឆ័យា ន វត្តព្វា
 ឧបាសាសា ថេវ ឧបាសាសិយា ចាតិបិ ឧបាសាសិយា ថេវ
 លោ ច ឧបាសាសាចាតិបិ នវិច្ឆ័យា ន វត្តព្វា ឧបាសាសា
 ថេវ ឧបាសាសិយា ចាតិ សិយា ឧបាសាសិយា ថេវ លោ
 ច ឧបាសាសា(១) សិយា ន វត្តព្វា ឧបាសាសិយា ថេវ
 លោ ច ឧបាសាសាចាតិ ។ សោឡសិច្ឆ័យា ន វត្តព្វា
 ឧបាសាសា ថេវ ឧបាសាសាសម្មយុត្តា ចាតិបិ ឧបាសា-
 នសម្មយុត្តា ថេវ លោ ច ឧបាសាសាចាតិបិ ច វិច្ឆ័យា
 ន វត្តព្វា ឧបាសាសា ថេវ ឧបាសាសាសម្មយុត្តា ចាតិ
 សិយា ឧបាសាសាសម្មយុត្តា ថេវ លោ ច ឧបាសាសា
 សិយា ន វត្តព្វា ឧបាសាសាសម្មយុត្តា ថេវ លោ ច
 ឧបាសាសាចាតិ ។ នសិច្ឆ័យា ឧបាសាសាវិប្បយុត្តឧបាសា-
 និយា តិណិច្ឆ័យា ឧបាសាសាវិប្បយុត្តអនុបាសានិយា
 តិណិច្ឆ័យា សិយា ឧបាសាសាវិប្បយុត្តឧបាសានិយា
 សិយា ឧបាសាសាវិប្បយុត្តអនុបាសានិយា ច វិច្ឆ័យា

១ ម. ឧត្តន្តរ វសិច្ឆ័យា សិយា ឧបាសានិយា ថេវ លោ ច ឧបាសានិ និមេ ចាហិ វិស្សន្តិ ។

មិនគួរពោលថា ជាទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិៈ ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិ តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិ វិច្ឆ័យ ព្វ មិនគួរពោលថា
 ជាទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខពុទ្ធិ តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិផងឡើយ វិច្ឆ័យ ៧ មិនគួរពោលថា ជា
 ទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិៈ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិ
 តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិ
 តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិក៏មាន ។ វិច្ឆ័យ ១៦ មិនគួរពោលថា ជាទុក្ខពុទ្ធិ
 ទាំងប្រកបដោយទុក្ខពុទ្ធិផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខពុទ្ធិ តែមិនមែន
 ទុក្ខពុទ្ធិផងឡើយ វិច្ឆ័យ ៦ មិនគួរពោលថា ជាទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងប្រកប
 ដោយទុក្ខពុទ្ធិៈ ប្រកបដោយទុក្ខពុទ្ធិ តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិផងក៏មាន
 មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយទុក្ខពុទ្ធិ តែមិនមែនទុក្ខពុទ្ធិក៏មាន ។
 វិច្ឆ័យ ១០ ប្រាសចាកទុក្ខពុទ្ធិ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិ វិច្ឆ័យ
 ព្វ ប្រាសចាកទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិ វិច្ឆ័យ
 ព្វ ប្រាសចាកទុក្ខពុទ្ធិ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិក៏មាន ប្រាស
 ចាកទុក្ខពុទ្ធិ ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខពុទ្ធិក៏មាន វិច្ឆ័យ ៦

សិយា ឧបាទានាវិប្បយុត្តុទុកាវោធិយោ សិយោ ឧបា-
 ទានាវិប្បយុត្តុអនុបាទានិយោ សិយោ ន វត្តញ្ចា ឧបា-
 ទានាវិប្បយុត្តុឧបាទានិយោតិបិ ឧបាទានាវិប្បយុត្តុអនុ-
 បាទានិយោតិបិ ។

[២៩៣] លោ កិលេសា ។ ទសិទ្ធិយោ សន្តិ-
 លេសិកា តិណិទ្ធិយោ អសន្តិលេសិកា ទសិទ្ធិយោ
 សិយា សន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលេសិកា ។
 បន្ទវសិទ្ធិយោ អសន្តិលិដ្ឋា លោមទស្សិទ្ធិយំ សន្តិលិដ្ឋ
 ច វទ្ធិយោ សិយា សន្តិលិដ្ឋា សិយា អសន្តិលិដ្ឋា ។
 បន្ទវសិទ្ធិយោ កិលេសវិប្បយុត្តា លោមទស្សិទ្ធិយំ
 កិលេសសម្បយុត្តំ ច វទ្ធិយោ សិយា កិលេសស-
 ម្បយុត្តា សិយា កិលេសវិប្បយុត្តា ។ ទសិទ្ធិយោ ន
 វត្តញ្ចា កិលេសា ទេវ សន្តិលេសិកា ចាតិ សន្តិលេ-
 សិកា ទេវ លោ ច កិលេសា តិណិទ្ធិយោ ន វត្តញ្ចា
 កិលេសា ទេវ សន្តិលេសិកា ចាតិបិ សន្តិលេសិកា
 ទេវ លោ ច កិលេសាតិបិ ទសិទ្ធិយោ ន វត្តញ្ចា កិ-
 លេសា ទេវ សន្តិលេសិកា ចាតិ សិយា សន្តិលេ-
 សិកា ទេវ លោ ច កិលេសា សិយា ន វត្តញ្ចា

ប្រាសចាកៗបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាក
 ៗបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនគួរពោល
 ថា ប្រាសចាកៗបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានផង ថា ប្រាស
 ចាកៗបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានផង ក៏មាន ។

[២៩៣] វទ្ធិយោទាំងឡាយ មិនមែនកិលេស ។ វទ្ធិយោ ១០
 គួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង វទ្ធិយោ ៣ មិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង
 វទ្ធិយោ ៧ គួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តី
 សៅហ្មងក៏មាន ។ វទ្ធិយោ ១៥ មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ពោមទស្សិទ្ធិយោ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង វទ្ធិយោ ៦ ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។
 វទ្ធិយោ ១៥ ប្រាសចាកកិលេស ពោមទស្សិទ្ធិយោ ប្រកបដោយ
 កិលេស វទ្ធិយោ ៦ ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេស
 ក៏មាន ។ វទ្ធិយោ ១០ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់
 ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស
 វទ្ធិយោ ៣ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង
 ផង ថា គួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ
 វទ្ធិយោ ៧ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង
 ទេ គួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនកិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា

សង្ឃិលេសិកា ទេវ ធា ច កិលេសាតិ ។ បន្ទុសិ-
 ទ្រ្តិយា ឧ វត្តញ្ច កិលេសា ទេវ សង្ឃិលីដ្ឋា ចាតិបិ
 សង្ឃិលីដ្ឋា ទេវ ធា ច កិលេសាតិបិ ធាមនស្ស្រ្តិយំ
 ឧ វត្តញ្ចំ កិលេសោ ទេវ សង្ឃិលីដ្ឋញ្ចាតិ សង្ឃិលីដ្ឋ-
 ញ្ចាវ ធា ច កិលេសោ ច វទ្រ្តិយា ឧ វត្តញ្ច
 កិលេសា ទេវ សង្ឃិលីដ្ឋា ចាតិ សិយា សង្ឃិលីដ្ឋា
 ទេវ ធា ច កិលេសា សិយា ឧ វត្តញ្ច សង្ឃិលីដ្ឋា
 ទេវ ធា ច កិលេសាតិ ។ បន្ទុសិទ្រ្តិយា ឧ វត្តញ្ច
 កិលេសា ទេវ កិលេសសម្មយុត្តា ចាតិបិ កិលេស-
 សម្មយុត្តា ទេវ ធា ច កិលេសាតិបិ ធាមនស្ស្រ្តិ-
 យំ ឧ វត្តញ្ចំ កិលេសោ ទេវ កិលេសសម្មយុត្តញ្ចាតិ
 កិលេសសម្មយុត្តញ្ចាវ ធា ច កិលេសោ ច វទ្រ្តិយា
 ឧ វត្តញ្ច កិលេសា ទេវ កិលេសសម្មយុត្តា ចាតិ
 សិយា កិលេសសម្មយុត្តា ទេវ ធា ច កិលេសា
 សិយា ឧ វត្តញ្ច កិលេសសម្មយុត្តា ទេវ ធា ច
 កិលេសាតិ ។ ឧវទ្រ្តិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្ឃិលេ-
 សិកា តិណ្ឌិទ្រ្តិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្ឃិលេសិកា

គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសក៏មាន ។ វទ្រ្តិយ ១៧
 មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទោមនស្ស្រ្តិ-
 យ មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ទេ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស វទ្រ្តិយ ៦ មិន
 គួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងឡើយ ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងក៏មាន មិនគួរពោលថា
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសក៏មាន ។ វទ្រ្តិយ ១៧
 មិនគួរពោលថា ជាតិលេសទាំងប្រកបដោយកិលេសផង ថា ប្រកប
 ដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទោមនស្ស្រ្តិយ មិនគួរ
 ពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយកិលេសទេ ប្រកបដោយកិលេស
 តែមិនមែនកិលេស វទ្រ្តិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំង
 ប្រកបដោយកិលេសឡើយ ប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេស
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេសក៏
 មាន ។ វទ្រ្តិយ ៧ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
 វទ្រ្តិយ ៧ ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង

យោមទស្សន៍ត្រៀម ធន វត្តត្បំ កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិ-
 លេសិកាត្ថិយំ កិលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកាត្ថិយំ
 តិណ្ឌិយា សិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា
 សិយា កិលេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា ធន វត្តត្បំ
 សិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា សិយា កិ-
 លេសវិប្បយុត្តអសង្កិលេសិកា សិយា ធន វត្តត្បំ
 កិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកាតិយំ កិលេសវិប្ប-
 យុត្តអសង្កិលេសិកាតិយំ ។

(២៥៤) បន្ទវសិទ្ធិយា ធន ទស្សនេន បហាតត្តា
 សត្តិទ្ធិយា សិយា ទស្សនេន បហាតត្តា សិយា ធន
 ទស្សនេន បហាតត្តា ។ បន្ទវសិទ្ធិយា ធន ភាវនាយ
 បហាតត្តា សត្តិទ្ធិយា សិយា ភាវនាយ បហាតត្តា

ទោមនស្សទ្រៀម មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកកិលេសតែគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តី
 សៅហ្មងផង ថា ប្រាសចាកកិលេសទាំងមិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងឡើយ វត្តត្បំ ៣ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 វត្តត្បំ ៦ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់ខ្ញុំសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

(២៥៤) វត្តត្បំ ១៥ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ វត្តត្បំ ៧ គួរ
 លះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ វត្តត្បំ
 ១៥ មិនគួរលះដោយភាវនា វត្តត្បំ ៧ គួរលះដោយភាវនាក៏មាន

ឥន្ទ្រយោគី ចក្ខុវិស័យ

សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ បន្ទុសិទ្ធិយា ន
 នស្សនេន បហាតត្វាហេតុកា សត្តិទ្ធិយា សិយា
 នស្សនេន បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន នស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា ។ បន្ទុសិទ្ធិយា ន ភាវនាយ ប-
 ហាតត្វាហេតុកា សត្តិទ្ធិយា សិយា ភាវនាយ បហា-
 តត្វាហេតុកា សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា ។
 ធនិទ្ធិយា អវិភង្គា ទោមនស្សិទ្ធិយំ សវិភង្គំ ទ្វាទ-
 សិទ្ធិយា សិយា សវិភង្គា សិយា អវិភង្គា ។ ធនិទ្ធិ-
 យា អវិចារ ទោមនស្សិទ្ធិយំ សវិចារំ ទ្វាទសិទ្ធិយា
 សិយា សវិចារ សិយា អវិចារ ។ ឯកាទសិទ្ធិយា
 អប្បវិភង្គា ឯកាទសិទ្ធិយា សិយា សប្បវិភង្គា សិយា
 អប្បវិភង្គា ។ ឯកាទសិទ្ធិយា ន បីតិសហគតា
 ឯកាទសិទ្ធិយា ន បីតិសហគតា ឯកាទសិទ្ធិយា
 សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិសហគតា ។
 ទ្វាទសិទ្ធិយា ន សុខសហគតា ទសិទ្ធិយា សិយា
 សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។ ទ្វាទ-
 សិទ្ធិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ទសិទ្ធិយា សិយា
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

ឥន្ទ្រយោគី ចក្ខុវិស័យ

មិនគ្នាលេះដោយការនាំកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ១៩ មិនមានហេតុគ្នាលេះដោយ
 ទស្សនៈ ឥន្ទ្រយ ៧ មានហេតុគ្នាលេះដោយទស្សនៈកំមាន មិនមាន
 ហេតុគ្នាលេះដោយទស្សនៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ១៩ មិនមានហេតុគ្នាលេះ
 ដោយការនាំ ឥន្ទ្រយ ៧ មានហេតុគ្នាលេះដោយការនាំកំមាន មិនមាន
 ហេតុគ្នាលេះដោយការនាំកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ៧ មិនមានវិភង្គៈ ទោមន-
 ស្សិទ្ធិយា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិភង្គៈ ឥន្ទ្រយ ១២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិភង្គៈកំមាន មិនមានវិភង្គៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ៧ មិនមានវិចារៈ ទោ-
 មនស្សិទ្ធិយា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ ឥន្ទ្រយ ១២ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងវិចារៈកំមាន មិនមានវិចារៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ១១ មិនមានបីតិ
 ឥន្ទ្រយ ១១ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិកំមាន មិនមានបីតិកំមាន ។
 ឥន្ទ្រយ ១១ មិនកើតព្រមដោយបីតិ ឥន្ទ្រយ ១១ កើតព្រមដោយបីតិកំ
 មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ១២ កើតព្រមដោយ
 សុខៈ ឥន្ទ្រយ ១០ កើតព្រមដោយសុខៈកំមាន មិនកើតព្រមដោយ
 សុខៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រយ ១២ មិនកើតព្រមដោយទេវតា ឥន្ទ្រយ ១០
 កើតព្រមដោយទេវតាកំមាន មិនកើតព្រមដោយទេវតាកំមាន ។

នសិទ្ធិយោ កាមាវចរា តិណិទ្ធិយោ ន កាមាវចរា
 នវិទ្ធិយោ សិយា កាមាវចរា សិយា ន កាមាវ-
 ចរា ។ ភេរសិទ្ធិយោ ន រូចាវចរា នវិទ្ធិយោ សិយា
 រូកាវចរា សិយា ន រូចាវចរា ។ តុទ្ធិសិទ្ធិយោ ន
 អរូចាវចរា អដ្ឋិទ្ធិយោ សិយា អរូចាវចរា សិយា ន
 អរូចាវចរា ។ នសិទ្ធិយោ បរិយាបន្នា តិណិទ្ធិយោ
 អបរិយាបន្នា នវិទ្ធិយោ សិយា បរិយាបន្នា សិយា
 អបរិយាបន្នា ។ ឯកានសិទ្ធិយោ អនិយ្យានិកា អន-
 ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ និយ្យានិកំ នសិទ្ធិយោ សិយា
 និយ្យានិកា សិយា អនិយ្យានិកា ។ នសិទ្ធិយោ
 អនិយតា អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ និយតំ ឯកាន-
 សិទ្ធិយោ សិយា និយតា សិយា អនិយតា ។ នសិ-
 ទ្ធិយោ សទុត្តរា តិណិទ្ធិយោ អនុត្តរា នវិទ្ធិយោ
 សិយា សទុត្តរា សិយា អនុត្តរា ។ បន្ទាសិទ្ធិយោ
 អរណា ទោមនស្សិទ្ធិយំ សរណំ ន វិទ្ធិយោ សិយា
 សរណា សិយា អរណាតិ ។

បញ្ញាប្បដកំ ។

ឥន្ទ្រិយវិកង្កោ សមញ្ញោ ។

ឥន្ទ្រិយ១០ ជាកាមាវចរា ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមែនកាមាវចរា ឥន្ទ្រិយ ៧ ជា
 កាមាវចរកំមាន មិនមែនកាមាវចរកំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ មិនមែនរូបាវចរ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ ជារូបាវចរកំមាន មិនមែនរូបាវចរកំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៤
 មិនមែនអរូបាវចរ ឥន្ទ្រិយ ៨ ជាអរូបាវចរកំមាន មិនមែនអរូបាវចរកំ
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាបរិយាបន្នៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាអបរិយាបន្នៈ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាបរិយាបន្នៈកំមាន ជាអបរិយាបន្នៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១១
 ជានិយ្យានិកៈ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ ជានិយ្យានិកៈ ឥន្ទ្រិយ ១០
 ជានិយ្យានិកៈកំមាន ជានិយ្យានិកៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនទៀង
 អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ ទៀង ឥន្ទ្រិយ ១១ ទៀងកំមាន មិនទៀង
 កំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ប្រត្រឹត្តទៅជាមួយនឹងទុក្ខៈ (ការរើឡើងទូរ្យ្យន្ត)
 ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមានទុក្ខៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រត្រឹត្តទៅជាមួយនឹងទុក្ខៈកំមាន
 មិនមានទុក្ខៈកំមាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនប្រកបដោយសត្រូវ ទោមន-
 ស្សិទ្ធិយំ ប្រកបដោយសត្រូវ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយសត្រូវកំមាន
 មិនមានសត្រូវកំមាន ។

ចប់ បញ្ញាប្បដកៈ ។

ចប់ ឥន្ទ្រិយវិកង្កោ ។

អភិធម្មបិដក

វិភង្គស្ស បរិមោ ភាគោ

មាតិកាបទានិ

មាតិកា អង្កេត

ខន្ធវិភង្គោ

ខន្ធវិភង្គោ	សុត្តន្តភាគនិយម	១
	អភិធម្មភាគនិយម	២២
	បញ្ហាបច្ចក៍	១០៥

អាយតនវិភង្គោ

អាយតនវិភង្គោ	សុត្តន្តភាគនិយម	១២៧
	អភិធម្មភាគនិយម	១២៨
	បញ្ហាបច្ចក៍	១៣០

ធាតុវិភង្គោ

ធាតុវិភង្គោ	សុត្តន្តភាគនិយម	១៥២
	អភិធម្មភាគនិយម	១៦៧
	បញ្ហាបច្ចក៍	១៧០

អភិធម្មបិដក

វិភង្គ បរិមោភាគ

សន្និកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា ទំព័រ

ខន្ធវិភង្គ

ខន្ធវិភង្គ	សុត្តន្តភាគនិយម	១
	អភិធម្មភាគនិយម	២២
	បញ្ហាបច្ចក៍	១០៥

អាយតនវិភង្គ

អាយតនវិភង្គ	សុត្តន្តភាគនិយម	១២៧
	អភិធម្មភាគនិយម	១២៨
	បញ្ហាបច្ចក៍	១៣០

ធាតុវិភង្គ

ធាតុវិភង្គ	សុត្តន្តភាគនិយម	១៥២
	អភិធម្មភាគនិយម	១៦៧
	បញ្ហាបច្ចក៍	១៧០

រោងចក្រស្រោចទឹក

រោងចក្រ

អង្កេត

សប្បុរសភាព

សប្បុរសភាព	សក្តានុពល	សក្តានុពល	១៧៤
	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២១១
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២២៦

ព្រឹត្តិបត្រ

ព្រឹត្តិបត្រ	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២២៧
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២៥២

សន្និក្របប្រាប់មាតិកា

សំណុំ

មាតិកា

ទំព័រ

សប្បុរសភាព

សប្បុរសភាព	សក្តានុពល	សក្តានុពល	១៧៤
	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២១១
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២២៦

ព្រឹត្តិបត្រ

ព្រឹត្តិបត្រ	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២២៧
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២៥២

រោងចក្រស្រោចទឹក

រោងចក្រ

អង្កេត

សប្បុរសភាព

សប្បុរសភាព	សក្តានុពល	សក្តានុពល	១៧៤
	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២១១
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២២៦

ព្រឹត្តិបត្រ

ព្រឹត្តិបត្រ	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២២៧
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២៥២

សន្និក្របប្រាប់មាតិកា

សំណុំ

មាតិកា

ទំព័រ

សប្បុរសភាព

សប្បុរសភាព	សក្តានុពល	សក្តានុពល	១៧៤
	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២១១
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២២៦

ព្រឹត្តិបត្រ

ព្រឹត្តិបត្រ	អភិធម្មភាព	អភិធម្មភាព	២២៧
	បញ្ហាបច្ចេក	បញ្ហាបច្ចេក	២៥២

វិទ្យាវិទ្យុបត្តិ

វិទ្យាវិទ្យុបត្តិ	អវិទ្យាវិទ្យុបត្តិ	អង្ក	រដ្ឋលេខាយ័
ចក្ខុសម្ពុស្សជា	ចក្ខុសម្ពុស្សជា	៧	១២
បច្ចុប្បន្នា	បច្ចុប្បន្នា	១៥	៥
ទុក្ខទិទ្ធិបាទានិយ័	ទុក្ខទិទ្ធិបាទានិយ័	២៦	១៣
ខន្ធវិកត្តោ	ខន្ធវិកត្តោ	២៧	១
ជីវិតិកាយ្យ	ជីវិតិកាយ្យ		១៧
ទុក្ខទិទ្ធិបាទានិយោ	ទុក្ខទិទ្ធិបាទានិយោ	៣១	២
មហាមគ្គតារាម្មណា	មហាមគ្គតារាម្មណា	៨០	២
នេវ សេត្តា	នេវ សេត្តា	១០៨	២
និវណសម្បយុត្តោ	និវណសម្បយុត្តោ	១១៧	៧
និវណវិប្បយុត្តនិវណិយោ	និវណវិប្បយុត្តនិវណិយោ		១២
និវណវិប្បយុត្តនិវណិយោ	និវណវិប្បយុត្តនិវណិយោ		១៣
និវណិយាតិបិ	និវណិយាតិបិ		១៥
បញ្ចាបច្ចកំ	អភិធម្មភាជនីយ័	១២៧	១
អចេតសិកំ	អចេតសិកំ	១២២	១២
កិលេសវិប្បយុត្ត-	កិលេសវិប្បយុត្ត-		
សន្តិលេតិកាតិបិ	សន្តិលេសិកាតិបិ	១២៧	១៥
អសម្ពុជំ	អសម្ពុជំ	១៥៨	១១

វិទ្យាវិទ្យុបត្តិ

វិទ្យាវិទ្យុបត្តិ	អវិទ្យាវិទ្យុបត្តិ	អង្ក	រដ្ឋលេខាយ័
ភរោ	ភរោ	១៦២	៦
អភិធម្មភាជនីយ័	អភិធម្មភាជនីយ័	១៦៣	១
"	"	១៦៥	១
ធាតុយោ	ធាតុយោ	១៨១	៦
ចេតសិកំ	ចេតសិកំ	១៧៦	១៥
ភតិទិ	ភតិទិ	១៧៨	៧
សច្ចវិកត្តោ	សច្ចវិកត្តោ	២២៦	១៥
និវ្រ្មិយោ	និវ្រ្មិយោ	២៦០	៨
"	"	"	១៦
ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជា-	ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជា-		
នុបវរិក្ខនោ	នុបវរិក្ខនោ	២៧០	៦
"	"	"	៧
ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជា-	ចិត្តសំសដ្ឋសម្ពុជា-		
នុបវរិក្ខ	នុបវរិក្ខ	"	"
"	"	"	៨

សង្ខេបគ្រាប័ព្វពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បញ្ជាក់
ទាំងនោះ	ទាំងនោះ	៧	១០
កើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស	កើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស	៧	២០
សុត្តន្តកាដនីយ	សុត្តន្តកាដនីយ	១៣	១
បឋវីធាតុ	បឋវីធាតុ	២៧	១២
ក៏មាន	ក៏មាន	៣៥	២
ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន	ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន	៨២	៦
បញ្ចាបចកៈ	អភិធម្មកាដនីយ	១២៧	១
និវរណៈ	និវរណៈ	១២៣	៥
ប្រមូល	ប្រមូល	១៥២	១១
ភាយតនវិក្កន្ត	ធាតុវិក្កន្ត	១៧៥	១
ដល់និវរណៈ	ដល់និវរណៈ	១៨៣	៥
ភាពនៃចិត្ត	ភាពនៃចិត្ត	១៧៥	៨
សេចក្តីសោកៈ	សេចក្តីសោក	"	១២
វេមលនិរុបដ៍	វេមលនិរុបដ៍	២០២	៨
និទមាន	មិទមាន	២៣០	២
ជាអធិបតីក៏មាន	ជាអធិបតីក៏មាន	"	៧